

سایتی فہر موودہ ہہ میثہ ر استگویی

www.fermude.com

چون رزگارت دہبیت لہ ناخوشی و نارہمہ تیہ کانسی سہر پردہی (صراط)؟

نوسینس: د. محمد بن ابراہیم النعیم

وہرگیپرانسی م. شاخہ وان جہواد نہ حمہد

پیش نویژو ووتارخوینی مزگہوتی (سہید نہ حمہدی فہیلہ سوف)

نہ پیریادی - چہ مچہ مان

چاپی یہ کہم ۱۴۳۱ک - ۲۰۱۰ز

پیشہ کی

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ، وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَى سَيِّدِ الْأَنْبِيَاءِ وَالْمُرْسَلِينَ نَبِينَا مُحَمَّدٍ، وَعَلَى آلِهِ

وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ، أَمَا بَعْدُ:

موسلمانی خوشہویست بہ پاستی شارہزا بوون لہ حالی دواپوژوو پرووانی ٹہو ہہموو کارہ ناخوش و نارہہتانی کہ تیایداہی، کاریکہ زوربہی موسلمانان بی ٹاگان لی، بہ پادہیہک وایان لی ہاتووہ ہر باسی ناکن و بیریشی لیناکہنہوہ، لہ کاتیکدا زور شارہزاو خہم خورن لہ کارو باری ژیانی دنیا۔

شارہزابوون و بہ ٹاگابوون لہ ناخوشی و نارہہتییہکانی سہر پردی (صراط) یہکیکہ لہو کارہ گرنگانہی کہ پیویستہ موسلمان بہردہوام بیری لی بکاتہوہو لہ یادی نہکات، چونکہ بہ ہیچ شیوہیہک پزگار بوون نییہ لہ چونہ ناو دوزخ یان پویشتن بہسہریدا، ہرہوک خوی پەرہردگار سویند دہخوات کہ دہبیٹ بہندہکانی بہناو دوزہخدا بہریٹ، ہرہوک دہفہرموویٹ:

﴿ وَإِنْ مِنْكُمْ إِلَّا وَارِدُهَا كَانَ عَلَى رَبِّكَ حَتْمًا مَقْضِيًّا ﴿٧١﴾ ثُمَّ نَجَّيَ الَّذِينَ اتَّقَوْا وَنَذَرُ الظَّالِمِينَ فِيهَا جِثًّا ﴿٧٢﴾ ﴾

﴿ (مریم: ٧٢-٧٣) . واتہ: ئہی خہلکینہ! ئیلا دہبیٹ ہہمووتان بہ ناو ٹاگری دوزہخدا یان بہسہر پردی (صراط) دا تیپہرن، ئہی مُحَمَّد ﷺ ئہمہ بریاریکہ لہ لایہن پەرہردگار تہوہ براوہتہو شتیکی حہتمییہ، پاش چونہ ناو ٹاگری دوزخ یان پویشتن بہسہر پردی (صراط) دا، پاریزگارو خواناسان پزگار دہکین، وہ زالم و ستہمکاران لہ ناو ٹاگری دوزہخدا دہستہ و ئہژنق دیلینہوہ (بہ چوکدا دہکون و لہ دوزہخدا دہمیننہوہ).

پویشتنی موسلمان بہناو ٹاگری دوزہخدا بریتیہ لہ پویشتن بہسہر پردی (صراط) دا نہک چونہ ناوی، وہ پویشتنی ہاوہل بریارہران و بیباوہران بریتیہ لہ چونہ ناو ٹاگری دوزہخوہ، ئہمہ بوچوونی زانای پایہہرز (عبدالرحمن کوری زید کوری اسلم) ہہ (پہحمہتی خوی لیبیٹ)

هروهك زانای پایه بهرز حافظِ حَكْمِي (په حمه تی خوی لیبیت) گپړاویتیه وه ^(۱).

قوناغی تیپه پوون به سهر پردی (صراط) یه کیکه له ترسناکترین نه و ناخوښی و نارپه حه تیپانه ی که پووبه پووی موسلمان ده بیته وه له دواړوژدا، وه موسلمان ترس و له رزوو دله پراوکیی ئارام نابیته وه تا له و پرده پزگاری نه بیته و به جیی نه هیلیت و نه که ویته پشتییه وه.

پیشبرکیی راسته قینه و یه کلاکه روه وه له نیوان خه لکیدا نه وه یه که له سهر پردی (صراط) پوو ده دات نه که له دنیا، خوی په روه ردگار ده فهرموویت: ﴿وَلَوْ نَشَاءُ لَطَمَسْنَا عَلَىٰ أَعْيُنِهِمْ فَاسْتَبَقُوا

الْصِّرَاطَ فَأَنَّى يُبْصِرُونَ﴾ (یس: ۶۶). واته: خو نه گهر بمانه ویت نه بینن، نه وه ئاسه واری چاوه کانیشیانمان نه ده هیشت تا نه بینن، نه و کاته پیشبرکییان کرد به ره و ریگاکه ریگای پردی (صراط) تا بیپرن و بیپرنه وه، به لام چون ده توانن بیپرنه وه له کاتیکدا نیمه کویرمان کرد بیتن.

بویه هر موسلمانیک به سه لامه تی نه و قوناغه بپریته و به سهر نه و پرده دا تیپه پریته، نه وه له ئاگری دوزه خ پزگاری بووه و به هه میشه یی سهر فراز بووه.

ده ی که و ابو موسلمان ی خوښه ویست چیت ئاماده کردووه بو پزگار بوونت له و هه موو ناخوښی و نارپه حه تیپانه ی که له سهر پردی (صراط) دیته پریته؟ سویند به خوی په روه ردگار کاره که زور ترسناکه و گالته نییه، چونکه یان پزگار بوونه لیی، یان که وتنه ناو ئاگری دوزه خ ی زور سوتینه ری به ئیش و ئازاره.

موسلمان ی خوښه ویست له م کیتابه ی به رده ستندا هه ولم داوه تیشکیک بخره سهر ناخوښی و نارپه حه تی و ترسناکی پردی (صراط)، نه ویش له چوار به شدا:

به شی یه که م: پیناسه ی پردی (صراط) و نارپه حه تیپه کانی.

به شی دووهم: ناخوښی و سووتانی سهر پردی (صراط) و نه و کارانه ی که ده بیته مایه ی

^(۱) بیوانه: معارج القبول للحافظ الحاکمی (۸۵۳/۲).

پزگار بون لیی.

بهشی سن بهم: نارپه حهتی تاریکی سهر پردی (صراط) و ئه و کارانهی که ده بنه مایه ی پوناک که ره وهی.

بهشی چوارهم: ئه و تاوانانهی که خاوه نه کهی به هویه وه ده چیته دۆزه خه وه.

له کۆتاییدا داواکارم له پهروه ردگاری به تواناو به به زهیی پزگارمان بکات به رحم و لیبوردهی خوی له هه موو ناخۆشی و نارپه حهتییه ترسناکه کانی دوارپۆژ، به تایبهتی ناخۆشی و نارپه حهتی سهر پردی (صراط)، آمین.

بهشی یه کهم: پیناسهی پردی (صراط) و نارپه حهتییه کانی
باسی یه کهم: پردی (صراط) چیه؟

پردی (صراط): ئه و پردهیه که پاخراوه و درێژکراوه ته وه به سهر پشتی دۆزه خدا، تیزتره له ده می شمشیر، باریکتره له تاله موو، خلیسکه و پیی له سهر هه لده خلیسکی، ریگه یه کی زۆر تاریک و سووتینه ره، به ملاو به ولایه وه کۆمه له قولاپ و پاکیشه ریکی ئاگرینی پیوه هه لواسراوه، موسلمانانی شوین که وتوانی راسته قینه ی پیغه مبه ران (سه لات و سه لامی خویان له سهر بیته) به سه ریا تیده په رن و پزگاریان ده بیته.

ووتراوه: درێژی ئه و پرده سه خت و نارپه حه ته پانزه هزار ساله ^(۲).

^(۱) پیناسهی پردی (صراط) له چه ند فه رموده یه کی سه حیحی پیغه مبه ره وه (عَلَمٌ مُّضَلٌّ) وه رگراوه، ته نها درێژی پردی (صراط) نه بیته که فه رموده که ی "مُغْضَلٌ" ه.

فه رموده ی "مُغْضَلٌ": ئه و فه رموده یه یه که له سنه ده که یدا دوو که س له و که سانه ی که گپراویانه ته وه نادیارن به دوا ی

جا ئو موسلمانانەى كەبەسەرىدا دەپۆن يان بە سەلامەتى پزگارىيان دەبىت، يان بە ناپەحەتى و ئىش و ئازارىكى زۆرەو، يان دەكەونە ناو ئاگرى دۆزەخەو.

هاوہلى بەپرز سلیمان فارسی (خوای لى پازى بىت) دەفەر موویت: پیغەمبەر (ﷺ) فەر موویەتى: ((... وَيُوضَعُ الصِّرَاطُ مِثْلَ حَدِّ الْمُوسَى، فَتَقُولُ الْمَلَائِكَةُ: مَنْ يَجُوزُ عَلَي هَذَا؟ فَيَقُولُ: مَنْ شِئْتُ مِنْ خَلْقِي، فَيَقُولُونَ: سُبْحَانَكَ مَا عَبَدْنَاكَ حَقَّ عِبَادَتِكَ))^(۳). واتە: ... پاشان پردى (صراط) لەسەر دۆزەخ دادەنریت، ئەوئەندە تیزرە بە وینەى دەمى موس، فریشتەکان دەلین: كى هەیه بتوانیت بەسەرىدا بپوات و تىپەریت؟ خوای پەرەردگارىش دەفەر موویت: ئەو بەندانەى كە خۆم وىستم لى، پاشان فریشتەکان دەلین: پاکی و بى گەردى بۆ تۆ ئەى پەرەردگار بەپاستى ئیمە تۆمان بە تەواوى نەپەرستووو و عىبادەتى تەواومان بۆ نەکردوویت.

هاوہلى بەپرز أبو سعید الخدرى (خوای لى پازى بىت) دەفەر موویت: پیم گەیشتووو و بیستووومە كە پردى (صراط) بارىكتەرە لە تالەموو، وە تیزترە لە دەمى شمشیر^(۴).

وہ لە پیغەمبەرەو (ﷺ) بۆمان دەگىرپیتەو كە فەر موویەتى: ((... ثُمَّ يُوتَى بِالْجِسْرِ فَيَجْعَلُ بَيْنَ ظَهْرِي جَهَنَّمَ، قُلْنَا: يَا رَسُولَ اللَّهِ وَمَا الْجِسْرُ؟ قَالَ: مُدْحِضَةٌ مَزَلَّةٌ، عَلَيْهِ خَطَاطِيفٌ وَكَلَالِيبٌ وَحَسَكَةٌ مُفْلَطْحَةٌ، لَهَا شَوْكَةٌ عَفِيفَاءُ تَكُونُ بِنَجْدٍ يُقَالُ لَهَا: السَّعْدَانُ...))^(۵). واتە: ... پاشان پردى

یەكدا، زانای پایەبەرز الجوزجانى (رەحمەتى خوای لىبىت) دەلێت: فەر موودەى "مُعْضَل" خراپترە لە فەر موودەى "مَنْقَطَع"، وە فەر موودەى "مَنْقَطَع" یش خراپترە لە فەر موودەى "مُرْسَل"، فەر موودەى "مُرْسَل" یش كارى پیناکریت و ناکریتە بەلگە، بپوانە: "النُّكْتُ عَلَى ابْنِ الصَّلَاحِ" (۵۸۱/۲-۵۸۲)، وە "توضیح الأفكار" (۳۲۹/۱). واتە: ئەو فەر موودەیهى كە باسى درێژى پردى (صراط) دەكات، فەر موودەیهى كى صحیح نییە و ناکریتە بەلگە، بەلام لەبەر ئەوەى دانەر هیناویەتى و باسى كردووە منیش دەستكاریم نەکردووە. وەرگێر.

^(۳) رواه الحاكم (۵۸۶/۴)، وصححه الألباني في "صحيح الترغيب والترهيب" (۳۶۲۶).

^(۴) رواه الإمام مسلم (۱۸۳).

^(۵) رواه البخاري واللفظ له (۷۴۴۰)، ومسلم (۱۸۳).

(صِرَاط) ده هیئتی و له سەر پشتهی دۆزهخ داده نریت، ووتمان: ئه ی پیغه مبه ر (ﷺ) ئه و پرده چیه و چۆنه؟ پیغه مبه ر (ﷺ) فه رموی: پردی (صِرَاط) ریگه یه که زۆر لووسه پیی له سەر به ند نابیت به لکو هه لده خلیسکیت، له سەر ئه و ریگه یه کومه له قولاپ و پراکیشه ریک هه یه، وه دپکی (عُقِفَاء) پیوه یه که به له شیانه وه دهنوسیته و رایان ده کیشیت (ئه و دپکه ئاسنیکی ده م تیزی چه ماوه یه که شتی پیا هه لده واسریت، وه کو ئه و قولاپه ی که قه سابه کان گوشتی ئازه لانی پیا هه لده واسن)، پیی ده ووتریت دپکی (سعدان) که له وولاتی نه جد هه یه...).

زانای پایه به رز شیخ ابن العثیمین (په حمته ی خوی لیبیت) ده لیت: لیره دا پرسیاریک دیته پیشه وه و ده کریت: ئه ویش ئه وه یه: چۆن ده توانریت به سەر ریگه یه کدا برۆیت له کاتیکدا به و شیوه یه یه؟ ئه ویش له وه لامدا ده لیت: کاره کانی دواپۆژ قیاس ناکریته سەر کاره کانی دونه ی، وه خوی په روه ردگار به سەر هه موو کاریکدا به توانا به ده سه لاته، بۆیه نازانین چۆن به سه ریا تیده په رن، ئایا هه موویان کۆده بنه وه و به یه کجار به سه ریا تیده په رن؟ یان یه ک یه ک به سه ریا تیده په رن، خوی په روه ردگار زاناره (۱).

موسلمانان خۆشه و یست ده توانیت گه وره یی و فراوانی پردی (صِرَاط) بینیته پیش چاوی خۆت له کاتیکدا هه موو خه لکی له سه ره (جگه له هاوه ل بریارده ران و بی باوه ران، چونکه ئه وان ناچنه سەر پردی (صِرَاط) به لکو یه کسه ر بۆ دۆزهخ ده بردرین)، ئه و کاته ی که ئاسمانه کان و زهوی ده گۆردریت، هه روه ک دایکی ئیمانداران خاتوو عایشه (خوی لی رازی بیت) ده فه رموویت: پرسیارم له پیغه مبه ر (ﷺ) کرد سه باره ت به م ئایه ته: ﴿يَوْمَ بَدَّلُ الْأَرْضُ غَيْرَ الْأَرْضِ وَالسَّمَوَاتُ﴾ (ابراهیم: ۴۸) (۲).

(۱) بروانه: شرح العمیة الواسطیة لشیخ الإسلام ابن تیمیة، محمد الصالح العثیمین (۲/ ۱۶۰).

(۲) رواه الإمام أحمد "الفتح الربانی" (۱۸/ ۱۸۹)، و مسلم (۲۷۹۱)، و الترمذی (۳۱۲۱)، و ابن ماجه (۴۲۷۹)، و الدارمی (۲۸۰۹)، و ابن حبان (۳۳۱)، و الحاکم (۲/ ۴۷۳).

واته: له و پوژدهدا که قیامه ته ئاسمانه کان و زهوی ده گۆردییت بۆ ئاسمان و زهوی تر. و وتم: ئه ی پیغه مبه ر (ﷺ) له و پوژدهدا خه لکی له کوین؟ ئه ویش فه رمووی: له سه ر پردی (صراط)ن، له ریوایه تیکی تردا که ئیمامی الترمذی گپراویتییه وه، پیغه مبه ر (ﷺ) فه رمووی: خه لکی له و پوژدهدا له تاریکیدان له سه ر پردی (صراط).

باسی دووهم:
تهنگ و چه له مه و نارچه ته ی سه ر پردی (صراط)

تیپه ر بوون به سه ر پردی (صراط)دا یه کیکه له ناخۆشترین و نارچه تترین و ترسناکترین قوناغه کانی دواپوژ، ئه گه ر له هه موو نارچه ته ییه کان سه خترو ترسناکتر نه بییت، ئه وه نده ترس و بیم و نارچه ته ی تیدا یه که به ه یچ شیوه یه ک عه قل و نه فسی مروقه کان ناتوانییت به رگه ی بگرییت و ته چه ممولی بکات، نه وه ی به لگه بییت له سه ر نه مه، نه م چوار شته یه:

یه که م: له و شوین و کاته دا مروف ه یچ که سی له بیر نییه جگه له نه فسی خوی:

داکی ئیمانداران خاتوو عائیشه (خوای لی پازی بییت) ده فه رموویت: جاریکیان باسی دواپوژ و ئاگری دۆزه خم کرد، ده ستم کرد به گریان، پیغه مبه ر (ﷺ) فه رمووی: بۆچی ده گیرییت؟ منیش و وتم: ئه ی پیغه مبه ر (ﷺ) باسی دواپوژ و ئاگری دۆزه خم کرد و گریام، پاشان و وتم: ئایا ئیوه له قیامه تدا مندال و که س و کارتانه بیره، ئه ویش فه رمووی: ((أَمَّا فِي ثَلَاثَةِ مَوَاطِنَ فَلَا يَذْكُرُ أَحَدٌ أَحَدًا: عِنْدَ الْمِيزَانِ حَتَّى يَعْلَمَ أَيَحِفُّ مِيزَانُهُ أَوْ يَثْقُلُ، وَحَيْثُ الْكِتَابُ حِينَ يُقَالُ: [هَأُوْمُ أَفْرُوْا كِتَابِيَه] حَتَّى يَعْلَمَ أَيْنَ يَقَعُ كِتَابُهُ فِي يَمِيْنِهِ أَمْ شِمَالِهِ أَمْ مِنْ وَّرَائِ ظَهْرِهِ، وَعِنْدَ الصَّرَاطِ إِذَا وَضَعَ بَيْنَ

ظَهري جَهَم))^(۸). واته: فەرمووی: له سێ کات و شویندا هیچ کەس کەسی لەبیر نییه: له کاتی دانانی ترازویدا کەس کەسی لەبیر نییه تا ئەو کەسە نەزانیت ئایا پێوانەی کردەوه کانی سووک دەبیت یان قورس؟ وه له و کاتهی کیتابی کردەوه کان وەرده گیریت و دەووتریت: «ئەوه کیتابه کهمه بیخویننه وه» ئەو کەسه هیچ کەسی لەبیر نییه تا نەزانیت ئایا کیتابه کهی به دەستی راستی وەرده گریت یان بە دەستی چەپی یان لە پشتیه وه؟ وه له و کاتهی که پردی (صراط) داده نریت له سەر دۆزهخ بۆ پەڕینه وهی موسلمانان به سه ریا؟ ئەو سێ کاته ئەوه نده ترسناکه هیچ کەس ناگای له کەس نییه، نه ژن و میرد، نه براو خوشک، نه دایک و باوک و منداله کانیا، نه براده رو هاوڕی و خوشه ویستان، نه کاربه دهست و شوین که وتوانیان، هیچیان کهسیان له بیر نییه.

دووهم: ترسانی فریشته کان له ناخۆشی و ناره حه تی پردی (صراط) له کاتیکدا لێ پرسینه وه یان نییه:

هاوه لێ به پرێز سلمان فارسی (خوای لێ رازی بیت) ده فەرموویت: پێغه مبه ر (ﷺ) فەرموویه تی: ((... يُوَضَّعُ الْمِيزَانُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، فَلَوْ وُزِنَ فِيهِ السَّمَاوَاتُ وَالْأَرْضُ لَوَسَّعَتْ، فَتَقُولُ الْمَلَائِكَةُ: يَا رَبِّ لِمَنْ يَزِنُ هَذَا؟ فَيَقُولُ اللَّهُ: لِمَنْ شِئْتُ مِنْ خَلْقِي، فَتَقُولُ الْمَلَائِكَةُ: سُبْحَانَكَ مَا عَبَدْنَاكَ حَقَّ عِبَادَتِكَ، وَيُوَضَّعُ الصِّرَاطُ مِثْلُ حَدِّ الْمَوْسَى، فَتَقُولُ الْمَلَائِكَةُ: مَنْ تُجِيزُ عَلَي هَذَا؟ فَيَقُولُ: مَنْ شِئْتُ مِنْ خَلْقِي، فَيَقُولُونَ: سُبْحَانَكَ مَا عَبَدْنَاكَ حَقَّ عِبَادَتِكَ))^(۹). واته: ... له دواڕۆژدا ترازوو داده نریت

^(۸) رواه الإمام أحمد "الفتح الرباني" (١٤٤/٢٤)، وأبو داود واللفظ له (٤٧٥٥)، والحاكم (٥٧٨/٤)، وحسن إسناده شعيب الأرنؤوط في "تخريج أحاديث جامع الأصول لابن الأثير" (٤٧٥/١٠)، به لأم شتيخ ته لباني ته م فەرمووده يه به "ضعيف" داناه، بروانه "ضعيف الترغيب والترهيب" (٢١٠٨)، وه "سنن أبي داود" (٢٤٠/٤)، رقم حديث: (٤٧٥٥).

^(۹) رواه الحاكم (٥٨٦/٤)، وصححه الألباني في "صحيح الترغيب والترهيب" (٣٦٢٦).

(بۆ كيشانى كرده وه كان)، ئەگەر ئاسمانه كان و زهوى پى بكيشرىت دهيان گريت و دهيانكيشىت (ئوهنده گورهيه)، فريشته كان دهلئين: ئەى پهروهردگار ئەو ترازووه بۆ كى كيشانه دهكات، كى ده توانيت پرى بكات؟ خوى پهروهردگار ده فەرموويت: بۆ ئەو بهندانەى كه خۆم ويستم لىيه، فريشته كان دهلئين: پاكي و بى گەردى بۆ تۆ ئەى پهروهردگار به پاستى ئيمه تۆمان به ته ووى نه په رستوووه عيبادهتى ته وومان بۆ نه كروويت، پاشان پردى (صراط) له سەر دۆزه خ داده نريت ئه وهنده تيزه به وينهى ده مى موس، فريشته كان دهلئين: كى به سهريدا ده په پرينيته وه، كى هيه بتوانيت به سهريدا به پريتته وه؟ خوى پهروهردگار ده فەرموويت: ئەو بهندانەى كه خۆم ويستم لىيه، پاشان فريشته كان دهلئين: پاكي و بى گەردى بۆ تۆ ئەى پهروهردگار به پاستى ئيمه تۆمان به ته ووى نه په رستوووه عيبادهتى ته وومان نه كروويت.

سئ يه م: وه ستانى پيغه مبه ر (ﷺ) له و شوينه دا بۆ نه وى شه فاعه ت بكات:

هاوه لى به پريز انس كورى مالك (خوى لى پازى بيت) ده فەرموويت: ((سألتُ النَّبِيَّ ﷺ أَنْ يَشْفَعَ لِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَقَالَ: أَنَا فَاعِلٌ، قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ فَإِنَّ أَطْلُبَكَ؟ قَالَ: أُطَلَّبُنِي أَوَّلَ مَا تَطَلَّبُنِي عَلَى الصِّرَاطِ، قَالَ: قُلْتُ: فَإِنْ لَمْ أَلْقِكَ عَلَى الصِّرَاطِ؟ قَالَ: فَاطَلَّبُنِي عِنْدَ الْمِيزَانِ، قُلْتُ: فَإِنْ لَمْ أَلْقِكَ عِنْدَ الْمِيزَانِ؟ قَالَ: فَاطَلَّبُنِي عِنْدَ الْحَوْضِ فَإِنِّي لَا أُحْطِي هَذِهِ الثَّلَاثَ الْمَوَاطِنَ))^(١٠). واته: داوام له پيغه مبه ر (ﷺ) كرد كه له پوژى داويدا شه فاعه ت بۆ بكات، ئەو يش فه رمووى: به لى شه فاعه ت بۆ ده كه م، ووتم: ئەى پيغه مبه ر (ﷺ) له كوئى بتبينم تا شه فاعه ت بۆ بكه ي؟ پيغه مبه ر (ﷺ) فه رمووى: به دواما بگه پرى و هه ول بده بمبينه له سەر پردى (صراط)، ووتم: ئەى پيغه مبه ر (ﷺ) ئەگەر پيت نه گه يشتم و نه تم بينى له سەر پردى (صراط)، پيغه مبه ر (ﷺ) فه رمووى: هه ول بده بمبينه لاي ترازوو (له كاتى كيشانى كرده وه كان)، ووتم: ئەى پيغه مبه ر

^(١٠) رواه الإمام أحمد "الفتح الرباني" (١٣٢/٢٤)، والترمذي (٢٤٣٣)، وصححه الألباني في "صحيح الترغيب والترهيب" (٣٦٢٥).

ئەگەر پيىت نەگە يىشىم و نەتم بينى لاي ترازوو؟ پيىغەمبەر (ﷺ) فەرمووى: ھەول بەدە لاي ھەوزى (گۆش) بمبىنە، چونكە من ھەرگىز ئەو سى شويىنە جى ناهيىلم، بەلكو بەردەوام لەو شويىنانەم.

دەى موسلمانى خۆشەويست جوان بىر بگەو ھەو سەيرى ھاوھ لانى بەپيىزى پيىغەمبەر (ﷺ) بگە، چۆن باوھەپى تەواويان بە پۆژى دوايى ھەبوو؟ وە باوھەپى تەواويان بە ھەموو ئەو كارانە ھەبوو كە لەو پۆژەدا پرو دەدات، وەكو ئەوھى لە پيش چاويان بوپيىت، وە پروانە ھاوھلى بەپيىز آنس كوپى مالِك (خوای لى پازى بيت) چۆن مەوعيدى بۆ دانراو، وە چۆن شويىنى بۆ ديارى كراو تا شەفاعەتى بۆ بكرپيىت، ئەمەش ھەمووى بە ھۆى باوھەپى تەواويان و ترسيان لەو پۆژە بوو، سەد خۆزگە ئيمەش وەكو ئەوان بويناىە.

چوارەم: لەو كات و شويىنەدا ھيچ كەس ناتوانپيىت قسە بكات تەنھا پيىغەمبەران نەبيىت (صەلات و سەلامى خويان لەسەر بيىت):

وہ ئەوھى ترسناكى پردى (صراط) دەربخات ئەوھىە لەو شويىنەدا ھيچ كەس ناتوانپيىت لە كاتى پەرينەوھدا قسە بكات، جگە لە پيىغەمبەران (صەلات و سەلامى خويان لەسەر بيىت) كە داوا لە خوای پەروەردگار دەكەن تا شوپن كەوتوانيان بە ساغ و سەلامەتى بپيەپيىنپيىتەوھە پزگاريان بكات، ھەرەك ھاوھلى بەپيىز أبو ھريرة (خوای لى پازى بيت) دەفەرموويىت: پيىغەمبەرى خوا (ﷺ) فەرموويەتى: ((... فَيُضْرَبُ الصِّرَاطُ بَيْنَ ظَهْرَانِي جَهَنَّمَ، فَأَكُونُ أَوَّلَ مَنْ يَجُوزُ مِنَ الرُّسُلِ بِأَمْتِهِ، وَلَا يَتَكَلَّمُ يَوْمَئِذٍ إِلَّا الرُّسُلُ، وَكَلَامُ الرُّسُلِ يَوْمَئِذٍ: اللَّهُمَّ سَلِّمْ سَلِّمْ...))^(۱۱). واتە: ... پاشان پردى (صراط) لەسەر دۆزەخ دادەنرپيىت، من يەكەم پيىغەمبەر (ﷺ) دەبم كە ئوممەتەكەمى بەسەردا

^(۱۱) رواه الإمام أحمد "الفتح الرباني" (۱۳۲/۲۴)، والترمذي (۲۴۳۳)، وصححه الألباني في "صحيح الترغيب والترهيب" (۳۶۲۵).

ده په پښمه وه، وه له وړژده دا هېچ که س ناتوانیت قسه بکات ته نها پښمه بهران نه بیت (سه لات و سه لامی خویان له سهر بیت)، وه ووته و پارانه وه ی پښمه بهران (سه لات و سه لامی خویان له سهر بیت) له وړژده ته نها نه وه یه که ده لښ: نه ی په روه ردگار سه لامه تیان بکه، نه ی په روه ردگار سه لامه تیان بکه...).

موسلمانانې خو شه ویست له و فرمو ودانه ی سه روه وه که باسما ن کرد نه وه پوون ده بیت ه وه که تیپه پښ به سه ر پردی (صراط) دا یه کیکه له ترسناکترین قوناغه کانی دواړوژ، نه و نارپه حه تیپه ش وا پیویست ده کات له سهرمان که سوور بین و هه ولّ بدین کاری چاکه زور بکه ین و خو مان له خراپه و تاوان بپاریزین تا رزگارمان بیت له ناخوشی و نارپه حه تیپه کانی سه ر پردی (صراط).

هر بویه هاوه لی به پښی پښمه مبه ر (ﷺ) مُعَاذِ كُورِي جَبَل (خوای لی پازی بیت) فهرموویه تی: ((إِنَّ الْمُؤْمِنَ لَا يَسْكُنُ رَوْعَهُ حَتَّى يَتْرُكَ جِسْرَ جَهَنَّمَ وَرَاءَهُ))^(۱۲). واته: ئیماندار دلّی ئارام نابیت و ترسی له سهر لاناچیت تا به سه ر پردی (صراط) دا نه په پښته وه و دوزه خ نه که ویت ه پشستیپه وه.

وه هاوه لی به پښ عبد الله کوری مسعود (خوای لی پازی بیت) ده فهرموویت: پښمه مبه ر (ﷺ) فهرموویه تی: ((آخِرُ مَنْ يَدْخُلُ الْجَنَّةَ رَجُلٌ يَمْشِي عَلَى الصِّرَاطِ، فَهُوَ يَمْشِي مَرَّةً وَيَكْبُ مَرَّةً وَتَسْفِعُهُ النَّارُ مَرَّةً، فَإِذَا جَاوَزَهَا التَّفَتَّ إِلَيْهَا فَقَالَ: تَبَارَكَ الَّذِي نَجَانِي مِنْكَ؛ لَقَدْ أَعْطَانِي اللَّهُ شَيْئًا مَا أَعْطَاهُ أَحَدًا مِنَ الْأَوَّلِينَ وَالْآخِرِينَ...))^(۱۳). واته: کو تا که س که ده چیت ه به ه شته وه پیاویکه کاتیک به سه ر پردی (صراط) دا ده پوات، جاریک ئاسایی ده پوات و جاریک به ده مدا ده که ویت و جاریک هه لاوی گهرمی ئاگری دوزه خی بو دیت و ئازاری ده دات، کاتیک تیپه پښ به سه ریداو رزگاری بو لی، ئاورپیک ده داته وه و سه یریک دوزه خ ده کات و ده لیت: به خششی زوره نه و په روه ردگار ه ی

(۱۲) بروانه: موعظة المؤمنین من إحياء علوم الدين للقاسمي (ص ۴۳۱).

(۱۳) رواه الإمام أحمد "الفتح الرباني" (۱۷۵/۲۴)، والبخاري (۶۵۷۱)، ومسلم واللفظ له (۱۸۷).

که منی پزگار کرد له تو، به پاستی خوی په روه ردگار شتیکی به من به خشیوه (پزگاری کردم له ناگری دوزهخ) به هیچ شیوه یه که به کسی نه به خشیوه نه له پیشینان و نه له کوتاییان...).

باسی سی یه م:

نایا بئ باوه پان و دووروه کان به سهر پردی (صراط) دا دهر پون؟

هه ندی له زانایان بوجوونیان وایه که خه لکی هه موویان (موسلمانان و بئ باوه پان) به سهر پردی (صراط) دا دهر پون، به لام فه رموده ی (صحیح) له صه حیجی بوخاری و موسلیمدا هاتوه که هاوه ل بریارده ران و گاورو جوله که به سهر پردی (صراط) دا نارپون^(۱۴)، له بهر ئه وه ی پیش دانانی پردی (صراط) فه رمانیان پی ده کریت تا شوینی ئه و شته بکه ون که له دونیادا په رستوویانه، ئه وانیش شوینی په رستراوه کانیان ده که ون و بانگیکیان لی ده کریت و ده که ونه ناو دوزه خه وه، پاشان موسلمانانی ئه م ئومه ته له ناخوشی و نارپه حه تی ساحه ی مه حشه ردا ده میننه وه، پاشان پردی (صراط) له سهر دوزه خ داده نریت.

هاوه لی به ریز أبو سعید الخدری (خوی لی پازی بیت) ده فه رموویت: ((قُلْنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ هَلْ نَرَى رَيْنًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ؟ قَالَ: هَلْ تُضَارُونَ فِي رُؤْيَةِ الشَّمْسِ وَالْقَمَرِ إِذَا كَانَتْ صَحْوًا؟ قُلْنَا: لَا. قَالَ: فَإِنَّكُمْ لَا تُضَارُونَ فِي رُؤْيَةِ رَبِّكُمْ يَوْمَئِذٍ، إِلَّا كَمَا تُضَارُونَ فِي رُؤْيَيْهِمَا، ثُمَّ قَالَ: يُنَادِي مُنَادٍ لِيَذْهَبَ كُلُّ قَوْمٍ إِلَىٰ مَا كَانُوا يَعْبُدُونَ. فَيَذْهَبُ أَصْحَابُ الصَّلِيبِ مَعَ صَلْبِهِمْ، وَأَصْحَابُ الْأَوْثَانِ مَعَ أَوْثَانِهِمْ، وَأَصْحَابُ كُلِّ آلِهَةٍ مَعَ آلِهَتِهِمْ، حَتَّىٰ يَبْقَىٰ مَنْ كَانَ يَعْبُدُ اللَّهَ مِنْ بَرٍّ أَوْ فَاجِرٍ وَغَبْرَاتٍ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ، ثُمَّ يُؤْتَىٰ بِجَهَنَّمَ تُعْرَضُ كَأَنَّهَا سَرَابٌ، فَيَقَالُ: لِيَهُودٍ مَا كُنْتُمْ تَعْبُدُونَ؟ قَالُوا: كُنَّا نَعْبُدُ

^(۱۴) رواه البخاري واللفظ له (۷۴۴۰)، ومسلم (۱۸۳).

عَزِيْرَ ابْنِ اللّٰهِ. فَيَقَالُ: كَذَبْتُمْ لَمْ يَكُنْ لِلّٰهِ صَاحِبَةً وَلَا وَلَدٌ، فَمَا تُرِيدُونَ؟ قَالُوا: نُرِيدُ أَنْ تَسْقِيَنَا، فَيَقَالُ: إِشْرُبُوا، فَيَتَسَاقَطُونَ فِي جَهَنَّمَ، ثُمَّ يُقَالُ: لِلنَّصَارَى مَا كُنْتُمْ تَعْبُدُونَ؟ فَيَقُولُونَ: كُنَّا نَعْبُدُ الْمَسِيْحَ ابْنَ اللّٰهِ. فَيَقَالُ: كَذَبْتُمْ لَمْ يَكُنْ لِلّٰهِ صَاحِبَةً وَلَا وَلَدٌ، فَمَا تُرِيدُونَ؟ فَيَقُولُونَ: نُرِيدُ أَنْ تَسْقِيَنَا. فَيَقَالُ: إِشْرُبُوا. فَيَتَسَاقَطُونَ فِي جَهَنَّمَ، حَتَّى يَبْقَى مَنْ كَانَ يَعْبُدُ اللّٰهَ مِنْ بَرٍّ أَوْ فَاجِرٍ، فَيَقَالُ: لَهُمْ مَا يَحْبِسُكُمْ وَقَدْ ذَهَبَ النَّاسُ؟ فَيَقُولُونَ: فَارْقَانَهُمْ وَنَحْنُ أَحْوَجُ مِنْآ إِلَيْهِ الْيَوْمَ وَإِنَّا سَمِعْنَا مُنَادِيًا يُنَادِي لِلْحَقِّ كُلِّ قَوْمٍ بِمَا كَانُوا يَعْبُدُونَ. وَإِنَّمَا نَنْتَظِرُ رَبَّنَا، قَالَ: فَيَأْتِيهِمُ الْجَبَّارُ. فَيَقُولُ: أَنَا رَبُّكُمْ. فَيَقُولُونَ: أَنْتَ رَبُّنَا. فَلَا يُكَلِّمُهُ إِلَّا الْأَنْبِيَاءُ، فَيَقُولُ: هَلْ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُ آيَةٌ تَعْرِفُونَهُ، فَيَقُولُونَ: السَّاقُ. فَيَكْشِفُ عَنْ سَاقِهِ فَيَسْجُدُ لَهُ كُلُّ مُؤْمِنٍ، وَيَبْقَى مَنْ كَانَ يَسْجُدُ لِلّٰهِ رِيَاءً وَسَمْعَةً، فَيَذْهَبُ كَيْمَا يَسْجُدُ فَيَعُودُ ظَهْرُهُ طَبَقًا وَاحِدًا، ثُمَّ يُؤْتَى بِالْجَسْرِ فَيُجْعَلُ بَيْنَ ظَهْرِي جَهَنَّمَ. قُلْنَا: يَا رَسُولَ اللّٰهِ وَمَا الْجَسْرُ؟ قَالَ: مَدْحَضَةٌ مَزَلَّةٌ، عَلَيْهِ خَطَاطِيفٌ وَكَلَالِيْبٌ وَحَسَكَةٌ مُفْلَطْحَةٌ، لَهَا شَوْكَةٌ عُقِيْفَاءُ تَكُونُ بِنَجْدٍ، يُقَالُ لَهَا: السَّعْدَانُ، الْمُؤْمِنُ عَلَيْهَا كَالطَّرْفِ وَكَالْبَرْقِ وَكَالرِّيْحِ وَكَأَجَاوِدِ الْخَيْلِ وَالرَّكَابِ، فَنَاجٍ مُسَلِّمٌ وَنَاجٍ مَخْدُوشٌ وَمَكْدُوسٌ فِي نَارِ جَهَنَّمَ، حَتَّى يَمُرَّ آخِرُهُمْ يُسْحَبُ سَحْبًا (...))^(١٥). واته: ووتمان ئه‌ی پینغه مبه‌ر (ﷺ) ئایا ئی‌مه‌ خ‌وای په‌روه‌ردگار ده‌بینین له‌ د‌وارپ‌ورژدا؟

پینغه مبه‌ر (ﷺ) فه‌رمووی: ئایا ئی‌وه‌ تووشی ه‌یچ نا‌ره‌ه‌تی و زه‌حمه‌تیک ده‌بن له‌ کاتی سه‌یرکردنی خ‌ورو مانگ له‌ پ‌ورژیک‌ی ساف و بی‌ ته‌م و ه‌ه‌وردا؟ ووتمان: نه‌خ‌یر، پینغه مبه‌ر (ﷺ) فه‌رمووی: ده‌ی که‌ه‌وابوو ئی‌وه‌ تووشی ه‌یچ نا‌ره‌ه‌تی و زه‌حمه‌تیک نابن له‌ کاتی بینینی خ‌وای په‌روه‌ردگاردا ه‌ه‌روه‌ک چ‌ون تووشی نا‌ره‌ه‌تی و زه‌حمه‌ت نابن له‌ کاتی سه‌یرکردنی خ‌ورو مانگ له‌ پ‌ورژیک‌ی ساف و بی‌ ته‌م و ه‌ه‌وردا، پاشان پینغه مبه‌ر (ﷺ) فه‌رمووی: له‌ پ‌ورژی د‌واییدا بانگ که‌ریک بانگ ده‌کات با ه‌ه‌موو گه‌ل‌یک ب‌روات ب‌و لای ئه‌وه‌ی که‌ له‌ د‌ونیا‌دا

^(١٥) رواه البخاري واللفظ له (٧٤٤٠)، ومسلم (١٨٣).

پەرستوویه تی و شوینی بکهوئیت، کهسانی خاوهن سهلیب (گاورهکان) له گه‌ل سه‌لیبه‌کانیان و بت پەرسته‌کان له‌گه‌ل بته‌کانیان ده‌پۆن بۆ ناو ئاگری دۆزه‌خ، ئه‌وه‌ی که ده‌مینێته‌وه ئه‌وانه‌ن که خوای په‌روه‌ردگاریان په‌رستووه له چاکه‌کاران و تاوانباران و پاشماوه‌ی گاورو جوله‌که (واته: له‌سه‌ر دینی خۆیان مابوون، به‌لام کاتیک ئیسلام هات پینان نه‌گه‌یشتبوو)، پاشان دۆزه‌خ ده‌هینریت و ده‌خریته پیش چاو به‌وینه‌ی (سراب) *، به‌جوله‌که ده‌ووتریت: چیتان په‌رستووه له دونیادا؟ ئه‌وانیش ده‌لین: ئیمه له دونیادا عوزه‌یری کوپی خوامان په‌رستووه (ﷺ)، پینان ده‌ووتریت: درۆتان کرد، چونکه خوای په‌روه‌ردگار خیزان و کوپی نییه، ئیستا چیتان ده‌وئیت و داوی چی ده‌که‌ن؟ ئه‌وانیش ده‌لین: ده‌مانه‌وئیت ئاو بخۆینه‌وه (گه‌رمای خۆر زۆر تینوو کردوون)، پینان ده‌ووتریت: بپۆن ئاو بخۆنه‌وه، کاتیک ده‌پۆن به‌رده‌بنه‌وه ناو ئاگری دۆزه‌خه‌وه، پاشان به‌گاوری ده‌ووتریت: ئه‌ی ئیوه چیتان په‌رستووه له دونیادا؟ ئه‌وانیش ده‌لین: ئیمه له دونیادا عیسای کوپی خوامان (ﷺ) په‌رستووه، پینان ده‌ووتریت: درۆتان کرد، چونکه خوای په‌روه‌ردگار خیزان و کوپی نییه، ده‌ی که‌وابوو ئیستا چیتان ده‌وئیت و داوی چی ده‌که‌ن؟ ئه‌وانیش ده‌لین: ده‌مانه‌وئیت ئاو بخۆینه، ده‌ووتریت: بپۆن ئاو بخۆنه‌وه، کاتیک ده‌پۆن به‌رده‌بنه‌وه ناو ئاگری دۆزه‌خه‌وه، ئه‌مانه‌هر له‌سه‌ره‌تاوه ده‌چنه ناو دۆزه‌خه‌وه، ئه‌وه‌ی که ده‌مینێته‌وه ئه‌و موسلمانانه‌ن که خوای په‌روه‌ردگاریان په‌رستووه له چاکه‌کاران و خراپه‌کاران، پینان ده‌ووتریت: چی پینگری لیکردن تا نه‌پۆن له کاتیکدا خه‌لکی پۆیشتن؟ ئه‌وانیش ده‌لین: ئیمه له دونیادا له‌خۆیان و په‌رستراوه‌کانیان جیا ببوینه‌وه، وه ئیمه ئه‌مپۆ زیاتر پیوستمان به‌خوای په‌روه‌ردگار، وه ئیمه گویمان له بانگ که‌ریک بوو بانگی کردوووتی: با هه‌موو گه‌لیک بپوات بۆ لای ئه‌وه‌ی که له دونیادا په‌رستوویه‌تی و شوینی بکه‌وئیت، ئیمه‌ش چاوه‌پێی خوای

* السراب: به‌و شته ده‌ووتریت: کاتیک له‌گه‌رمای هاویندا سه‌یری ده‌شتاییه‌ک یان سه‌یری سه‌ر جاده‌یه‌کی قیر ده‌که‌یت شتیک ده‌رده‌که‌وئیت وه‌کو ئاو وایه، به‌لام ئاو نییه، به‌لکو گه‌رمای خۆره‌یه‌که رمل ده‌کات به‌وینه‌ی ئاو.

په‌روه‌ردگار ده‌که‌ین، پیغهمبر (ﷺ) فہرمووی: پاشان خوی په‌روه‌ردگار دیت به شیوہیہ که جیاتر له و شیوہیہی که یه‌که‌م جار بینیبویان، ده‌فہرموویت: من په‌روه‌ردگاری ئیوہم، ئه‌وانیش ده‌لین: به‌لیّ تو په‌روه‌ردگاری ئیمه‌یت، بویه له و پوژدها هیچ که‌س قسه‌ناکاو داوا له خوی په‌روه‌ردگار ناکات تهنه‌ا پیغهمبران نه‌بیت (صلات و سه‌لامی خویان له‌سه‌ر بیت)، خوی په‌روه‌ردگار ده‌فہرموویت: ئایا له نیوان ئیوہ و خوی په‌روه‌ردگارا نیشانه‌یہ که‌هیه‌تا پیی بناسنه‌وه؟ ئه‌وانیش ده‌لین: به‌لیّ به (ساقی) ده‌یناسینه‌وه، کاتیک (ساقی) هه‌لده‌داته‌وه هه‌موو ئیماندریک سوجه‌ی بو‌ده‌بات، به‌لام ئه‌و که‌سانه‌ی له دونیادا سوجه‌یان بو‌خوا بردووه به‌لام بو‌ریاو ناو ده‌رکردن بووه (دوورپووه‌کان)، ده‌یانه‌ویت وه‌کو ئیمانداران سوجه‌ به‌رن بو‌خوی په‌روه‌ردگار، به‌لام پشتیان ره‌ق ده‌بیت ناتوانن سوجه‌ی بو‌به‌رن، پاشان پردی (صراط) ده‌هینریت و له‌سه‌ر دوزه‌خ داده‌نریت، ووتمان: ئه‌ی پیغهمبر (ﷺ) ئه‌و پرده‌چییه و چونه؟ پیغهمبر (ﷺ) فہرمووی: پردی (صراط) ریگه‌یه‌که زور لووسه پیی له‌سه‌ر به‌ند نابیت به‌لکو هه‌لده‌خلیسکیت، له‌سه‌ر ئه‌و ریگه‌یه‌که‌ومه‌له قولاپ و پاکیشهریک هه‌یه، وه‌درکی (عقیفاء) پیوہیه که به‌له‌شیانه‌وه ده‌نوسیت و رایان ده‌کیشیت، پیی ده‌ووتریت (سعدان) که له وولاتی نه‌جد هه‌یه، ئیمانداران به‌سه‌ریا ده‌په‌رپنه‌وه هه‌یانه وه‌کو: چاو تروکان ده‌په‌رپنه‌وه، وه‌هه‌یانه وه‌کو: شه‌وقی ئاوپنه‌ ده‌په‌رپنه‌وه، هه‌یانه وه‌کو: با ده‌په‌رپنه‌وه، هه‌یانه وه‌کو: سوارچاکیک ده‌په‌رپنه‌وه، هه‌یانه به‌پياده ده‌په‌رپنه‌وه، بویه ئه‌وانه‌ی که به‌سه‌ریا ئه‌پون هه‌یانه به‌سه‌لامه‌تی رزگاری ده‌بیت، وه‌هه‌یانه رزگاری ده‌بیت به‌لام له‌ش و دم و چاوی پووشاوه، هه‌یانه به‌رده‌بیته‌وه ناو ناگری دوزه‌خ و ناتوانیت بپه‌رپنه‌وه، هه‌تا کوتا که‌سیان رزگاری ده‌بیت که‌سپکه ده‌که‌ویت و هه‌لده‌ستیته‌وه و راده‌کیشریت، به‌و حاله‌ناخوشه به‌لام رزگاری ده‌بیت...). له‌ریوايه‌تیکي تردا که ئیمامی مُسَلِم (په‌حمه‌تی خوی لبیت) گپراویتی‌ه‌وه پیغهمبر (ﷺ) فہرموویه‌تی: ((إِذَا كَانَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَدْنُ مُؤَدَّنٍ لِيَتَّبِعَ كُلُّ أُمَّةٍ مَّا كَانَتْ تَعْبُدُ. فَلَا يَبْقَى أَحَدٌ

كَانَ يَعْبُدُ غَيْرَ اللَّهِ سُبْحَانَهُ مِنَ الْأَصْنَامِ وَالْأَنْصَابِ إِلَّا يَتَسَاقَطُونَ فِي النَّارِ حَتَّى إِذَا لَمْ يَبْقَ إِلَّا مَنْ
 كَانَ يَعْبُدُ اللَّهَ مِنْ بَرٍّ وَفَاجِرٍ وَغَيْرِ أَهْلِ الْكِتَابِ، فَيُدْعَى الْيَهُودُ فَيَقَالُ لَهُمْ: مَا كُنْتُمْ تَعْبُدُونَ؟ قَالُوا:
 كُنَّا نَعْبُدُ عَزِيرَ ابْنِ اللَّهِ. فَيَقَالُ: كَذَبْتُمْ مَا اتَّخَذَ اللَّهُ مِنْ صَاحِبَةٍ وَلَا وَلَدٍ، فَمَاذَا تَبْعُونَ؟ قَالُوا:
 عَطِشْنَا يَا رَبَّنَا فَاسْقِنَا. فَيُشَارُ إِلَيْهِمْ أَلَّا تَرُدُونَ فَيُحْشَرُونَ إِلَى النَّارِ كَأَنَّهَا سَرَابٌ يَحْطِمُ بَعْضُهَا بَعْضًا
 فَيَتَسَاقَطُونَ فِي النَّارِ. ثُمَّ يُدْعَى النَّصَارَى، فَيَقَالُ: لَهُمْ مَا كُنْتُمْ تَعْبُدُونَ؟ قَالُوا: كُنَّا نَعْبُدُ الْمَسِيحَ ابْنَ
 اللَّهِ. فَيَقَالُ لَهُمْ: كَذَبْتُمْ. مَا اتَّخَذَ اللَّهُ مِنْ صَاحِبَةٍ وَلَا وَلَدٍ. فَيَقَالُ لَهُمْ: مَاذَا تَبْعُونَ؟ فَيَقُولُونَ:
 عَطِشْنَا يَا رَبَّنَا فَاسْقِنَا. قَالَ: فَيُشَارُ إِلَيْهِمْ أَلَّا تَرُدُونَ فَيُحْشَرُونَ إِلَى جَهَنَّمَ كَأَنَّهَا سَرَابٌ يَحْطِمُ بَعْضُهَا
 بَعْضًا فَيَتَسَاقَطُونَ فِي النَّارِ، حَتَّى إِذَا لَمْ يَبْقَ إِلَّا مَنْ كَانَ يَعْبُدُ اللَّهَ تَعَالَى مِنْ بَرٍّ وَفَاجِرٍ، أَنَا هُمْ رَبُّ
 الْعَالَمِينَ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى فِي أَدْنَى صُورَةٍ مِنَ الَّتِي رَأَوْهُ فِيهَا. قَالَ: فَمَا تَنْتَظِرُونَ تَتَّبِعُ كُلُّ أُمَّةٍ مَا كَانَتْ
 تَعْبُدُ؟ قَالُوا: يَا رَبَّنَا فَارْقِنَا النَّاسَ فِي الدُّنْيَا أَفْقَرُ مَا كُنَّا إِلَيْهِمْ وَلَمْ نُصَاحِبْهُمْ. فَيَقُولُ: أَنَا رَبُّكُمْ.
 فَيَقُولُونَ: نَعُوذُ بِاللَّهِ مِنْكَ لَا نُشْرِكُ بِاللَّهِ شَيْئًا "مَرَّتَيْنِ أَوْ ثَلَاثًا" حَتَّى إِنْ بَعْضُهُمْ لَيَكَادُ أَنْ يَنْقَلِبَ.
 فَيَقُولُ: هَلْ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُ آيَةٌ فَتَعْرِفُونَهُ بِهَا؟ فَيَقُولُونَ: نَعَمْ. فَيُكْشَفُ عَنْ سَاقٍ فَلَا يَبْقَى مَنْ كَانَ
 يَسْجُدُ لِلَّهِ مِنْ تَلْقَاءِ نَفْسِهِ إِلَّا أَذِنَ اللَّهُ لَهُ بِالسُّجُودِ، وَلَا يَبْقَى مَنْ كَانَ يَسْجُدُ اتِّقَاءً وَرِيَاءً إِلَّا جَعَلَ
 اللَّهُ ظَهْرَهُ طَبَقَةً وَاحِدَةً كُلَّمَا أَرَادَ أَنْ يَسْجُدَ خَرَّ عَلَى قَفَاهُ. ثُمَّ يَرْفَعُونَ رُءُوسَهُمْ وَقَدْ تَحَوَّلَ فِي
 صُورَتِهِ الَّتِي رَأَوْهُ فِيهَا أَوَّلَ مَرَّةٍ، فَقَالَ: أَنَا رَبُّكُمْ. فَيَقُولُونَ: أَنْتَ رَبُّنَا. ثُمَّ يُضْرَبُ الْجِسْرُ عَلَى جَهَنَّمَ
 وَتَحِلُّ الشَّفَاعَةُ، وَيَقُولُونَ: اللَّهُمَّ سَلِّمْ سَلِّمْ...)) (١٦). وَاثَهُ: كَاتِيكَ بِرُؤْيَى قِيَامَتِ دَيْتِ بَانِكْكَ رِيكَ
 بَانِكْ دِهَكَاتِ بَا هَمُو كَه لِيكَ بِرَوَاتِ بُو لَآيِ تُه وَهِي كَه لَه دُونِيَادَا پَه رِسْتُو وَيَه تِي، تُه وَآنَهِي جِكْ لَه
 خَوَآيِ پَه رُوهِ دِگَارِ بَتِ وَ دَارُو بَه رِدْيَانِ پَه رِسْتُو وَه دَه خَرِيْنَه نَاوِ نَاگَرِي دُو زَه خَه وَه، تَه نَهَا تُه وَآنَه
 دَه مِيْنَه وَه كَه خَوَآيِ پَه رُوهِ دِگَارِيَانِ پَه رِسْتُو وَه لَه چَا كَه كَارَانِ وَ تَاوَانِبَارَانِ وَ پَاشْمَاوَهِي گَاوَرُو

(١٦) رواه مسلم (٤٧٢/٦٦/٢).

جوله‌که، بانگی جوله‌که ده‌کریت و پییان ده‌ووتریت: چیتان په‌رستووه له دونیادا؟ ئەوانیش ده‌لین: ئیمه له دونیادا عوزه‌یری کورپی خوامان په‌رستووه، پییان ده‌ووتریت: درۆتان کرد، چونکه خوای په‌روه‌ردگار نه خیزانی هه‌بووه و نه کورپیش، ئیستا چیتان ده‌ویت و داوای چی ده‌که‌ن؟ ئەوانیش ده‌لین: تینومانه ده‌مانه‌ویت ئاو بخۆینه‌وه، ئاماره‌یان بۆ ده‌کریت و پییان ده‌ووتریت بۆ نارۆن بۆسه‌ری؟ پیش ده‌خرین به‌ره‌و ئاگری دۆزه‌خ که به‌ وینه‌ی (س‌راب)ه، هه‌ندیکی هه‌ندیکی تیک ده‌شکینیت، کاتیک ده‌رۆن به‌رده‌بنه‌وه ناو ئاگری دۆزه‌خه‌وه و ده‌که‌ونه ناوی، پاشان بانگی گاوه‌کان ده‌کریت و پییان ده‌ووتریت: ئەی ئیوه چیتان په‌رستووه له دونیادا؟ ئەوانیش ده‌لین: ئیمه له دونیادا عیسای کورپی خوامان په‌رستووه، پییان ده‌ووتریت: درۆتان کرد، چونکه خوای په‌روه‌ردگار نه خیزانی هه‌بووه و نه کورپیش، ئیستا چیتان ده‌ویت و داوای چی ده‌که‌ن؟ ئەوانیش ده‌لین: تینومانه ده‌مانه‌ویت ئاو بخۆینه‌وه، ئاماره‌یان بۆ ده‌کریت و پییان ده‌ووتریت بۆ نارۆن بۆسه‌ری؟ پیش ده‌خرین به‌ره‌و ئاگری دۆزه‌خ که به‌ وینه‌ی (س‌راب)ه، هه‌ندیکی هه‌ندیکی تیک ده‌شکینیت، کاتیک ده‌رۆن به‌رده‌بنه‌وه ناو ئاگری دۆزه‌خه‌وه و ده‌که‌ونه ناوی، ئەوان ده‌رۆن که‌س نامینیته‌وه ته‌نها ئەو که‌سانه نه‌بیت که خوای په‌روه‌ردگاریان په‌رستووه له چاکه‌کاران و خراپه‌کاران و پاشماوه‌ی گاورو جوله‌که، له‌و کاته‌دا خوای په‌روه‌ردگار دیت بۆ لایان (هاتنیک که شایسته‌یه به‌ خوئی) به‌ نزیکترین شیوه که دونیادا ناسیویانه (موسلمانان خویان نه‌بینیوه له دونیادا به‌لام ناسیویانه به‌ ناوو سیفاته‌کانی که هیچ که‌س و شتیک له‌و ناچیت)، خوای په‌روه‌ردگار ده‌فرموویت: چاوه‌رپی چی ده‌که‌ن؟ هه‌موو ئوممه‌تیک شوینی ئەوه که‌وتن که له دونیادا په‌رستبوویان، ئەوانیش ده‌لین: ئەی په‌روه‌ردگارمان ئیمه له دونیادا له خه‌لکی جیابوینه‌وه و هاوه‌لایه‌تیمان نه‌کردن له کاتیکدا زۆر پیوستمان پییان بوو، خوای په‌روه‌ردگار ده‌فرموویت: من په‌روه‌ردگاری ئیوه‌م، ئەوانیش ده‌لین: په‌نا ده‌گرین به‌تو ئەی خوای په‌روه‌ردگار به‌ هیچ شیوه‌یه‌ک هاوه‌لمان بۆت بریارنه‌داوه‌و

برپاریشی نادهین (دو جار یان سئ جار وا دهلّین)، هتا هندی له موسلمانان له وکاته دا
 خه ریکه په شیمان دهنه وه له بیروباوهری پاکیان له بهر گرانی و سهختی ئه و تاقی کردنه وه،
 خوی پهره ردگار ده فهرموویت: ئایا هیچ نیشانه یه که هیه له نیوان ئیوه و ئه ودا تا پی
 بناسنه وه؟ ئه وانیش دهلّین: بهلّی، له و کاته دا په رده له سهر (ساقی لاده دریّت، هیچ کهس
 نییه له دنیا دا که به دلسوزی و ئیخلاصه وه سوجه دی بو خوا بردبیّت ئیلا خوی پهره ردگار
 ریگه ی پیده دات تا سوجه دی بو به ریّت، وه هیچ کهس نییه له دنیا دا سوجه دی بو پیاو ناو
 ده رکدن بردوه، ئیلا خوی پهره ردگار پشتی ده کات به یه که پارچه هر کاتیک بیه ویّت
 سوجه دی بو به ریّت به پشتا ده که ویّت، پاشان موسلمانان سهریان بهرز ده که نه وه خوی
 پهره ردگار ده بینن له سهر ئه و شیوه یه ی که له دنیا دا ناسیویانه (به ناو سیفاته کانی که هیچ
 کهس و شتیک له و ناچیت)، خوی پهره ردگار ده فهرموویت: من پهره ردگاری ئیوه م، ئه وانیش
 دهلّین: بهلّی تو پهره ردگاری ئیمه یه، پاشان پردی (صراط) به سهر دوزه خه وه داده نریّت،
 ریگه به شه فاعه ت کردن ده دریّت، پیغه مبه رانی خوا (سه لات و سه لامی خویان له سهر بیّت)
 ده فهرموون: خوی سه لامه تیان بکه یه، خوی سه لامه تیان بکه یه.

زانای پایه بهرز ابن رجب (په حمه تی خوی لیبیّت) ده لّیت: ئه م فهرموده یه به روون و ناشکرای
 ئه وه ده گه یه نیّت که هر که سیک عیباده ت بو شتیکی تر بکات جگه له خوی پهره ردگار، وه کو
 گاوو جوله که که پیغه مبه ر (عیسی) و پیغه مبه ر (عزیر) ده په رستن (سه لات و سه لامی خویان
 له سهر بیّت)، ئه وه حوکی ئه و که سه وه کو موشریکین و هاو له برپارده ران وایه، واته: پیش
 دانانی پردی (صراط) ده که ویّته ناو دوزه خه وه، به لام بت په رستان و خو رو مانگ په رستان و
 جگه له وانیش هه موویان کو مه ل کو مه ل شوینی ئه و په رستراوه ده که ون که له دنیا دا
 په رستویانه، شوینیان ده که ون و هر له سهره تاوه ده که ونه ناو دوزه خه وه، ئه وه ی به لگه بیّت
 له سهر ئه مه فهرمووده ی خوی پهره ردگار که سه باره ت به حالی فیرعه ون ده فهرموویت: ﴿

يَقْدُمُ قَوْمَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَأَوْرَدَهُمُ النَّارَ وَيُسَّ الْأَمْرُودُ ﴿٩٨﴾ (هود: ٩٨) ^(١٧). واته: فيرعون له دواړوژدا پيش نه و که سانه ده که ویت که له دنیا دا شوینی که وتبوون، پیشیان ده که ویت و به ره و ناو ناگری دوزخ ده یان بات، چنه خراب و نارچه ته ناگری دوزخ، جیی ناو خوار دنه وه و حه وانه وهی گه لیکی تینووی خسته بیته، ناوی زور گهرم و کولای دوزخ و کیم و زوخواوی نه هلی دوزخ ده خونه وه. دووړووه کان کاتیک ده چنه سهر پردی (صراط) بو نه وهی بپه پنه وه، نورو پوناکیان ده دریتی و به رده میان پوناک ده بیته وه نه و انیش شوینی نه و پوناکیه ده که ون تا بپه پنه وه، به لام نورو پوناکیه که یان ده کوژیته وه، تا به ربه وه و بکه ونه پله ناخوش و نارچه ته کانی ژیره وهی دوزخ، خوی په روه ردار په نامان بدات.

هاوه لی به پیز جابر کوری عبد الله (خوی لی پازی بیت) ده فهرمویت: ((... وَيُعْطَى كُلُّ إِنْسَانٍ مِنْهُمْ "مُنَافِقٍ أَوْ مُؤْمِنٍ" نُورًا ثُمَّ يَتَّبِعُونَهُ، وَعَلَى جِسْرِ جَهَنَّمَ كَلَالِيْبٌ وَحَسَكٌ تَأْخُذُ مَنْ شَاءَ اللَّهُ، ثُمَّ يَطْفَأُ نُورُ الْمُنَافِقِينَ، ثُمَّ يَنْجُو الْمُؤْمِنُونَ...)) ^(١٨). واته: ... پاشان نورو پوناکی ده دریت به هه موو مروفتیک جادوړووی بیت یان ئیماندار، شوینی نه و پوناکیه ده که ون تا پیی بپه پنه وه به سهر پردی (صراط) دا، وه له سهر پردی (صراط) قولاپ و درکی ناگرین هه یه نه و که سانه پاده کیشتیت که خوی په روه ردار ویستی لییه، پاشان که دووړووه کان ده چنه سهر پردی (صراط) تا بپه پنه وه نورو پوناکیه که یان ده کوژیته وه، پاشان ئیمانداران پرگاریان ده بیت

^(١٧) بروانه: التخويف من النار والتعريف بحال دار البوار، لابن رجب، تحقيق إِيَاد القيسي (ص ٢٢٧).

^(١٨) رواه الإمام أحمد "المسند" (١٤٧٦٣)، ومسلم موقفا على جابر (٢) (١٩١).

باسی چوارهم:

حائى خه لکى له سهه ر پردى (صراط)

ئهو خه لکى به سهه ر پردى (صراط) دا ده پۆن به چوار شيوه ده په پنه وه، هه ريه ك به پيى ئه و ئيمانى كه هه يبووه، وه به ئه ندازه ي ئه و كرده وه يه ي كه له دونيدا كردويه تى، له بهر ئه و فه رموده يه ي كه هاوه لى به رپيز ابو سعيد الخدرى (خوای لى پازى بيت) بۆمان ده گيرپته وه له پيغه مبه رى خواوه (عليه السلام) كه فه رمويه تى: ((يُوضَعُ الصِّرَاطُ بَيْنَ ظَهْرِي جَهَنَّمَ عَلَيْهِ حَسَكٌ كَحَسَكِ السَّعْدَانِ ثُمَّ يَسْتَجِيزُ النَّاسُ فَنَاجٍ مُسَلَّمٌ وَمَخْدُوجٌ بِهِ "أَي مَخْدُوش"، ثُمَّ نَاجٍ وَمُحْتَسِسٌ بِهِ، وَمَنْكُوسٌ فِيهَا ...))^(١٩). واته: پردى (صراط) داده نرپت له سهه ر پشتى دۆزه خ، دركيكى له سهه ر وه كو دركى (سعدان) ه، پاشان خه لکى ده كه ونه رپى تا به سهه ر يا بپه پنه وه، هه يانه به سه لامه تى ده په رپته وه و پزگارى ده بيت، وه هه يانه لاشه ي هه لاوى گه رمى ئاگرى دۆزه خى بۆ ديت و لاشه ي بريندار ده بيت و ده روشيت، به لام پزگارى ده بيت، وه هه يانه راده گيريت، وه هه يانه سهه ر وه خوار ده كريت و به سهه رسه را به رده درپته وه ناو ئاگرى دۆزه خ...).

ليروهه بۆمان ده رده كه وييت كه رويشتنى خه لکى به سهه ر پردى (صراط) دا به م شيوانه يه:

يه كه م: خه لکى وا هه يه له سهه ر پردى (صراط) زۆر به خيرايى ده په رپته وه و پزگارى ئه بيت، نه هه لاوى گه رمى دۆزه خ و نه قولابه كانى پردى (صراط) ناگيريت، له بهر ئه و فه رموده يه ي كه هاوه لى به رپيز عبدا لله كورى مسعود (خوای لى پازى بيت) له پيغه مبه ره وه (عليه السلام) بۆمان ده گيرپته وه كه فه رمويه تى: ((يَرِدُ النَّاسُ النَّارَ ثُمَّ يَصْدُرُونَ مِنْهَا بِأَعْمَالِهِمْ، فَأَوْلُهُمْ كَلْمَحِ الْبَرِّ ثُمَّ

^(١٩) رواه الإمام أحمد "الفتح الرباني" (١٥٧/٢٤)، وابن ماجه (٤٢٨٠)، وابن حبان (٧٤٢٩)، والحاكم (٦٢٨/٤)، وصححه الألباني في "صحيح الجامع" (٨١٨٩).

كَالرَّيْحِ ثُمَّ كَحُضْرِ الْفَرَسِ "أَي كَجَرِي الْفَرَسِ" ثُمَّ كَالرَّاكِبِ فِي رَحْلِهِ ثُمَّ كَشَدِّ الرَّجُلِ ثُمَّ كَمَشْيِهِ))^(٢٠). واته: خهلكی دینه دیار ناگری دۆزهخ، پاشان به پیی کرده وه کانیان به سهر پردی

(صراط) دا تیده په پرن و پرزگاریان ده بیته لی، یه که م که س و کومه لیانیان به وینه ی تیشک ده په ریته وه، پاشان وه کو با، پاشان وه کو رۆیشتنی سوارچاکیک، پاشان وه کو سواریه کی ناسایی، پاشان وه کو رۆیشتنی پیاویکی باش، پاشان وه کو رۆیشتنی پیاویکی ساده و ناسایی.

دووم: هه یانه قولایه کانی ئه ملاو ئه ولای پردی (صراط) ده یگریته و لاشه ی بریندار ده کات و ده پروشیته، یان گوشتی لاشه ی ده چریته، پاشان پرزگاری ده بیته، له بهر ئه وه فرموده یه یه که هاوه لی به ریزی پیغه مبه ر (عَلَيْهِ السَّلَامُ) حَذِيفَةَ (خوای لی پازی بیته) بۆمان ده گیریته وه که پیغه مبه ر (عَلَيْهِ السَّلَامُ) فرموده یه تی: ((... وَفِي حَافَتِي الصَّرَاطِ كَاللَّيْبِ مُعَلَّقَةً مَأْمُورَةٌ تَأْخُذُ مَنْ أَمَرَتْ بِهِ، فَجَاجِ مَخْدُوشٌ، وَمَكْدُوشٌ فِي النَّارِ...))^(٢١). واته: ... به ملاو به ولای پردی (صراط) وه قولای ناسنی پیا هه لواسراوه، فرمانی پیکراوه ئه وانه رابکیشیت که دۆزه خین و فرمانی راکیشانیان کراوه بۆ ناو ناگری دۆزهخ، هه یانه لاشه ی هه لوی گهرمی ناگری دۆزه خی بۆ دیت و بریندار ده بیته و ده پروشیته و پاشان پرزگاری ده بیته، وه هه یانه به پشتا به رده دریته وه ناو ناگری دۆزهخ.

وه هه روه ها هاوه لی به ریزی أبوه ریره (خوای لی پازی بیته) ده فرمویت: پیغه مبه ری خوا فرمویه تی: ((... وَفِي جَهَنَّمَ كَاللَّيْبِ مِثْلُ شَوْكِ السَّعْدَانِ، هَلْ رَأَيْتُمْ شَوْكَ السَّعْدَانِ؟. قَالُوا: نَعَمْ. قَالَ: فَإِنَّهَا مِثْلُ شَوْكِ السَّعْدَانِ، غَيْرَ أَنَّهُ لَا يَعْلَمُ قَدْرَ عِظْمِهَا إِلَّا اللَّهُ، تَخْطِفُ النَّاسَ بِأَعْمَالِهِمْ،

^(٢٠) رواد الإمام أحمد "الفتح الرباني" (٢٠٩/١٨)، والترمذي (٣١٥٩)، والدارمي (٢٨١٠)، والحاكم (٥٨٦/٤)، وصححه الألباني في "صحيح الترمذي" (٢٥٢٦).

^(٢١) رواد الإمام مسلم (١٩٥)، والحاكم (٦٣١/٤).

فَمِنْهُمْ مَنْ يُؤْتِقُ بَعْمَلِهِ، وَمِنْهُمْ مَنْ يُحْرَدُ لُثْمٌ يَنْجُو، ...))^(٢٢). واته: ... له دۆزه خدا قولاپ هه به به وینه ی دپکی (سعدان)ه، ئایا دپکی (سعدان)تان بینیه؟ فهرمویان: به لئی، پیغه مبه ر (ﷺ) فهرموی: قولاپه کانی ناو دۆزه خ به وینه ی دپکی (سعدان)ه، به لام هیچ که س گه وره یی ئه و دپکه نازانیت جگه له خوای پهروه ردگار، ئه و دپکه (له ناو دۆزه خدا ئاسنه) خه لکی پاده کیشتیت بۆ ناو ئاگر به پیی کرده وه کانیان، هه یانه له ناو ده چیت، سزاو ئیش و ئازار زور ده بینیت به هوی کرده وه خراپه کانییه وه، وه هه یانه قولاپه کانی ته نیشیت پردی (صراط) پایدیه کیشتیت و گوشتی لاشه ی پارچه پارچه ده کات، به لام له دواییدا پرزگاری ده بییت.

زانای پایه بهرز ابن الحجر له الزین ابن المنیر (په حمه تی خویان لیبت) ده گپرتیه وه حکمه ت له شوبه اندنی قولاپه کانی ناو دۆزه خ به دپکی (سعدان) ئه وه یه: ئه و دپکه زور زوو مرؤقه کان پاده کیشتیت و زوو به لاشه یانه وه ده نووسیت، وه بویه پیغه مبه ر (ﷺ) قولاپه کانی ته نیشیت پردی (صراط)ی شوبه اندوو به و دپکه چونکه له دونیادا بینیه یانه^(٢٣).

هه یانه له سه ر پردی (صراط) پاده گیریت و تووشی ئیش و ئازارو نارپه حه تیه کی زور ده بییت، وه تووشی ترس و سزایه کی وا ده بییت که دله کان دینیتیه له رزین، هه روه ک هاوه لی به ریز سه ل کوری مُعَاذِ كُورِی اَنْسِ الْجُهَنِيِّ لَه باوکیه وه (خویان لی رازی بیت) له پیغه مبه ر وه (ﷺ) گپراوینیه وه که فه رمویه تی: ((... وَمَنْ رَمَى مُسْلِمًا بِشَيْءٍ يُرِيدُ شَيْنَهُ بِهِ، حَبَسَهُ اللَّهُ عَلَى جِسْرِ جَهَنَّمَ حَتَّى يَخْرُجَ مِمَّا قَالَتْ))^(٢٤). واته: ... هه رکه سیك شتیک له عه بیه و که م و کوری بداته پال موسلمانیک و

^(٢٢) رواه الإمام أحمد "الفتح الرباني" (١٥٧/٢٤)، والبخاري (٨٠٦)، ومسلم (١٨٢)، وابن ماجه (٤٢٨٠).

^(٢٣) بروهانه: فتح الباري بشرح صحيح البخاري لابن حجر العسقلاني (١١/٤٦٢ ح ٦٥٧٤).

^(٢٤) أخرجه الأمام أحمد (٤٤١/٣)، رقم (١٥٦٨٧)، وابن المبارك (٢٣٩/١)، رقم (٦٨٦)، وأبو داود (٢٧٠/٤)، رقم (٤٨٨٣)، وابن أبي الدنيا (ص ١٥١، رقم ٢٤٨)، والطبراني (١٩٤/٢٠)، رقم (٤٣٣)، وأخرجه أيضًا: البخاري في "التاريخ الكبير" (٣٧٧/١)، وحسنه الألباني في

مه به سستی پیی ناشرین کردن و شکاندنه وهی بیّت، ئه وه خوی پهروه ردگار له سهر پردی (صراط) پاید هگریّت تا پاک ده بیته وه له و تاوانه، ئه ویش یان به پازی کردنی ئه و که سه یه که خراپه و عیبیه ی داوت پال، یان به هوی شه فاعه ته وه یه، یان ده بیّت ئه و که سه به ئه ندازه ی تاوانه که ی سزای دۆزه خ بکیشیّت^(۲۵).

سنیه م: هه یانه به هوی کرده وه خراپه کانیه وه له ناو ده چیت و ده که ویته ناو ئاگری دۆزه خ وه (په نا به خوی پهروه ردگار) له بهر ئه و فه رموده یه ی که هاوه لی به پیز أبو بکرّة (خوی لی پازی بیّت) له پیغه مبهروه (ﷺ) بۆمان ده گریته وه که فه رمویه تی: ((يُحْمَلُ النَّاسُ عَلَى الصِّرَاطِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، فَتَقَادَعُ بِهِمْ جَنَبَةُ الصِّرَاطِ، تَقَادَعُ الْفَرَّاشِ فِي النَّارِ، قَالَ: فَيُنَجِّي اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى بِرَحْمَتِهِ مَنْ يَشَاءُ))^(۲۶).

واته: له پۆژی دوایدا خه لکی ده هینرینه سهر پردی (صراط)، قول په کانی ته نیشته پردی (صراط) (پایان ده کیشیت و یه که له دوی یه که به ریان ده داته وه ناو ئاگری دۆخ، به وینه ی که وتن و به ربونه وه ی په پوله بۆ ناو ئاگر (چه ند ناسکه و چه ند زوو ده سووتیت کاتی که له ئاگر نیک ده بیته وه)، پاشان خوی پهروه ردگار ئه و که سانه پزگار ده کات که خوی ویستی لیه. موسلمانان خۆشه ویست له و کات و ساته ترسناک و سه خته دا که دلّه کان دینه له رزین، پیغه مبهران (سه لات و سه لامی خویان له سهر بیّت) ده ست ده که ن به پارانه وه و به رده وام ده لین: اللَّهُمَّ سَلِّمْ سَلِّمْ، ئه ی پهروه ردگار سه لامه تیان بکه، ئه ی پهروه ردگار سه لامه تیان بکه، زور په روشن و به زه بیان به حالی ئه و خه لکه دا دیته وه کاتی که ده یان بینن له سهر پردی (صراط). هاوه لی به پیز أبو هریره (خوی لی پازی بیّت) ده فه رمویت: پیغه مبهر (ﷺ) فه رمویه تی: ((...))

"صحيح أبي داود" (٤٠٨٦).

^(۲۵) بروانه: عون المعبود شرح سنن أبي داود (١٠/٤٠٧/٤٢٣٩).

^(۲۶) رواه الإمام أحمد "الفتح الرباني" (١٥٦/٢٤)، وحسنه الألباني في "ظلال الجنة" (٨٣٧).

فَيُضْرَبُ الصِّرَاطُ بَيْنَ ظَهْرَانِي جَهَنَّمَ، فَأَكُونُ أَوَّلَ مَنْ يَجُوزُ مِنَ الرُّسُلِ بِأَمْتِهِ، وَلَا يَتَكَلَّمُ يَوْمَئِذٍ إِلَّا الرُّسُلُ، وَكَلَامُ الرُّسُلِ يَوْمَئِذٍ: اللَّهُمَّ سَلِّمْ سَلِّمْ، وَفِي جَهَنَّمَ كَلَالِيْبٌ مِثْلُ شَوْكِ السَّعْدَانِ، لَا يَعْلَمُ قَدْرَ عَظَمِهَا إِلَّا اللَّهُ، تَخْطِفُ النَّاسُ بِأَعْمَالِهِمْ، فَمِنْهُمْ مَنْ يُوتِقُ بِعَمَلِهِ "أَيُّ يُهْلِكُ"، وَمِنْهُمْ مَنْ يُخْرَدُ، ثُمَّ يَنْجُو...)) (٢٧).
 واته: ... پاشان پردی (صِراط) له سهر دۆزه خ داده نریت، من یه که م پیغه مبه ر (ﷺ) ده ب که ئوممه ته که می به سهر دا ده په پینمه وه، وه له و پۆزه دا هیچ که س ناتوانیت قسه بکات ته نها پیغه مبه ران نه بیئت (سه لات و سه لامی خویان له سهر بیئت)، وه ووته و پارانه وه ی پیغه مبه ران (سه لات و سه لامی خویان له سهر بیئت) له و پۆزه دا ته نها ئه وه یه که ده لاین: ئه ی په روه ردگار سه لامه تیان بکه، ئه ی په روه ردگار سه لامه تیان بکه، له دۆزه خدا قولاپ هه یه به وینه ی درکی (سعدان)، هیچ که س گه وره یی ئه و درکه نازانیت جگه له خوی په روه ردگار، ئه و درکه خه لکی راده کیشیت بۆ ناو ناگر به پیی کرده وه کانیان، هه یانه له ناو ده چیئت و سزاو ئیش و نازار زۆر ده بینیت به هوی کرده وه خراپه کانیه وه، وه هه یانه قولاپه کانی دۆزه خ راپده کیشیت و گوشتی لاشه ی پارچه پارچه ده کات، پاشان بزگاری ده بیئت و دهرده چیئت.

سه ره تاو کوتا که س به سهر پردی (صِراط) دا تیده په ریئت

یه که م ئوممه ت له ئوممه تان که به سهر پردی (صِراط) دا تیده په ریئت ئوممه تی پیغه مبه ری خۆمانه (ﷺ)، ئه ویش له بهر پزیتی لای خوی په روه ردگار، هاوه لی به پزیز أبو هریره (خوی لی پازی بیئت) ده فهرموویت: پیغه مبه ر (ﷺ) فهرموویه تی: ((... فَيُضْرَبُ الصِّرَاطُ بَيْنَ ظَهْرَانِي جَهَنَّمَ،

(٢٧) رواه الإمام أحمد "الفتح الرباني" (١٥٧/٢٤)، والبخاري واللفظ له (٨٠٦)، ومسلم (١٨٢)، وابن ماجه (٤٢٨٠).

فَأَكُونُ أَوَّلَ مَنْ يَجُوزُ مِنَ الرُّسُلِ بِأُمَّتِهِ، ...))^(٢٨). واته: ... پاشان پردی (صِراط) له سهر دۆزه خ داده نریت، من یه که م پیغه مبه ر (ﷺ) ده ب که نوممه ته که می به سهر دا ده په پینمه وه.

وه یه که م که سیش له نوممه ته که به سهر پردی (صِراط) دا ده په پینته وه پیغه مبه ری خواجه (ﷺ)، له بهر نه و فرموده یه ی که هاوه لی به پیز أبو سعید الخُدري (رضی الله عنه) بومان ده گپ پینته وه که پیغه مبه ر (ﷺ) فرموده یه تی: ((... وَالْأَنْبِيَاءُ بِحَبْنَتِي الصِّرَاطِ، وَأَكْثَرُ قَوْلِهِمْ: اللَّهُمَّ سَلِّمْ سَلِّمْ، فَأَكُونُ أَنَا وَأُمَّتِي أَوَّلَ مَنْ يَمُرُّ، أَوْ قَالَ: أَوَّلَ مَنْ يُجِيزُ، ...))^(٢٩). واته: ... له و پوژده دا پیغه مبه ران (سه لات و سه لامی خویان له سهر بیت) له ته نیشته پردی (صِراط) ه وه ده وه ستن و له خوی په روه ردگار ده پارینته وه تا شوین که وتوانیان به سه لامه تی بپه پنه وه و پزگاریان بیت، زوره ی پارانه وه و وته یان له و پوژده ا نه وه یه که ده لین: نه ی په روه ردگار سه لامه تیان بکه، نه ی په روه ردگار سه لامه تیان بکه، من و شوین که وتوانم یه که م که س و کومه لین که به سه ریا ده پوین، یان فرمودی: نیمه یه که م که س و کومه لین که به سه ریا تیده په رین.

وه یه که م کومه ل دوی پیغه مبه ر (ﷺ) له م نوممه ته که به سهر پردی (صِراط) دا تیده په رن، موسلمان ه ه ژاره کوچ کردوه کانن (واته: پیش ه موو موسلمانانی شوینکه وتوی پیغه مبه ر (ﷺ)، ه روه ک هاوه لی به پیزو خوشه ویستی پیغه مبه ر (ﷺ) ثوبان (خوی لی پازی بیت) ده فرموده یه تی: ((أَنْ حَبْرًا مِنْ أَحْبَابِ الْيَهُودِ سَأَلَ النَّبِيَّ (ﷺ) عِدَّةَ أَسْئَلَةٍ كَانَ مِنْهَا قَوْلُهُ: أَيْنَ يَكُونُ النَّاسُ يَوْمَ تُبَدَّلُ الْأَرْضُ غَيْرَ الْأَرْضِ وَالسَّمَوَاتِ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ): هُمْ فِي الظُّلْمَةِ دُونَ الْجِسْرِ، قَالَ: فَمَنْ أَوَّلُ النَّاسِ إِجَارَةً؟ قَالَ: فُقَرَاءُ الْمُهَاجِرِينَ ...))^(٣٠). واته: زاناو گه وره یه کی جوله که هاته لای پیغه مبه ر (ﷺ) و چند پرسیا ریکی لیکرد، یه کی که له و پرسیا رانه نه وه بوو

^(٢٨) رواد الإمام أحمد "الفتح الرباني" (١٥٧/٢٤)، والبخاري واللفظ له (٨٠٦)، ومسلم (١٨٢)، وابن ماجه (٤٢٨٠).

^(٢٩) رواد ابن أبي عاصم في "السنن" (٢٨٤/١)، وقال الألباني في "ظلال الجنة": إسناده جيد وهو على شرط مسلم (٦٣٤).

^(٣٠) رواد الإمام مسلم (٣١٥).

ووتی: خه لکی له کوین له و پۆژهی که زهوی و ئاسمانه کان ده گۆر دپین (له دواپۆژدا)؟ پیغه مبهه
 (ﷺ) فهرموی: به لئ خه لکی له و پۆژه دا له تاریکاییدان له سهه پردی (صراط)، ئه ویش ووتی:
 ئه ی کئ یه که م که سه که به سه ریدا ده په ریته وه؟ پیغه مبهه (ﷺ) فهرموی: موسلمانه هه ژاره
 کۆچ کردوه کانن. وه کۆتا که س که به سهه پردی (صراط) دا ده روات و تیده په ریته پیاویکه
 جاریک ئاسایی ده روات و جاریک به ده ما ده که ویت و جاریک ده م و چاری رهش ده بیت و هه لای
 گهرمی دۆزه خی بو دیت و ئه میش به رگه ی ناگریته.

هاوه لئ به ریژ عبدالله کوری مسعود (خوای لئ رازی بیت) ده فهرموویت: پیغه مبهه (ﷺ)
 فهرموویته: ((أَخْرُ مَنْ يَدْخُلُ الْجَنَّةَ يَمْشِي عَلَى الصِّرَاطِ، وَهُوَ يَمْشِي مَرَّةً وَيَكْبُ مَرَّةً، وَتَسْفَعُهُ
 النَّارُ، فَإِذَا جَاوَزَهَا التَّفَتَّ إِلَيْهَا، قَالَ: تَبَارَكَ الَّذِي نَجَّانِي مِنْكَ، أَعْطَانِي شَيْئًا مَا أَعْطَاهُ أَحَدًا مِنَ
 الْأَوَّلِينَ وَالْآخِرِينَ ...))^(۳۱). واته: کۆتا که س که ده چیته به هه شته وه پیاویکه کاتیک به سهه
 پردی (صراط) دا ده روات، جاریک ئاسایی ده روات و جاریک به ده م دا ده که ویت و جاریک هه لای
 گهرمی ناگری دۆزه خی بو دیت و ئازاری ده دات، کاتیک تیپه ری به سه ریدا و پزگاری بو لئ،
 ئاوپرک ده داته وه و سه یزکی دۆزه خ ده کات و ده لیت: به خششی زوره ئه و په روه ردگاره ی که
 منی له تو پزگار کرد، به راستی خوای په روه ردگار شتیکی به من به خشیه (پزگاری کردم له
 ناگری دۆزه خ) به هیچ شیوه یه که به که سی نه به خشیه نه له پیشینان و نه له کۆتایان ...).

وه فهرمووده یه کی ترمان له پیغه مبهه وه (ﷺ) بو ده گیریته وه که فهرموویته: ((... يَأْمُرُ اللَّهُ
 بِالصِّرَاطِ، فَيُضْرَبُ عَلَى جَهَنَّمَ، فَيَمُرُّ النَّاسُ عَلَى قَدْرِ أَعْمَالِهِمْ زُمَرًا زُمَرًا، أَوَائِلُهُمْ كَلْمَحِ البرقِ، ثُمَّ
 كَمَرِ الرِّيحِ، ثُمَّ كَمَرِ الطَّيْرِ، ثُمَّ كَمَرِ الْبَهَائِمِ، حَتَّى يَمُرَّ الرَّجُلُ سَعْيًا، وَحَتَّى يَمُرَّ الرَّجُلُ مَشْيًا، حَتَّى
 يَمُرَّ آخِرُهُمْ يَتَلَبَّطُ عَلَى بَطْنِهِ، فَيَقُولُ: يَا رَبِّ، لِمَ بَطَّأْتُ بِي؟ فَيَقُولُ: إِنِّي لَمْ أُبْطِئُ بِكَ، إِنَّمَا بَطَّأُ بِكَ

(۳۱) رواه الإمام أحمد "الفتح الرباني" (۱۷۵/۲۴)، والبخاري (۶۵۷۱)، ومسلم واللفظ له (۱۸۷).

عَمَلْكَ ...) ^(۳۲) . واته: خوی پوره‌ردگار فه‌رمان ده‌کات که پردی (صراط) دابنریت، کاتیک داده‌نریت له‌سه‌ر دۆزه‌خ، خه‌لکی کۆمه‌ل کۆمه‌ل به‌ پیی کرده‌وه‌کانیان به‌سه‌ریدا ده‌پۆن، یه‌که‌م کۆمه‌لیان به‌ وینه‌ی تیشک تیده‌په‌رن به‌سه‌ریا، پاشان وه‌کو خیرایی با به‌سه‌ریا ده‌پۆن، پاشان وه‌کو رۆیشتنی بالنده، پاشان وه‌کو سوارچاکیکی باش، پاشان وه‌کو رۆیشتنی پیاویکی خیرا، پاشان وه‌کو رۆیشتنی پیاویکی ئاسایی، تا کۆتا که‌س دیت تا به‌سه‌ریا به‌په‌ریتته‌وه، ده‌روات و به‌سه‌ر سک و پرویا ده‌که‌ویت، ده‌لئیت: ئه‌ی پوره‌ردگار بۆ دوام ده‌خه‌یت و تاخیرم ده‌که‌یت؟ خوی پوره‌ردگاریش پیی ده‌لئیت: من دوام نه‌خستوویت و هیواشم نه‌کردوو، به‌لکو کرده‌وه‌کانت هیواشی کردوویت و دوای خستوویت (واته: کرده‌وه‌ی چاکه‌ت که‌مه).

هاوه‌لی به‌پرز ابوسعید الخُدَری (خوی لی پازی بی‌ت) ده‌فه‌رموویت: پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) فه‌رموویت: ((... ثُمَّ يُوتَى بِالْجَسْرِ فَيَجْعَلُ بَيْنَ ظَهْرِي جَهَنَّمَ، قُلْنَا: يَا رَسُولَ اللَّهِ وَمَا الْجِسْرُ؟ قَالَ: مَدْحَصَةٌ مَزَلَّةٌ، عَلَيْهِ خَطَايِفُ وَكَلَالِبُ وَحَسَكَةٌ مُفْلَطِحَةٌ، لَهَا شَوْكَةٌ عُقِيَاءٌ تُكُونُ بِنَجْدٍ، يُقَالُ لَهَا: السَّعْدَانُ، الْمُؤْمِنُ عَلَيْهَا كَالظَّرْفِ وَكَالْبُرْقِ وَكَالرَّيْحِ وَكَأَجَاوِيدِ الْخَيْلِ وَالرَّكَابِ، فَنَاجٍ مُسَلَّمٌ وَنَاجٍ مَخْدُوشٌ وَمَكْدُوشٌ فِي نَارِ جَهَنَّمَ، حَتَّى يَمُرَّ آخِرُهُمْ يُسْحَبُ سَحْبًا...)) ^(۳۳) . واته: ... پاشان پردی (صراط) ده‌هینریت و له‌سه‌ر پشتی دۆزه‌خ داده‌نریت، ووتمان: ئه‌ی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) پردی (صراط) چیه و چۆنه؟ پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) فه‌رموو: پردی (صراط) ریگه‌یه‌که زۆر لووسه پیی له‌سه‌ر به‌ند نابیت به‌لکو هه‌لده‌خلیسکیت، له‌سه‌ر ئه‌و ریگه‌یه‌ کۆمه‌له‌ قولاپ و پراکیشهریک هه‌یه، وه‌ دپکی (عُقِيَاءِ) پیوه‌یه که به‌له‌شیانه‌وه ده‌نووسیت و رایان ده‌کیشیت، پیی ده‌ووتریت:

^(۳۲) أخرجه: ابن أبي شيبة (۳۷۶۳۷)، والمرزوي في "تعظيم قدر الصلاة" (۲۸۲)، والطبري في "تفسيره" (۱۷۰۶۳)، والطبراني في "الكبير" (۹۷۶۱)، والحاكم (۵۹۸/۴ - ۵۶۰)، وحسن إسناده شعيب الأرنؤوط في "تخريج أحاديث جامع العلوم والحكم" لابن رجب (۳۰۸/۲) وقال: روي مرفوعا وموقوفا.

^(۳۳) رواه البخاري واللفظ له (۷۴۴۰)، ومسلم (۱۸۳) .

(سعدان) که له وولاتی نه جد ههیه، "ئو دپکهیه که بهلهشی ئازهلانهوه دنوسیت بهلام ئهوهی سهر پردی (صراط) پی دهچی ئاسن بیټ" ئیمانداران بهسهریا دهپهپنهوه ههیانه وهکو: چاو تروکان دهپهپیتتهوه، وه ههیانه وهکو: تیشک دهپهپیتتهوه، ههیانه وهکو: با دهپهپیتتهوه، ههیانه وهکو: سوارچاکیک دهپهپیتتهوه، ههیانه به پیاده دهپهپیتتهوهو بهسهلامهتی پرزگاری دهبیټ، وه ههیانه پرزگاری دهبیټ بهلام لهش و دم و چاوی پووشاوه، ههیانه بهردهبیټتهوه ناو ئاگری دۆزهخ و ناتوانیت بپهپیتتهوه، ههتا کۆتا کهسیان پرزگاری دهبیټ دهکهویټ و ههلهستهپیتتهوهو پادهکیشریت، بهو حاله ناخۆشه بهلام پرزگاری دهبیټ، ((...)).

شیوازهکانی بهر بوونهوه لهسهر پردی (صراط) لهوه بو ناو دۆزهخ

چهند فهرمودیهکی سهحیح هاتوو که باسی شیوازی بهر بوونهوه لهسهر پردی (صراط) و کهوتنه ناو ئاگری دۆزهخمان بو دهکات "خوای پهروهردگار ههموو لایهکمان بپاریزیت لهو سهه ئهجامه ناخۆش و ترسناکه":

شیوازی یهکههه: المکرَدَس:

ئهو شیوازهیه که ههر دوو دهست و پپی ئهو کهسه به یهکهوه کهلهپچه دهکریټ و لهسهر پردی (صراط) لهوه ههلهدهریټته ناو دۆزهخهوه^(٣٤)، هاوهلی بهریز أبو سعید الخدري (خوای لی پازی بیټ) بۆمان دهگیڕیتتهوه که پیغهمبهر (ﷺ) فهرموویهتی: ((... وَالْأَنْبِيَاءُ بِجَنبَتِي الصِّرَاطِ، وَأَكْثَرُ قَوْلِهِمْ: اللَّهُمَّ سَلِّمْ سَلِّمْ، فَأَكُونُ أَنَا وَأُمَّتِي أَوَّلَ مَنْ يَمُرُّ، أَوْ قَالَ: أَوَّلَ مَنْ يُجِيزُ، قَالَ: فَيَمُرُّونَ عَلَيْهِ مِثْلَ الْبَرْقِ، وَمِثْلَ الرَّيْحِ، وَمِثْلَ أَجَاوِيدِ الْخَيْلِ وَالرِّكَابِ، فَنَاجُ مُسَلِّمًا، وَمَخْدُوشٌ مُكَلَّمًا، وَمُكْرَدَسٌ فِي

^(٣٤) بروانه: النهاية في غريب الحديث والأثر لابن الأثير (١٦٢/٤).

التار (...))^(۲۹). واته: ... لهو پوژدها پیغه مبه ران (سه لات و سه لامی خویان له سه ر بیّت) له ته نیشته پردی (صراط) هوه ده وه ستن و له خوی په روه ردگار ده پارینه وه تا شوین که وتوانیان به سه لامه تی بپه رنه وه و پزگاریان بیّت، زوربه ی پارانه وه و وته یان له و پوژدها ئه وه یه که ده لئین: ئه ی په روه ردگار سه لامه تیان بکه، ئه ی په روه ردگار سه لامه تیان بکه، من و شوین که وتوانم یه که م که س و کو مه لئین که به سه ریا ده روین، یان فه رموی: یه که م که س و کو مه لئین که به سه ریا تیده په رین، وه فه رموی: خه لکی به سه ر پردی (صراط) دا ده روین ه یانه به وینه ی تیشک تیده په ریّت به سه ریا،، وه ه یانه ه ردوو ده ست و پپی به یه که وه که له بچه ده کریّت و له سه ر پردی (صراط) هوه هه لده دریته شوینیکی دوزه خه وه.

شیوازی دووم: المنکوس:

به ربوونه وه له سه ر پردی (صراط) هوه بو ئاگری دوزه خ به سه ره و خواری (سه رت به ره و خوارو، پییه کانت به ره و سه ر)^(۳۵)، هاوه لی به ریژ أبو سعید الخدری (خوی لی پازی بیّت) بومان ده گپریته وه له پیغه مبه ری خاوه (ﷺ) که فه رمویه تی: ((يُوضَعُ الصَّرَاطُ بَيْنَ ظَهْرِي جَهَنَّمَ عَلَيْهِ حَسَكٌ، كَحَسَكِ السَّعْدَانِ، ثُمَّ يَسْتَجِيزُ النَّاسُ فَنَاجٍ مُسَلَّمٌ وَمَخْدُوحٌ بِهِ "أَي مَخْدُوش"، ثُمَّ نَاجٍ وَمُخْتَبِسٌ بِهِ، وَمَنْكُوسٌ فِيهَا ...))^(۳۶). واته: پاشان پردی (صراط) داده نریّت له سه ر پشته دوزه خ، درکیکی له سه ره وه کو درکی (سعدان) وایه، پاشان خه لکی ده که ونه ری تا به سه ریا بپه رنه وه، ه یانه به سه لامه تی ده په ریته وه و پزگاری ده بیّت، ه یانه لاشه ی هه لآوو گه رمی ئاگری بو دیّت و بریندار ده بیّت و لاشه ی ده روشیّت، به لام پزگاری ده بیّت، وه ه یانه

^(۲۹) رواه ابن أبي عاصم في "السنة" (۲۸۴/۱)، وقال الألباني في "ظلال الجنة": إسناده جيد وهو على شرط مسلم (۶۳۴).

^(۳۵) بروانه: شرح سنن ابن ماجه القزويني للسندي (۵۷۳/۲).

^(۳۶) رواه الإمام أحمد "الفتح الرباني" (۱۵۷/۲۴)، وابن ماجه (۴۲۸۰)، وابن حبان (۷۴۲۹)، والحاكم (۶۲۸/۴)، وصححه الألباني في

"صحيح الجامع" (۸۱۸۹).

پاده گيريت، وه هه يانه سه ره و خوار ده كريت و به سه سه را به رده دريته وه ناو ناگري دوزه خ.
 هاوه لي به پريز مُعاذِ كوري جَبَل (خوای لي پازی بيت) ده فه رموويت: و تتم: ((يَا رَسُولَ اللَّهِ، وَإِنَّا لَمُؤَاخِدُونَ بِمَا نَتَكَلَّمُ بِهِ؟ قَالَ: "تَكَلَّمْتَ أُمَّكَ يَا مُعَاذُ، وَهَلْ يَكُفُّ النَّاسَ عَلَيَّ وَجُوهَهُمْ، أَوْ قَالَ: مَنَآخِرِهِمْ فِي النَّارِ إِلَّا حَصَائِدُ أَلْسِنَتِهِمْ؟)) (۳۷). واته: و تتم: ئه ي پيغه مبهري خوا (ﷺ) ئايا ئيمه له سه ره ئه وه ي كه ده ليئين سزا ده درين (له سه ره ووته ي خراپ و نابه جي و تاواني زمانمان)؟
 پيغه مبهري (ﷺ) فه رمووي: (ئه ي له بار دايكت بجويتايه مُعاذ، ئه مه گالته يه كه بووه پيغه مبهري (ﷺ) له گه ل "مُعاذ" دا كردويه تي) به لي، ئايا كاتيك خه لكي به سه ره دم و چاوو پويانا پاده كيشرين بو ناو ناگري دوزه خ هه مووي به هو ي دروي نه ي زمانيانه وه نيبه (تاوانه كان ي زمانيان)؟.

شيوزي سي يه م: المكدوس:

به ريوونه وه و كه وتنه ناو ناگري دوزه خ به پشتا (۳۸)، خوای په روه رديگار هه والي داوه كه هاوه ل بريارده ران و بي باوه ران زور به تووندي هه لده درينه ناو ناگري دوزه خه وه، هه روه كه ده فه رموويت: ﴿يَوْمَ يَدْعُونَ إِلَى نَارِ جَهَنَّمَ دَعَاً ۗ﴾ (الطور: ۱۳). واته: له و پوزده دا پاليان پيوه ده نريت و هه ل ده درينه دوزه خه وه چون پال پيوه نان و هه لدانيك (واته: زور به تووندي).

هاوه لي به پريز أبو سعيد الخدري (خوای لي پازی بيت) له پيغه مبهري وه (ﷺ) بومان ده گيريته وه كه فه رموويه تي: ((... ثُمَّ يُؤْتَى بِالْجِسْرِ فَيُجْعَلُ بَيْنَ ظَهْرِي جَهَنَّمَ، قُلْنَا: يَا رَسُولَ اللَّهِ وَمَا الْجِسْرُ؟ قَالَ: مُدْحَضَةٌ مَزَلَّةٌ، عَلَيْهِ خَطَاطِيفٌ وَكَلَالِيبٌ وَحَسَكَةٌ مَفْلُطْحَةٌ، لَهَا شَوْكَةٌ عَقِيفَاءُ تَكُونُ بِنَجْدٍ يُقَالُ لَهَا: السَّعْدَانُ، الْمُؤْمِنُ عَلَيْهَا كَالطَّرْفِ وَكَالْبَرِقِ وَكَالرِّيحِ وَكَأَجَاوِيدِ الْخَيْلِ وَالرَّكَابِ، فَنَاجٍ مُسَلَّمٌ، وَنَاجٍ

(۳۷) رواه الإمام أحمد "الفتح الرباني" (۲۵۸/۱۹)، والترمذي واللفظ له (۲۶۱۶)، وابن ماجه (۳۹۷۳)، والحاكم (۴۴۷/۲)، و صححه الألباني في "صحيح الجامع" (۵۱۳۶).

(۳۸) برواه: النهاية في غريب الحديث والأثر، لابن الأثير (۱۵۵/۴).

مَخْدُوش، وَمَكْدُوس فِي نَارِ جَهَنَّمَ، حَتَّى يَمُرَّ آخِرُهُمْ يَسْحَبُ سَحْبًا ...))^(۳۹). واته: ... پاشان پردی (صِراط) دههینریت و لهسه پرستی دۆزهخ دادهنریت، ووتمان: ئەی پیغه مبهەر (ﷺ) پرد چییه؟ فهرمووی: پردی (صِراط) ریگه یه که زۆر لووسه پیی لهسه به بند نابیت به لکو هه لده خلیسکیت، لهسهر ئەو ریگه یه کۆمه له قولاپ و پراکیشهریک هه یه، وه درکی (عَقْفَاء) پیوه یه که به لهشیانه وه دهنوسیت و رایان دهکیشیت، پیی دهووتریت: (سَعْدَان) که له وولاتی نه جد هه یه، ئیمانداران به سه ریا دهپه رنه وه هه یانه وه کو: ، وه هه یانه بزگاری ده بیت به لام لهش و دهم و چاوی پووشاوه، وه هه یانه به پشتا هه لده دریته ناو ناگری دۆزهخه وه ناتوانیت بپه ریته وه، هه تا کۆتا که سیان بزگاری ده بیت که سیکه ده که ویت و هه لده ستیته وه و راده کیشریت، به و حاله ناخۆشه، به لام بزگاری ده بیت، ...)).

پاش باس کردن و وه صف کردنی ترسناکی پردی (صِراط)، ئەوه پوون ده بیته وه که خه لکی له سه ری تووشی دوو ناخۆشی و نارچه ته زۆر سه خت ده بن، ناخۆشی یه که م: هه لای گه رمی ناگری دۆزهخ و سووتان له سه ر پردی (صِراط)، ناخۆشی دووهم: ئەو تاریکی و نارچه تیه ی که له سه ر پردی (صِراط) هه یه.

به شیی دووهم: نارچه ته سووتان له سه ر پردی (صِراط) و ئەو کارانه ی ده بیته مایه ی بزگاری بوون نیی

نارچه ته ی و ترسناکی پۆیشن به سه ر پردی (صِراط) دا له وه دا شارا وه ته که به پیی کرده وه کانت پۆیشن به سه ریدا ده بیت، واته: ئەوه ی ئەندازه ی خیرایی پۆیشن دیا ری بکات له سه ری ته نها کرده وه چاکه کانته، ته نها کرده وه چاکه کانت تویشوو و هاو پیتن له سه ری، وه

^(۳۹) رواه البخاري واللفظ له (۷۴۴۰)، ومسلم (۱۸۳).

ته‌ن‌ها کرده‌وه چاکه‌کانته که ده‌توانیت بتپه‌رینیتته‌وه له‌رپیه‌کی زۆر سه‌خت و دووروو دریزه‌که ماوه‌که‌ی زۆر دووره‌.

زانای پایه‌به‌رز فُضیل کورپی عیاض (په‌حمه‌تی خ‌وای لیبیت) ده‌لایت: دریزی رپگی‌ای پردی (صراط) و ماوه‌ی کۆتایی هاتنی پانزه‌هزار ساله^(۴۰).

هاوه‌لی به‌رپیز عبدالله کورپی مَسعود (خ‌وای لی‌پازی بیت) له‌پینغه‌مبه‌روه (ﷺ) بۆمان ده‌گیریتته‌وه که فه‌رموویه‌تی: ((يَرِدُ النَّاسُ النَّارَ ثُمَّ يَصْدُرُونَ مِنْهَا بِأَعْمَالِهِمْ، فَأَوْلُهُمْ كَلْمَحِ الْبَرْقِ ثُمَّ كَالرَّيْحِ ثُمَّ كَحُضْرِ الْفَرَسِ "أَي كَجَرِي الْفَرَسِ" ثُمَّ كَالرَّاكِبِ فِي رَحْلِهِ ثُمَّ كَشَدِّ الرَّجُلِ ثُمَّ كَمَشِيهِ))^(۴۱). واته: خه‌لکی دینه‌ ديار ئاگری دۆزه‌خ، پاشان به‌پیی کرده‌وه‌کانیان پزگاریان ده‌بیت و تیده‌په‌پن به‌سه‌ر پردی (صراط) دا، په‌که‌م که‌سیان به‌وینه‌ی تیشک ده‌په‌رپیتته‌وه، پاشان وه‌کو با، پاشان وه‌کو رپویشتنی سوارچاکیک، پاشان وه‌کو سوارییه‌کی ئاسایی، پاشان وه‌کو رپویشتنی پیاویکی باش، پاشان وه‌کو رپویشتنی پیاویکی ساده‌و ئاسایی.

موسلمان‌ی خۆشه‌ویست ته‌ن‌ها کرده‌وه چاکه‌کانته که ده‌توانیت به‌هۆیانه‌وه زۆر به‌خیرایی به‌سه‌ر پردی (صراط) دا برپویت و به‌سه‌لامه‌تی به‌په‌رپیتته‌وه و پزگارت بیت، وه‌خه‌لکی زوو په‌رینه‌وه و خیراییان له‌سه‌ر پردی (صراط) جیاوازه‌ئویش به‌هۆی جیاوازی پله‌و پایه‌و کرده‌وه چاکه‌کانیان، بۆچی که‌سیک له‌دوارپۆژدا کاتیک ده‌یه‌ویت به‌سه‌ر پردی (صراط) دا تپه‌ریت ناتوانیت مه‌گه‌ر به‌سکه‌خشکی نه‌بیت؟ ئایا به‌هۆی که‌می کرده‌وه چاکه‌کانیه‌وه نییه؟ یان به‌

^(۴۰) بروهانه: فتح‌الباری بشرح صحیح البخاری لابن حجر العسقلانی (۱/۴۶۲ ح ۶۵۷۴)، وه‌"البدور السافرة في أمور الآخرة" للسيوطي (صفحة ۳۳۴ ح ۱۰۲۵)، وقال ابن حجر رحمه الله تعالى في الفتح: أخرجه ابن عساکر في ترجمته وهذا معضل لا يثبت. أه. واته: ئه‌و فه‌رمووده‌یه‌ی که‌باسی دریزی پردی (صراط) ده‌کات، فه‌رمووده‌یه‌کی "مُفَضَّل" سه‌حیح نییه‌و ناكریتته‌ به‌لگه‌.

^(۴۱) رواد الإمام أحمد "الفتح الرباني" (۲۰۹/۱۸)، و الترمذي (۳۱۵۹)، و الدارمي (۲۸۱۰)، و الحاکم (۵۸۶/۴)، و صححه‌الألبانی فی "صحیح الترمذی" (۲۵۲۶).

هوی نه مانی ئەو هیزه وه نییه که پالی دەنیته بۆ پۆیشتن به ره و پیشه وه؟ وه یان له بهر ئەوهی له دنیا دا پیشه برکیی نه کردوه بۆ زیاد کردنی کرده وهی چاکه؟ له کاتیکدا زۆر خیرا و ئازابوه بۆ کۆکردنه وهی مال و سامانی دنیای به سه ره چوو، خوی زۆر ماندوو کردوه بۆ به ده ست هینانی دنیا، به لام دوا پۆژی له بیر کردوه یان گوئی پینه داوه.

هاوه لی به ریز ابو هریره (خوای لی پازی بیته) ده فه رموویت: پیغه مبه ر (ﷺ) فه رموویه تی: ((فَيَمُرُّ أَوْلَكُمْ كَمَرَّ الْبَرْقِ كَيْفَ يَمُرُّ، ثُمَّ يَرْجِعُ فِي طَرْفَةٍ، ثُمَّ يَمُرُّ كَمَرَّ الرِّيحِ، ثُمَّ يَمُرُّ كَمَرَّ الطَّيْرِ، ثُمَّ كَشَدَّ الرَّجَالِ تَجْرِي بِهِمْ أَعْمَالُهُمْ، وَنَبِيُّكُمْ (ﷺ) قَائِمٌ عَلَى الصِّرَاطِ، يَقُولُ: سَلِّمْ، حَتَّى تَعَجِزَ أَعْمَالُ النَّاسِ، حَتَّى يَجِيءَ الرَّجُلُ لَا يَسْتَطِيعُ أَنْ يَمُرَّ إِلَّا زَحْفًا، وَفِي حَافَتِي الصِّرَاطِ كَلَالِبُ مُعَلَّقَةٌ مَأْمُورَةٌ تَأْخُذُ مَنْ أَمَرْتُ بِهِ، فَنَاجِ مَخْدُوشٌ، وَمَكْدُوسٌ فِي النَّارِ))، وَالَّذِي نَفْسُ أَبِي هُرَيْرَةَ بِيَدِهِ، إِنَّ قَعَرَ جَهَنَّمَ لَسَبْعُونَ خَرِيفًا))^(٤٢). واته: یه که م که ستان به وینهی تیشک ده په ریته وه، هه روه ک چون له چاو تروکانیکدا دیت و ده پوات، پاشان وه کو خیرایی با، پاشان وه کورپۆیشتنی بالنده، پاشان وه کو پۆیشتنی پیاویکی ساده و ئاسایی، خه لکی به پیی کرده وه کانیان به سه ریدا ده پۆن، وه پیغه مبه ره که تان (ﷺ) له سه ر پردی (صراط) ده وه ستیت و ده لیت: ئەهی په روه ردگار سه لامه تیان بکه، تا کرده وه کان بئ توانا ده بیته له په راندنه وهی خه لکی له سه ر پردی (صراط)، تا وای لیدیت پیاوی وا هه یه ناتوانیت به سه ر پردی (صراط) دا پروات مه گه ر به سکه خشکی، وه به م لاو به ولای پردی (صراط) ه وه قولایی ئاسنی پیا هه لئاسراوه، فه رمانی پیکراوه ئەو که سانه رابکیشتیت که فه رمانی راکیشانیان کراوه بۆ ناو ئاگری دۆزه خ، هه یانه لاشه ی هه لاوو گه رمی ئاگری بۆ دیت و بریندار ده بیته و ده پوشتیت، به لام پزگاری ده بیته، وه هه یانه پالی پیوه ده نریت و به پشتا به رده دریته وه ناو ئاگری دۆزه خ.

(٤٢) رواه الإمام مسلم (١٩٥)، والحاكم (٦٣١/٤).

هاوهلی به پریز أبو هريرة (خوای لی پازی بیت) ده فهرموویت: سویند بیت به و خواهی که گیانی منی به دسته قوولی دوزخ هفتا پایزه (واته: هفتا ساله). واته: نه گهر به ردیکی گهره به بردیته وه ناو دوزخ به هفتا سال ئینجا ده گاته بنه وهی دوزخ.

مروّف ناتوانیت به هیزو ده سه لات و ویستی خوئی به سهر پردی (صراط) دا پروات و به سه لامه تی پرزگاری بیت له ناخوشی و نارپه حه تییه کاتی، به لکو کرده وه چاکه کانی ده توانیت بیپه پینیتته وه و پرزگاری بکات لیی.

موسلماننی خوشه ویست بیریک بکه وه له حالی نه و که سه ی که به سه که خشکی به سهر پردی (صراط) دا ده پروات و ناگری دوزخ له ژیریویه تی، گروو تین و هه لاوی گهرمی ناگری دوزخه ی بو دیت، ناخو ده بیت که ی و به ماوه ی چند بتوانیت پردی (صراط) بپریت و پرزگاری بیت له ترسناکی و نارپه حه تییه که ی؟ وه ئایا ده بیت چند ترس و بیم دایبگریت به هوئی بینینی دوزخ و گهرمی ناگره که ی، نه و ناگره ی که گهرمییه که ی هفتا جار زیاتره له گهرمی ناگری دنیا، یان گهرمییه که ی سه د جار زیاتره له گهرمی ناگری دنیا؟.

هروهک هاوهلی به پریز أبو هريرة (خوای لی پازی بیت) ده فهرموویت: پیغه مبه ر (ﷺ) فه رموویه تی: ((نَارُكُمْ جُزْءٌ مِنْ سَبْعِينَ جُزْءًا مِنْ نَارِ جَهَنَّمَ، قِيلَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّ كَانَتْ لَكَافِيَةً. قَالَ: فَضَلْتُ عَلَيْهِنَّ بِتِسْعَةٍ وَسِتِّينَ جُزْءًا، كُلُّهُنَّ مِثْلُ حَرِّهَا))^(۴۳). واته: ناگری دنیا تان به شیکه له هفتا به شی

ناگری دوزخ، ووترا: نه ی پیغه مبه ری خوا (ﷺ) نه گهر گهرمی ناگری دوزخ ته نها به وینه ی ناگری دنیا بیت به سه بو نه وه ی سزای پی بچیزین و بمان سووتینیت؟ پیغه مبه ر (ﷺ) فه رمووی: ده ی گهرمی ناگری دوزخ شه ست و نو جار زیاتره له گهرمی ناگری دنیا، ههر به شه

^(۴۳) رواد الإمام أحمد "الفتح الرباني" (۱۶۴/۲۴)، والبخاري واللفظ له (۳۲۶۵)، ومسلم (۲۸۴۳)، والترمذي (۲۵۹۰)، وابن ماجه (۴۳۱۸)، والدارمي (۲۸۴۷).

گەرمییەکیشی بە وینەى گەرمى ئاگرى دونیایە، لە فەرموودەییەکی تردا دەفەرموویت: ((هَذِهِ النَّارُ جُزْءٌ مِنْ مِائَةِ جُزْءٍ مِنْ جَهَنَّمَ))^(٤٤). واتە: ئاگرى دونیاتان بەشیکە لە سەد بەشى ئاگرى دۆزەخ، واتە: گروو تین و گەرمى ئاگرى دۆزەخ سەد ئەوەندەى گەورەترین و سووتینەرتەترین ئاگرى دونیایە (خوای پەروردگار هەموو لایەکمان بپاریزیت لێی).

موسڵمانى خۆشەویست بىر بکەو لە حالى کەسێک بە پێیەکی ئاگراویدا بپروات جا بە پیادەو ئاسایى بیّت یان بە خیرایى تیشک بیّت، ئایا هەست بە گەرمى ئەو ئاگرە دەکات ئەگەر بە خیرایى تیشک بپروات؟ بئىگومان بەلێ، ئەى دەبیّت حالى ئەو کەسە چۆن بیّت ئەگەر بە سەکە خشکى بەسەر ئەو پێگا ئاگراویدا بپروات؟ یان جارێک هەستیت و جارێک بە پوودا بکەویت؟ بەلێ ئەگەر ئەوە حالى بیّت بە هۆى ئاگرى دونیاو، ئەى دەبیّت حالى ئەو کەسە چۆن بیّت لە کاتییدا بەسەر پردى (صراط) دا دەپروات و ئاگرى دۆزەخى لە ژێرەو بەیّت؟ ئەو ئاگرەى کە لە پێشدا زانیت چەند بە تین و سووتینەرە.

بۆچی کردووی بەندەکان لەسەر پردى (صراط) بئىتوانا دەبیّت؟

موسڵمانى خۆشەویست بىرێک بکەو لە حالى ئەو کەسانەى کە لەسەر پردى (صراط) کردووەکانیان بئىتوانا دەبیّت و ناتوانیت بیان پەڕینیتەو؟ ئایا دەبیّت هۆکار چى بیّت؟ ئایا تەنها لەبەر ئەو نىیە کە لە دونیادا تەمەنیان لە پەرسەن و پازى کردنى خوای پەروردگاردا سەرف نەکروو؟ بەلکو کالایەکی خراپیان پێیە، چەند کردووەیەکی چاکى کەم تیکەلیان کردووە بە تاوان و خراپەکارییەکی زۆر.

^(٤٤) رواه الإمام أحمد "الفتح الرباني" (١٦٤/٢٤)، وصححه الألباني في "صحيح الجامع" (٧٠٠٦).

زانای پایه بهرز الملا علي القاري (په حمه تی خوی لیبت) سه بارهت به فرموده که ی پیغه مبه ر **(عَلَيْهِ السَّلَامُ)** که فرموده تی: ((حَتَّى يَجِيءَ الرَّجُلُ فَلَا يَسْتَطِيعُ السَّيْرَ إِلَّا زَحْفًا)). ده لیت: واته: پیاویک کاتیک ناتوانیت به باشی به سهر پردی (صراط) دا بروت ته نها به سکه خشکی نه بیت، هۆکاره که ی ئه وه یه: کرده وه ی چاکه ی که مه، له دنیا دا پیشبرکی نه کرده وه بۆ کردنی کرده وه ی چاکه، به لکو که سیکی ته مبه ل بووه و پالی لیدابووه وه کرده وه ی چاکه ی زور که م کرده وه، بویه له سهر پردی (صراط) ناتوانیت بروت مه گه ر به گاولکی و سکه خشکی نه بیت ^(۴۵).

موسلمانان خۆشه و یست ئایا پاش ئه مه که سیک هه یه له ئیمه بیریک له حاللی خوی نه کاته وه و هه ولی پزگار بوون نه دات له وه موو ناخۆشی و نارپه حه تیانه ی سهر پردی (صراط)؟ ئایا که سیک له ئیمه هه یه کاته کانی ژیانن به فیرو بدات، ته و به و گه رانه وه بۆ لای خوی په روه ردگار دوا بخت؟ له کاتیکدا له پیشمانه وه چه ندین کۆسپ و ریگرو ناخۆشی و نارپه حه تی هه یه، پزگار بوون لیان هه روا ئاسان نییه، مه گه ر به گه رانه وه بۆ لای خوی په روه ردگارو کردنی کرده وه ی چاکه ی زور و خۆ پاراستن له خراپه و تاوان.

ته نها کرده وه چاکه کان هاوړی و هاوه لمانن له سهر پردی (صراط)، خیرا پویشن و په پینه وه له سهر پردی (صراط) به سه لامه تی ته نها به کرده وه چاکه کان ده بیت، نه ک به ناوو پله و پایه و مال و سه روه ت و سامانی زور.

هاوه لی به پیز ابو هریرة (خوی لی رازی بیت) ده فرموده تی: پیغه مبه ر **(عَلَيْهِ السَّلَامُ)** فرموده تی: ((مَنْ نَفَسَ عَنْ مُؤْمِنٍ كُرْبَةً مِنْ كُرْبِ الدُّنْيَا نَفَسَ اللَّهُ عَنْهُ كُرْبَةً مِنْ كُرْبِ يَوْمِ الْقِيَامَةِ، ...، وَمَنْ بَطَأَ بِهِ عَمَلُهُ لَمْ يُسْرِعْ بِهِ نَسَبُهُ)) ^(۴۶). واته: هه ر موسلماننک ناخۆشی و نارپه حه تییه ک له ناخۆشی و

^(۴۵) بروانه: "مرقاة المفاتيح شرح مشكاة المصابيح" للملا علي القاري (۵۷۴/۹).

^(۴۶) رواه الإمام أحمد "الفتح الرباني" (۶۵/۱۹)، ومسلم واللفظ له (۲۶۹۹)، والترمذي (۱۴۲۵)، وأبو داود (۴۹۴۶).

ناپه‌ه‌تییه‌کانی دنیا له‌سه‌ر ئیماندارێک لابه‌ریت و باری سه‌رشانی سووک بکات، ئه‌وه‌ خ‌وای په‌روه‌ردگار ناپه‌ه‌تییه‌ک له‌ ناخ‌وشی و ناپه‌ه‌تییه‌کانی دواپ‌وژی له‌سه‌ر لاده‌بات،، وه‌ هه‌رکه‌سیک کرده‌وه‌کانی د‌وای ب‌خات له‌سه‌ر پردی (ص‌راط) ئه‌وه‌ به‌ ه‌یچ شیوه‌یه‌ک که‌س و کارو ناوداریه‌که‌ی خ‌یرای ناکات (تا بتوانیت به‌ خ‌یرایی به‌سه‌ر پردی (ص‌راط) دا بپه‌ریته‌وه‌.

خه‌لکی له‌ دنیا دا ز‌ور هه‌ول د‌ه‌ده‌ن ب‌و به‌ده‌ست ه‌ینانی ئامیری خ‌یراو پ‌یشکه‌وتوو ب‌و گ‌واستنه‌وه‌و هات‌و‌چ‌و‌و کردن له‌ گ‌ه‌شته‌کانیاندا، هه‌رچه‌نده‌ مال و پارهی ز‌وریش سه‌رف ب‌که‌ن ب‌و به‌دی ه‌ینانی، که‌سی وا هه‌یه‌ ده‌ب‌یینیت کاتیک گ‌ه‌شتیک ده‌کات ب‌و وولاتیکی دوور، به‌ته‌یاره‌ گ‌ه‌شت ده‌کات هه‌رچه‌نده‌ پارهی ز‌ورتر ت‌ی‌ب‌ج‌یت وه‌ک له‌ سه‌یاره‌، ته‌نها مه‌به‌ستی ئه‌وه‌یه‌ به‌ز‌ووترین کات ب‌گات و تووشی ناخ‌وشی و ناپه‌ه‌تی ئه‌و گ‌ه‌شته‌نه‌بی‌ت، ته‌نها ب‌و پ‌ز‌گار بوونه‌ له‌ ناخ‌وشی و ناپه‌ه‌تییه‌کانی دنیا، ده‌ی موس‌لمان بیریک ب‌که‌وه‌ ئایا ب‌و ت‌وی موس‌لمان باش‌ترو له‌ پ‌یشتر نییه‌ که‌ هه‌ولی کردنی کرده‌وه‌ی چاکه‌ ز‌ور به‌دیت تا به‌ ئاسانترین و خ‌یراترین شیوه‌ به‌سه‌ر پردی (ص‌راط) دا بپه‌ریته‌وه‌و پ‌ز‌گارت بی‌ت ل‌یی؟ چونکه‌ پردی (ص‌راط) پ‌ینگه‌یه‌ک نییه‌ به‌ پاخه‌ری نه‌رم و جوان و د‌یمه‌نی سه‌رنج راکی‌ش نه‌خش‌ینراب‌یت، به‌ل‌کو پ‌ینگه‌یه‌کی ته‌نگی خ‌لیسه‌که‌، هه‌مووی ق‌ولاپ و ناخ‌وشی و سزاو سووتانه‌.

هاوه‌لی به‌پ‌رز عبدالله ک‌وری م‌سعود (خ‌وای ل‌ی پ‌ازی بی‌ت) ده‌فه‌رمووی‌ت: ((... یأمرُ اللهُ بالصَّراطِ، فَيُضْرَبُ عَلَى جَهَنَّمَ، فَيَمُرُّ النَّاسُ عَلَى قَدَرِ أَعْمَالِهِمْ زُمْرًا زُمْرًا، وَأَوَائِلُهُمْ كَلِمَحِ الْبَرْقِ، ثُمَّ َكَمَرِّ الرِّيحِ، ثُمَّ كَمَرِّ الطَّيْرِ، ثُمَّ كَمَرِّ الْبَهَائِمِ، حَتَّى يَمُرَّ الرَّجُلُ سَعْيًا، وَحَتَّى يَمُرَّ الرَّجُلُ مَشِيًّا، حَتَّى يَمُرَّ آخِرُهُمْ يَتَلَبَّطُ عَلَى بَطْنِهِ، فَيَقُولُ: يَا رَبِّ، لِمَ بَطَّأتَ بِي؟ فَيَقُولُ: إِنِّي لَمَ أَبْطَيْتُ بِكَ، إِنَّمَا بَطَّأ بِكَ عَمَلُكَ...))^(٤٧). واته‌: خ‌وای په‌روه‌ردگار فه‌رمان ده‌کات که‌ پردی (ص‌راط) دا ب‌نریت، کاتیک

^(٤٧) أخرجه: ابن أبي شيبة (٣٧٦٣٧)، والمرزوي في "تعظيم قدر الصلاة" (٢٨٢)، والطبري في "تفسيره" (١٧٠٦٣)، والطبراني في

داده نریت له سهر دۆزه خ، خه لکی کۆمه ل کۆمه ل به پپی کرده وه کانیان به سهریدا ده پۆن،، تا کۆتا که س دیت تا به سهریا بپه پیتته وه، ده پوات و به سهر سک و پرویا ده که ویت، ده لیت: ئه ی په روه ردگار بۆ دوام ده خهیت و تاخیرم ده که هیت، خوی په روه ردگاریش پپی ده لیت: من دوام نه خستویت و هیواشم نه کردوی، به لکو کرده وه کانت هیواشی کردویت و دوی خستویت. ئه مه ش راستیتی ئه و فه رموده یه مان بۆ ده رده خات که هاوه لی به پیز ابوذر (خوی لئ پازی بیت) له پیغه مبه روه **ﷺ** ئه ویش له خوی په روه ردگار وه بۆمان ده گیریتته وه که فه رموویه تی: ((... يَا عِبَادِي إِنَّمَا هِيَ أَعْمَالُكُمْ أُحْصِيهَا لَكُمْ ثُمَّ أُوَفِّيكُمْ إِيَّاهَا، فَمَنْ وَجَدَ خَيْرًا فَلْيَحْمَدِ اللَّهَ، وَمَنْ وَجَدَ غَيْرَ ذَلِكَ فَلَا يَلُومَنَّ إِلَّا نَفْسَهُ))^(٤٨). واته: ... ئه ی به نده کانم ئه وه ی که ده بیینن (له دوارپۆژدا) ته نها کرده وه کانی خۆتانه که من به ته وای و به ریکی بۆم ژماردبوون و بۆم نوسیبوون (به زانیاری خۆم، وه به هوی فریشته کانمه وه)، پاشان پاداشتی ته وواتن ده ده مه وه له سهری، پاداشتی چاکه به کرده وه چاکه کانتان، وه سزاش به تاوان و خراپه کانتان، هر که سیک کاری چاکه و پاداشتی باشی بینی ئه وه با ته نها سوپاسی خوی په روه ردگار بکات (چونکه ته نها خوی په روه ردگار یارمه تی داوه بۆ کردنی کرده وه ی چاکه نه که به هیژو توانای خوی)، وه هر که سیک جگه له وه ی بینی (کرده وه ی خراپ و سزای بینی) ئه وه با سه رزه نشتی هیچ که س نه کات ته نها نه فسی خوی نه بیت.

"الکبیر" (٩٧٦١)، و الحاکم (٥٦٠-٥٩٨/٤)، و حسن إسناده شعيب الأرنؤوط في "تخريج أحاديث جامع العلوم والحكم" لابن رجب (٣٠٨/٢) وقال: روي مرفوعا وموقوفا.

^(٤٨) رواه الإمام مسلم (٢٥٧٧)، وأخرجه أيضاً: معمر في "جامعه" (٢٠٢٧٢)، والطيالسي (٤٦٣)، وأحمد ١٥٤/٥ و ١٦٠ و ١٧٧، وهناد في "الزهد" (٩٠٥)، و البخاري في "الأدب المفرد" (٤٩٠)، وإبن ماجه (٤٢٥٧)، و الترمذي (٢٤٩٥)، و البزار (٤٠٥١) و (٤٠٥٢) و (٤٠٥٣)، و إبن حبان (٦١٩)، و الطبراني في "مسند الشاميين" (٣٣٨) و (٢٨١١)، و الحاکم ٢٤١/٤، و أبو نعیم في "الحلیة" (١٢٥/٥ - ١٢٦)، و الخطيب في "تأريخه" ٢٠٣/٧ - ٢٠٤.

سزای کهسی ته مبهل و که متهرخه م له سهر پردی (صراط)

کهسانی ته مبهل و له سه رخو له په رستنی خوی په روه ردگادا، ده بیت له سهر پردی (صراط) باج و نرخى ئه و ته مبهلى و که متهرخه ميه يان بدهن، وه ده بیت باج و نرخى ئه و گالته کردنه يان بدهن کاتيک بانگه وازکاران بانگیان ده کردن تا وه لامى خوی په روه ردگارو پیغه مبه ره کهى (عَلَيْهِ السَّلَام) بده نه وه، به لام گالته يان پیده کردن و گوئیان پینه ده دان، نرخى ته مبهلى و گالته جارپه که شیان نه وه يه: له سهر پردی (صراط) زور به خوی و هیواشى ده پون، دواکه وتن و خاو رويشتنيان له سهر پردی (صراط) به هوى که مى کرده وهى چاکه يانه، هر بويه به هوى وه تووشى دوو جور سزا ده بن:

یه که م: کاتيک به سهر پردی (صراط) دا ده پون تووشى گپوو تین و هه لاوى گهرمى ناگرى دوزه خ ده بن: هاوهلى به ريز عبدالله کورى مسعود (خوی لى رازى بیت) ده فه رموويت: پیغه مبه ر (عَلَيْهِ السَّلَام) فه رموويه تى: ((... وَالصَّراطُ كَحَدِّ السَّيْفِ دَخُضُ مَرَلِيَّةٍ، قَالَ: وَيَقُولُ: مُرُوا، فَيَمُرُونَ عَلَى قَدْرِ نُورِهِمْ، مِنْهُمْ مَنْ يَمُرُّ كَطَرْفِ الْعَيْنِ، وَمِنْهُمْ مَنْ يَمُرُّ كَالْبَرْقِ، وَمِنْهُمْ مَنْ يَمُرُّ كَالسَّحَابِ، وَمِنْهُمْ مَنْ يَمُرُّ كَانْقِضَاصِ الْكَوْكَبِ، وَمِنْهُمْ مَنْ يَمُرُّ كَالرَّيحِ، وَمِنْهُمْ مَنْ يَمُرُّ كَشَدِّ الرَّجْلِ وَيَرْمِلُ رَمَلًا، فَيَمُرُونَ عَلَى قَدْرِ أَعْمَالِهِمْ، حَتَّى يَمُرَّ الَّذِي نُورُهُ عَلَى إِنْهَامِ قَدَمَيْهِ، تَخْرُ يَدٌ وَتَعْلَقُ يَدٌ، وَتَخْرُ رِجْلٌ، وَتَعْلَقُ رِجْلٌ، فَتُصِيبُ جَوَانِبَهُ النَّارُ))^(٤٩). واته: ... پردی (صراط) به وينه ي ده مى شمشير تيرته، خليسکه و پييه کان له سه رى خوى ناگريت، ده فه رموويت: پييان ده ووتريت: به سه ريدها برپون، خه لکيش به پيى ئه و نورو روناكويه ي پييان به خشراوه به سه ريدها ده پون، هه يانه به خيرايى چاو تروکان به سه ريدها ده روات و ده په رپيته وه، وه هه يانه به خيرايى تيشك و به وينه ي خيرايى هه ور،

^(٤٩) رواه الحاكم واللفظ له (٦٣٣/٤)، وصححه الألباني في "صحيح الترغيب والترهيب" (٣٦٢٩).

وه هه يانه به ويّنهى ئەستىره كشان، وه هه يانه به خىرايى با، وه هه يانه به ويّنهى پاكردى
 پياويك به خىرايى، به پيى كرده وه كانيان به سهريدا ئەپه پنه وه، تا ئەگاته ئەو كه سهى كه نورو
 پوناكييهى به سه ره په نجه يه وه يه تى (زۆر كه مه)، جاريك به سه ره ده ستيدا ده كه ويّت و جاريك
 ده ستى هه لده گريته وه، وه جاريك به سه ره چوكدا ده كه ويّت و جاريك هه لده ستيته وه، ناگر ئەملاو
 ئەولاي ئەو موسلمانە ده گريّت و دهيسووتينيّت.

دووهم: پووشان و برينداربوونى لاشه يان به و قولاپانهى كه هه لواسراوه به ملاو به ولای پردى
 (صراط) ه وه، هاوه لى به پيژ ابو هريرة (خوای لى رازى بيت) ده فه رموويّت: پيغه مبه ر (ﷺ)
 فه رموويه تى: ((فَيَضْرِبُ الصَّرَاطُ بَيْنَ ظَهْرَانِي جَهَنَّمَ، فَأَكُونُ أَوَّلَ مَنْ يَجُوزُ مِنَ الرُّسُلِ بِأُمَّتِهِ، وَلَا
 يَتَكَلَّمُ يَوْمَئِذٍ إِلَّا الرُّسُلُ، وَكَلَامُ الرُّسُلِ يَوْمَئِذٍ: اللَّهُمَّ سَلِّمْ سَلِّمْ، وَفِي جَهَنَّمَ كَلَالِيبٌ مِثْلُ شَوْكِ
 السَّعْدَانِ، هَلْ رَأَيْتُمْ شَوْكَ السَّعْدَانِ، قَالُوا: نَعَمْ. قَالَ: فَإِنَّهَا مِثْلُ شَوْكِ السَّعْدَانِ، غَيْرَ أَنَّهُ لَا يَعْلَمُ
 قَدْرَ عِظْمِهَا إِلَّا اللَّهُ، تَخَطَّفُ النَّاسَ بِأَعْمَالِهِمْ، فَمِنْهُمْ مَنْ يُوبِقُ بِعَمَلِهِ، وَمِنْهُمْ مَنْ يُخَرِّدُلُ ثُمَّ
 يَنْجُو،...))^(٥٠). واته: پاشان پردى (صراط) له سه ره دۆزه خ داده نريّت، من يه كه م پيغه مبه ر

(ﷺ) ده بم كه ئوممه ته كه مى به سه ردا ده په پيښمه وه،، هه يانه له ناو ده چيّت، سزاو
 ئيش و نازار زۆر ده بينيّت به هوى كرده وه خراپه كانيبه وه، وه هه يانه قولاپه كانى ته نيشت پردى
 (صراط) پايده كيشتى و گوشتى لاشه ي پارچه پارچه ده كات، به لام له دواييدا پزگارى ده بيت،
 (...). زانای پايه به رز الملا علي القاري (په حمه تى خوای ليبيّت) ووتويه تى: (يُخَرِّدُلُ): واته: پارچه
 پارچه كراو به ويّنهى دنكه خه رته له، (وَالْمُخَرِّدُلُ): واته: بپاوو پارچه پارچه كراو كه قولاپه
 هه لواسراوه كانى ئەملاو ئەولاي پردى (صراط) واى ليكردوو، به لام ئەم كه سه پاش ئەو هه موو

^(٥٠) رواه الإمام أحمد "الفتح الرباني" (١٥٧/٢٤)، والبخاري (٨٠٦)، ومسلم (١٨٢)، وابن ماجه (٤٢٨٠).

بیرکردنه وهو تیرامانیك له پردی (صراط)

زانای پایه بهرز ئیمامی القُرطبی (پهحه تهی خوی لیبیت) ووتویه تی: هه ر ئیستا بیربکه وهو بهینه پیش چاوت دلت چۆن دهکه ویته له رزین کاتیک چاوت به پردی (صراط) و باریکیه که ی دهکه ویت، پاشان چاوت به تاریکی و رهشی دۆزهخ دهکه ویت له ژیرییه وه، پاشان گوی بیستی ناله و تورپه یی ئاگری دۆزهخ ده بیت، وه فه رمانت پیکراوه به سه ریا برۆیت له گه ل بئ توانایی و بئ ده سه لاتیت، وه له رزین و لیدانی دلت له ترسا، وه خلیسکان و خو نه گرتنی پییه کانت له سه ری، وه قورسی شانت به تاوان و خراپه کانت، ئه و تاوانانه ی که له دونیادا باری گران کردبوویت نه تده توانی به ئسانی به سه ر زه ویدا برۆیت چ جای بتوانیت به سه ر پردی (صراط) ی تیژو خلیسکی دۆزه خدا برۆیت و خو ت بگریت له سه ری؟ ئه ی ده بی حالت چۆن بیت له کاتیکدا یه که م پیت نایه سه ری و هه ستت به تیژی و خلیسکیه که ی کردو ناچار کراویت پی دووه مت هه لنبیت بو رۆیشتن به سه ریدا؟ خه لکی له پیشته وه پییان هه لده خلیسکی و به رده بنه وه و فریشه زور تورپه و بی به زه ییه فه رمان پیکراوه کانی دۆزهخ رایان ده کیشن بو ناو دۆزهخ، ئه وه حالیا نه و توش سه ریان ده که ییت و به چاوه کانی خو ت سزایان ده بینیت، چۆن سه ره و خوار هه لده واسرین، سه ریان بو خواره وه و قاچیان بو سه ره وه، ئای دیمه نیکی چه ند ترسناکه، وه سه رکه و تنیکی چه ند قورس و گرانه، وه تیپه ربوون و برینی ریگه یه کی چه ند ته سک و ته نگ و سه خته !!!

^(۵۱) پروانه: مرقاة المفاتیح شرح مشکاة المصابیح للملا علی القاری (۵۴۱/۹).

ئەو كارانهى دەبنه مايهى پزگار بوون له گهرمى و كهوتنه ناو ئاگرى دۆزه خهوه

كردهوه چاكهكان زۆرن كه يارمهتى دهري خاوهنهكانيان دهبن تا لهسهر پردى (صراط) پييان جيگير بيت و به سهلامهتى بپهپنهوهو پزگاريان بيت، بئى ئهوهى ههلاوى گهرمى ئاگرى دۆزه خ بيان گريت يان بكهونه ناوى، ههروهك چۆن چهند كاريكى چاكه ههيه كه به هۆيانهوه خاوهنهكهى دهتوانيت زۆر به خييايى و بئى ماندوو بوون و دوا كهوتن پردى (صراط) بپريت و به سهلامهتى پزگارى بيت، ههردوو جوهره كردهوهكان تهواوكهري يهكترين، بويه پيويسته موسلمان زۆر گرنگيان پييدات.

موسلمانى خۆشهويست ليرهدا باسى ئهوكردهوه چاكانه ناكه م كه موژدهى چوونه بهههشت به خاوهنهكهى دراوه، لهبهر ئهوهى بهلگهى ئهوهيان تييدا نيبه كه خاوهنهكهى ههردو له سهرهتاوهو بئى سزا پزگارى دهبيت، بهلكو ليرهدا باسى ئهوكردهوانه دهكه م كه خواى پهروهردگارو پيغهمبهرى (ﷺ) خۆشهويست موژدهى پزگار بوونيان له سووتان و ههلاوى گهرمى ئاگرى دۆزه خ به خاوهنهكهى داوه، كه ئهمهيان زياتر بهلگهيه لهسهر پزگار بوون له ناخۆشى و ناپههتتبهكانى سههر پردى (صراط) و پاشان چوونه ناو بهههشتهوه.

هاوهلى بهريز ابودرّ (خواى لى پازى بيت) دهفهرموويت: پيغهمبهر (ﷺ) فهرمويهتى: ((أَتَانِي جَبْرِيلُ فَبَشَّرَنِي أَنَّهُ مَنْ مَاتَ لَا يُشْرِكُ بِاللَّهِ شَيْئًا دَخَلَ الْجَنَّةَ. قُلْتُ: وَإِنْ سَرَقَ وَإِنْ زَنَى؟ قَالَ: وَإِنْ سَرَقَ وَإِنْ زَنَى؟)) (۵۳).

(۵۲) بروانه: التذكرة في أحوال الموتى وأمور الآخرة للقرطبي، تحقيق مجدي السيد، (۴۳/۲).

(۵۳) رواه الإمام أحمد "الفتح الرباني" (۱۰۳/۱۹)، والبخاري واللفظ له (۷۴۸۷)، ومسلم (۹۴)، والترمذي (۲۶۴۴).

واته: جبریل (علیه السلام) هات بۆلام و موژدهی پیدام و دلخۆشی کردم به وهی که هر موسلمانیک بریت و به هیچ شیوه هاوهل و شهریکی بۆ خوای پهروهردگار بریار نه دابیت ده چیته به ههشته وه (ئه گەر له سه ره تاوه بشچیته ناو دۆزه خه وه به هۆی تاوانه کانییه وه)، أبوذرّ (خوای لیّ رازی بیت) ده لیت، و وتم: ئه ی پیغه مبه ر (ﷺ) ئه گەر ئه و موسلمانه دزی کرد بیت و زیناشی کرد بیت هر ده چیته به ههشته وه؟ پیغه مبه ر (ﷺ) فه رموی: به لیّ، ئه گەر ئه و موسلمانه دزی کرد بیت و زیناشی کرد بیت هر ده چیته به ههشته وه.

ئه وهی که زانراوه دزی کردن و زینا کردن له تاوانه گه وره کانه ئه گەر هر موسلمانیک بیان کات ئه وه هه ره شه ی ئاگری دۆزه خی لیّ کراوه، به لام لیّ رده ا پیده چیت مانای فه رموده که ئه وه بیت: هر که سیک ئه و تاوانانه بکات و موسلمان بیت ئه وه سه ر ئه نجامی هر چوونه ناو به ههشته، جا له سه ره تاوه و بیّ سزا بیت، خوای پهروهردگار بیکاته به ههشته وه ئه گەر ئه و تاوانانه شی کرد بیت، یان پاش ئه وهی به پیی ئه و تاوانانه ی سزا بکیشیت و پاشان پرگاری بیت و بجیته به ههشته وه.

موسلمانی خۆشه و یست له م به شه دا باسی ئه و کرده وانه ده که م که پییه کان به هۆیانه وه له سه ر پردی (صراط) جیگیر ده بیت، یان پرگار که رن له سووتان و هه لای گه رمی ئاگری دۆزه خ، یان پرگار که رن له که وتنه ناو ئاگری دۆزه خ، به لام ئه و کرده وانه ی که ده بنه مایه ی زوو په رینه وه و خیرا پۆیشتن به سه ر پردی (صراط) دا له به شی سی یه م له باسی ناخۆشی و نارحه تی و تاریکی سه ر پردی (صراط) و ئه و کرده وانه ی که ده بنه مایه ی پووناک که ره وه ی، باس ده که م.

پیغه مبه ر (ﷺ) هه والی داوه ئه و موسلمانانه ی که به شداری جه نگی (بدر) و (بیعه الرضوان) بیان کردوه، که سیان ناچنه دۆزه خه وه، هاوه لی به ریز جابر (خوای لیّ رازی بیت) ده فه رموویت: به نده یه کی (کزیله یه کی) حاطب کوری بَلْتَعَة هاته لای پیغه مبه رو (ﷺ) شکاتی له حاطب کردوو وتی: ئه ی پیغه مبه ری خوا (ﷺ) حاطب ده چیته دۆزه خه وه، پیغه مبه ر (ﷺ) فه رموی:

((كَذَبْتَ لَا يَدْخُلُهَا، إِنَّهُ قَدْ شَهِدَ بَدْرًا وَالْحُدَيْبِيَّةَ))^(٥٤). واته: راستت نه کرد، حاطب ناچیتته دۆزه خه وه، چونکه ئه و که سیکه به شداری جهنگی (بدر) و سولحی (حُدیبیة) ی کردوه.

هروه ها دایکی ئیمانداران خاتوو حَفْصَة (خوای لئ پازی بیت) ده فهرموویت: پیغه مبهر (عَلَيْهَا السَّلَامُ) فهرموویه تی: ((إِنِّي لَأَرْجُو أَلَّا يَدْخُلَ النَّارَ أَحَدٌ إِنْ شَاءَ اللَّهُ تَعَالَى مِمَّنْ شَهِدَ بَدْرًا وَالْحُدَيْبِيَّةَ، قَالَتْ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَلَيْسَ قَدْ قَالَ اللَّهُ: ﴿وَإِنْ مِنْكُمْ إِلَّا وَارِدُهَا كَانَ عَلَى رَبِّكَ حَتْمًا مَقْضِيًّا﴾^(٧١)) قَالَ: أَلَمْ تَسْمَعِيهِ يَقُولُ: ﴿ثُمَّ نَجَّى الَّذِينَ اتَّقَوْا وَنَذَرُ الظَّالِمِينَ فِيهَا جِثًّا﴾^(٧٢)) (مریم: ٧٢-٧٣) ^(٥٥).

واته: پیغه مبهر (عَلَيْهَا السَّلَامُ) فهرمووی: ئومیدم وایه هیچ یه کیک له و موسلمانانه نه چیتته دۆزه خه وه که به شداری جهنگی (بدر) و سولحی (حُدیبیة) یان کردوه (إِنْ شَاءَ اللَّهُ تَعَالَى)، خاتوو حَفْصَة (خوای لئ پازی بیت) ده لئیت: و وتم: ئه ی ئه وه نییه خوای پهروه ردگار فهرموویه تی: ﴿وَإِنْ مِنْكُمْ إِلَّا وَارِدُهَا كَانَ عَلَى رَبِّكَ حَتْمًا مَقْضِيًّا﴾^(٧١) واته: که س نییه له ئیوه تینه په پریت و نه پوات به سه ر دۆزه خدا یان به ناویدا، ئه و پویشتنه برپاریکی براوه یه له لایهن پهروه ردگارته وه، پیغه مبهر (عَلَيْهَا السَّلَامُ) فهرمووی: ئه ی گوئیستی فهرمووده ی خوای پهروه ردگار نه بوویته که فهرموویه تی: ﴿ثُمَّ نَجَّى الَّذِينَ اتَّقَوْا وَنَذَرُ الظَّالِمِينَ فِيهَا جِثًّا﴾^(٧٢) پاشان ئه وانه پرگار ده که ین که خواناس و پاریزگار بوونه، وه سته مکاران له دۆزه خدا ده هیلینه وه.

به لام ئه گهر ئه و موسلمانانه ی به شداری ئه و روداوه گه و رانه ی وه کو جهنگی (بدر) و (الحدیبیة) و (بیعة الرضوان) یان نه کردبیت ئایا له سه ر پردی (صراط) ده که ونه خواره وه و ده چنه دۆزه خه وه؟ نه خیر، پیغه مبهری (عَلَيْهَا السَّلَامُ) زور خوشه ویست و دلسوژو خه مخوری ئومه ته که ی باسی چه ندین

^(٥٤) رواد الإمام أحمد "الفتح الرباني" (١٩٣/٢٢)، ومسلم (٢٤٩٥)، والترمذی (٣٨٦٤).

^(٥٥) رواد الإمام أحمد "الفتح الرباني" (١٩٤/٢٢)، وابن ماجه (٤٢٨١)، وصححه الألبانی فی "صحيح ابن ماجه" (٣٤٥٤).

کاری چاکه‌ی بۆ کردووین که ده‌بنه هۆکاری جیگیر بوونی پێیه‌کانمان له‌سه‌ر پردی (صراط)، وه‌ باسی زۆر له‌و کاره‌ چاکانه‌ی بۆ کردووین که خاوه‌نه‌که‌ی ده‌پارێزیت له‌ چوونه‌ دۆزه‌خه‌وه‌، موسڵمانی خۆشه‌ویست ئه‌وه‌ی لێره‌دا ده‌رده‌که‌وێت ئه‌وه‌یه‌: هێک پزگاری بێت له‌ ئاگری دۆزه‌خ ئه‌وه‌ بێگومان پردی (صراط)ی به‌ سه‌لامه‌تی بپه‌وه‌و پزگاری بووه‌ له‌ ناخۆشی و ناپه‌حه‌تییه‌کانی، خوای په‌روه‌ردگار هه‌موو لایه‌کمان به‌ سه‌لامه‌تی پزگار بکات.

**ئهو کرده‌وه‌ چاکانه‌ی که به‌ هۆیه‌وه‌ له‌ ناخۆشی و ناپه‌حه‌تییه‌کانی
سه‌ر پردی (صراط) و ئاگری دۆزه‌خ پزگارمان ده‌بێت**

١. باوه‌رهبێنان به‌ خوا، خه‌یر کردن، فه‌رمان کردن به‌ چاکه‌و پزگاری کردن له‌ خراپه‌، یاره‌مه‌تی دانی که‌سی نو‌قستان و سته‌م لێکراو، نازار نه‌دانی خه‌لکی:

هاوه‌لی به‌ پزیز أبوذر (خوای لێ پازی بێت) ده‌فه‌رموویت: پرسیارم له‌ پێغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) کرد، چی کاریک به‌نده‌ له‌ ئاگری دۆزه‌خ پزگار ده‌کات؟ پێغه‌مبه‌ر (ﷺ) فه‌رمووی: ((الإيمانُ بالله، فقلتُ: يا نبيَّ الله مع الإيمانِ عملٌ؟ قال: أن ترضخَ مما خولك الله أو ترضخَ مما رزقك الله، قلتُ: يا نبيَّ الله، فإن كان فقيراً لا يجد ما يرضخُ؟ قال: يأمرُ بالمعروفِ وينهى عن المنكرِ، قلتُ: إن كان لا يستطيع أن يأمرَ بالمعروفِ ولا ينهى عن المنكرِ؟ قال: فليُعن الأخرق، قلتُ: يا رسولَ الله، أرايتَ إن كان لا يُحسنُ أن يصنعَ؟ قال: فليُعن مظلوماً، قلتُ: يا نبيَّ الله، أرايتَ إن كان ضعيفاً لا يستطيع أن يُعينَ مظلوماً؟ قال: ما تُريدُ أن تتركَ لصاحبك من خيرٍ ليُمسك أذاهُ عن الناسِ، قلتُ: يا رسولَ الله، أرايتَ إن فعلَ هذا يدخلُ الجنَّةَ؟ قال: ما من مؤمنٍ يُصيبُ خصلةً من هذه الخصالِ

إِلَّا أَخَذَتْ بِيَدِهِ حَتَّى تَدْخُلَهُ الْجَنَّةَ))^(۵۶). واته: باوهر هینان به خوی پورهردگار، ووتم: ئه‌ی پیغمبهری خوا (ﷺ) له‌گه‌ل باوهر هینان به خوا پورهردگار کرده‌وی چاکه چی هه‌یه تا به‌نده بیكات؟ فرمووی: ببه‌خشیت له‌وی که خوی پورهردگار پیی به‌خشیوه، ووتم: ئه‌ی پیغمبهر (ﷺ) ئه‌گه‌ر ئه‌و که‌سه هه‌ژار بوو هیچی نه‌بوو ببه‌خشیت؟ فرمووی: با فرمان بکات به چاکه و ریگری بکات له خراپه، ووتم: ئه‌ی پیغمبهر (ﷺ) ئه‌گه‌ر ئه‌و که‌سه نه‌یتوانی فرمان بکات به چاکه و ریگری بکات له خراپه؟ فرمووی: با یارمه‌تی که‌سیکی نو‌قستان (نه‌زان) بدات (یارمه‌تی که‌سیک بدات که ناتوانیت یان نازانیت ئیشیک بکات)، ووتم: ئه‌ی پیغمبهر (ﷺ) ئه‌گه‌ر نه‌یتوانی به باشی و به چاکه یارمه‌تی خه‌لکی بدات، چی بکات باشه؟ (واته: هیچ کاریکی نه‌ده‌زانی تا یارمه‌تی خه‌لکی بدات)، فرمووی: با یارمه‌تی سته‌م لی‌کراویک بدات، ووتم: ئه‌ی پیغمبهر (ﷺ) ئه‌گه‌ر که‌سیکی بی‌توانا بوو نه‌یده‌توانی یارمه‌تی ئه‌و سته‌م لی‌کراوه بدات؟ فرمووی: یارمه‌تی هاوری‌کته‌ت بده تا ده‌ست له‌ زولم و سته‌م بگریته‌وه، ووتم: ئه‌ی پیغمبهری خوا (ﷺ) ئه‌گه‌ر که‌سیک ئه‌م کارانه بکات ئایا ده‌چپته به‌هه‌شته‌وه؟ پیغمبهر (ﷺ) فرمووی: هیچ به‌نده‌یه‌کی موسلمان نییه‌ یه‌کیک له‌م کارانه بکات، ئیلا ئه‌و کاره چاکه ده‌ستی ده‌گریت تا ده‌یکاته ناو به‌هه‌شته‌وه.

۲. جی‌به‌کردنی پیدایستی خه‌لکی و لابردنی ناره‌جه‌تی له‌سه‌ریان:

هاوه‌لی به‌ریز عبدالله کوری ئیمامی عَمْر (خوایان لی‌ پازی بیت) ده‌فرموویت: پیغمبهر (ﷺ) فرموویه‌تی: ((أَحَبُّ النَّاسِ إِلَى اللَّهِ أَنْفَعُهُمْ لِلنَّاسِ، وَأَحَبُّ الْأَعْمَالِ إِلَى اللَّهِ سُرُورٌ تَدْخُلُهُ عَلَى مُسْلِمٍ، أَوْ تَكْشِفُ عَنْهُ كُرْبَةً، أَوْ تَقْضِي عَنْهُ دَيْنًا، أَوْ تُطْرِدُ عَنْهُ جُوعًا، وَلَأَنْ أَمْشِيَ مَعَ أَخٍ لِي فِي

^(۵۶) رواه ابن جَبَّان (۳۷۳)، والحاكم (۱/۱۳۲)، وصححه الألباني في "صحيح الترغيب والترهيب" (۸۷۶).

حَاجَةٌ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ أَنْ أَعْتَكِفَ فِي هَذَا الْمَسْجِدِ، يَعْنِي "مَسْجِدَ الْمَدِينَةِ" شَهْرًا، وَمَنْ كَفَّ غَضَبَهُ سَتَرَ اللَّهُ عَوْرَتَهُ، وَمَنْ كَظَمَ غَيْظَهُ وَلَوْ شَاءَ أَنْ يُمِضِيَهُ أَمْضَاهُ، مَلَأَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ قَلْبَهُ أَمْنًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ، وَمَنْ مَشَى مَعَ أَخِيهِ فِي حَاجَةٍ حَتَّى أَثْبَتَهَا لَهُ، أَثَبَتَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ قَدَمَهُ عَلَى الصِّرَاطِ يَوْمَ تَرُلُّ فِيهِ الْأَقْدَامُ، وَإِنَّ سُوءَ الْخُلُقِ لَيُفْسِدُ الْعَمَلَ كَمَا يُفْسِدُ الْخَلُّ الْعَسَلَ))^(٥٧). واته: خوْشه وبيسترين بنده به لای خوی پروهردگار وه نهو بنده یه (موسلمانیه) که زور به کهک و به سووده بو بنده کان، وه خوْشه وبيسترين کرده وه به لای خوی پروهردگار وه نهو یه: خوْشیه که بخیه دلی موسلمانیکه وه، یان ناخوْشی و نارچه تییه کی له سهر لابه ریت، یان قهرزیکي بو بده یته وه، یان نانی پیبده یته و له برسیتیه کی تیری بکه یته، پیغه مبه ر (عليه السلام) فهرمووی: نه گهر له گهل برایه کی موسلماندا برؤم بو جی به جی کردنی کارو پیوستیه کی، نهو به لامه وه خیرترو خوْشه وبيستتره، وه که له وه ی که مانگ له مزگه وتی خوْما بمینمه وه و عیباده تی خوی پروهردگار بکه م (عیباده تی سوننه ت، نه که فهرن)، وه ههرکه سیک توره یی خوْی بگریته وه نهو خوی پروهردگار عیب و که م و کورپیه کانی ده پوْشیت، وه ههرکه سیک رق و کینه ی خوْی بخواته وه له کاتیکدا نه گهر وبيستی لیبوا یه رقه که ی جی به جی ده کرد، نهو خوی پروهردگار له دوارپوْژدا دلی پر ده کات له هیمنی و نارامی (ترس و دلّه راوکیی له سهر لا ده بات)، وه ههر موسلمانیک له گهل برایه کی موسلماندا بروات بو جی به جی کردنی کاریکي پیوستی تا پیوستیه که ی ته واو ده کات و ته واو پییه کانی جیگهر ده بیت تیایدا، نهو خوی پروهردگار پییه کانی جیگهر ده کات له سهر پردی (صراط) له و پوْژه ی که پییه کان هله د خلیسکین و خوْیان ناگرن به سهر پردی (صراط) وه وه، وه ره وشتی ناشرین کرده وه ی چاکه تیک ده دات و خراپی ده کات، ههروه که چوْن سرکه هه نگوین تیک ده دات و خراپی ده کات.

^(٥٧) حسنه الألبانی فی "صحيح الجامع" (١٧٦).

۳. کردنی نه و کارانهی که ده بیته مایهی به دست هیئانی شه فاعه تی پیغه مبه ر (ﷺ):

گرنگی دان به و کارانهی که ده بیته مایهی به دست هیئانی شه فاعه تی پیغه مبه ر (ﷺ) به کیکه له هؤکاره گرنکه کانی لاجوون و سووک بوونی ناخوشی و نارپه حه تییه کانی سه ر پردی (صراط)، پیغه مبه ری خوا (ﷺ) له سه ر پردی (صراط) پاده وه سستی و به رده وام ده پارپتته وه و داوا له خوای په روه ردگار ده کات تا ئیمانداران به سه لامه تی پرگار بکات و به رنه بنه وه ناو دۆزه خ، به رده وام ده پارپتته وه و ده لیت: (رَبِّ سَلِّمْ سَلِّمْ): ئه ی په روه ردگار سه لامه تیان بکه، ئه ی په روه ردگار سه لامه تیان بکه.

وه پیغه مبه ر (ﷺ) هه والی داوه له سه ر پردی (صراط) شه فاعه ت بو کومه له موسلمانیک ده کات، له کاتیکدا ده بینیت موسلمانان له ناخوشی و نارپه حه تییه کی زوردان.

هاوه لی به ریز انس کوری مالک (خوای لی رازی بیت) ده فه رموویت: ((سَأَلْتُ النَّبِيَّ ﷺ أَنْ يَشْفَعَ لِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ، فَقَالَ: (أَنَا فَاعِلٌ)، قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ فَأَيْنَ أَطْلُبُكَ؟ قَالَ: أَطْلُبُنِي أَوْلَّ مَا تَطْلُبُنِي عَلَى الصِّرَاطِ، قَالَ: قُلْتُ: فَإِنْ لَمْ أَلْقِكَ عَلَى الصِّرَاطِ؟ قَالَ: فَاطْلُبْنِي عِنْدَ الْمِيزَانِ، قُلْتُ: فَإِنْ لَمْ أَلْقِكَ عِنْدَ الْمِيزَانِ؟ قَالَ: فَاطْلُبْنِي عِنْدَ الْحَوْضِ فَإِنِّي لَا أَخْطِيْ هَذِهِ الثَّلَاثِ الْمَوَاطِنِ))^(۵۸).

واته: داوام له پیغه مبه ر (ﷺ) کرد که له رۆژی دوا ییدا شه فاعه تم بو بکات، پیغه مبه ر (ﷺ) فه رموی: به لی شه فاعه ت بو ده که م، و وتم: ئه ی پیغه مبه ر (ﷺ) له کوی پیته بگم و بتبینم تا شه فاعه تم بو بکه ی؟ پیغه مبه ر (ﷺ) فه رموی: له یه که م ساته وه به دواما بگه ری و هه ول بده بمبینه له سه ر پردی (صراط)، و وتم: ئه ی پیغه مبه ر (ﷺ) ئه گه ر پیته نه گه یشتم و نه تم بینی له سه ر پردی (صراط)، فه رموی: به دواما بگه ری و هه ول بده بمبینه لای ترازوو (له کاتی

^(۵۸) رواه الإمام أحمد "الفتح الرباني" (۱۳۲/۲۴)، والترمذي (۲۴۳۳)، وصححه الألباني في صحيح الترغيب والترهيب (۳۶۲۵).

کیشانی کرده و هکان)، و وتم: ئە ی پیغه مبهەر (ﷺ) ئە گەر پیّت نه گه یشتم و نه تم بینی لای ترازوو؟
 فەرمووی: ههولّ بده لای ههوزی (گوش) بمبینه، چونکه من هه رگیز ئەو سێ شوینه جێ ناهێلم،
 به لکو بهردهوام لهو شوینانه م.

بۆیه هه ر موسلمانیک هه زده کات و دهیه ویت پیغه مبهری خوا (ﷺ) شه فاعه تی بۆ بکات تا
 پرزگاری بیّت له ناخۆشی و نار په حه تییه کانی دواړۆژ به گشتی و ناخۆشی و نار په حه تییه کانی سه ر
 پردی (صراط) به تایبه تی، ئەوه با گرنگی به کردنی کرده وه چاکه کان بدات به گشتی و ئەو
 کارانه ی که ده بیته مایه ی به ده ست هیئانی شه فاعه تی پیغه مبهەر (ﷺ) به تایبه تی.

گرنگترین نه و کاره چاکانه ی که شه فاعه تی پیغه مبهری (ﷺ) پێ به ده ست دیت، ئە مانه ن:
یه که م: داوا کردنی (الْوَسِيلَةَ) (٥٩) بۆ پیغه مبهەر (ﷺ):

عبدالله کورپی ئیمامی عباس (خوایان لیّ رازی بیّت) ده فەرموویّت: پیغه مبهەر (ﷺ) فەرموویه تی:
 ((... سَلُوا اللَّهَ لِي الْوَسِيلَةَ فَإِنَّهُ لَا يَسْأَلُهَا لِي عَبْدٌ فِي الدُّنْيَا إِلَّا كُنْتُ لَهُ شَهِيداً أَوْ شَفِيعاً يَوْمَ
 الْقِيَامَةِ)) (٦٠). واته: دوا ی ئەوه ی وه لّامی بانگ بیژتان دایه وه دوا ی وسیله م بۆ بکه ن (دوا ی ئەو
 شوین و پله به رزه ی به هه شتم بۆ بکه ن)، چونکه هه یچ به نده یه کی موسلمان له دونیادا دوا ی
 ناکات بۆم، ئیلا له دواړۆژدا شایه تی بۆ ده دم که شایسته ی به هه شته، یان شه فاعه تی بۆ
 ده که م تا نه چیته دۆزه خه وه ئە گەر شایسته ی چوونه ناو دۆزه خیش بیّت (٦١).

داوا کردنی ئەو شوین و پله به رزه ی به هه شت بۆ پیغه مبهەر (ﷺ) له دوا ی بیستن و وه لّام
 دانه وه ی بانگی پیرو ز ده بیّت، هه روه ک ها وه لی به ریژ جابر (خوای لیّ رازی بیّت) ده فەرموویّت:

(٥٩) (الْوَسِيلَةَ): به رزترین پله و مه نزلگایه له به هه شتدا، بۆ هه یچ که س نابیت جگه له به نده یه ک له به نده کانی خوا، پیغه مبهەر
 (ﷺ) فەرموویه تی: ئومیدم وایه ئەو که سه من بم.

(٦٠) روه الطبرانی فی "المعجم الأوسط" (٦٣٣/١٩٨/١)، وصححه الألبانی فی صحیح الجامع (٣٦٣٧).

(٦١) بروهانه: التیسیر بشرح الجامع الصغیر، للإمام الحافظ زین الدّین عبد الرؤوف المناوی (١١٨/٢).

پیغمبر ﷺ) فرمویہ تی: ((مَنْ قَالَ حِينَ يَسْمَعُ النَّدَاءَ: اللَّهُمَّ رَبِّ هَذِهِ الدَّعْوَةُ التَّامَّةُ وَالصَّلَاةُ الْقَائِمَةُ آتِ مُحَمَّدًا الْوَسِيلَةَ وَالْفَضِيلَةَ وَابْعَثْهُ مَقَامًا مَحْمُودًا الَّذِي وَعَدْتَهُ، حَلَّتْ لَهُ شَفَاعَتِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ)) (۶۲). واتہ: ہر مسلمانیک کاتیک گوئی لہ بانگ بوو وہ لامی دایہ وہو پاشان وتی: ((اللَّهُمَّ رَبِّ هَذِهِ الدَّعْوَةُ التَّامَّةُ وَالصَّلَاةُ الْقَائِمَةُ آتِ مُحَمَّدًا الْوَسِيلَةَ وَالْفَضِيلَةَ وَابْعَثْهُ مَقَامًا مَحْمُودًا الَّذِي وَعَدْتَهُ حَلَّتْ لَهُ شَفَاعَتِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ)). واتہ: ئەى خوايە، پەرورەدگاری ئەم بانگەوازە تەواوو نوێژە دامەزراوہ، ببەخشە بە پیغمبەرمان ﷺ) پلەى بەرزى (الوسيلة)، وه (الفضيلة) که پلەيەکی زیادەيە بەسەر دروست کراواندا، وه ببیەرە ئەو شوینە سوپاس کراوہی که بەئینت پێداوہ (ئەویش پلەى شەفاعەتی گەرەبیە لہ دواپۆژدا) ئەوہ لہ دواپۆژدا شەفاعەتی منی بو مسۆگەر دەبیئت.

دووم: زۆر سەلاوات دان لەسەر پیغمبەر ﷺ):

پیغمبەر ﷺ) هانی داوین تا سەلاواتی زۆر لەسەر بەدەین، وه هەوالی داوہ نزیکتین موسلمان لییەوہ، یان نزیکتین موسلمان که بەر شەفاعەتی بکەوێت ئەو موسلمانەيە که زۆر سەلاواتی لەسەر دەدات، هەرۆک هاوہلی بەرپێز عبداللہ کوری مسعود (خوای لی پازی بیئت) دەفرمووێت: پیغمبەر ﷺ) فرمویہ تی: ((إِنَّ أَوْلَى النَّاسِ بِیَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَكْثَرُهُمْ عَلَيَّ صَلَاةً)) (۶۳). واتہ: نزیکتین موسلمان لہ منەوہ، یان نزیکتین موسلمان که بەر شەفاعەتی من بکەوێت، ئەو موسلمانەيە که زۆر سەلاواتی لەسەر من داوہ، لہ هەموو موسلمانان زیاتر سەلاواتی لەسەر پیغمبەر ﷺ) داوہ.

(۶۲) رواه الإمام أحمد "الفتح الرباني" (۳/۳)، والبخاري (۶۱۴)، ومسلم (۳۸۴)، والترمذي (۲۱۱)، وأبو داود (۵۲۹)، والنسائي (۶۷۸)، وابن ماجه (۷۲۲).

(۶۳) رواه الترمذي (۴۸۴)، وابن حبان (۹۱۱)، وقال الألباني في "صحيح الترغيب والترهيب": حسن لغيره (۱۶۶۸).

سنيهم: سه لاوات دان له سهر پيغه مبهر (ﷺ) به ژماره دياري كراو:

هاوه لى به پريز ابدالدرءاء (خوای لى رازى بيټ) ده فهرموويت: پيغه مبهر (ﷺ) فهرموويه تى: ((مَنْ صَلَّى عَلَيَّ حِينَ يُصْبِحُ عَشْرًا، وَحِينَ يُمَسِي عَشْرًا، أَذْرَكَتُهُ شَفَاعَتِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ))^(٦٤). واته: هر موسلمانيك كاتيك به يانى ده كاته وه ده جار سه لاوات له سهر من بليت، وه كاتيك نيواره شى به سه رهاات به هه مان شيوه ده جار سه لاوات له سهر من بليت*، ئه وه له دواپوژدا شه فاعه تى منى بو مسوگر ده بيټ.

هه روه ها هاوه لى به پريز رافع كورى ثابت (خوای لى رازى بيټ) ده فهرموويت: پيغه مبهر (ﷺ) فهرموويه تى: ((مَنْ صَلَّى عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَقَالَ: اللَّهُمَّ أَنْزِلْهُ الْمَقْعَدَ الْمُقَرَّبَ عِنْدَكَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَجَبَتْ لَهُ شَفَاعَتِي))^(٦٥). واته: هر موسلمانيك سه لاوات له سهر پيغه مبهر (ﷺ) بدات و بليت: (اللَّهُمَّ أَنْزِلْهُ الْمَقْعَدَ الْمُقَرَّبَ عِنْدَكَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ): ئه ي پهره ردگار پيغه مبهر (ﷺ) له شوين و مه نزلگايه كى نزيك خوټ دابنى له دواپوژ، ئه گهر ئه م دوعايه ي كرد ئه وه له دواپوژدا شه فاعه تى منى بو مسوگر ده بيټ.

^(٦٤) رواه الطبراني، وحسنه الألباني في "صحيح الجامع" (٦٣٥٧).

* ئه م سه لاوات دانه له سهر پيغه مبهر (ﷺ) به شيكه له زيكره كانى به يانيان و ئيواران، دواى نويژى به يانى تا خوټ كه وتن و دواى نويژى عه سريش تا خوټ ئاوا بوون ده خوئينديت، وه باشتريش شيوازي سه لاواتيش ئه م شيوازيه: (اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ، كَمَا صَلَّيْتَ عَلَيَّ آلِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّكَ حَمِيدٌ، اللَّهُمَّ بَارِكْ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا بَارَكْتَ عَلَيَّ آلِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ).

^(٦٥) رواه الإمام أحمد "الفتح الرباني" (٣١١/١٤)، والطبراني في "الكبير" واللفظ له (٤٤٨٠)، وحسنه الهيثمي في "مجمع الزوائد" (١٠/١٦٣)، والسيوطي في "البدور السافرة في أمور الآخرة" (١١٠٨)، ووافقه الوداعي في كتاب الشفاعة وقال: لكن الحديث له شواهد يرتقي بها إلى الحسن. أه (ص ٢٣٥)، وقال الساعاتي في الفتح: رواه البزار والطبراني في الكبير والأوسط، وقال المنذري: وبعض أسانيدهم حسن اه (٣١١/١٤)، به لام شيخ نه لبانى ده ليت: فهرمووده به كى (ضعيف) ه، هه روه كه له كيتابى (تخرىج كتاب السنة لأبي عاصم) لاپه ره (٨٢٧) هاتوره.

چوارهم: زورِ كردنی نويژي سوننه ت:

زيادِ كوريِ ابوزياد (خوای لى پازى بيت) له خزمه تكارىكى پيغه مبهروهه (ﷺ) ده گيرپيته وه، كه پيغه مبهر (ﷺ) پيى ده فهرموو: ئايا پيويستيه كت هه يه تا بۆت جى به جى بكه م: زياد ده فهرموويت: ئه وه بوو رۆژيكيان خزمه تكارىكى ووتى: پيويستيم پيته، پيغه مبهر (ﷺ) فهرمووى: پيويستيه كت چييه تا بۆت جى به جى بكه م؟ ووتى: پيويستيم پيته ئه وه يه له دواپۆژدا شه فاعه تم بۆ بكه ي، پيغه مبهر (ﷺ) فهرمووى: كى ئه مه ي پى ووتى (كى رينمونى كردى بۆ ئه م داوايه)؟ ئه ويش ووتى: خوای پهروه رديگار خستى دلّمه وه تا داواى ئه و كاره ت لى بكه م، پيغه مبهر (ﷺ) فهرمووى: ده ي ئه گه ر تۆ هه ر سوورى له سه ر ئه و داوايه ت ئه وه: ((فَاعِنِّي بِكَثْرَةِ السُّجُودِ))^(٦٦)، واته: يارمه تى ده رم به بۆ هاتنه دى ئاواته كه ت ئه ويش به وه ي سوچه دى زور به رى بۆ خوای پهروه رديگار.

موسولمانى نويژخوينى خو شه ويست جوان وورد به وه له فهرمووده كه ئه و كاته گه وره يى نويژه سوننه ته كانت بۆ ده رده كه ويته، له كاتيكدان ئه و هاوه له به ريزه ي پيغه مبهر (ﷺ) داواى شه فاعه ت له پيغه مبهر (ﷺ) ده كات، پيغه مبه ريش (ﷺ) رينمونى ده كات بۆ زياد كردنى نويژى سوننه ت، چونكه سوچه بردن به ته نها هيج مانايه كى نيه "مه گه ر بۆ چه ند حاله تيك نه بيت" وه نويژه فه رزه كان هه ر ده بيت ئه نجام بدرپت، بۆيه ليره دا مه به ست به (فَاعِنِّي بِكَثْرَةِ السُّجُودِ) نويژه سوننه ته كانه نه ك بردنى سوچه به ته نها.

پينجه م: ئارامگرتن له سه ر ناخوشى و ناره حه تى ژيان له شارى مه دينه ي پيرۆز:

هاوه لى به ريز ابوه ريره (خوای لى پازى بيت) ده فهرموويت: پيغه مبهر (ﷺ) فهرموويه تى: ((لَا يَصْبِرُ عَلَىٰ لَأَوَاءِ الْمَدِينَةِ وَشِدَّتِهَا أَحَدٌ إِلَّا كُنْتُ لَهُ شَهِيدًا أَوْ شَفِيعًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ))^(٦٧). واته: هيج

^(٦٦) رواه الإمام أحمد "الفتح الرباني" (٢١٩/٢) و(١٣٢/٢٤)، وصححه الألباني في "السلسلة الصحيحة" (٢١٠٢).

^(٦٧) رواه الإمام أحمد "الفتح الرباني" (٢٦٠/٢٣)، ومسلم (١٣٧٨)، والترمذي (٣٩٢٤).

موسلمانیک ئارام ناگریت له سهه نه بوونی و نارپهحه تی ژیا نی شاری مه دینه ی پیروژ (یان هه ر ناخوشی و نارپهحه تیه کی تر) ئیلا له دواړوژدا شایه تی بو ده ده م که شایسته ی به هه شته، یان شه فاعه تی بو ده که م تا نه چیته دۆزه خه وه ئه گه ر شایسته ی چونه دۆزه خیش بیټ^(٦٨).

زانای پایه بهرز ئیمامی الباجی (پهحه ته خوی لیبت) ده لیت: (اللاؤاء): مه به ست پیی برسیتی و بی کاری و نارپهحه تی ژیا نه، و(الشدة): مه به ست پیی هه موو کاریکه که ناخوشی و نارپهحه تی به دانیشتوانی شاری مه دینه ی پیروژ بگه یه نیت^(٦٩).

شه شه م: مردنی موسلمان له شاری مه دینه ی پیروژ:

هاوه لی به ریژ عبدالله کورپی ئیمامی عُمَر (خویان لی پازی بیټ) ده فه رموویت: پیغه مبه ر (ﷺ) فه رموویه تی: ((مَنْ اسْتَطَاعَ أَنْ يَمُوتَ بِالْمَدِينَةِ فَلْيَمُتْ بِهَا، فَإِنِّي أَشْفَعُ لِمَنْ يَمُوتُ بِهَا))^(٧٠). واته: هه ر موسلمانیک ده توانیت له شاری مه دینه به ریټ، با هه ول بدات له وی به ریټ (واته: ده رنه چیت و شاری مه دینه جی نه هیلیت ئه گه ر خه لکی ئه وییه)، چونکه من له دواړوژدا شه فاعه ت بو ئه و موسلمان ه ده که م که له شاری مه دینه ی پیروژ مردوه.

٤. نارامگرتن له سهه مردنی مندال:

هاوه لی به ریژ عبدا الرحمن کورپی بشیر (خوی لی پازی بیټ) ده فه رموویت: پیغه مبه ر (ﷺ) فه رموویه تی: ((مَنْ مَاتَ لَهُ ثَلَاثَةٌ مِنَ الْوَالِدِ لَمْ يَبْلُغُوا الْحِنْتَ لَمْ يَرِدِ النَّارَ إِلَّا عَابِرِ سَبِيلٍ يَعْنِي الْجَوَازَ عَلَى الصَّرَاطِ))^(٧١). واته: هه ر موسلمانیک سی مندالی به ریټ که نه گه یشتبیتنه ته مه نی

^(٦٨) پروانه: التيسير بشرح الجامع الصغير، للإمام الحافظ زين الدين عبد الرؤوف المناوي (١١٨/٢).

^(٦٩) پروانه: المنتقى شرح موطأ مالك (١٦٣٨).

^(٧٠) رواد الإمام أحمد "الفتح الرباني" (٢٣/٢٥٩)، و الترمذي (٣٩١٧)، و ابن ماجه (٣١١٢)، و صححه السيوطي في "الجامع الصغير" (٨٤٠٤)، و وافقه الألباني في "صحيح الجامع" (٦٠١٥).

^(٧١) رواد الطبراني، و حسنه الألباني في "صحيح الترغيب والترهيب" (٢٠٠١).

بالغ بون (پاك بن و تاوانيان نه كرديت)، ئه وه ئه و موسلمانان ناچيته ئاگري دوزه خه وه مه گه ر به ويته تيپه رپووني گه شتياريك به ريگايه كدا، واته: به سهر پردي (صراط) دا تيده پهرت و ناچيته دوزه خه وه.

وه هاوه لي به ريز ابوهريرة (خوي لي پازي بيت) ده فهرموويت: پيغه مبه ر (ﷺ) فه رمويه تي: ((لَا يَمُوتُ لِأَحَدٍ مِنَ الْمُسْلِمِينَ ثَلَاثَةٌ مِنَ الْوَلَدِ فَتَمَسَّهُ النَّارُ إِلَّا تَحَلَّةَ الْقَسَمِ))^(٧٢). واته: هيچ موسلمانيك سي مندالي نامريت ئيلا به دور ده بيت و ناچيته دوزه خه وه، مه گه ر ئه وه نده كه خوي په روه رداگه ر سويندي خواردوه كه ده بيت به نده كان به ناويدا برؤن، برؤيشتنى موسلمان به ناو ئاگري دوزه خدا برتتبه له برؤيشتن به سهر پردي (صراط) دا نه كه چوونه ناوي، واته: ئه و موسلمانان كه سي مندالي ده مریت پيش بالغ بوونيان ئه وه ته نها به سهر پردي (صراط) دا ده روات نه كه به ناو ئاگري دوزه خدا.

هه روه ها فه رموده يه كي ترمان بو ده گيرتته وه وه ده فهرموويت: جاريكيان ئافره تيك منداليكي نه خوشي به باوه شه وه بو هات بو لاي پيغه مبه رو (ﷺ)، ووتى: ئه ي پيغه مبه ر (ﷺ) ئه ترسم ئه مه شيان برتت، چونكه سي مندالي ترم پيش ئه م مردوه، پيغه مبه ر (ﷺ) پيى فه رموو: ((لَقَدْ أَحْضَرْتُ بِحِطَّارٍ شَدِيدٍ مِنَ النَّارِ))^(٧٣). واته: به راستى تو پاريزراوى له ئاگري دوزه خ به به ربه ستيكى زور به هيزو پته و، به ربه ستيكى زور پته و له نيوان توو دوزه خدا هه يه.

هاوه لي به ريز ابوسعيد الخدري (خوي لي پازي بيت) ده فهرموويت: پيغه مبه ر (ﷺ) فه رمويه تي: ((مَا مِنْكُنَّ امْرَأَةٌ تُقَدِّمُ ثَلَاثَةً مِنْ وَلَدِهَا إِلَّا كَانَ لَهَا حِجَابًا مِنَ النَّارِ. فَقَالَتْ امْرَأَةٌ: وَائْتِنِي، فَقَالَ:

^(٧٢) رواه الإمام أحمد "الفتح الرباني" (١٣٨/١٩)، والبخاري (٦٦٥٦)، ومسلم (٢٦٣٢)، والترمذي (١٠٦٠)، والنسائي (١٨٧٥)، وابن ماجه (١٦٠٣).

^(٧٣) رواه النسائي (١٨٧٧)، والبخاري في "الأدب المفرد" (١٤٤)، وصححه الألباني في "صحيح الترغيب" (١٩٩٤).

وَأَتْنِينَ)) (٧٤). واته: هیچ ئافره تییکی موسلمان نییه له ئیوه که سئ مندالی ده مریت، ئیلا بوی ده بنه په رده و ناوه ندیک له ئاگری دۆزه خ، ئافره تیک ووتی: ئەگەر دوو مندالیشی بمریت هەر بوی ده بنه به ربه ستیک له ئاگری دۆزه خ، پیغه مبهەر (ﷺ) فه رموی: به لئ ئەگەر دوو مندالیشی بمریت هەر بوی ده بنه به ربه ستیت له ئاگری دۆزه خ.

5. به رده وام بوون له سه ر کردنی نوێژی به یانی و نوێژی عه سر:

هاوه لئ به ریز عماره کوری رُوْبَةَ الثَّقَفِيَّ له باوکیه وه (خوایان لئ پازی بیت) ده گێریته وه ده فه رموویت: گویم له پیغه مبهەر (ﷺ) بوو ده یفه رموو: ((لَنْ يَلِجَ النَّارَ مَنْ صَلَّى قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ غُرُوبِهَا)) (٧٥). واته: هیچ موسلمانیک ناچیته ئاگری دۆزه خه وه ئەگەر پیش خۆر هه لات و پیش خۆر ئاوابوون نوێژ بکات، واته: نوێژی فه رزی به یانی و عه سر بکات.

6. به رده وام بوون له سه ر کردنی نوێژی چیشته نگاو (صلاة الضحی):

موسلمان داوای لیکراوه که هه موو پۆژیک سئ سه دو شه ست خێرو چاکه بکات، هه ر موسلمانیک ئەو خیرانه بکات و له و پۆژهدا بمریت ئەوه خۆی دئنا کردوه و خۆی پاراستوه له ئاگری دۆزه خ له و کاته ی که به سه ر پردی (صراط) دا ده پوات به پشتیوانی خوای په روه ردگار، دایکی ئیمانداران خاتوو عایشه (خوای لئ پازی بیت) ده فه رموویت: پیغه مبهەر (ﷺ) فه رمویه تی: ((إِنَّهُ خَلَقَ كُلَّ إِنْسَانٍ مِنْ بَنِي آدَمَ عَلَى سِتِّينَ وَثَلَاثِمِائَةِ مَفْصِلٍ، فَمَنْ كَبَّرَ اللَّهَ، وَحَمِدَ اللَّهَ، وَهَلَّلَ اللَّهَ،

(٧٤) رواه الإمام مالك (٥٥٤)، وأحمد "الفتح الرباني" (١٣٨/١٩)، والبخاري (١٠٢)، ومسلم (٢٦٣٤)، والترمذي (١٠٦٠)، والنسائي في "الكبرى" (٤٥٢/٣)، وابن ماجه (١٦٠٣)، وعبد بن حميد (ص ٢٨٧، رقم ٩١٦)، وابن حبان (٢٠٦/٧)، رقم ٢٩٤٤، وأبو يعلى (٤٦١/٢)، رقم ١٢٧٩، والبخاري في "الجمعيات" (١٠٣/١)، رقم ٦٠٨، والبيهقي (٦٧/٤)، رقم ٦٩٢٨.

(٧٥) أخرجه أحمد (١٣٦/٤)، رقم ١٧٢٥٩، وأبو داود (١١٦/١)، رقم ٤٢٧، ومسلم (٤٤٠/١)، رقم ٦٣٤، والنسائي (٢٣٥/١)، رقم ٤٧١، وابن حبان (٣٤/٥)، رقم ١٧٤٠. وأخرجه أيضاً: ابن خزيمة (١٦٤/١)، رقم ٣١٩.

وَسَبَّحَ اللَّهَ، وَاسْتَعْفَرَ اللَّهَ، وَعَزَلَ حَجْرًا عَنْ طَرِيقِ النَّاسِ أَوْ شَوْكَةً أَوْ عَظْمًا عَنْ طَرِيقِ النَّاسِ، وَأَمَرَ بِمَعْرُوفٍ أَوْ نَهَى عَنْ مُنْكَرٍ، عَدَدَ تِلْكَ السَّنِينَ وَالثَّلَاثِمِائَةَ السَّلَامِي فَإِنَّهُ يَمْشِي، وَفِي رِوَايَةٍ "يُمْسِي" يَوْمِيذٍ وَقَدْ زَحَرَ نَفْسَهُ عَنِ النَّارِ))^(٧٦). واته: هەر مروفتیک له نه وهی ئادهم (عليه السلام) وا دروست کراوه که سئسه دو شهست جومگهی ههیه، بۆیه هەر موسلمانیک "الله أكبر"یک، یان "الحمد لله"یهک، یان "لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ"،یهک، یان "سبحان الله"یهک، یان "أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ"یهک بکات، بهردیک یان دریکیک یان ئیسکیک (نارهه تیههک) له سه رپی موسلمانان لابه ریت، وه فه رمان به چاکه بکات، وه نه هی و ریگری له خراپه بکات، به ئەندازهی ئەو سئسه دو شهست جومگهیه چاکه بکات، ئەوه ئەو موسلمانانه به سه ر زه ویدا ده روات و نه فسی خوی له ناگری دۆزه خ پرگار کردوه، یان کاتیک ئیواره ی به سه ردا دیت ئەوه نه فسی خوی له ناگری دۆزه خ پرگار کردوه، به کردنی ئەو کرده وانه و کرده وه چاکه کانی تر.

موسلمانان خۆشه و یست پی ده چیت کردنی ئەو هه موو کرده وه چاکانه له پۆژیکدا کاریکی هه روا ئاسان نه بیت، ده ی با بزانی چي کاریک شوینی ئەو هه موو چاکه یه مان بۆ ده گریته وه له پۆژیکدا تا ئیمه ش ئەنجامی بده یین؟ به لی ئەوه ی شوینی ئەو هه موو چاکه یه مان بۆ بگریته وه له پۆژیکدا کردنی دوو رکات نوژی چیشته نگاوه (صَلَاةُ الضُّحَى)، هه روه ک هاوه لی به ریز أبوذر (خوای لی رازی بیت) ده فه رموویت: پیغه مبه ر (ﷺ) فه رموویه تی: ((يُصْبِحُ عَلَيَّ كُلِّ سَلَامِي مِنْ أَحَدِكُمْ صَدَقَةٌ، فَكُلُّ تَسْبِيحَةٍ صَدَقَةٌ، وَكُلُّ تَحْمِيدَةٍ صَدَقَةٌ، وَكُلُّ تَهْلِيلَةٍ صَدَقَةٌ، وَكُلُّ تَكْبِيرَةٍ صَدَقَةٌ، وَأَمْرٌ

^(٧٦) أخرجه مسلم (٦٩٨/٢، رقم ١٠٠٧)، وأبو الشيخ في "العظمة" (١٦٢٠/٥، رقم ١٠٦٦٢)، وأخرجه أيضاً: النسائي في "الكبرى" (٢٠٩/٦، رقم ١٠٦٧٣)، وابن حبان (١٧٣/٨، رقم ٣٣٨٠)، والبيهقي (١٨٨/٤، رقم ٧٦١١).

بِالْمَعْرُوفِ صَدَقَةً، وَنَهَى عَنِ الْمُنْكَرِ صَدَقَةً، وَيُجْزَى مِنْ ذَلِكَ رَكَعَتَانِ يَرْكَعُهُمَا مِنَ الصُّحَى)) (٧٧).
 واته: كاتيك پوژ ده بیته هر یه که له جومگه کانتان (نهی موسلمانان) خیرو صه ده قه ی ده که ویتته
 سهر که ده بیته بیان کات، بویه ووتنی هر "سبحان الله" یه که خیریکه، وه ووتنی هر
 "الحمد لله" یه که خیریکه، وه ووتنی هر "لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ"، یه که خیریکه، وه ووتنی هر "الله
 أكبر" یه که خیریکه، وه فرمان کردن به چاکه خیریکه، وه نه هی و پیگری کردن له خراپه
 خیریکه، وه نه وه ی شوینی نه م هموو خیرو چاکه یه بگریته وه ته نها کردنی دوو رکات نویژی
 سوننه تی چیشته نگاوه* .

هاوه لی به ریژ ابوبریده (خوای لی رازی بیت) ده فهرموویت: گویم له پیغه مبه ر (ﷺ) بوو
 ده یفه رموو: ((فِي الْإِنْسَانِ ثَلَاثُمِائَةٍ وَسِتُّونَ مَفْصِلًا فَعَلَيْهِ أَنْ يَتَصَدَّقَ عَنْ كُلِّ مَفْصِلٍ مِنْهُ بِصَدَقَةٍ.
 قَالُوا: وَمَنْ يُطِيقُ ذَلِكَ يَا نَبِيَّ اللَّهِ؟ قَالَ: النَّخَاعَةُ فِي الْمَسْجِدِ تَدْفِنُهَا، وَالشَّيْءُ تُنْصَحِيهِ عَنِ الطَّرِيقِ،
 فَإِنْ لَمْ تَجِدْ فَرَكَعْنَا الصُّحَى تُجْزِيكَ)) (٧٨).

(٧٧) رواه الإمام أحمد "الفتح الرباني" (٢٢/٥)، ومسلم (٤٩٨/١ رقم ٧٢٠)، وأبو داود (١٢٨٥) والنسائي في الكبرى (٣٢٦/٥) رقم (٩٠٢٨)، وابن خزيمة (٢٢٨/٢، رقم ١٢٢٥).

* موسلمانان خۆشه و یست خۆ نه گهر بتوانیت پوژانه چوار رکات نویژی سوننه تی چیشته نگاو بکه یته، نه وه خوت بیخه م ده که یته
 له به ریژه بردنی کارو باره کانی دوا ی نیوه ریو و ده مه و نیواره ت، هر وه که خوای په روه ردگار له فهرمووده یه کی قودسیدا
 ده فهرموویت: ((ابن آدم لا تعجزني من أربع ركعات في أول النهار أكفك آخره)). رواه أبو داود (١٢٨٩) والدارمي (٣٣٨ / ١)
 وأحمد (٥ / ٢٨٦ و ٢٨٧)، واته: نه ی به نده ی موسلمان بی ده سه لات و بی تا قه ت مه به له کردنی چوار رکات نویژ له سه ره تای
 پوژه وه (واته: نویژی چیشته نگاو)، نه گهر نه و چوار رکات نویژه ت کرد نه وه خه مت نه بیته من کاره کانی کو تایی پوژت بو ئاسان
 ده که م و بوت به ریژه ده به م و ده تباریزم.

(٧٨) رواه الإمام أحمد "الفتح الرباني" (١٧٦/٩)، وأبو داود واللفظ له (٥٢٤٢)، والطحاوي في (مشكل الآثار) (٢٥ / ١) وابن حبان (٦٣٣) و (٨١١)، وصححه الألباني في "صحيح الجامع" (٤٢٣٩).

واته: له مروّڤدا سى سه دو شه ست جومگه هه يه، بويه پيوسته له سه مروّڤ بؤ هه جومگه يه كه له پوژيكا خيرو سه ده قه يه كه بكات، هاوه لاني به پريز (خويان لى پازى بيت) ووتيان: كى ده توانيت له پوژيكا بؤ هه جومگه يه كى لاشه ي خيرو چا كه يه كه بكات؟ پيغه مبه ر (عليه السلام) فه رموى: پاكر دنه وه ي تف (يان هه ر پيسيه كه) ي ناو مزگه وت خيرو چا كه يه، وه شتيك كه بوته مايه ي نار هه ته موسلمانان له سه ر پيگابان لادانى خيرو چا كه يه، نه گه ر نه مانه ت نه بينى يان پيت نه كرا نه وه دوو پكات نويژى سوننه ته ي چيشته نگو بكه، شوينى نه وه هه موو خيرو چا كه يه ت بؤ ده گريته وه.

موسلمانى خو شه ويست زور جيگاي داخ و خه فه ته بي ناگا بوونمان له كردنى نه وه دوو پكات نويژه سوننه ته، خو نه گه ر پوژيكا نه مان توانى بيكه ين به هوى ئيش وكارو سه رقاليمان به زيانى دونيا وه، نه وه با هه ول بده ين زمانمان بخه ينه گه رو زيكر و يادى خواى په روه ردگارى پي بكه ين و زور بلين: "سبحان الله" و "الحمد لله" و "لا اله الا الله" و "الله اكبر"، وه سه رجه م ويرده كانى ترو كار ه چا كه كانى تر بكه ين به نه ندازه ي نه وه ژماره يه ي كه له فه رموده كه دا ها تو وه، كه ده توانين به چه ند ده قيقه يه كى كه م نه نجامى بده ين به پشتيوانى خواى په روه ردگار، وه بؤ نه وه ي نه دنامه كانى لاشه مان رزگار بكه ين له وه قه رزه ي كه پوژانه ده كه ويته سه ريان.

۷. به رده وام بوون له سه ر كردنى چوار پكات نويژى سوننه ت له پيش نويژى نيوه روو چوار پكات له دواى:

دايكى ئيمانداران اُمُّ حَبِيْبَة (خواى لى پازى بيت) ده فه رمويت: پيغه مبه ر (عليه السلام) فه رمويه ته: ((مَنْ حَافِظٌ عَلَى أَرْبَعِ رَكَعَاتٍ قَبْلَ الظُّهْرِ وَأَرْبَعٍ بَعْدَهَا حَرَّمَ عَلَى النَّارِ))^(۷۹) واته: هه ر موسلمانيك

^(۷۹) رواه الترمذي (۲۱۵/۲/۳۹۲)، والنسائي (۳۴۱/۶/۱۷۹۲)، وابن ماجه (۴۹۰/۳/۱۱۵۰)، وأحمد (۲۵۵۴۷/۵۴/۲۱۲)، وابن أبي شيبة في "مصنفه" (۱۰۹/۲)، والطبراني في "معجم الكبير" (۶۸/۱۷)، وأبو يعلى في "مسنده" (۴۱۸/۱۴/۶۹۷۳)، وابن خزيمة في "صححه" (۴۰۴/۴/۱۱۲۷).

به رده و ام چوار پکات نویژی سوننهت پیش نویژی نیوه پوو چوار پکات له دوی بکات، نه وه خوی گه وره به دوری ده گریت و ده پیاریزیت له ناگری دوزه خ.

وه له فه رموده یه کی تر دا ده فه رموویت: پیغه مبه ر (ﷺ) فه رموویه تی: ((مَا مِنْ عَبْدٍ مُؤْمِنٍ يُصَلِّيَ أَرْبَعَ رَكَعَاتٍ بَعْدَ الظُّهْرِ فَتَمَسَّ وَجْهَهُ النَّارُ أَبَدًا إِنْ شَاءَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ))^(۸۰). واته: هر به نده یه کی موسلمان چوار پکات نویژی سوننهت دوی نویژی نیوه پوو بکات، نه وه پروی نه و موسلمانه پیاریز او وه هر گیز ناگری دوزه خ نایگریت (إِنْ شَاءَ اللَّهُ).

زانای پایه بهرز أبو الطیب مُحَمَّد شَمْسُ الدِّينِ آبادی (رحمه تی خوی لیبت) له شهر حی نه م فه رموده پیرو زه دا ده لیت: و ته ی پیغه مبه ر (ﷺ): (حَرَمٌ عَلَى النَّارِ): واته: خوی په روه ردگار نه و به نده یه ده پیاریزیت له ناگری دوزه خ، هر وه ک له فه رموده یه کی تر دا ده فه رموویت: (حَرَمُهُ اللَّهُ عَلَى النَّارِ)، وه له له فه رموده یه کی تر دا ده فه رموویت: (حَرَمَ اللَّهُ لَحْمَهُ عَلَى النَّارِ)، واته: خوی په روه ردگار لاشه ی نه و موسلمانه ده پیاریزیت له ناگری دوزه خ، لیره دا پاجیایی هیه له لیکدانه وه ی فه رموده که: نایا نه و موسلمانه ی که چوار پکات نویژی سوننهت پیش و دوی نویژی نیوه پوو بکات هر له بنه ر ه تدا و هر گیز ناچیتته دوزه خه وه؟ یان نه گه ر بچیتته دوزه خیشه وه نه وه ناگر لاشه ی ناسووتینیت؟ یان خوی په روه ردگار نه و موسلمانه ده پیاریزیت و ناهیلیت لاشه ی به گشتی بسووتیت نه گه ر ه ندی له لاشه شی بسووتیت؟ هر وه ک له فه رموده یه کدا هاتوه که نیمامی النسائی (رحمه تی خوی لیبت) نه یگیزیتته وه که پیغه مبه ر (ﷺ) فه رموویه تی: (فَتَمَسَّ وَجْهَهُ النَّارُ أَبَدًا)، که نه مه ش ته واو یه ک ده گریته وه له گه ل نه و فه رموده یه ی که پیغه مبه ر (ﷺ) ده فه رموویت: (وَحَرَّمَ عَلَى النَّارِ أَنْ تَأْكُلَ مَوَاضِعَ السُّجُودِ)،

^(۸۰) رواه الإمام أحمد "الفتح الرباني" (۲۰۰/۴)، والترمذي (۴۲۸)، والنسائي (۱۸۱۶)، وأبو داود (۱۲۶۹)، وابن ماجه (۱۱۶۰)، وصححه الألباني في "صحيح الجامع" (۶۱۹۵).

واته: خوای په روه ردگار حرامی کردووه له سهر ئاگرو پړیگه ی پینه داوه که شوینی سوجه دی موسلمان بسووتینیت و نازاری بدات، لیږدا ئه م فرموده یه گشتگیره به لام پیده چیت مه به ست پیی هندی شوینی ئه و موسلمان ه ی مه به ست بیت که ئاگری دوزه خ نایسووتینیت، به لام باش وایه فرموده که له سهر پواله ته که ی وه ربگرین (حُرْمَ عَلَی النَّارِ)، یان (حَرَمَهُ اللهُ عَلَی النَّارِ): واته: خوای په روه ردگار ئه و به نده یه ده پاریزیت له ئاگری دوزه خ. واته: هه موو لاشه ی ئه و موسلمان ه پاریزراوه که ئه و نویژه سوننه تانه ی پیش نویژی نیوه پړو و دوی ده کات، چونکه به خششی خوای په روه ردگار زور فراوانتره و په حم و به زه یشی زور گشتگیرتره، به هر حال فرموده که ئه و ده گه یه نیت که کردنی چوار پکات نویژی سوننه ت پیش نویژی نیوه پړو و چوار پکات له دوی پاریزره له ئاگری دوزه خ، ده ی که و ابوو ته نها ئه و نده به سه بو خیرو پاداشت و گوره یی ئه و نویژه سوننه تانه، وه پواله تی فرموده که ی پیغه مبه ر (ﷺ) که فرمویه تی: (مَنْ صَلَّى): ئه و ده گه یه نیت ئه گه ر موسلمانیک ته نها یه ک جاریش ئه و سوننه تانه بکات ئه و هر پاریزراوه له ئاگری دوزه خ، به لام هه ردو زانای پایه به رز ئیمامی الترمذی و ابوداود و جگه له مانیش (په حمه تی خویان لیبت) به ریوایه تی (مَنْ حَافَظَ): واته: به به رده وامی بیکات، گپړاویانه ته وه، بویه لیږه وه ئه و ده رده که ویت ده بیت ئه و نویژه سوننه تانه به به رده وامی بکریت نه ک یه ک جار، چونکه هیچ موسلمانیک له ئاگری دوزه خ پاریزراو نابیت به هوی ئه م کرده وه یه وه، ئه گه ر جاریک یان چند جاریک بیکات، به لکو ده بیت هه موو پوژیک به به رده وامی ئه م نویژه سوننه تانه بکات ئه وسا پاریزراو ده بیت له ئاگری دوزه خ^(۸۱).

هه ربویه کاتیک عنبسه کوری ابوسفیان (خویان لی پازی بیت) له سهره مرگدا بوو، نارپه حه تی سهره مرگی بینی زور په شیمانی ده ربړی، چونکه به رده وام نه بوو له سهر کردنی چوار پکات

(۸۱) پروانه: عون المعبود شرح سنن أبي داود لأبي الطيب محمد آبادي (۱۴۷/۴).

نویژی سوننهت له پیش نویژی نیوه پو چوار پکات له دوی، پاش ئه وهی خپرو پاداشت و گه ورهیی ئه م نویژانه ی بیست له أم حبیبه ی خوشکی که دهکاته خیزانی پیغه مبه ر (ﷺ)، چونکه أم حبیبه (خوای لی پازی بیت) کاتیک فزل و گه ورهیی ئه و نویژه سوننه تانه ی بو درکه وت هه تا ئه و پوژه ی مرد به رده وام بوو له سهر کردنیان.

حسان کورپی عطیه (خوای لی پازی بیت) ده فهرموویت: کاتیک عنبسه کورپی ابوسفیان (خوایان لی پازی بیت) له سهرمه رگدا بوو، نارامی نه ماو که وته نرکه و ناله نال، پیی ووترا: ئه ی عنبسه چیه بو وا ده که یت؟ ئه ویش فهرمووی: له أم حبیبه خوشکم بیست (خوای لی پازی بیت) ده یفه رموو: پیغه مبه ر (ﷺ) فهرموویه تی: (مَنْ صَلَّى أَرْبَعًا قَبْلَ الظُّهْرِ وَأَرْبَعًا بَعْدَهَا، حَرَّمَ اللَّهُ لَحْمَهُ عَلَى النَّارِ) أم حبیبه (خوای لی پازی بیت) ده فهرموویت: له و پوژه وهی فزل و گه ورهیی ئه و نویژانه م بیستووه له پیغه مبه ر (ﷺ) هه رگیز وازم لی نه هیناوه به لکو به رده وام کردومه.

ده ی خوژگه ئیمه ی موسلمانیش به رده وام بووینایه له سهر کردنی ئه و سوننه تانه و سوننه ته کانی تریش تا ئه و خپرو پاداشته مان به ده ست بهینایه و ببوایه ته قه لغانیک بو مان و له ناگری دوژه خ پزگارمان ببوایه پیی.

۸. ته پوتوزاوی بوون و ماندووبوونی پییه کان له هه موو کاریکدا که خوای پهروه ردگار پیی پازیبه :

هاوه لی به پیز یزید کورپی ابو مریم (خوای لی پازی بیت) ده فهرموویت: جاریکیان ده چووم بو نویژی هه ینی، له ریگا عبایه کورپی رفاعه کورپی رافع (خوایان لی پازی بیت) گه یشته پیم و پیی ووتم: موژده بی لیت ئه ی یزید ئه و هه نگاوانه ی که ده ینییت و ده پوویت بو مزگه وت هه مووی له پیناو خوای پهروه ردگار دایه، چونکه گویم له ابوعبس بوو ده یفه رموو: پیغه مبه ر (ﷺ)

فهرموویه تی: ((مَنْ اغْبَرَّتْ قَدَمَاهُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ حَرَّمَهُ اللَّهُ عَلَى النَّارِ))^(۸۲). واته: هر موسلمانیک پییهکانی له پیناو خوای پهروهردگاردان تۆزواوی بیئت (جیهاد بکات)، ئهوه خوای پهروهردگار لاشه ی ئهوه موسلمانان له ئاگری دۆزهخ ده پاریزیت.

زانای پایه بهرز ئیمامی المناوی (پهحمهتی خوای لیبیت) له شهرحی ئهوه فهرموودهیه دا ده لیت: (مَنْ اغْبَرَّتْ قَدَمَاهُ)، واته: پییهکانی خۆلوی و ته پوتۆزواوی بیئت که مه بهست پیی پۆیشتنه، (فِي سَبِيلِ اللَّهِ): واته: له رییه کدا پییهکانی ته پوتۆزواوی بیئت و ماندوو بیئت که پازی بوونی خوای پهروهردگاری تیدایه، که ئه مهش ریگای جیهاد کردن و گه پان به دوا ی زانستی شهرعی و ئاماده بوونی نوژی جهماعت و پۆیشتن بۆ حج و جگه له م کاره چاکانهش ده گریته وه، له بهر ئه وه ی ووشه ی (سَبِيلِ اللَّهِ) ناویکی گشتگیره وه موو ئه و ریگایانه ده گریته وه که پازی بوونی خوای پهروهردگاری تیدایه، به لام ئه وه ی زیاتر لیبی تیده گه یین و بهرچاوه (فِي سَبِيلِ اللَّهِ) جیهاد کردنه، (حَرَّمَهُ اللَّهُ عَلَى النَّارِ) خوای پهروهردگار ه موو لاشه ی ئه و بهنده یه ده پاریزیت له ئاگری دۆزهخ، که ئه مه ره وانتره به هیتره وه که له وه ی بلیت: (أَدْخَلَهُ اللَّهُ الْجَنَّةَ): واته: خوای پهروهردگار ده یکاته به هه شته وه، چونکه ئه و که سه ی که پیی دووتریت ده چیته به هه شته وه پیده چیت دوا ی چوونه ناو دۆزهخ و سزاکیشان بیئت، به لام ئه و موسلمانان ی که پیی دووتریت: (حَرَّمَهُ اللَّهُ عَلَى النَّارِ): واته: خوای پهروهردگار به یه کجاری پاراستوو یه تی له ئاگری دۆزهخ و سزای نادانان، موسلمانان خۆشه ویست ئه گه ر موسلمانیک ته نها پییهکانی ته پوتۆزواوی بیئت ئه وه پاداشتی بیئت !!! ئه ی ئه و موسلمانان ی که خۆی بهخت ده کات و ده جه نگیت تا شه هید ده بیئت،

^(۸۲) رواه الإمام أحمد "الفتح الرباني" (۶/۶۶)، والبخاري (۹۰۷)، والترمذي واللفظ له (۱۶۳۲)، والنسائي (۳۱۱۶)، والدارمي (۲۳۹۷)، وأخرجه الطيالسي (ص ۲۴۳، رقم ۱۷۷۲)، قال الهيثمي (۲۸۵/۵): رجاله رجال الصحيح خلا أبي المصباح وهو ثقة، والبيهقي (۱۶۲/۹، رقم ۱۸۲۹۷)، وابن عساكر (۱۵/۵۷).

ده بیټ خیرو پاداشتی چه ندی زور بیټ؟

هروهها ئەو فەرموودەییە ئەو هی تێدایە پویشتن بۆ عیبادەت و خوا پەرستی بە پێ خیرو پاداشتی زور زۆرە، وە یەکیکە لەو کارە چاک و بەسودانەیی کە خاوەنەکە ی بە هۆیە و پلە ی بەرزی بەهەشت و فێر دەوسی پێ بە دەست دینیت " کە شوینی هەرە بەرزو خۆشی بەهەشتە " (۸۳). زانای پایە بەرز المبارکفوری (پەحمەتی خۆی لیبیت) لە شەرحی فەرموودە کە دا دەلیت: ووتە ی پیغەمبەر (ﷺ): (فَهُمَا حَرَامٌ عَلَى النَّارِ) واتە: ئاگری دۆزەخ نایان گریت و نایان سووتین، لەم فەرموودەییە دا ئاماژە بۆ فەزل و گەورەیی کارکردن و ماندوو بوون بۆ خۆی پەروردگار کراوە، ئەگەر تەنھا پیغەمبەرکان تە پوتوزاوی بیټ ئەو پاداشتی بیټ؟ ئە ی ئەو موسلمانە ی هەموو هیرو توانای دەخاتە گەر بۆ رازی بوونی خۆی پەروردگار و هەمووی بۆ ئەو سەرف دەکات، دەبیټ خیرو پاداشتی چۆن بیټ؟ (۸۴).

أبو المصباح المقرائي (خوای لێ رازی بیټ) دە فەرموویت: جارێکیان لە زەوی رومەکاندا دە پویشتین لە گەل کۆمە لێک لە موسلمانان گەورە و ئەمیرمان مالک کوری عبدالله الخثعمي بوو (خوای لێ رازی بیټ)، تێپەری بە تەنیشت عبدالله کوری جابردا (خوای لێ رازی بیټ) کە هیستریک پێ بوو رایدەکیشا، مالک بە جابری ووت: ئە ی باوکی عبدالله خوای پەروردگار ئەو ئازە لە باشە ی پێ بە خشیویت بۆ سەرناکە ویت؟ جابر (خوای لێ رازی بیټ) ووتی: ئازە لە کەم چاک و ئامادە دەکەم، بێ پیویست دەبم لە قەومە کەم، چونکە گویم لە پیغەمبەر (ﷺ) بوو فەرموویە تی: هەر موسلمانێک پیغەمبەرکانی لە پێناو خۆی پەروردگاردا تۆزاوی بیټ (جیهاد بکات)، ئەو خۆی پەروردگار لاشە ی ئەو موسلمانە لە ئاگری دۆزەخ دە پارێزیت، مالک (خوای لێ رازی بیټ) جابری

(۸۳) پروانە: فیض القدير شرح الجامع الصغير للمناوي (۷۶/۶).

(۸۴) پروانە: تحفة الأحوذی بشرح جامع الترمذی للمبارکفوری (۲۵۹/۵).

(خوای لئِ پازی بیّت) به جیهیشت و به دهنگی بهرز بانگی جابری کردوو ووتی: ئەهی باوکی عبداللّٰه خوای پهروهردگار ئەو ئازەلە باشە پی بەخشیویت بۆ سەرناکهوویت؟ جابر (خوای لئِ پازی بیّت) له مه بهستی مالک تیگه‌یشت (واته: زانی مه بهستی مالک ئەوه‌یه: هۆکاری سهرنه‌که‌وتنی ئازەلە‌که‌ی چیه؟ وه خیرو پاداشتی به پی پۆیشتن بۆ ئەنجامدانی عیبادەت بۆ موسلمانان پوون ببیته‌وه)، جابر (خوای لئِ پازی بیّت) ووتی: ئازەلە‌که‌م چاک و ئاماده ده‌که‌م، بی پۆیست ده‌بم له قه‌ومه‌که‌م، چونکه گویم له پیغه‌مبەر (ﷺ) بووه فه‌رموو‌یه‌تی: هەر موسلمانیک پییه‌کانی له پیناو خوای پهروهردگارا تۆزای بیّت (جیهاد بکات)، ئەوه خوای پهروهردگار لاشە‌ی ئەو موسلمانە له ئاگری دۆزه‌خ ده‌پاریزیت، کاتیک موسلمانان ئەمه‌یان بیست له ئازەلە‌کانیان دابه‌زیتن و به پی پۆیشتن، أبو المصحح (خوای لئِ پازی بیّت) ده‌فه‌رموویت: هیچ پۆزیک نه‌مبینیوه موسلمانان ئەوه‌نده به نۆری به پی پۆن^(٨٥).

٩. به‌رپه‌رچدانه‌وه‌ی ئەو که‌سه‌ی که غه‌یبه‌تی موسلمانیک ده‌کات، دیفاع کردن لئِی، هیچ شتیکی خراپ نه‌ده‌یته پائی له ناموسی یان هەر شتیکی تری:

هاوه‌لی به‌ریز أبو‌الدرداء (خوای لئِ پازی بیّت) ده‌فه‌رموویت: پیغه‌مبەر (ﷺ) فه‌رموو‌یه‌تی: ((مَنْ رَدَّ عَنْ عَرَضِ أَخِيهِ كَانَ لَهُ حِجَابًا مِنَ النَّارِ)) وفي رواية: ((مَنْ رَدَّ عَنْ عَرَضِ أَخِيهِ رَدَّ اللَّهُ عَنْ وَجْهِهِ النَّارَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ))^(٨٦). واته: هەر موسلمانیک به‌رپه‌رچی که‌سیک بداته‌وه که غه‌یبه‌تی یان باسی ناموس و که‌م و کورپی موسلمانیک ده‌کات، ئەوه ئەو دیفاع کردنه‌ی له‌و موسلمانە ده‌بیته به‌ربه‌ستیک (په‌رده‌یه‌ک) بۆی له ئاگری دۆزه‌خ، وه له فه‌رموده‌که‌ی ترده‌فه‌رموویت: هەر موسلمانیک به‌رپه‌رچی که‌سیک بداته‌وه که غه‌یبه‌تی یان باسی ناموس و که‌م و کورپی موسلمانیک

^(٨٥) رواه ابن حبان (٤٦٠٤)، وأبو يعلى، وقال الألباني في صحيح الترغيب والترهيب: صحيح لغيره (١٢٧٣).

^(٨٦) رواه الإمام أحمد "الفتح الرباني" (٦٩/١٩)، والترمذي (١٩٣١)، وصححه الألباني في صحيح الجامع (٦٢٦٣).

دهكات، ئەو خوای په‌روه‌ردگار ئاگرى دۆزه‌خ له پړوى ئه‌و موسلمانانه دوور ده‌خاته‌وه له دواړوژدا. وه هاو‌ه‌لى به‌رېز سه‌هل كورې مُعاذ كورې أنسى الجهني له باوكييه‌وه (خويان لى پازى بېت) ئه‌ويش له پيغه‌مبه‌ره‌وه (ﷺ) ده‌گيرپيته‌وه كه فه‌رمويه‌تى: ((مَنْ حَمَى مُؤْمِنًا مِنْ مُنَافِقٍ يَغْتَابُهُ بَعَثَ اللَّهُ مَلَكًا يَحْمِي لَحْمَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مِنْ نَارِ جَهَنَّمَ، وَمَنْ قَفَا مُسْلِمًا بِشَيْءٍ يُرِيدُ شَيْنَهُ بِهِ حَبَسَهُ اللَّهُ عَلَى جِسْرِ جَهَنَّمَ حَتَّى يَخْرُجَ مِمَّا قَالَ))^(٨٧). واته: هه‌ر موسلمانيك به‌رگرى له موسلمانيك بكات و نه‌هلييت دوورويه‌ك غه‌يبه‌تى بكات و باسى بكات به خراپه، ئەو خوای په‌روه‌ردگار له رۆژى دواييدا فريشته‌يه‌كى بو ده‌نيرييت كه لاشه‌ى ئه‌و موسلمانانه ده‌پاريزييت له ئاگرى دۆزه‌خ (چونكه له دونيادا پاريزگارى له ناموس و كه‌سايه‌تى موسلمانان كردوه)، وه‌هه‌ر موسلمانيك شتيك له عه‌يبه و كه‌م و كورې بداته پال موسلمانيك و مه‌به‌ستى پيى ناشرين كردنى بېت، ئەو خوای په‌روه‌ردگار له‌سه‌ر پردى (صِراط) پرايده‌گرييت تا پاك ده‌بيته‌وه له و تاوانه، ئه‌ويش يان به‌پازى كردنى ئه‌و كه‌سه‌ى كه خراپه‌و عه‌يبه‌ى داوه‌ت پال، يان به هوى شه‌فاعه‌ت، يان ده‌بيت به ئەندازه‌ى تاوانه‌كه‌ى سزاي دۆزه‌خ بكيشييت.

أسماء كچی يزييد (خوای لى پازى بېت) ده‌فه‌رموييت: پيغه‌مبه‌ر (ﷺ) فه‌رمويه‌تى: ((مَنْ ذَبَّ عَن عَرَضٍ أَحْبَبَهُ بِالْمَغِيبِ كَانَ حَقًّا عَلَى اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ أَنْ يَعْتِقَهُ مِنَ النَّارِ))^(٨٨). واته: هه‌ر موسلمانيك

^(٨٧) أخرجه الأمام أحمد (٤٤١/٣، رقم ١٥٦٨٧)، وابن المبارك (٢٣٩/١، رقم ٦٨٦)، وأبو داود (٢٧٠/٤، رقم ٤٨٨٣)، وابن أبي الدنيا (ص ١٥١، رقم ٢٤٨)، والطبراني (١٩٤/٢٠، رقم ٤٣٣)، وأخرجه أيضًا: البخاري في "التاريخ الكبير" (٣٧٧/١)، وحسنه الألباني في "صحيح أبي داود" (٤٠٨٦).

^(٨٨) رواه الإمام أحمد "الفتح الرباني" (٢٦٢/١٩)، أخرجه ابن المبارك (٢٣٩/١، رقم ٦٨٧)، قال الهيثمي (٩٥/٨): إسناده حسن، والطبراني (١٧٥/٢٤، رقم ٤٤٢)، والبيهقي في "شعب الإيمان" (١١٢/٦، رقم ٧٦٤٢)، وأخرجه أيضًا: الطيالسي (ص ٢٢٧ رقم ١٦٣٢) وعبد بن حميد (ص ٤٥٦ رقم ١٥٧٩)، وأبو نعيم في "الحلية" (٦٧/٦)، والرافعي (٢٦١/١)، والديلمي (٥٣٤/٣ رقم ٥٦٦٧)، وصححه الألباني في "صحيح الجامع" (٦٢٤٠).

به‌رگری له ناموس و لاشه‌ی موسلمانیک بکات له پاشمله، ئه‌وه بئ‌گومان خوای په‌روه‌ردگار پیوستی کردووه له‌سه‌ر خوئی که پزگاری بکات له ئاگری دۆزه‌خ.

هر که‌سیک پابگیریت و پویشتنی هیواش و خاوبیت له‌سه‌ر پردی (صراط) ئه‌وه گروو تینی ئاگری دۆزه‌خی بو دیت و ده‌یسووتینیت (خاوپه‌نامان بدات)، هه‌ره‌ک أبو سلیمان الداران (په‌حمه‌تی خوای لیبیت) ووتویه‌تی: ئه‌گه‌ر گویت له که‌سیک بوو به که‌سیکی تری ده‌ووت: له‌سه‌ر پردی (صراط) ده‌تبینم تۆله‌ت لیده‌ستینمه‌وه، ئه‌گه‌ر وای ووت: ئه‌وه بزانه ئه‌و که‌سه نه پردی (صراط) ده‌ناسیت و نه‌ده‌زانیت چه‌ندی ناخۆشی و ناپه‌حه‌تی له‌سه‌ره، چونکه ئه‌گه‌ر ئه‌و که‌سه بیزانیاه سه‌ر پردی (صراط) چه‌ندی ناپه‌حه‌ته ئه‌وه هه‌رگیز چه‌زی نه‌ده‌کرد نه هیچ که‌س ببینیت و پابگیریت، وه نه ئه‌میش هیچ که‌س ببینیت و پابگیریت و دواي بخت ^(۸۹).

۱۰. خیرکردن و ووتنی ووتنه‌ی جوان و باش:

هاوه‌لی به‌پرز عدي كورپی حاتم (خوای لی‌پازی بیت) ده‌فه‌رموویت: پیغه‌مبه‌ر ^(ﷺ) فه‌رمویه‌تی: ((اجْعَلُوا بَيْنَكُمْ وَبَيْنَ النَّارِ حِجَابًا وَلَوْ بِشِقِّ تَمْرَةٍ))، وفي رواية: ((مَنْ اسْتَطَاعَ مِنْكُمْ أَنْ يَسْتَتِرَ مِنَ النَّارِ وَلَوْ بِشِقِّ تَمْرَةٍ فَلْيَفْعَلْ)) ^(۹۰). واته: ئه‌ی موسلمانان له نیوان خوتان و ئاگری دۆزه‌خدا به‌ربه‌ست و په‌رده‌یه‌ک دابنن ئه‌گه‌ر به‌به‌خشینی له‌ته خورمايه‌کیش بیت (به‌که‌می مه‌زانن).
وه له فه‌رموده‌یه‌کی ترده‌فه‌رموویت: ئه‌ی موسلمانان هه‌ر یه‌کیک له ئیوه ده‌توانیت به‌ربه‌ستیک بو خوئی دروست بکات و خوئی پئ‌پاریزیت له ئاگری دۆزه‌خ ئه‌گه‌ر به‌به‌خشینی له‌ته خورمايه‌کیش بیت، ئه‌وه با بیکات، که‌مه‌رخه‌م نه‌بیت و ئه‌و کاره به‌که‌م نه‌زانیت.
وه له فه‌رموده‌یه‌کی ترده‌فه‌رموویت: پیغه‌مبه‌ر ^(ﷺ) باسی ئاگری دۆزه‌خی کردوو په‌ناي

^(۸۹) بروانه: التخويف من النار والتعريف بحال دار البوار لابن رجب الحنبلي، تحقيق إباد القيسي (صفحة ۲۳۲).

^(۹۰) رواه الإمام أحمد "الفتح الرباني" (۱۵۶/۹)، والبخاري (۶۵۶۳)، ومسلم (۱۰۱۶)، والترمذي (۲۴۱۵)، والنسائي (۲۵۵۲)، وابن

ماجه (۱۸۵)، والدارمي (۱۶۵۷).

گرت به خوی پوره دگار لی، پاشان باسی ئاگری دۆزه خی کردو په نای گرت به خوی پوره دگار لی، ئیمامی شُعبَة ده فه رموویت: به دلناییه وه پیغه مبه ر (ﷺ) دوو جار وای کرد، پاشان فه رمووی: ((اتَّقُوا النَّارَ وَلَوْ بِشِقِّ تَمْرَةٍ، فَإِنْ لَمْ تَجِدُوا فَبِكَلِمَةٍ طَيِّبَةٍ))^(۹۱). واته: ئه ی موسلمانان خۆتان بپاریزن له ئاگری دۆزه خ ئه گه ر به به خشینی له ته خورمایه کیش بی، ئه گه ر ئه و له ته خورمایه تان نه بوو بیبه خشن (هه ژار بوون نه تانتوانی مال ببه خشن)، ئه وه خۆتان بپاریزن لی ئه گه ر به ووتنی ووته ی جوان و باش و خیریش بی.

۱۱. پۆژوو گرتن:

هاوه لی به پریز أبوهریره (خوی لی پازی بی) ده فه رموویت: پیغه مبه ر (ﷺ) فه رموویه تی: ((الصِّيَامُ جُنَّةٌ، وَحِصْنٌ حَصِينٌ مِنَ النَّارِ))^(۹۲). واته: پۆژوو گرتن قه لغانه، وه قه لایه کی پته وی پاریزه ره له ئاگری دۆزه خ.

وه هاوه لی به پریز عثمان کوری أبو العاص (خوی لی پازی بی) ده فه رموویت: پیغه مبه ر (ﷺ) فه رموویه تی: ((الصِّيَامُ جُنَّةٌ مِنَ النَّارِ كَجُنَّةِ أَحَدِكُمْ مِنَ الْقِتَالِ))^(۹۳). واته: پۆژوو گرتن قه لغان و پاریزه ره له ئاگری دۆزه خ، به وینه ی ئه و قه لغانه ی که خۆتانی پیده پاریزن له جه نگدا. ئه و قه لغان و پاریزگارییه به هیزترو زیاتر ده بی ئه گه ر ئه و پۆژوو گرتنه له کاتی جههاد کردندا

(۹۱) رواه الإمام البخاري واللفظ له (۶۰۲۳)، ومسلم (۱۰۱۶)، والنسائي (۲۵۵۲).

(۹۲) رواه الإمام أحمد "الفتح الرباني" (۲۰۸/۹)، والبيهقي في شعب الإيمان (۲۸۹/۳)، رقم (۳۵۷۱)، وقال الهيثمي (۱۸۰/۳): إسناده حسن، وحسنه الألباني في "صحيح الجامع" (۳۸۸۰).

(۹۳) أخرجه أحمد (۲۱/۴)، رقم (۱۶۳۱۷)، والنسائي (۱۶۷/۴)، رقم (۲۲۳۰)، وابن ماجه (۵۲۵/۱)، رقم (۱۶۳۹)، والطبراني (۵۱/۹)، رقم (۸۳۶۰)، والبيهقي في "شعب الإيمان" (۲۹۰/۳)، رقم (۳۵۷۳)، وابن حبان (۴۰۹/۸)، رقم (۳۶۴۹). وأخرجه أيضاً: ابن أبي عاصم في "الأحاديث والمثنوي" (۱۹۵/۳)، رقم (۱۵۴۲)، والرويان (۴۹۲/۲)، رقم (۱۵۲۲)، والبخاري (۳۰۹/۶)، رقم (۲۳۲۱)، وأبو نعيم في "الحلية" (۲۶۵/۶)، وصححه العلامة الألباني في "صحيح الجامع" حديث رقم: (۳۸۷۹).

بیت، هروهك هاوهلی بهرپرز أبو أمامة (خوای لی رازی بیت) دهفهرموویت: پیغممبهر (ﷺ) فهرموویتهی: ((مَنْ صَامَ يَوْمًا فِي سَبِيلِ اللَّهِ جَعَلَ اللَّهُ بَيْنَهُ، وَبَيْنَ النَّارِ خَنْدَقًا كَمَا بَيْنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ))^(۹۴). واته: هر موسلمانیک تهنها یهک پوژیک له پیناو خوای پهروهردگاردا به پوژوو بیت، نهوه خوای پهروهردگار له نیوان نهو موسلمانه و ناگری دوزهخدا چالیک (خندق) دادهنیت به نهندازهی دووری نیوان ناسمان و زهوی (نهو موسلمانه نهوهنده دوور دهبیت له ناگری دوزهخ).

۱۲. گریان له ترسی خوای پهروهردگارو پاسهوانی کردن له سنووری، چاو گرتن له حهرامهکان (نهزه نهکردن):

هاوهلی بهرپرز أبوهریره (خوای لی رازی بیت) له پیغممبهرهوه (ﷺ) بومان دهگیرپتهوه که فهرموویتهی: ((لَا يَلِجُ النَّارَ رَجُلٌ بَكَى مِنْ خَشْيَةِ اللَّهِ تَعَالَى حَتَّى يَعُودَ اللَّبَنُ فِي الضَّرْعِ، وَلَا يَجْتَمِعُ عُبْرًا فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَدُخَانُ نَارِ جَهَنَّمَ فِي مَنْحَرِي مُسْلِمٍ أَبَدًا))^(۹۵). واته: موسلمانیک ناچپته ناگری دوزهخهوه که له بهر خوای پهروهردگار گریا بیت، ههتا شیر نهگه پریتهوه ناو گوانی ناژهل (که نه مهش شتیکی مهحاله)، وه هرگیز تهپوتوزی گوړهپانی جیهادو دوکهلی ناگری دوزهخ له لووتی موسلماندا کو نابیتتهوه، واته: هرگیز نهو موسلمانهی که بهراستی دهجهنگیت و خوای پهروهردگار لپی وهردهگریت ناچپته ناگری دوزهخهوه.

^(۹۴) رواه الترمذي (۱۶۲۴)، وصححه الألباني في "صحيح الجامع" (۶۳۳۳).

^(۹۵) رواه الإمام أحمد "الفتح الرباني" (۱/۴)، و الترمذی (۱۷۱/۴)، و رقم (۱۶۳۳)، و النسائي (۱۲/۶)، و رقم (۳۱۰۸)، و هناد (۲۶۸/۱)، و رقم (۴۶۵)، و قال: حسن صحيح، و الحاكم (۲۸۸/۴)، و رقم (۷۶۶۷) و قال: صحيح الإسناد. و البيهقي في "شعب الإيمان" (۱/۴۹۰)، و رقم (۸۰۰) و صححه الألباني في "صحيح الجامع" (۷۷۷۸).

وه هاوه لى به پريز انس كورپى مالك (خوای لى پازى بيت) ده فهرموويت: پيغه مبهري خوا (ﷺ) فهرموويه تي: ((عَيْنَانِ لَا تَمْسُهُمَا النَّارُ أَبَدًا: عَيْنٌ بَاتَتْ تَكْلَأُ الْمُسْلِمِينَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، وَعَيْنٌ بَكَتْ مِنْ خَشْيَةِ اللَّهِ))^(۹۶). واته: دوو چاو هه ن هه رگيز ئاگرى دوزه خ نايان گريت و نايان سووتينيت، چاويك له پيناو خواى په روه ردگاردا شه ونخونى كرد بيت و پاريزگارى له موسلمانان كرد بيت، وه چاويك له ترسى خواى په روه ردگار گريا بيت.

هاوه لى به پريز معاوية كورپى حيدة (خوای لى پازى بيت) ده فهرموويت: پيغه مبهري خوا (ﷺ) فهرموويه تي: ((ثَلَاثَةٌ لَا تَرَى أَعْيُنُهُمُ النَّارَ عَيْنٌ حَرَسَتْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، وَعَيْنٌ بَكَتْ مِنْ خَشْيَةِ اللَّهِ، وَعَيْنٌ كَفَّتْ عَنْ مَحَارِمِ اللَّهِ))^(۹۷). واته: سى كومه ل هه ن له موسلمانان چاوه كانيان ئاگرى دوزه خ نايان سووتينيت: چاويك له ترسى خواى په روه ردگار گريا بيت، وه چاويك له پيناو خواى په روه ردگار پاريزگارى له موسلمانان كرد بيت، وه چاويك خاوه نه كه ي پاراستوويتى له تيروانين و سهيركردنى نه و كارو شتانه ي كه خواى په روه ردگار حه رامى كردوه لى (نه زهر نه كردن).

پاراستنى چاو (واته: نه زهر نه كردن) يه كيكه له و عيباده تانه ي كه زوربه ي موسلمانان بى ئاگان لى و كه مته رخه من تيايدا به تايبه تي له م كات و سه رده مه دا، له كاتيكا نافرته تانى له خوا نه ترسى نه م سه رده مه به شيويه كه ي زور بى شهرم و بى حه يايانه خويان پروت كردوته وه و پوښاكى شهرعى و پوښته يى و حه ياو حورمه تيان فرى داوه و پوښاكى نادروست و ئابرو چوانه يان پوښيوه، پروتى و خو ده رخستن به شيويه كه ي وا كه به هيج شيويه كه له سه رده مانى پيشوودا بوونى نه بووه، به لى نافرته تان به هوى خو نه پوښينيان به جل و به رگى

^(۹۶) رواه الترمذي (۱۶۳۹)، وأبو يعلى (۳۰۷/۷)، رقم (۴۳۴۶)، والطبراني (۱۴۰/۷)، رقم (۲۳۷۰)، وقال الألباني في "صحيح الترهيب والترهيب": حسن صحيح (۱۲۳۰).

^(۹۷) رواه الطبراني، وقال الألباني في "صحيح الترهيب والترهيب": حسن لغيره (۱۹۰۰).

شهرعی جوانی خوځيان دهرخستووه، وه بوونه ته مایه ی فیتنه بو پیاوان و زوریان له خشته بردوون، به تایبته تی له دواى کرانه وهی هوکاره کانی راگه یانندن له جیهاندا به دهرکه وتنی که ناله ئاسمانیه کان (سه ته لایت و ته له فزیوون) و (توږی ئینته رنیت)، خواى په روه ردگار هه موو لایه کمان پاریزیت له شهرو خراپه و تاوانی ئه و ئامیرانه.

موسلمانى خوځه ویست به راستی (سه ته لایت و ته له فزیوون) و (توږی ئینته رنیت) په نجه رهیه کی شهرو خراپه کارین، په نجه رهیه ئه مږو دهرگای خراپه کاری سبه ی، ئه مږو دلوپه و تکه تکه ی فه ساده و سبه ی پروباری خراپه و تاوانکاری و مال و ویرانی لیده باریت، به لئ ئه و ئامیرانه سه ره تاو ده ستپیکه ری تاوان و خراپه کاری و دارپووخانی ئیمان و په وشته، هه رچه نده خه لکی شهرو خراپه ی به که م بزنان و به سووک سه یری بکه ن. به لئ له بهر خوو گرتنیکی زورو هه ز پی بوونیکى زیاد پییانه وه هه ست کردنمان به خراپه و تاوانیان ترسناکیانمان له ده ست داوه، بویه بوون و ده ست پیوه گرتنیان زور بووه و هه ست کردن به خراپه یان که م بووه.

موسلمانى خوځه ویست کاتیک بیر له حالى ئه مږوی موسلمانان ده که یته وه ده بینیت چاومان کراوه ته وه و هه ستمان به ئاگا هاتووه له زور کاردا، به لام گوئ و چاوو دلله کانمان راگرتووه و نایخه ی نه گه ر به رامبه ر به و هه موو تاوان و خراپه کاریه ی له و ئامیرانه وه پیشان ده دریت، جا فه رموده ی خواى په روه ردگارمان له بیر چوو بیت یان به ده ستی ئه نقه ست له بیرمان کردبیت که ده فه رموویت: ﴿إِنَّ السَّمْعَ وَالْبَصَرَ وَالْفُؤَادَ كُلُّ أُولَئِكَ كَانَ عَنْهُ مَسْئُولًا﴾ (الإسراء: ۳۶) واته: به راستی گوئ و چاوو دل هه موویان به رپرسیارن له گوئ گرتن و تیروانین و ئاره زوو کردنی تاوان.

ئایا هیچ داناییه کی تیدا هه یه تا ئیمه ی موسلمان به و ساده و ساکاری و گوئ نه دانه به سه رئه نجامی خراپی ئه و ئامیرانه ئاوها به سووکی و ئاسانی مامه له یان له گه لدا بکه ین؟ چونکه ئه وه نده خراپه و تاوان و فه سادی تیدایه ناتوانریت باسی خیرو چاکه ی بکریت.

موسلمانان خۆشه‌ویستی نوێڤخوین ئامیره پر له تاوان و خراپه‌کارییه‌کانی وه‌کو: (سه‌ته‌لایت و ته‌له‌فزیون) و (تۆری ئینته‌رنیت) پله‌ی یه‌که‌می داگیر کردووه له نیوان هۆکاره‌کانی ڤاگه‌یانندا، که ئه‌ویش له هه‌موویان ترسناکترو به هیزتره بو دست‌گرتن به‌سه‌ر مرۆڤه‌کاندا، زال بوون و دست‌گرتن به‌سه‌ر گرنگترین ئه‌ندامی هه‌ستیاری مرۆڤ (ئه‌ندامی هه‌ستیاری چاوو دله‌کان).

پۆلی گزنگی باوکان، قوتابخانه‌کان، به‌ها به‌رزه‌کان، پوچه‌ل کراوه‌ته‌وه و هه‌له‌شاهه‌ته‌وه، ئه‌مرۆ که‌نال‌ه‌کان پۆلی په‌روه‌رده‌و فیکردن ده‌بینن (فیکردن و نیشان‌دانی کاره خراپ و به‌دپه‌وشته‌کان).

موسلمانان خوای په‌روه‌ردگار دروستی کردوین بو عیبادت و گوێڤایه‌لی کردنی خۆی، نه‌ک بو گالته‌و گه‌پ و تاوان و سه‌رپێچی، هه‌روه‌ک ده‌فه‌رموویت: ﴿أَفَحَسِبْتُمْ أَنَّمَا خَلَقْنَاكُمْ عَبَثًا وَأَنَّكُمْ إِينَا لَا تُرْجَعُونَ﴾ (المؤمنون: ۱۱۵). واته: ئایا وا گومان ده‌به‌ن و وای لیک ده‌ده‌نه‌وه که ئیمه ئیوه‌مان بو گالته‌و گه‌پ و بی‌مه‌به‌ست دروست کردووه، وه ئیوه‌وا گومان ده‌به‌ن که ناگه‌رینه‌وه لای ئیمه له دواڤۆژدا (بی‌گومان هه‌مووتان ده‌گه‌رینه‌وه لایمان و لێپرسینه‌وه‌تان له گه‌لدا ده‌که‌ین، له‌سه‌ر کاره خراپه‌کانتان، گوێ نه‌دانت به‌فه‌رمانی خوای په‌روه‌ردگار و پیغه‌مبه‌ره (ﷺ) خۆشه‌ویسته‌که‌ی). پێویسته ژیانمان به‌هه‌موو مانا‌کانیه‌وه بو خوای په‌روه‌ردگار بیت هیچ کاتیک دانه‌بریت له په‌رستنی خوای په‌روه‌ردگاری تاک و ته‌نها، ﴿قُلْ إِنَّ

صَلَاتِي وَنُسُكِي وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ﴾ (۱۱۳) لَا شَرِيكَ لَهُ، وَبِذَلِكَ أُمِرْتُ وَأَنَا أَوَّلُ الْمُسْلِمِينَ﴾ (۱۱۳) (الأنعام: ۱۶۲-۱۶۳). واته: ئه‌ی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) به‌موشریکین و هاوه‌ل په‌یدا‌که‌ران بلی: من نوێڤ کردنم (فه‌رزه‌کانم و سوننه‌ته‌کانم) سه‌ربرینم و هه‌موو ژیانم "ئه‌وه‌ی له‌م دونیایه‌دا ئه‌نجامی ئه‌ده‌م و ئه‌وه‌ی که به‌سه‌رم دیت "مردنم" واته: هه‌موو ئه‌و کاره چا‌کانه‌ی که له‌سه‌ری ئه‌مرم ته‌نها بو خوای په‌روه‌ردگاری جیهانیانه، ئه‌و خوایه‌ی که هیچ هاوه‌لیکی نییه، به‌و شیوه‌یه

فهرمانم پیّ کراوه که هه موو په رسته نه کان ته نها بو خوی گه وره ئه نجام بده م، وه من به که م که سم له م ئوممه ته که مل که چم بو فهرمانه کانی خوی گه وره .

بو یه هر کاریک و ره وشتیک پیچه وانه ی ئه م بنه مایه و به ندایه تی کردنه بیّت بو خوی په روه ردگار ئه وه له شه ری پیروژدا حه رامه و ریگه ی پینه دراوه، به لام ئه وه ی ئه و بنه ماو حکمه ته ی له دل و ده روون و بوچوونی ئیمه دا لاواز کردوه: بینینی بانگه شه ی روون و ناشکراو بیّ په رده یه بو خراپ بوونی بیروباوه رو په وشتی به رز و تی کچونی شیرازه ی کومه لگا ...

با پیکه وه بیریک له وه موو تاوان و خراپه و خراپه کاریانه بکه ی نه وه که ئه و ئامیرانه له خو ی گرتوون، که هیچ که س ناتوانیت نکولی لیبکات مه گه ر که سانی له خو بایی .

ئیمانداران، قورئان خوینان، باوکان، برایان، میرده کان، خاوه ن حه یاکان، که سانی ناموس پاریز، گه نجان، باش بزنان و ئاگاداربن که خوی په روه ردگار به گویماندا ده دات و ده فهرموویت:

﴿قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ بَعْضٌ مِّنْ أَبْصَرِهِمْ وَيَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ ۚ ذَٰلِكَ أَرْكَىٰ لَهُمْ ۖ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا يَصْنَعُونَ ﴿٣٠﴾ وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ بَعْضٌ مِّنْ أَبْصَرِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَلْيَضْرِبْنَ خُمْرَهُنَّ عَلَىٰ جُوهِبِهِنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا لِبُعُولَتِهِنَّ أَوْ آبَائِهِنَّ أَوْ آبَاءِ بُعُولَتِهِنَّ أَوْ أَبْنَائِهِنَّ أَوْ أَبْنَاءِ بُعُولَتِهِنَّ أَوْ إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنِي إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنِي أَخْوَانِهِنَّ أَوْ نِسَائِهِنَّ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُنَّ أَوِ التَّابِعِينَ غَيْرَ أُولِي الْإِرْبَةِ مِنَ الرِّجَالِ أَوِ الطِّفْلِ الذَّيْبِ ۖ لَمْ يَطْهَرُوا عَلَىٰ عَوْرَاتِ النِّسَاءِ ۗ وَلَا يَضْرِبْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ مِن زِينَتِهِنَّ ۗ وَتَوْبُوا إِلَى اللَّهِ جَمِيعًا أَيُّهُ الْمُؤْمِنُونَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿٣١﴾﴾ (التور: ٣٠ - ٣١). واته: ئه ی پیغه مبه ر (عائشہ رضی اللہ عنہا)

به پیاوانی ئیماندار بلئ: با چاوو داوینیان بپاریزن (چاو له نه زهرو داوین له زینا)، چونکه چاو گرتن و داوین گرتن و پاراستنیان زور پاکترو باشتره بو یان، به پاستی خوی په روه ردگار زور شاره زایه به خودو ناوه روکی ئه و کارانه ی که ده یکه ن، وه هه روه ها به ئا فره تانی ئیماندار بلئ:

با چاوو داوینیان بپاریزن (له نه زهرو زینا)، ﴿وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا﴾ وه با جوانی

خوڤيان دهرنه خه ن بؤ پياوانى بيگانه و نامه حرم جگه له وهى كه به دهره وهيه و دياره له جوانى (دهم و چاوو دهستيان)، ﴿وَلْيَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلَىٰ جُيُوبِهِنَّ﴾^ط وه با سه رپوشه كانيان به ربه دهنه وه به سه ر سينگ به روكياندا، ﴿وَلَا يَبْدِينَ زِينَتَهُنَّ﴾ وه با جوانى خوڤيان دهرنه خه ن زياد له وهى كه دهرده كه ويت، ﴿إِلَّا لِبُعُولَتِهِنَّ أَوْ آبَائِهِنَّ﴾ مه گه ر بؤ ميږديان يان باوكيان، ﴿أَوْ آبَاءَ بُعُولَتِهِنَّ﴾ يان باوكى ميږده كانيان، ﴿أَوْ أَبْنَاءِ بُعُولَتِهِنَّ﴾ يان كورپه كانيان يان كورپى ميږده كانيان (له ژنى تريان)، ﴿أَوْ إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنِي إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنِي أَخَوَاتِهِنَّ﴾ يان براكانيان يان كورپى براكانيان (برازايان) يان كورپى خوشكه كانيان (خوشكه زايان)، ﴿أَوْ نَسَائِهِنَّ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُنَّ﴾ يان ئافره تانى (ئيماندار) يان كه نيزه كانيان، ﴿أَوِ الْتَبَعَاتِ غَيْرِ أُولِي الْأَرْبَابَةِ مِنَ الرِّجَالِ﴾ يان ئه و شوين كه وته و پياوانه ي كه بى نياز ن له ئافره تان (وه ك خزمه تكارو پياوانى پيرو په ككه وته و نه خوش كه ئاره زوى ژن و ميږدايه تيان نيبه)، ﴿أَوِ الطِّفْلِ الذَّيْبِ لَمْ يَطْهَرُوا عَلَىٰ عَوْرَتِ النِّسَاءِ﴾ يان ئه و منداله كورانه ي كه ئاگانان له له شى (عه و رت) ئافره تان نيبه (مندالن و بالغ نه بوونه)، ﴿وَلَا يَضْرِبْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ مِنْ زِينَتِهِنَّ﴾ وه به ئافره تانى ئيماندار بلئى: با له كاتى رويشتنياندا قاچيان نه دهن به زهويدا (تا دهنگى خرخال و پاوه نه كانيان بيت) و بزاندريت به و جوانيبه ي (پييان) كه شارديو يانه ته وه، ﴿وَتَوْبُوا إِلَى اللَّهِ جَمِيعًا أَيُّهُ الْمُؤْمِنُونَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ﴾ هه مووتان ته وبه بكن و بگه رينه وه بؤ لاي خواى په روه ردگار ئه ي ئيمانداران تا پرگارو سه ركه وتوو بن.

زیانہ کانی سہ تہ لایت و تہ لہ فزیون و توپی ئینتہ رنیت

موسلمانى خوشه ويست کوا گوپرايه ليمان بوئم ئايه تانه له مامه له کردنمان له گه ل (سه تہ لایت و تہ لہ فزیون و توپی ئینتہ رنیت)، ئايا چاوه کان شه و نخوونی ناکهن و به رده وام نين له تيروانين بو ديمه ن و کاره حه رام و سه نج پراکيشه کان؟ بو ئافره تانى پياوان له خسته بهر؟ لاشه و جوانى خويان به وپه پى بى باوه پى و له خوانه ترسى و بى شه رمييه وه ده رخشته وه .

برايانى موسلمان با پرون و ئاشکرا بين له گه ل يه کتردا، ئايا ئه وهى له شاشه کانه وه پيشان ده دريت تهنه ئاره زوى گه نجان ناجولينيت؟ به لى به لگو فيتنه و ئاشوبن و ئاره زوى گه نجان و پيران ده جولينيت، هه ر يه ک له ئيمه ي مروفت دان به وه دا ده نيت که خواى په روه رديگار حه زو ويست و ئاره زوى پي به خشيوه و حه زو ئاره زومان هه يه .

به لى به لاي گه و ره و کارى بى شه رم و بى حه يايى له ناو موسلماناندا به شيوه يه کى زور به ربلآوه، له کاتيکدا ده بينيت ئافرتان (له کچان و خوشکان و ژنان) پيکه وه له گه ل پياوان له به رده م شاشه ي (سه تہ لایت و تہ لہ فزیونہ کان) داده نيشن، يه ک له دواى يه ک ديمه نى پياوان و گه نجان پيشان ده دريت له و په پى گه نجانيه تى و جوانيتياندا، پياوى وا هه يه يه ک جار غيرت ده يگريت و توپه ده بيت کاتيک پياويکى بيگانه ده بينيت سه يرى خيزانى ده کات و نه زه رى ليده کات، به لام سه د جار غيرت ده يگريت توپه ده بيت کاتيک ده بينيت خيزانى (کچى، خوشكى) سه يرى پياويکى بيگانه ده کات و نه زه رى ليده کات، ئه گه ر پوو به پوو بيت!!، به لام ئه و روزه پياوان با هه ست به بى غيرته تى و بى ده سه لائى پياوته تى خويان بکه ن، کاتيک ده بينن ئافره تانيان به ديار شاشه ي (سه تہ لایت و تہ لہ فزیونہ کان) وه داده نيشن و ده روانه (المصارعة)

الحرة) يان (فلان گورانی بیژی پیای عره بی یان بیانی) یان (زنجیره فیلمه کان) یان (دیمه نی ره قص و خو بادان و تیکه لای پیوان و نافرته تان) یان (فیلمه به دپره وشته کان که راسته و خو بی هیچ پیچ و په ناو په رده یه ک فاحیشه ی زینا و نیربازی) پیشان ده دریت، ده بینریت نافرته تان به دیار ئەم بی ره وشتییه وه داده نیشن بی ئەوهی ده سه لاتدارانیان (باوکان، میرده کان، براکانیان) ریگریان لیبکه ن، هوکار چیه و بوچی؟

وه لام: هه موویان به شدارن له و تاوانه دا، تو بی ده نگبه و واز له من بینه، منیش واز له تو دینم، کاتیک نافرته تان بی شهرم و بی ترس ئەوکاره ده که ن بی گومان باوک و میردو براکانیشیان ئەو کاره ده که ن بویه غیره تیان ناجولیت تا ریگریان لیبکه ن.

إذا كان رب البيت للدف ضارباً... فشيمة أهل البيت كلهم الرقص

واته: ئەگەر خاوهن مال و گه وره که یان ته پل و ده ف لیبدات، ئەوه سیفته و پیشه ی دانیشتوانی ئەو مال ره قص و خو بادان ده بیت !!! .

ئەگەر گه وره و ده سه لاتداری نافرته تان خو یان ئەو کاره بکه ن ئەوه هه رگیز غیره تیان ناجولیت و ناتوانن ریگری له نافرته تان یان بکه ن !!! .

ئەمه یه کیکه له زیانه کانی ئەو نامیرانه، له وهش خراپتر ئەوه یه فه سادو به دپره وشتی پی زیاتر ده بیت له پی خستنه رووی چه ندین فیلم که هه موویان باس له دلداری و خوشه ویستی ده کات، که له زانکو و خویندنگاو شوینه گشتییه کان رووده دات، بی ئەوه ی که س و کاری نافرته تان ئاگایان لیبیت، پاشان کو تاییه که ی ژن و میردیکی به خته وهر (به گومانی پروپوچی خو یان)، ئەم فیلم و کاره به دپره وشتییه نه ده خریته رووی کو مه لگای موسلمانان، ئەو گو مه لگایه ی که پیویسته کچانی فی ر بکات که سه یرکردنی پیوان بو یان و کو بونه وه له گه لیان به ته نها حه رامه و نادروسته !!! .

به لی له وهش خراپتر ئەوه یه شاشه ی ته له فریونه کان دیمه نی سه رجی ژن و میرد پیشان ده دات

له هۆدهی نوستن و حهوانه‌ی خۆیان، ئاخۆ ده‌بێ بۆچوونی منداڵیان چۆن بێت له‌گه‌ڵ بینه‌ی نه‌ و دیمه‌نه‌؟ له‌ کاتی‌کدا ئیسلام فیریان ده‌کات سێ جار ئیزن وه‌رگرن تا پێگه‌یان بدریت، بینه‌ ژووره‌ وه‌ یان نا، ده‌بێ چی پێزو چی مامه‌ له‌ یه‌ك بێت له‌ گه‌ڵ کاره‌ به‌ نرخ و به‌هاکانی ئیسلامی پێرۆزدا؟

به‌پراستی کاره‌ساته‌، له‌و کاره‌ساته‌ش گه‌وره‌ترو تال‌ترو ترسناک‌تر ئه‌وه‌یه‌: دا‌پرووخانی موس‌لمانانه‌ له‌ دین و په‌روشت و عیباده‌ت و می‌ژووی پ‌ر‌ش‌نگ‌داری پ‌ر له‌ ماندوو‌بوون و شه‌ونخونی و جیهاد کردنه‌ به‌ هۆی تی‌پ‌روانین و خووگرتن به‌و ئامی‌ره‌ له‌ ناو‌به‌رانه‌وه‌.

به‌لێ دا‌پرووخانی سه‌ربه‌رزیی شوینکه‌وتوانی ئوممه‌تی ئیسلام به‌رامبه‌ر غه‌رب و بێ‌باوه‌پ‌ان، به‌وه‌رگرتنی پ‌یره‌وی ژیان و هه‌لس و که‌وتیان و نه‌هه‌یش‌ت‌نی په‌رده‌ی نیوه‌ندی پ‌ق لی‌بونیان و دوور که‌وتنه‌وه‌ لی‌یان (الب‌راء من‌هم)، سه‌یر کردنیان و بینه‌ی هه‌لس و که‌وتیان به‌به‌رده‌وامی وای له‌ هه‌ندی موس‌لمان کردوه‌ شوینی داب و نه‌ریب و بۆچوونیان بکه‌وی‌ت له‌ کاتی‌کدا خوای په‌روه‌ردگار ده‌فه‌رمووی‌ت: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا الْيَهُودَ وَالنَّصَرَىٰ أَوْلِيَاءَ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ وَمَنْ يَتَوَلَّهُمْ

مِنْكُمْ فَإِنَّهُ مَتَّعَهُمُ اللَّهُ لِيَهْدِيَ الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ﴾ (المائدة: ۵۱). واته‌: ئه‌ی ئیمانداران گا‌ورو جوله‌که‌ مه‌که‌نه‌ هاوه‌ل و خۆشه‌ویستی خۆتان، ئه‌وان هه‌ندی‌کیان هاوه‌ل و خۆشه‌ویستی یه‌ک‌ترن، هه‌ر یه‌کی‌ک له‌ ئیوه‌ی موس‌لمان خۆشه‌ویستی هه‌بێت بۆیان و پ‌شت‌گیریان لی‌بکات، ئه‌وه‌ بێ‌گومان له‌وانه‌ (بێ‌باوه‌پ‌ه‌ وه‌کو ئه‌وان)، به‌پراستی خوای په‌روه‌ردگار هیدایه‌ت و پ‌ینمونی که‌سانی زالم و سته‌مکار ناکات. خوای په‌روه‌ردگار وا ده‌فه‌رمووی‌ت: ئه‌ی کوا وه‌لامی تۆی موس‌لمانی نوێ‌خوین و قورئان خوین و شوینکه‌وتووی پی‌غه‌مبه‌ر (ﷺ)؟ به‌ گومانی خۆت موس‌لمانێکی باشی به‌لام مه‌رج نییه‌ لای خوای په‌روه‌ردگار وا بێت.

شوینه‌واری شوین که‌وتنی خراپی گا‌ورو جوله‌که‌ به‌ هه‌ندی‌ک له‌ کورپان و کچانی موس‌لمانانه‌وه‌ دیاره‌ له‌ جل و به‌رگ و سه‌ر چا‌کردن و بگره‌ له‌ ووتوو وی‌ژی‌شیاندا.

له وەش ترسناکتر ئه وەيه مندال و جگەر گۆشه کانمان بدهينه دەست شاشه‌ی ته‌له‌فزیۆن و سه‌ته‌لايته‌کان تا ژيانيان ويران بکه‌ن و شه‌پو خراپه‌کاری له ناخياندا برۆینن، گومان دروست کردن له بیروباوه‌پیان به‌رامبه‌ر خوای په‌روه‌ردگار، راهینانین له‌سه‌ر ئه‌نجامدانی چه‌ندین کاری کوشتن و سه‌رپرین و ته‌قاندنه‌وه‌و شه‌پ کردن، ژیان له نیوان خه‌یال و گوماندا، ترساندنیان به‌ بینینی ئه‌و کاره‌ دپندانه‌یه‌ی که پیشان ده‌دریت.

موسڵمانی خۆشه‌ویست ئه‌وه‌مان له بیر نه‌چیت کاتیک به‌رنامه‌ی ته‌له‌فزیۆنی ده‌کریته‌وه‌ سه‌ره‌تاو ده‌ستپیک‌ی چه‌ند ئایه‌تیک له قورئانی پیروۆو چه‌ند ئامۆژگارییه‌ک ده‌بیت که زۆربه‌ی خه‌لکی بێ‌تاقه‌ت ده‌بن به‌ بیستن و بینینی (له‌به‌ر ئه‌وه‌ی حاڵی موسڵمانی ئیمان لاوازی ئه‌مرو وایه که به‌ بینین و بیستنی قورئان و فه‌رمووده‌و ووتارو ئامۆژگار بێ‌تاقه‌ت ده‌بن)، نابیت ئه‌مانه‌ چاومان کویر بکات به‌رامبه‌ر ئه‌و هه‌موو خراپه‌یه‌ی که له دوااییدا پیشان ده‌دریت.

موسڵمانی خۆشه‌ویست ئه‌مه‌ زیان و خراپه‌ی ته‌له‌فزیۆنه‌، له کاتیکدا چاو ده‌که‌یته‌وه‌ ده‌بینیت هه‌موو سه‌ربان و بان شوقه‌و بینایه‌ک سه‌حنی سه‌ته‌لایتی به‌سه‌ره‌وه‌ ده‌بینیت (مه‌گه‌ر که‌سانیک خوای په‌روه‌ردگار په‌حمی پیکردبیتن)، به‌لێ بوونی ئه‌و سه‌ته‌لایت و ئامیرانه‌ خاوه‌نه‌که‌ی رووبه‌رووی چه‌ندین تاوان و خراپه‌کاری ده‌کاته‌وه‌، گومان دروست بوون له بیروباوه‌ری ئیسلام، دروست بوونی چه‌ندین بیروباوه‌ری به‌تال و پوچهل، وه‌رگرتنی بیروباوه‌ری پرو پوچ و باتلی گاورو جوله‌که‌و دارو به‌ردوو بت په‌رستان.

له هۆلندا گۆنگره‌یه‌کی جیهانی به‌سترا که زیاتر له هه‌شت سه‌د هه‌زار پیاوی بانگ خوازی گاوری تیدا به‌شدار بوو، مه‌به‌ستیش له به‌ستنی ئه‌م کۆنگره‌یه‌ ئه‌وه‌بوو: چۆن بتوانن له پرسی بلأو کردنه‌وه‌ی راسته‌وخۆ (له پرسی سه‌ته‌لايته‌وه‌) خه‌لکی بکه‌ن به‌ گاوری.

به‌لێ دارپوخانی په‌وشت و ئه‌خلاق له پرسی بلأوکردنه‌وه‌ی چه‌ندین فیلم و به‌رنامه‌وه‌ که هه‌موویان بانگه‌شه‌کردنه‌ بو نه‌هیشتن و له ده‌ست دانی په‌وشتی به‌رزی ئیسلام، چی فیلمیک‌ی بیانی و

عەرەبى ھەيە دوور بېت لە ديمەنى وورژاندنى لايەنى شەھوت، خواردنەوى مەى، بەکارھينانى ماددە سەرخۆشکەرەکان، پەقص و خۆ بادان، تیکەلۆى پياوان و ئافرەتان، دلدارى، گۆرانى و مۆسیقا،، ھتد؟.

وہ زيانيک و ترسناکيەکی تر لە بوونی ئەو ئاميرانە ئەوھيە: ترسناکی لەسەر بارى ئەمنى و ھيمنى کۆمەلگا دەبیت، پيشاندانى ئەو ھەموو فيلمە توندوتیژی و شەپوشۆلە ھاندەرئیکە بۆ ئەوھى کەسانئیکى خراپەکار تووشى کوشتن و برين پفاندن و ترساندن ببن، ھەرەك يەکیک لە دکتۆرە نەفسانيیە غەربىەکان دەلئیت: ئەگەر بەندیخانە (السَّجْن) کۆکەرەوى خراپەکاران و تاوانباران بېت، ئەوھ تەلەفزیۆن و سەتەلايت سەرەتايە کە بۆ پرودانى ئەو ھەموو خراپە و تاوانکارییە و بوونی خراپەکاران و تاوانباران.

موسلمانى خوشەويست، کاتيک باسى ئەم بابەتە دەکەين پيويستە چەند حەقیقەت و راستيیەك بخەينه پيش چاو، وە ناگاداريشى بين:

يەكەم: ئاميرەکانى (سەتەلايت و تەلەفزیۆن) چەکیکی دوورپوون، واتە: بۆ لايەنى باشە و بۆ لايەنى خراپەش بەکارديت، بەلام ئەو کەسانەى ھەيانە و بەکاریان دینن زیاتر بۆ لايەنى خراپە و تاوان بەکاری دینن، کە ئەویش لايەنە ژەھراویيە کە یەتی.

دووم: ئەم ئاميرانە لايەنى باشە و خراپەى تىدایە، بەلام خراپە و تاوان و زيانى زۆر زۆرتەرە لە سودو قازانجى، چۆن ئەگەر شیر تیکەل بە مەى بکریت حەرام دەبیت، ھەرچەندە شیرە کەش حەلالە، ئەگەر ئەو ئاميرانەش بۆ حەرام بە کاربھینرین، ئەوھ ھەر حەرامە ئەگەر بشووتریت: چاکەى تىدایە، دلۆپە چاکە یەك لە چاو دەریایەك خراپە و تاوان، مەگەر کە سانئیک ھەر لە بنەرتەوھ تەنھا بۆ زانستی شەرى و چەند کاریکی باشەى تر بە کاری بھینن، تەنانەت نابیت کە نالئیکى ئیسلامیشى تيابیت ئەگەر گۆرانى و مۆسیقاو بیدعە و ھەندى تاوانى تر بلأو بکاتەوھ، لەبەر ئەوھى چۆن دەووتریت: ئەو کە نالانە دروست نییە چونکە خراپە بلأو دەکەنەوھ، ئەوھ

دهبى بشووتریت: گورانی و موسیقاو بیدعو چهند کاریکی تر حه رame و نابیت بلاو بکریته وه، چونکه ئە گەر کاریک حه رام بوو ئە وه ئە و کاره حه لال نابیت هه رچه نده موسلمانیش ئە نجامی بدات، حه رام به کرده وهی موسلمان حه لال نابیت، هه رچه نده ئە و موسلمانە ی ئە و کاره ده کات به لای خۆیه وه یان به لای خه لکییه وه که سیکی باشه، که سی باش هه رگیز به خراپه و تاوان نالیت باش (باش له باشه وه یه، خراپه ش له که سی خراپ ده وه شیته وه)، ئە گەر ئە و که سه بانگه شه ی له خوا ترسان و شوین که وتنی قورئان و سوننه تیش بکات !!! .

سینیه م: ئە و شاشه بچوکه ی ته له فزیۆن و سه ته لایت بۆ ته گه وره ترین چه ک به ده ست دوزمنانی ئیسلامه وه تا بتوانن له پێیانه وه بیروباوه رو په وشت و به ها پیروۆ به رزه کانی ئیسلامی پی له ناو به رن.

چواره م: ته له فزیۆن و سه ته لایت ده سه لاتی په روه رده یی له دایکان و باوکان و مامۆستایان و بانگه وازکاران سه ندوو وه ئە و ئامیرانه په روه رده یان ده کهن، ده بینیت ئە و هه موو مۆدیل و مۆدیل کاریانه ی له ناو موسلماناندا هه یه زۆربه ی هه ره زۆری له پێی ئە و ئامیرانه وه هاتۆ ته ناو کۆمه لگای موسلمانانی بی ئاگا و شوین که وتوو ی گاوو جوله که و بی باوه ران، بۆیه پێویسته که شتی ته قواو خۆپاریزی بخه ینه ری پێش هه ستان و هاتنی لافاوی تاوان و خراپه ی له ناو به ر.

برای موسلمان، خاوه ن سه ته لایت، خاوه ن ته له فزیۆن، فرۆشیاری گورانی وفیلمه خراپه کان، ئە ی ئە و که سه ی که ده پوانیته ئە و شاشه به درپه وشتیانه، باش بزانه هه ر به سه یرکردنیکت نوکته یه کی په ش له سه ر دلت دروست ده بییت و په شایی تاوان یه ک له دوا ی یه ک زیاد ده کات تا زال ده بییت به سه ر سپیایی دلتدا، ئە و کاته دلت ده مریت و ته نها لاشه ت زیندوو ده بییت، حه زت به هه موو خراپه یه ک ده بییت و رقت له هه موو کاریکی خێرو چاکه ده بییت، له چاکه دوور ده که ویته وه له خراپه نزیک ده بیته وه، خه م و خه فه ت و دلته نگی به ناو چه وानته وه ده رده که ویت، چون به خته وه ر ده بییت له کاتییدا خوا ی په روه رده گار فه رموو یه تی؟ ﴿ وَمَنْ أَعْرَضَ

عَنْ زِكْرِي فَإِنَّ لَهُ مَعِيشَةً ضَنْكًا وَنَحْشُرُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَعْمَى ﴿١٢٤﴾ (طه: ١٢٤) واته: هه ر كه سيك پشت له يادو زيكرى من هه لبكات (شويى فهرموده ي خواو پيغه مبه ر (ﷺ) نه كه وييت) نه وه ژيانىكى ته نگ و نارچه ته ده بييت (له دونياو له ناو گوږدا) وه له پوژى دواييدا به كويى ره شرى ده كه ين.

موسلمانى خو شه ويست هه لويسته يه كه و پرسيارى كه له خو ت بكه، تا كه ي شوينى هه واو ناره زوو ده كه وييت و خو ت ده خه يته گيژاوى تاوان و خراپه كارييه وه؟ مردن و كاتى سه ره مرگ بيته پيش چاوى خو ت، نه و پوژه بيته پيش چاوت به زه ليلى و داماوى له بهر ده ستى خواى په روه ردگاردا ده وه ستيت، به چى زمانى كه وه لامى خواى په روه ردگار ده ده يته وه؟ (به و زمانه ي خراپه يه كه نه ما بوو پي نه كه يت؟)!!، به چى پييه كه خو ت راده گريت و ده وه ستيت؟ (به و پييه ي له هه ر شوين و جيگايه كه خراپه هه بوايه ده رويشتى بوى)!!!؟ وه لامت چييه و چى ده لييت كاتى كه خواى په روه ردگار پي ووتى؟ نه ي به نده كه م بو به گه وره مت نه زانى و ترسى منت له دلدا نه بوو؟ نه ي به نده كه م بو شه رمت ليم نه كرد؟ بو منت به چاودير نه زانى به سه رته وه؟ نايئا ناگادار بوون و بينينى منت به كه م سه ير ده كرد؟ نايئا چا كه م له گه لدا نه كرد بووى؟ نايئا نازوو نيعمه تم به سه ردا نه رشتبووى؟

موسلمانى خو شه ويست دينت، په وشتى به رزت، عه قلى ته واوت، وه نه و دلته كه له خواى په روه ردگار ده ترسييت، وه غيره تت له سه ر ئافره تانت، نه م شتانه به حه رام و خراپ ده زانييت، ده ي سه ركه وه به سه ر نه فستاو زالبه به سه ر ناره زووتداو نه و جيهازو شاشانه له مالتدا ده ركه و مه يه يله "خو نه گه ر نه ليى نه مه ناگونجى و ناكريت (به لام له بنه رتدا وانييه) نه وه هه ولبده كه ناليك له ماله كه تدا مه يله نه گه ر گوږانى موسيقاشى تيدياه"، چونكه توى ده سه لاتدار له ماله وه پيغه مبه ر (ﷺ) به پرسيتى خستوته سه ر شانت و پييت ده لييت: ((... وَالرَّجُلُ رَاعٍ فِي

أَهْلِهِ وَهُوَ مَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ...))^(۹۸). واته: ... پیاوان شوان و به پرسن له مال و مندال و خیزانیان، وه پرسیاریان لیده کریت (له دوارپوژدا) له باره ی به پرسیاریتیکه یانه وه... ده ی موسلمان نهو به لایه له ماله که تدا دهر بکه و واز بهینه له کپین و فروشتنی نهو شته خراپانه بهینه.

برای به پیز زوربه ی هره زوری نهو به برنامه و فیلمانه به برنامه ریژیان بو کراوه بو نه هیشتنی دینی تو، بو دارووخان و نه مانی په وشتی به رزو جوانی تو ی موسلمان. پیغمبر (ﷺ) هه والی پیمان داوه که فیتنه یه که له دوا ی یه که به وینه ی شهوی تاریک و په ش به سهر نه م نوممه ته دا دیت کو تاییه که ی له سهره تاکه ی خراپتره، وه موسلمانانیشی لی ناگادار کردوته وه، هه روه که هاوه لی به ریز أسامة کوری زید (خوای لی پازی بیت) ده فه رموویت: جاریکیان پیغمبر (ﷺ) چوو ه سهر به رزی و ته پوله که یه کی شاری مه دینه و فه رموی: ((هَلْ تَرَوْنَ مَا أَرَىٰ إِنِّي أَرَىٰ مَوَاقِعَ الْفِتَنِ خِلَالَ بُيُوتِكُمْ كَمَوَاقِعِ الْقَطْرِ))^(۹۹). واته: نایا نابین نه وه ی که من ده بینم؟ من ده بینم فیتنه به سهر ماله کانتاندا به وینه ی باران ده باریت. پیغمبر (ﷺ) کاتیک نهو فه رمووده پیروزه ی فه رمووه، نه سه ته لایت، نه ته له فزیون، نه گورانی و فیلمی خراپ هه بووه!! نه شتانه هیچی نه بوو پیغمبر (ﷺ) وای فه رمووه، تو خوا نه گهر خوشه ویستمان (ﷺ) نیستا زیندوو بوایه و حالی "ئیمان لاوازی و دوور که وتنه وه له شهرع و تاوان زوری و چاکه که می" نه موی موسلمانانی ببینیا یه ده بوایه چی بووتایه!!!

خوشه ویستان نه گهر به ووردی برونینه به برنامه دارپژی دوژمنانی ئیسلام نه وه زور به پوونی و ناشکرای ده بینن که دوژمنانی ئیسلام جوړه ها به برنامه داده پریژن بو له ناو بردنی ئیسلام، ده ی

^(۹۸) صحیح، أخرجه البخاري في "كتاب الجمعة" (۸۵۳)، ومسلم في "كتاب الإمامة" (۱۸۲۹)، من حديث ابن عمر (رضي الله عنهما).

^(۹۹) رواه البخاري (۱۸۷۸)، ومسلم (۷۴۲۷).

که و ابو موسلمانان با دوژمنانی ئیسلام و فیل و تهلهکانیان بناسین، چونکه مه به سستیان ته نها
 ئه وهیه بتکهن به گاوریان جوله که یان هاوّل بریاردەر یان بی باوه پوبون، یان که مترین شت دلّت
 په یوه ست بیّت به په وشت و داب و نه ریتیان.

موسلمانان شتیك که خوی په روهردگارو پیغه مبهر (ﷺ) بویان جیگیر کرد بیّتین تا هه موو
 موسلمانان ناگاداری بن و بیزانن، ئه وهیه که دوژمنانی ئیسلام جوره ها به رنامه داده پریژن بو

له ناو بردنی دین و مالی موسلمانان و له ناو بردنی خوشیان، هه روه که ده فه رموویت: ﴿ وَدَّ

كَثِيرٌ مِّنْ اَهْلِ الْكِتَابِ لَوْ يَرُدُّونَكُمْ مِّنْ بَعْدِ اِيْمَانِكُمْ كَفَّارًا حَسَدًا مِّنْ عِنْدِ اَنْفُسِهِمْ

مِّنْ بَعْدِ مَا بَيَّنَّ لَهُمُ الْحَقُّ ۗ ﴾ (البقرة: ۱۰۹). واته: زۆریك له خاوهن كیتابه كان (گاوری

جوله که) له بهر چه سوودی و ناپاکیان پییان خوشه و چه زده کهن دوی ئه وهی باوه پرتان هیئاوه و

موسلمان بوونه کافرتان بکه نه وه، پاش ئه وهی که به ته واوی هه ق و راستیان بو پوون بوویه وه و

زانیان که موحه ممه د پیغه مبهری خواجه (ﷺ).

وه هه روه ها ده فه رموویت: ﴿ وَلَا يَزَالُونَ يُقِنُّونَكُمْ حَتَّى يَرُدُّوكُمْ عَن دِيْنِكُمْ اِنْ اَسْتَطَعُوا ۗ ﴾ (البقرة: ۲۱۷).

واته: بیگومان بن که ئه و بی باوه پرتان جه نگتان له گه ل ده کهن و هه رگیز کۆتایی

ناهینن و ده ست هه لئاگرن "تا ئه گه ر بویان بگونجیت" له ئایینتان و هه رده گیپن.

به نده کانی خوا گه وره ترین هۆکاریك بو نه هیشتن و له ناو بردنی دینی توی موسلمان سه فه ر کردنه

بو وولاتانی شیرک و کوفرو بی په وشتی، پیغه مبهر (ﷺ) ده فه رموویت: ((اِنِّي بَرِيءٌ مِّنْ كُلِّ

مُسْلِمٍ يُقِيمُ بَيْنَ ظَهْرَانِي الْمُسْرِكِينَ، قَالُوا: يَا رَسُولَ اللّٰهِ، وَلِمَ؟ قَالَ: لَا تَرَاى نَارُهُمَا)) (۱۰۰).

واته: من به ریم له و موسلمانه ی که نیشته جییه له ناو هاوه ل بریاردهران، هاوه لانی به پریز (خویان

(۱۰۰) رواه أبو داود (۲۶۴۷)، و الترمذی (۱۶۰۴)، و الطبرانی فی "المعجم الكبير" (۲/۴۴۱/۲۲۱۵)، و صححه الشيخ الألبانی فی "صحیح

سنن أبي داود" (۳/۴۵/۲۶۴۵).

لئى پازى بىت) ووتيان بۆچى ئەى پىغەمبەر (ﷺ)؟ ئەوئىش فەرموى: لەبەر ئەوئى حوكمىيان يەكسان نىيە، وە ھەندىئ لە زاناکان فەرموويانە: لەبەر ئەوئى خواى پەرورەدگار جىاوازى خستوتە نىوان وولاتى موسلمانان و وولاتى بىباوهران، بۆيە دروست نىيە بۆ موسلمان نىشته جى بىت لە وولاتى كافران كاتىك ئەوان ئاگرىان كرده وەو ئەمىش بىيان بىنئىت^(۱۰۱)، واتە: نزيك بىت لىيان و تىكە لاويان بىت مەگەر بۆ كارى پىويست.

موسلمانى خۆشەويست باسى سەفەرئىك دەكەم كە لە مئشكى زۆربەى خەلكىدا نىيە، بەلكو زۆربەى خەلكى ھەر بەسەفەرى نازانن، بەلئى مئىش دەلئىم: ئەو سەفەرە نىيە كە كەسى گەشتىار تىايدا ماندوو دەبىت، ناپرەھەتى تىابىت و لە مال و مندال و كەس و كارو وولاتى دوور بىت و غەرىب بىت، بەلكو باسى سەفەرئىك دەكەم پىويستى بە پاسپۆرت و شوئىن گرتن نىيە، گەشتىار پىويستى بە تەمەنى دىارى كراو نىيە، گەشتىار پىويستى بە ھاوپرئى نىيە، بەلكو تەنھا پىويستى بە ھاوپرئى تى كەردنى شەيتان و نەفسى فەرمان كارئىتى بە خراپە، گەشتىكە كەسى گەشتىار نەفسى تاوانبارى ئەمىرئىتى، كوئى وىست لئىبئىت دەبىات، لە نىوان وولاتان دەگىرئىت، گەشتىكە پىاو بە وىستى خۆى بە تەنھا لە گەل ئافرەتان دەمىنئىتە وەو بە دەمىانە وە پئىدە كەنئىت و سەيرى جوانيان دەكات، كە ئەوئىش ئەو پەپرى بئى شەرمى و بئى خەيايىە.

ئەو سەفەرەى كە من باسى دەكەم برىتئىيە: لە سەفەر كەردنى مرؤفد بە عەق و دلئى بۆ وولاتانى شىرك و كوفرو داروخانى ئەخلاق و پرەوشت لە پىگەى شاشەو كەنالە ئاسمانىيە كەنە وە كە ئەمپرؤ مالى زۆربەى موسلمانانى داگىر كەردو وە.

گەشت كەردن بۆ ئەو وولاتانە لە پىگەى شاشە كەنە وە (تەلە فزىيؤن و سەتەلايت و ئىنئەرنئىت) زىان و ترسناكى زۆر زىاترە، وە پاشە پۆرئى زۆر ترسناكترە وەك لە سەفەر كەردن بە لاشەو بە پىگەى

(۱۰۱) بېوانە: تفسىر سنن أبى داود (معالم السنن) لأبى سليمان الخطابي (۱۶/۲).

دیاری کراودا، چونکه ئەو کەسەى بە دیار ئەو شاشانەو دادەنیشییت و کاتى خۆى بە فیرو دادات تەنھا سەیر دەکات و شت وەردەگریت، بىئەوہى هیچ بەرەنگارى و پەدەدیکى ھەبیت، بەلام ئەو کەسەى بە لاشەى سەفەرى پىویست دەکات بۆ ئەو وولاتانە بە ئاگایەو دەسەلاتى بەسەر نەفسى خۆیدا ھەیە، زیاتر لەو کەسەى کە بە عەق و دللى گەشت دەکات بۆ وولاتانى شىرک و کوفرو داروخانى ئەخلاق و پەوشت لە پىگەى شاشەو کەنالا ئاسمانییەکانەوہ.

بەندەکانى خوا ئەو کەنالا ئاسمانییە خراپانە کە زۆربەى خەلکى پازیبەو پىگەى داوہ بىتە ناو مالەکانیان لە شەرعدا ھەرامە، ھەر چەندە کەسانیک بە باشى بزائن بلین باشەى تىدایە، بەلئى منیش وا دەلیم، بەلام بىگومان دەبیت دان بەوہدا بنیین کە لایەنى باشەى سەدان جار کەمترە لە لایەنى خراپەو تاوانى.

موسلمانى خۆشەویست ئاگادارت دەکەمەوہ بە سى شت، ئاگادارکردنەوہیە بۆ ھەموو پیاویکى بەرپرس لە مال و مندال و نافرەتانى:

یەكەم: خۆى پەروەردگار فەرمانى بە بەندەکانى کردووە کە تەقواى بکەن و لىى بترسن، بەلام پیت دەلیم: کوا تەقواو ترسى تو لە خۆى گەورە کاتیک بە چاوەکانت دەپروانىتە ئەو کارە ھەرام و خراپانە.

دووەم: خۆى پەروەردگار فەرمانى پى کردوویت کە خۆت و مال و مندالت لە ئاگرى دۆزەخ بپاریزیت، ھەرەك دەفەرموویت: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا قُوا أَنفُسَكُمْ وَأَهْلِيكُمْ نَارًا وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ

﴿التحریم: ٦﴾. واتە: ئەى ئیمانداران خۆتان و مال و مندالتان بپاریزن لە ئاگرى دۆزەخ، ئەو ئاگرەى کە سوتەمەنییەکەى مرؤف و بەردە (بەردى پەشى کبریت، زوو ئاگر دەگریت و بەلاشەوہ دەنوووسییت)، خۆتان پزگار بکەن لە ئاگرى زۆر بە ئیشى ترسناک، وە لەگەل خۆتاندا ئەھلەکەشتان پزگار بکەن کە دەلین خۆشمان دەوین، چون خۆشتان دەوین لە کاتیکدا بە دەستى خۆتان بەرەو ھەلدىران و لەناو چوونیان دەبەن لەگەل بوونى ئەو ئامیرانەدا.

ئەو كەسەى كە ئەهل و مندالەكانى توشى ئەو تاوانانە دەكات ئايا لەو ناترسىت بەر ئەو
 فەرمودەىەى پىغەمبەر (ﷺ) بکەوئیت كە دەفەرمووئیت: ((مَا مِنْ عَبْدٍ يَسْتَرْعِيهِ اللَّهُ رَعِيَّةً يَمُوتُ
 يَوْمَ يَمُوتُ وَهُوَ غَاشٌّ لِرَعِيَّتِهِ إِلَّا حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ)) (۱۰۳). واتە: هېچ بەندەىەى ك نىيە كە خواى
 پەرورەدگار دەىكاتە بەرپرس و گەرورە دەسەلاتدار، ئەو پۆژەى كە دەمرئت غەش و خىانەتى
 كردووە لەژئر دەستەكانى، ئەو خواى پەرورەدگار پىگەى بەهەشتى لئدەگرئت و نايكاتە
 بەهەشتەو لەگەل كۆمەلى يەكەم لە سەرفرازان، يان هەر نايكاتە بەهەشتەو ئەگەر زولم و
 ستەم و خىانەت بە دروست و حەلال بزائئت (۱۰۳).

موسلمانى خۆشەويست وا گومان مەبە!! بلىئیت: ئەم فەرمودەىەى تەنھا مەبەستى گەرورە
 كاربەدەستانە، نەخئر هەرگىز وانىيە، بەلكو فەرمودەىەى كى گشتىەو هەموو ئەو كەسانە
 دەگرئتەو كە فەرمانيان پىكراوە ژئر دەستەكانيان بپارئزن، پئشەوا لەسەرئتئى حەق و مافى
 خەلكى بپارئزئت، پياوان لەسەريانە مال و منداليان بپارئزن (۱۰۴).

خۆ ئەگەر هەر پشنت هەل دەكەيت و گوى نادەيت بە حەق و شوئنى هەواو ئارەزوو و شەيتان
 دەكەويت، ئەو ئەگادارت دەكەمەو لە كارى سئىيەم: ئەوئش ئەوئەى: دوو شنت لەبەر دەمدايە،
 كە پاكردن نىيە لئيان، يەكەمئيان: خواى پەرورەدگار بەشەوو پۆژ نىعمەتى بەسەردا رشتووئت،
 ئايا لەو ناترسىت لە ناكاو خواى گەرورە سزات بو بنئرئت (لەسەر تاوانەكانت)، ئايا نازانئت
 چەند گەل و هۆز لە ناوچوون لە چاو تروكانئىكدا بە هوى تاوانەكانيانەو؟.

(۱۰۲) رَوَاةُ الْبُخَارِيِّ (٦٧٣١)، و مسلم (٣٨٠/٨٧/١)، وابن حبان في "صحيحه" (٤٤٩٥)، وقال شعيب الأرناؤوط: إسناده صحيح على شرط مسلم.

(۱۰۳) بروانه: شرح النووي على صحيح مسلم (١٦٦/٢).

(۱۰۴) بروانه: المفهم لما أشكل من تلخيص كتاب مسلم (٢٨٤/١).

خۆ ئەگەر ھەر واز ناھێنیت لە تاوان ئەو کارێکی تەرت لە بەردەمدا ماوە کە بەھێچ شێوێکیە کە
 بزگارت نابێت لێی: **ئەویش مانەووەو تەنیا یی ناو گۆرتە**، پەربان دەم و چاوت بوو لە خۆل،
 لاشەت پەربووە لە کرم و مارو دوپشک، پاشان کە زیندوو دەکرێتەو بەسەری پووت و پێی
 پەتی لەبەر دەستی خوای پەرەردگادا دەووستێندرییت، حەسەرت و پەشیمانیت زیاتر دەبێت
 ئەو کاتە ی کە خیزانت، کوپت، کچت، برات، شوینکە و تەوانت، شانت دەگرن و پیت دەلێن: کوا
 ماڤمان؟ بۆ فیلت لیکردین؟ بۆ غەش و خیانت لیکردین؟ بۆ ئامۆژگاریت نەکردین؟ بۆ رێگە ی
 تەوانت بۆ ئاسان کردین؟ بۆ دەمانت بینی بەدیار کە نالە خراپەکانەو دەنیشتبووین و تەوانمان
 دەکرد بەلام رێگرت لێنە دەکردین؟ دەبیت حالت چۆن بیت لە و کات و ساتە ناپەھەتەدا.

بۆ ھەموو ئەو کەسانە ی کە زۆر بە سادەیی ئەو ئامیرانە لە مالاو دەنێن، **پێیان دەلێم:**
 سویند بە خوای پەرەردگار پادەگیریت لەبەر دەستی خوای پەرەردگادا، وە پرساریت
 لێدەکریت، دەبیت وەلامت چی بیت بەرامبەر خوای زانا بە ھەموو ئاشکراو نەھێنەکان!!!
 خۆ ئەگەر پاش ھەموو ئەمانە ھەر وازت نەھینا و شاشە ی تەلە فزیۆنە کەت پەربووە لە کە نالی
 خراپ، ئەو بە دووری مەگرو لۆمە ی کوپە کەت مە کە سبەینێ سەلێب لە مل بکات (ببیتە گاورو
 جۆلە کە)، وە بە دووری مەزانی کچە کەت بێ ھێچ شەرم و بێ ھێچ حەیا یە ک پە یوہندی ناشەری
 لە گەل کوپانی بیگانە ببەستیت و ھەر پۆژە ی لە گەل کوپێکدا دەرچیت بە ملالادا، وە بە دوور
 نازانریت کە ئافرە تانی خاوەن مێرد پە یوہندی حەرام و ناشەری لە گەل دۆست و ھاوڕێیانی
 مێردیان و کەسانی تردا ببەستن و تووشی تەوانی سەرشۆرکەرو ئابروو بەری زینا ببن،
 ئەویش ھەمووی بە ھۆی بوونی ئەو ئامیر و کە نالە خراپانەو ھە لە ناو مالا کە ناماندا !!!

ئەو ھە ی کە ئینسان دەیان بینیت لە شاشە ی کە نالە کانەو بێ گومان کاریگەری لە سەری دەبیت
 ئەگەر پاش ماوہ یە کە ی زۆریش بیت، بەلام شەیتان چاوو دلێ خەلکی کوپێ کردوو و ئاگیان لە
 خۆیان نییە، کەسی وا ھە یە چەندین سال ھەولێ داوہ تا مال و مندالی چاک بکات، بەلام لە

ماوه يه کی زور که مدا تووشی خراپه و تاوانی زوریان دهکات، ئه ویش به هینانی ئه و ئامیرو که ناله خراپانه یه بو ناو مال و مندالی.

موسلمانی خوشه ویست حوکمی کرین و فروشتنی ته له فزیون و سه ته لایت لای ئه م زانا به پریزانه حه رامه، مه گهر سه دا سه د بو کاری باشه به کار بهینریت: (الشیخ ابن حمید، سماحه الشیخ ابن باز، وَفَضِيلَةُ الشَّيْخِ ابْنِ الْعَثِمِيِّ، وَفَضِيلَةُ الشَّيْخِ ابْنِ جَبْرِينَ) (په حمه تی خویان لیبت).

خو ئه گهر ده لیبت من تازه ئه و ئامیرانه م هه یه چی بکه م؟ ده لیم: له خوا بترسه و هه ولبده با که ناله کانت دینی بیٔ (قورئانی پرۆزو شه رعی ئیسلام و به رنامه ی به سوود بیٔ)، با که نالیکی تیا نه بیٔ که خراپه و تاوانی تیا پیشان ده دریت، ته نانه ت با به ناوی هه وال و زانیاری و وه رزش و... هتد، شه یتان هه لت نه خه له تینیت و ده رگای خراپه ت بو بکاته وه و به هویانه وه بی ئاگا بیت و تووشی تاوان بیت، موسلمان پاش هه موو ئه مانه ئه وه ماوه ئه رکی سه رشان ت بزانی ت و هه ستیت به کاری خوت* .

۱۳. روشت جوانی له گه ل خه ئکیدا:

هاوه لی به پریز عبدالله کوری مسعود (خوای لی پازی بیٔ) ده فه رموویت: پینغه مبه ر (ﷺ) فه رموو یه تی: ((أَلَا أُخْبِرُكُمْ بِمَنْ يُحْرَمُ عَلَى النَّارِ، أَوْ بِمَنْ تَحْرَمُ عَلَيْهِ النَّارُ؟ عَلَى كُلِّ قَرِيبٍ هَيِّنٍ سَهْلٍ))، و فی روایه للإمام أحمد أنه (ﷺ) قال: ((حُرْمَ عَلَى النَّارِ كُلُّ هَيِّنٍ لَيِّنٍ سَهْلٍ قَرِيبٍ مِنَ النَّاسِ))^(۱۰۵). واته: ئایا هه والتان پینده م به هه موو ئه و موسلمانانه ی که پاریزراون له ئاگری دۆزه خ، یان ئاگری دۆزه خیان له سه ر دوره، له سه ر هه موو موسلمانیک ی روو خووشی نه رم و نیان و له سه رخوو نزیک له خه لکی. وه له ریوایه تیکی ترده فه رموو یه تی: ئاگری دۆزه خ ریگه ی لیگیاره وه

* وه رگپیر.

^(۱۰۵) رواه الإمام أحمد "الفتح الرباني" (۱۷۸/۱۹)، والترمذي (۲۴۸۸)، وابن حبان (۴۷۰)، وقال الألباني في صحيح الترغيب والترهيب: صحيح لغيره (۲۶۷۶).

له سووتان و ئازاردانی هه موو موسلمانیکى پووخۆش و نهرم و نيان و له سه رخۆو نزیک له خه لکی.

١٤. ئارامگرتن له سه ر بوونی کچان و به خێو کردنیان و چاودێری کردنیان به چاکى:

دايکى ئيمانداران خاتوو عائيشه (خوای لى پازى بيټ) ده فه رموویت: پيغه مبه ر (ﷺ) فه رمويه تی: ((مَنْ ابْتُلِيَ بِشَيْءٍ مِنْ الْبَنَاتِ فَصَبَرَ عَلَيْهِنَّ كُنَّ لَهُ حِجَابًا مِنَ النَّارِ))^(١٠٦). واته: هه ر موسلمانیک تا قى کرايه وه به بوونی کچان، ئارامى له سه ر گرتن، ئه وه ئه و کچانه بۆى ده بنه په رده و به ربه ست له ئاگرى دۆزه خ.

وه له پيوایه تیكى تر دا خاتوو عائيشه (خوای لى پازى بيټ) ده فه رموویت: ئا فه ره تیك هات بۆ ما لمان دوو كچى له گه لدا بوو، داواى شتیكى لیكردم (خواردنیك)، منیش له خورما زیاتر هیچم نه بینى له مال خۆماندا، بۆیه ته نها خورما م پيڤدا، ئه ویش به شى كرد له نیوانیاندا و خۆى هیچى لى نه خوارد، کاتیك پيغه مبه ر (ﷺ) گه رايه وه ما له وه بۆم باس كرد، ئه ویش فه رموى: هیچ موسلمانیک تا قى نا کریته وه به بوونی کچان و ئارامیان له سه ر ده گریت، ئیلا ئه و کچانه بۆى ده بنه په رده و به ربه ست له ئاگرى دۆزه خ.

ها وه لى به رپیز عقیبه كورپی عامر (خوای لى پازى بيټ) ده فه رموویت: پيغه مبه ر (ﷺ) فه رمويه تی: ((مَنْ كَانَتْ لَهُ ثَلَاثُ بَنَاتٍ فَصَبَرَ عَلَيْهِنَّ، وَأَطَعَمَهُنَّ، وَسَقَاهُنَّ وَكَسَاهُنَّ، كُنَّ لَهُ حِجَابًا مِنَ النَّارِ))^(١٠٧). واته: هه ر موسلمانیک سى كچى هه بیټ، ئارامیان له سه ر بگریت، به جوانى خواردنیان بدات، وه ئاویان بدات (نان و ئاویان بداتى) وه جل و به رگیان بۆ بکات (جل و به رگی پۆشته و شه رعى)، ئه وه ئه و کچانه بۆى ده بنه په رده و به ربه ست له ئاگرى دۆزه خ.

^(١٠٦) رواه الإمام أحمد "الفتح الرباني" (٥٠/١٩)، والبخاري (١٤١٨)، ومسلم (٢٦٢٩)، والترمذي (١٩١٣).

^(١٠٧) رواه الإمام أحمد "الفتح الرباني" (٥٠/١٩)، وابن ماجه (٣٦٦٩)، وصححه الألباني في "صحيح الجامع" (٦٤٨٨).

دایکی ئیمانداران خاتوو عائیشه (خوای لئِ رازی بیټ) دهفه رمووئیت: پیغه مبهەر (ﷺ) فه رموویه تی: ((لَيْسَ أَحَدٌ مِنْ أُمَّتِي يَعُولُ ثَلَاثَ بَنَاتٍ، أَوْ ثَلَاثَ أَخَوَاتٍ، فَيُحْسِنُ إِلَيْهِنَّ، إِلَّا كُنَّ لَهُ سِتْرًا مِنْ النَّارِ)) (۱۰۸). واته: هیچ موسلمانیک نییه له ئوممه تی من که سئ کچه، یان سئ خوشک به خیو دهکات و چاکه یان له گه لدا دهکات و په وشتی جوان ده بیټ له گه لیاندا، ئیلا ئه و سئ کچه، یان سئ خوشکه بوی ده بنه په رده و به ربه ست له ئاگری دۆزه خ.

مُطَلَّب کورې عبدالله المخزومي (خوای لئِ رازی بیټ) دهفه رمووئیت: جاریکیان چووم بولای أم سَلَمَة خیزانی پیغه مبهەر (ﷺ)، أم سَلَمَة (خوای لئِ رازی بیټ) پئی ووتم: ئه ی کورې خۆم ئایا فه رمووده یه کت بۆ باس بکه م که له پیغه مبهرم (ﷺ) بیستووه؟ منیش ووتم: به لئِ ئه ی دایکی خۆم (خیزانه کانی پیغه مبهەر (ﷺ) دایکی ئیمانداران)، ئه ویش فه رمووی: گویم له پیغه مبهەر (ﷺ) بوو ده یفه رموو: هیچ موسلمانیک نییه که دوو کچه، یان دوو خوشک، یان دوو ئافره تی خزم و نزیکي به خیو دهکات، ئه و مه سره فه ی که ده یان کات حیسابی ئه جرو پاداشتی بۆ دهکات لای خوای په روه ردگار (له بهر خوای په روه ردگار به خیویان دهکات)، تا به هوی به خشینی وه ئه و دوو کچه، یان ئه و دوو خوشکه، یان ئه و دوو ئافره ته ده وله مند ده بن، یان بی پیویست ده بن له به خشین و مه سره فی ئه و موسلمانانه، ئیلا ئه و دوو کچه ی، یان ئه و دوو خوشکه ی، یان ئه و دوو ئافره ته ی خزم و نزیکي بوی ده بنه په رده و به ربه ست له ئاگری دۆزه خ.

کاتیک ده ووترئیت: ئه و دوو کچه، یان ئه و دوو خوشکه، یان ئه و دوو ئافره ته (ئافره تان) بوی ده بنه په رده و به ربه ست له ئاگری دۆزه خ، ده بیټ ئه و که سه به په روه رده یه کی ئیسلامی و شه رعی په روه رده یان بکات، چاک بوون له گه لیاندا و خزمه ت کردنیان ته نها بۆ دونیا نه بیټ، به لکو بۆ دواپوژئیش بیټ، که ده بیټ فیږی چاکه یان بکات و پښه ی خراپه یان لیږگرت.

(۱۰۸) رواه البيهقي، وصححه الألباني في صحيح الجامع (۵۳۷۲).

۱۵. نارامگرتن له کاتی توشبوون به نه خوښی گرانه تا:

هاوه لى به پريز أبوهريرة (خوای لى پازى بيټ) ده فهرموويت: جار يکيان پيغه مبهر (ﷺ) سهردانى پياويکى کرد که نه خوښى گرانه تاى گرتبوو، پيى فهرموو: موژدهت ليبيټ، خوای په روه ردگار ده فهرموويت: ((هِيَ نَارِي أَسْلَطُهَا عَلَى عَبْدِي الْمُذْنِبِ لِتَكُونَ حَظَّهُ مِنَ النَّارِ))^(۱۰۹). واته: نه وه ئاگرى خوښه ده ديدم به سهر بندهى تاوانبارمدا تا به شى بيټ له ئاگرى دوزه خ "سزای دواړوژى پيکه م ده بيټ".

هاوه لى به پريز أبوامامة (خوای لى پازى بيټ) ده فهرموويت: پيغه مبهر (ﷺ) فهرموويه تى: ((الْحُمَّى كَبِيرٌ مِنْ جَهَنَّمَ، فَمَا أَصَابَ الْمُؤْمِنَ مِنْهَا كَانَ حَظَّهُ مِنَ النَّارِ))^(۱۱۰). واته: نه خوښى گرانه تا له گرو تين و هه لاوى گهرمى ئاگرى دوزه خه وهيه، بويه هر موسلمانيك توشى بيټ له دونيادا، نه وه به شيتى له ئاگر (واته: له دواړوژدا توشى ئاگرى دوزه خ نابيټ).

زانای پايه به رز ئيمامى المناوي (په حمه تى خوای ليبيټ) ده ليت: هر موسلمانيك توشى نه وه خوښييه بيټ نه وه زور به ئاسانى به سهر پردى (صراط) دا ده په پيټه وه، به شيوه يه كى وا هه ست به ناخوښى و نارپه حه تى ناكات^(۱۱۱). بويه دروست نيبه جوين به نه خوښى گرانه تا و هيچ جوړه نه خوښييه ك بدريټ، له بهر نه وهى پيغه مبهر (ﷺ) فهرمانى پيكر دووين كه نابيټ جوين به هيچ جوړه نه خوښييه ك بده ين.

هه روه ك هاوه لى به پريز جابر كورى عبد الله (خوای لى پازى بيټ) ده فهرموويت: جار يکيان پيغه مبهر (ﷺ) چوو بولاى (أمّ السائب، يان أمّ المسيب)، فهرمووى: نه وه چيته (أمّ السائب،

^(۱۰۹) رواه الإمام أحمد "الفتح الرباني" (۱۳۵/۱۹)، والترمذي واللفظ له (۲۰۸۸)، وابن ماجه (۳۴۷۰)، والحاكم (۴۹۶/۱)، وحسنه ابن

كثير في "النهاية" (۱۲۶/۲)، وصححه الألباني في "صحيح الجامع" (۳۲).

^(۱۱۰) رواه الإمام أحمد "الفتح الرباني" (۱۶۰/۱۷)، وصححه الألباني في "صحيح الجامع" (۳۱۸۸).

^(۱۱۱) بروانه: فيض القدير شرح الجامع الصغير للمناوي (۴۲۱/۳).

يان أمّ المُسِيب) هه لده له رزيت؟ ئه ويش ووتى: العُمى لا بَارَكَ اللهُ فِيهَا! فَقَالَ: لا تَسِي العُمى فَإِنَّهَا تُذْهِبُ خَطَايَا بَنِي آدَمَ كَمَا يُذْهِبُ الكَيْرُ خَبَثَ الحَدِيدِ))^(١١٢). واته: ووتى: نه خووشى گرانه تامه، خوا به ره كه تى تينه كات، پيغه مبهه (عليه السلام) فه رموى: نا، جوينى پى مه ده، چونكه ئه و نه خووشيه تاوانى موسلمان لا ده بات و نايه يلىت هه روه ك چون ئاگر خلت و خاش و پيسى ئاسن نايلىت، (تووشبون به نه خووشى گرانه تا پاك بوونه وهيه له تاوان).

١٦. سه لاواتدان له سهه ر پيغه مبهه (عليه السلام) له كاتى ناو هيئانى يان بيستنى ناوى:

مُحَمَّدُ كورِى عَلِي كورِى حُسَيْن (خويان لى رازى بيت) له باوكيه وه ده گيرپيته وه وه ده فه رموييت: پيغه مبهه (عليه السلام) فه رمويه تى: ((مَنْ ذُكِرْتُ عِنْدَهُ فَلَمْ يُصَلِّ عَلَيَّ فَقَدْ خَطِيَ طَرِيقَ الْجَنَّةِ))^(١١٣). واته: هه ر موسلمانيك ناوى منى لا هيئرا (باسكرا) سه لاواتى له سهه ر نه دا، ئه وه به راستى ريگه ي راستى به هه شتى هه له كردووه^(١١٤). واته: هه ر موسلمانيك ناوى پيغه مبهه (عليه السلام) بيست و به ده ستى ئه نه قست سه لاواتى له سهه ر نه دا (گرنگى پينه داو به گه وره ي نه زانى)، ئه وه به راستى ريگه ي به هه شتى هه له كردووه، وه ريگه ي راستى به هه شتى ته نها رويشتنه به سهه ر پردى (صراط) دا، وه هه ر كه سيك ريگه ي (صراط) هه له بكات، ئه وه هيچى بو نه ماوه مه گه ر بهه ر بوونه وه وه كه وتنه خواره وه له سهه ر پردى (صراط) وه بو ناو ئاگرى دوزه خ.

واتاى فه رمووده كه ئه وه ده گه يه نييت: كه هه ر موسلمانيك كاتي ك ناوى پيغه مبهه (عليه السلام) ده بيستيت و سه لاواتى له سهه ر ده دات و ده لييت: (عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَام) يان (صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ)، ئه وه ريگه ي به هه شت هه له ناكات و لى ناكو رپيت، به لكو ريگه ي به هه شتى بو ئاسان ده بيت، وه

^(١١٢) رواه الإمام مسلم واللفظ له (٢٥٧٥)، وابن ماجه (٣٤٦٩).

^(١١٣) رواه البيهقي في الشعب (١٥٧٣)، وصححه الألباني في "فضل الصلاة على النبي" (عليه السلام) (٤٤).

^(١١٤) بيوانه: شرح "عمدة الأحكام" للشيخ عبد الله بن عبد الرحمن بن عبد الله بن جبرين (١٣/٢١).

رِیگه‌ی پاستی به هشتیش بریتیه له په پینه‌وه به‌سه‌ر پردی (صراط) دا به ئاسانی و چوونه ناو به هشت، ده‌ی که‌وابوو موسلمانان خوشه‌ویست هر کاتیک ناوی پیغه‌مبه‌ری خوشه‌ویست (علیه‌السلام) بیست، بلای: (عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَام) یان (صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ)، تا رِیگه‌ی به هشت هه‌له نه‌که‌یت. هاوه‌لی به‌رِیز حُسین کورِی ئیمامی عَلِی (خوایان لای پازی بیت) ده‌فه‌رموویت: پیغه‌مبه‌ر (علیه‌السلام) فه‌رموویه‌تی: ((مَنْ ذُكِرْتُ عَنْدهُ فَخَطِيَ الصَّلَاةَ عَلَيَّ، خَطِيَ طَرِيقَ الْجَنَّةِ))^(۱۱۵). واته: هر موسلمانیک ناوی منی لا هینراو بیستی، وه به ده‌ستی نه‌نقه‌ست سه‌لاواتی له‌سه‌رم نه‌دا، نه‌وه به‌پاستی رِیگه‌ی به هشتی هه‌له کردووه.

هاوه‌لی به‌رِیز ابنُ عَبَّاس (خوایان لای پازی بیت) ده‌فه‌رموویت: پیغه‌مبه‌ر (علیه‌السلام) فه‌رموویه‌تی: ((مَنْ نَسِيَ الصَّلَاةَ عَلَيَّ خَطِيَ طَرِيقَ الْجَنَّةِ))^(۱۱۶). واته: هر موسلمانیک به‌ده‌ستی نه‌نقه‌ست سه‌لاوات له‌سه‌رم نه‌داو وازی لایبهنیت، نه‌وه به‌پاستی رِیگه‌ی به هشتی هه‌له کردووه.

زانای پایه‌به‌رز ئیمامی المُنَاوِی (په‌حمه‌تی خوی لایبیت) ده‌لایت: وشه‌ی (نسی) واته: به‌ده‌ستی نه‌نقه‌ست سه‌لاوات له‌سه‌رم نه‌داو وازی لایبهنیت، چونکه هه‌ندی جار وشه‌ی (النسیان) به واتای واز لایبهنان و پشت گوی خستن دیت، نه‌که به‌واتای له‌بیر چوون، چونکه کاتیک که‌سیک شتیکی له‌بیر ده‌چیت هیچی له‌سه‌ر نییه، هه‌روه‌ک خوی په‌روه‌ردگار ده‌فه‌رموویت: ﴿أَنْتَكَ ءَايَتُنَا فَسَيُنَا

۱۱۶ ﴿طه: ۱۲۶﴾. واته: ئایه‌ته‌کانی ئیمه‌ت پیگه‌یشت پشت گویت خست و وازت لایبهنان به‌یستی خوت^(۱۱۷). هاوه‌لی به‌رِیز جابر کورِی سَمُرَة (خوی لای پازی بیت) ده‌فه‌رموویت: جارِیکان پیغه‌مبه‌ر (علیه‌السلام) سه‌رکه‌وته سه‌ر مینبه‌ر له‌پله‌ی یه‌که‌م فه‌رمووی: (آمین)، وه پله‌ی دووه‌میش

^(۱۱۵) رواه الطبرانی في "الأوسط"، وحسنه ابن حجر في "الفتح" (۱۱/۱۷۲ ح ۶۳۵۸)، والسيوطي في "الجامع الصغير" (۸۶۷۹)، وصححه الألباني في "صحيح الجامع" (۶۲۴۵).

^(۱۱۶) رواه ابن ماجه (۹۰۸)، والبيهقي (۵۸۷۲)، وصححه الألباني في "صحيح الجامع" (۶۵۶۸).

^(۱۱۷) بروانه: فيض القدير شرح الجامع الصغير للمناوي (۱۲۹/۶).

ووتی: (آمین)، وه له پلهی سییه میش ووتی: (آمین)، پاشان که هاوه لانی به پریز پرساریان کرد
 له پیغه مبهر (علیه السلام) بوجی سی جار ووتت: (آمین)، پیغه مبهر (علیه السلام) فه رموی: ((أَتَانِي جَبْرِيلُ
 عَلَيْهِ السَّلَامُ))، فَقَالَ: يَا مُحَمَّدُ مَنْ أَدْرَكَ أَحَدَ وَالِدَيْهِ، فَمَاتَ، فَدَخَلَ النَّارَ، فَأَبْعَدَهُ اللَّهُ، قُلْ آمِينَ،
 فَقُلْتُ: آمِينَ، قَالَ: يَا مُحَمَّدُ مَنْ أَدْرَكَ شَهْرَ رَمَضَانَ، فَمَاتَ، فَلَمْ يُعْفَرْ لَهُ، فَأَدْخَلَ النَّارَ، فَأَبْعَدَهُ
 اللَّهُ، قُلْ آمِينَ، فَقُلْتُ: آمِينَ، قَالَ: وَمَنْ ذُكِرَتْ عِنْدَهُ فَلَمْ يُصَلِّ عَلَيْكَ، فَمَاتَ فَدَخَلَ النَّارَ، فَأَبْعَدَهُ
 اللَّهُ، قُلْ آمِينَ، فَقُلْتُ: آمِينَ))^(۱۱۸). واته: کاتیک ئەم ووت: (آمین)، ئەوه جبریل (علیه السلام) بوو
 هات بۆ لام و پیی ووتم: ئەی مُحَمَّد (علیه السلام) هەر موسلمانیک یه کیک له دایک و باوکی پیر بوون و
 که و تنه لای، ئەو موسلمانه ئەوه نده چاکه ی له گه لدا نه کردن تا به هویانه وه بجیته به هه شته وه،
 به لکو خراب بوو له گه لیان، کاتیک مردوو چوو ه ئاگری دۆزه خه وه، ئەوه خوای پهروه ردگار له
 پهحم و به زهیی خوئی دووری بخاته وه، بلی: (آمین)، منیش ووتم: (آمین)، کاتیک له پلهی دووه م
 ووتم: (آمین)، جبریل (علیه السلام) پیی ووتم: ئەی مُحَمَّد (علیه السلام) هەر موسلمانیک کاتیک مانگی
 په مه زانی پیگه یشت ئەوه نده چاکه ی تیا نه کرد تا به هویه وه بجیته به هه شته وه، به لکو خراپه ی
 تیا ده کرد (به پۆزوو نه ده بوو، تاوانی تیا ئە نجام ده دا)، کاتیک مردوو چوو ه ئاگری دۆزه خه وه،
 ئەوه خوای پهروه ردگار له پهحم و به زهیی خوئی دووری خاته وه، بلی: (آمین)، منیش ووتم:
 (آمین)، کاتیک له پلهی سییه م ووتم: (آمین)، جبریل (علیه السلام) پیی ووتم: ئەی مُحَمَّد (علیه السلام)
 هەر موسلمانیک کاتیک ناوی توئی لا هی تراو بیستی، به لام سه لاواتی له سهرت نه دا، تا به هویه وه
 بجیته به هه شته وه، به لکو گوئی پینه داو پشت گوئی خست و به که می زانی، کاتیک مردوو چوو ه
 ئاگری دۆزه خه وه، ئەوه خوای پهروه ردگار له پهحم و به زهیی خوئی دووری خاته وه، بلی:
 (آمین)، منیش ووتم: (آمین).

^(۱۱۸) رواه الطبرانی (۱۹۹۰)، وابن حبان (۴۱۰)، وصححه الألبانی فی "التعليقات الحسان علی صحیح ابن حبان" (۴۰۹).

ئەم فەرموودانە بەلگە نین لەسەر واجبیتى سەلاواتدان لەسەر پيغەمبەر (ﷺ) ھەر کاتىك ناوى باسکرا، ھەرۆك زانای پایەبەرز **ابن حَجَر** (پەحمەتى خواى لىبىت) دەلىت: ئەم فەرموودانە بەلگە نین لەسەر واجبیتى سەلاواتدان لەسەر پيغەمبەر (ﷺ)، بەلکو بەلگەيە لەسەر گەرەبە و سوننەتیتى و جەختکراوى سەلاواتدان لەسەرى (ﷺ) ھەرکاتىك ناوى بیسترا، وە بەلگەيە لەسەر ئەوھى داواکراوھ لەو کەسەى کە زۆر جار ناوى پيغەمبەر (ﷺ) دەبیستیت و سەلاواتى لەسەر نادات، تا سەلاواتى لەسەر بدات کاتىك ناوى بیست، وە ئەم فەرموودانە بەلگەش نین لەسەر واجبیتى دووبارە کردنەوھى سەلاواتدان لەسەر پيغەمبەر (ﷺ) ھەر کاتىك ناوى دووبارە کرایەوھ لە دانیشتنیکدا ^(۱۱۹).

۱۷. فرياکەوتنى "الله أكبر"ى نوێژ دابەستن لەگەڵ ئىمامدا :

فرياکەوتنى "الله أكبر"ى نوێژ دابەستن لەگەڵ ئىمامدا چل پۆژ بە بەردەوامى موسلمان دەپاریزیت لە ئاگرى دۆزەخ، ھاوھلى بەرپز انس كوپى مالك (خواى لى پازى بىت) دەفەرموویت: پيغەمبەر (ﷺ) فەرموویەتى: ((مَنْ صَلَّى لِلَّهِ أَرْبَعِينَ يَوْمًا فِي جَمَاعَةٍ يُدْرِكُ التَّكْبِيرَةَ الْأُولَى كُتِبَتْ لَهُ بَرَاءَتَانِ: بَرَاءَةٌ مِنَ النَّارِ، وَبَرَاءَةٌ مِنَ النَّفَاقِ)) ^(۱۲۰). واتە: ھەر موسلمانىك چل پۆژ لەسەر يەك و بە بەردەوامى نوێژ بە جەماعەت بکات تەنھا بۆ خواى پەروردگار (دوور بىت لە پیاو خو دەرخستن و....)، ئەوھ لە دوو شت پارێزراو دەبىت، لە ئاگرى دۆزەخ و لە دوو پووی.

موسلمان ناتوانیت فريای "الله أكبر"ى نوێژ دابەستن بکەویت لەگەڵ ئىمامدا مەگەر زوو بچیت بۆ نوێژ، ھەندىك لە پیاوچاكانى ئەم ئوممەتە ئەگەر فريای "الله أكبر"ى نوێژ دابەستن نەکەوتنایە

^(۱۱۹) بڕوانە: فتح الباري بشرح صحيح البخاري لابن حجر العسقلاني (۱۱/۱۷۳ ح ۶۳۵۸).

^(۱۲۰) رواه الترمذي (۲۴۱)، وحسنه الألباني في "صحيح الجامع" (۶۳۶۵).

له گه ل ئيمامدا ئه وه سه ره خووشيان له خويان ده كرد، له بهر ئه وه ی ئه وه دوو شایه تییه گه وره یه یان له ده ست چوو

له لایه ن خوای په روه ردگار ه وه، پاریزراوی له ناگری دۆزه خ و له دوو پوو یی .

ئیمامی ابراهیم التّخعی (په حمه تی خوای لیبیت) ده لیّت: کاتیک بینیت موسلمانیک که مه ترخه مه و دوا ده که ویت له "الله اکبر" ی نویت دابه ستن له گه ل ئیمامدا ئه وه ده ستی لی بشو (واته: پیاویکی باش نییه) ^(۱۲۱).

تابعی بهر پیز سعید کوری المسیب (په حمه تی خوای لیبیت) لیی گپردراوه ته وه که نزیکه ی چل سال "الله اکبر" ی نویت دابه ستنی له گه ل ئیمامدا له ده ست نه چوو، له بهر ئه وه ی بهر ده وام له سه فی یه که م نویتی کردوو له مزگه وتی پیغه مبه ر ^(ﷺ).

ئیمامی وکیع (په حمه تی خوای لیبیت) ده لیّت: ئیمامی اعْمَش (په حمه تی خوای لیبیت) نزیکه ی سه فتا سال "الله اکبر" ی نویت دابه ستنی له گه ل ئیمامدا نه فه وتاوه ^(۱۲۲).

۱۸. گرتنی ده ست نویت به جوانی:

ده ست نویت جوان گرتن بو نویت لاشه ی موسلمان ده پاریزیت له گرو تین و شالای ناگری دۆزه خ کاتیک ئه وه موسلمان ه به سه ر پردی (صراط) دا تیده ه پیت.

هاوه لی بهر پیز عبدالله کوری عمرو (خوایان لی پازی بیت) ده فه رموویت: جاریکیان له گه ل پیغه مبه ردا ^(ﷺ) گه پاینه وه له شاری مه که وه بو شاری مه دینه، له ریگا ئاویکمان لیده رکه وت، کاتی نویتی عه سر بوو هه ندی له هاوه لان (خوایان لی پازی بیت) په له یان کرد له پیش ئیمه وه چوون بو ده ست نویت گرتن، کاتیک گه یشتینه لایان بینیمان پاژنه ی پییان ته ر نه بووه (ئاوی

^(۱۲۱) بروانه: حلیه الأولیاء وطبقات الأصفیاء لأبي نعیم (۵۱/۲).

^(۱۲۲) بروانه: صفة الصفوة لابن الجوزي (۶۹/۲).

به رنه كه وتبو)، كاتيك پيغه مبهـر (ﷺ) بينيتيانى فهـرموى: ((وَيْلٌ لِلْأَعْقَابِ مِنَ النَّارِ، أَسِغُوا
 (الْوُضُوءَ))^(۱۲۳). واته: هاوار بؤ ئهـو كه سانهـى كاتيك نويژ دهـگرن و پاژنهـى پييان تهـر ناكهـن،
 موسلمانان كاتيك دهـست نويژ دهـگرن پاژنهـى پيتان تهـر بكهـن و جوان دهـست نويژ بگرن.

جاريكيان أبوهريرة (خوای لى پازى بيت) كه سانىكى بينى دهـست نويژيان دهـگرت، پييانى فهـرموى:
 گويم له أبو القاسم (واته: پيغه مبهـرى خوا) (ﷺ) بووه، دهـيفهـرموى: ((وَيْلٌ لِلْعَرَاقِبِ مِنَ النَّارِ))
 (۱۲۴). واته: هاوارو له ناوچوون بؤ ئهـو كه سانهـى كاتيك دهـست نويژ دهـگرن و پاژنهـى پييان تهـر
 ناكهـن.

۱۹. سهـلام كردن و خواردن بهـ خشين و شهـو نويژ كردن:

عبدالله كورپى سلام (خوای لى پازى بيت) دهـفهـرمويّت: كاتيك پيغه مبهـر (ﷺ) هات بؤ
 شارى مهـدينه، خهـلكى كه وتنهـرى بؤ بينينى پيغه مبهـر (ﷺ)، دهـووترا: پيغه مبهـر
 (ﷺ) هات، پيغه مبهـر (ﷺ) هات، پيغه مبهـر (ﷺ) هات، عبدالله (خوای لى پازى بيت)
 دهـفهـرمويّت: منيش نزيك بوومهـوه ويسـتم پرووى پيغه مبهـرم (ﷺ) ليدهـر بكهـويّت،
 كاتيك پرووى پيغه مبهـرم (ﷺ) بينى بؤم دهـركهـوت ئهـم دهـم و چاوو پرووه گهـشه پرووى
 كه سيكى درؤزن نييه، يهـكهـم ووتهـى پيغه مبهـر (ﷺ) ئهـوه بووه دهـيفهـرموى: ((يَا أَيُّهَا
 النَّاسُ أَطْعَمُوا الطَّعَامَ، وَأَفْشُوا السَّلَامَ، وَصَلُّوا الْأَرْحَامَ، وَصَلُّوا بِاللَّيْلِ وَالنَّاسُ نِيَامَ، تَدْخُلُوا
 الْجَنَّةَ بِسَلَامٍ))^(۱۲۵). واته: ئهـى خهـلكينه خواردن بهـهـخشن (بهـ فهـقيرو هـهـژاران)، وهـ

^(۱۲۳) رواه الإمام أحمد "الفتح الرباني" (۴۲/۲)، والبخاري (۶۰)، ومسلم واللفظ له (۲۴۱)، والنسائي (۱۱۱)، وأبو داود (۹۷)، وابن
 ماجه (۴۵۱).

^(۱۲۴) رواه الإمام أحمد "الفتح الرباني" (۴۲/۲)، ومسلم واللفظ له (۲۴۲)، وابن ماجه (۴۵۲).

^(۱۲۵) رواه الإمام أحمد "الفتح الرباني" (۳۳۱/۱۷)، والترمذي واللفظ له (۲۴۸۵)، وابن ماجه (۱۳۳۴)، والدارمي (۱۴۶۰)، وصححه
 الألباني في "صحيح الترغيب والترهيب" (۷۸۶۵).

سهلام بکهن، وه سیلهی پهحم به جی بگهیهنن له گهل خزم و کهس و کارتاند، وه شه و نویژ بکهن له کاتیکیدا خه لکی خه وتوون، نه گهر نه م کارانه تان کرد نه وه به سهلامه تی ده چنه به هه شته وه.

حیکمهت له باس کردنی چوونه به هه شت به سهلامه تی بو موسلمانیک که نه م کارانه ده کات، نه وه یه: کاتیکی موسلمان به سهر پردی (صراط) دا ده پوات به سهلامه نی ده په پیته وه بیته وهی ناگری دوزه خ بیسوتینیت.

۲۰. هه ر موسلمانیک کوتا وشه ی (لا اله الا الله) بیته:

هه ر موسلمانیک کوتا وشه ی نه م زیکرانه بیت نه وه ده چیته به هه شته وه: ((لا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ، لا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ، لا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ لا شَرِيكَ لَهُ، لا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ، لا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ)).

هاوه لانی به پیز أبوهریره و أبو سعید الخدری (خوایان لی پازی بیت) ده فه رمون: پیغه مبه ر (ﷺ) فه رموویه تی: ((إِذَا قَالَ الْعَبْدُ لا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ، قَالَ: يَقُولُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ: صَدَقَ عَبْدِي لا إِلَهَ إِلَّا أَنَا وَأَنَا أَكْبَرُ، وَإِذَا قَالَ الْعَبْدُ: لا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ، قَالَ: صَدَقَ عَبْدِي لا إِلَهَ إِلَّا أَنَا وَحْدِي، وَإِذَا قَالَ: لا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ لا شَرِيكَ لَهُ، قَالَ: صَدَقَ عَبْدِي لا إِلَهَ إِلَّا أَنَا وَلا شَرِيكَ لِي، وَإِذَا قَالَ: لا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ، قَالَ: صَدَقَ عَبْدِي لا إِلَهَ إِلَّا أَنَا لِي الْمُلْكُ وَلِي الْحَمْدُ، وَإِذَا قَالَ: لا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَلا حَوْلَ وَلا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ، قَالَ: صَدَقَ عَبْدِي لا إِلَهَ إِلَّا أَنَا وَلا حَوْلَ وَلا قُوَّةَ إِلَّا بِي، مَنْ رَزَقَهُنَّ عِنْدَ مَوْتِهِ لَمْ تَمْسَهُ النَّارُ))^(۱۲۶). واته: هه ر کاتیکی به نده ی موسلمان ووتی: "لا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ"، خوای په روه ردگار ده فه رموویت: به نده که م پاستی کرد، به پاستی هچ

^(۱۲۶) رواه الترمذي (۳۴۳۰)، وابن ماجه واللفظ له (۳۷۹۴)، وابن حبان (۸۵۱)، والحاكم (۵/۱)، وصححه الألباني في "صحيح الجامع"

په رستراویک نییه به حق جگه له من، وه من له هه موو کهس و شتیك گه وره ترم، وه هر کاتیك به ندهی موسلمان ووتی: "لا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ"، خوی په روه ردگار ده فه رموویت: به نده کهم راستی کرد، به راستی هیچ په رستراویک نییه به حق جگه له من به تاك و ته نها، وه هر کاتیك به ندهی موسلمان ووتی: "لا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ لَا شَرِيكَ لَهُ"، خوی په روه ردگار ده فه رموویت: به نده کهم راستی کرد، به راستی هیچ په رستراویک نییه به حق جگه له من، وه من هیچ هاو هل و شه ریکیکم نییه، وه هر کاتیك به ندهی موسلمان ووتی: "لا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ"، خوی په روه ردگار ده فه رموویت: به نده کهم راستی کرد، به راستی هیچ په رستراویک نییه به حق جگه له من، وه هه موو مولک و ده سه لات و سوپاس و ستایشی ته واو ته نها بو منه، وه هر کاتیك به ندهی موسلمان ووتی: "لا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ"، خوی په روه ردگار ده فه رموویت: به نده کهم راستی کرد، به راستی هیچ په رستراویک نییه به حق جگه له من، وه هیچ هه لس و که و توو هیژیک ناکریت جگه به من نه بییت، هر موسلمانیک له کاتی سه ره مه رگیدا نه مانه بلیت نه وه ناگری دوزه خ نایسووتینیت.

۲۱. په ناگرتن به خوی په روه ردگار له ناگری دوزه خ:

هاو هلی به پریز انس کوری مالک (خوی لی پازی بییت) ده فه رموویت: پیغه مبه ر (ﷺ) فه رموویه تی: ((مَا سَأَلَ رَجُلٌ مُسْلِمًا الْجَنَّةَ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ قَطُّ، إِلَّا قَالَتْ الْجَنَّةُ: اللَّهُمَّ ادْخِلْهُ الْجَنَّةَ، وَلَا اسْتَجَارَ مِنَ النَّارِ، إِلَّا قَالَتْ النَّارُ: اللَّهُمَّ أَجِرْهُ))^(۱۲۷). واته: هیچ به نده یه کی موسلمان نییه له پیاوان و ئافره تان سی جار داوی به هه شت بکات، ئیلا به هه شت ده لیت: خوی به نده یه بکه به هه شته وه، وه هیچ به نده یه کی موسلمان نییه له پیاوان و ئافره تان سی جار په نا ده گریت به

^(۱۲۷) رواه الإمام أحمد "الفتح الرباني" (۱۶۳/۲۴)، والترمذي واللفظ له (۲۵۷۲)، والنسائي (۵۵۲۱)، وابن ماجه (۴۳۴۰)، والحاكم (۵۳۵/۱)، وصححه الألباني في "صحيح الجامع" (۶۲۷۵).

خوای په‌روه‌ردگار له ئاگری دۆزه‌خ ئیلا دۆزه‌خ ده‌لیت: خوایه ئه‌و به‌نده‌یه بیاریزه له ئاگری دۆزه‌خ. وه فه‌رمانمان پیکراوه که دوا‌ی هه‌موو ته‌حیاتیک و پیش سه‌لامدانه‌وه له نوێژدا په‌نا بگرین به‌ خوای په‌روه‌ردگار له ئاگری دۆزه‌خ، هه‌روه‌ک أبوهریره (خوای لی‌ پازی بی‌ت) ده‌فه‌رموویت: پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) فه‌رموویه‌تی: ((إِذَا تَشَهَّدَ أَحَدُكُمْ فَلْيَسْتَعِذْ بِاللَّهِ مِنْ أَرْعَ يَقُولُ: اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ عَذَابِ جَهَنَّمَ، وَمِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ، وَمِنْ فِتْنَةِ الْمَحْيَا وَالْمَمَاتِ، وَمِنْ فِتْنَةِ الْمَسِيحِ الدَّجَالِ))^(۱۲۸). واته: هه‌ر یه‌کیک له ئیوه کاتیک ته‌حیاتان خویند پیش سه‌لامدانه‌وه په‌نا بگرین به‌ خوای په‌روه‌ردگار تا په‌ناتان بدات و بتان پارێزیت له ئاگری دۆزه‌خ، واته: ئه‌و موسلمانانه بلیت: ((اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ عَذَابِ جَهَنَّمَ، وَمِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ، وَمِنْ فِتْنَةِ الْمَحْيَا وَالْمَمَاتِ، وَمِنْ فِتْنَةِ الْمَسِيحِ الدَّجَالِ)). واته: ئه‌ی په‌روه‌ردگار په‌نات پیده‌گرم له سزای ئاگری دۆزه‌خ، وه له سزای ناو‌گۆر، وه په‌نات پیده‌گرم له نار‌ه‌حه‌تی و تاقی بوونه‌وه‌ی ژیان و مردن، وه په‌نات پیده‌گرم له فیتنه‌و ناشوبی ده‌ججال.

هه‌ر موسلمانیک په‌نا بگریت به‌ خوای په‌روه‌ردگار له ئاگری دۆزه‌خ ئومیده‌ خوای په‌روه‌ردگار بیپارێزیت لی، وه پزگاری بکات له شالووی ئاگری دۆزه‌خ کاتیک به‌سه‌ر پردی (صراط) دا ده‌روات.

۲۲. نازادکردنی (کۆیله):

هاوه‌لی به‌ریز أبوهریره (خوای لی‌ پازی بی‌ت) ده‌فه‌رموویت: پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) فه‌رموویه‌تی: ((مَنْ أَعْتَقَ رَقَبَةً مُسْلِمَةً أَعْتَقَ اللَّهُ بِكُلِّ عَضْوٍ مِنْهُ عَضْوًا مِنَ النَّارِ حَتَّىٰ فَرَجَهُ بِفَرْجِهِ))^(۱۲۹). واته: هه‌ر

^(۱۲۸) رواه الإمام أحمد "الفتح الرباني" (۲۹/۴)، والبخاري (۱۳۷۷)، ومسلم واللفظ له (۵۸۸)، والترمذي (۳۶۰۴)، والنسائي (۵۵۰۵)، وإبن ماجه (۹۰۹)، والدارمي (۱۳۴۴).

^(۱۲۹) رواه الإمام أحمد "الفتح الرباني" (۱۴۰/۱۴)، والبخاري واللفظ له (۶۷۱۵)، ومسلم (۱۵۰۹)، والترمذي (۱۵۴۱)، والنسائي (۳۱۴۵).

موسلمانیک به ندهیه کی موسلمان نازاد بکات، ئه وه خوی پهروردگار به هر ئه ندامیکی لاشه ی
 ئه و به ندهیه ئه ندامیکی لاشه ی ئه و موسلمانه نازاد دهکات له ئاگری دۆزهخ، تا داوینی ئه و
 موسلمانه به پزگارکردنی ئه و به ندهیه پزگار دهکات، (واته: خوی پهروردگار ئه و موسلمانه
 پزگار دهکات له ئاگری دۆزهخ به وینه ی نازادکردنی ئه و کۆیله یه، ههتا ئه گهر ئه و موسلمانه به
 داوینی تاوانیشی ئه نجام دابیت ئه وه خوی پهروردگار به نازاد کردنی ئه و به ندهیه نازادی
 دهکات، جگه له زینا چونکه زینا تاوانی گهره یه و پیوستی به تهوبه هه یه).

چۆن "کۆیله" نازاد دهکهیت؟ یان چۆن پاداشتی کۆیله نازاد کردنت دهست دهکهویت؟

موسلمانی خۆشه ویست ئه و ریگایانه ی که ئیسلام گرتویه تیه بهر بو نازادکردنی کۆیله زۆرن،
له وانه:

نازادکردنی کۆیله له کهفارهتی کوشتندا، خوی پهروردگار دهفه رموویت: ﴿وَمَا
 كَانَ لِمُؤْمِنٍ اَنْ یَقْتَلَ مُؤْمِنًا اِلَّا خَطَاً وَمَنْ قَتَلَ مُؤْمِنًا خَطَاً فَتَحْرِیرُ رَقَبَةٍ مُؤْمِنَةٍ وَدِیَةٌ مُسْلَمَةٌ اِلَى
 اَهْلِهِۦٓ اِلَّا اَنْ یَصَّدَّقُوْاۗ فَاِنْ كَانَ مِنْ قَوْمٍ عَدُوٍّ لَّكُمْ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَتَحْرِیرُ رَقَبَةٍ مُؤْمِنَةٍ وَاِنْ
 كَانَ مِنْ قَوْمٍ بَیْنَكُمْ وَبَیْنَهُمْ مِّیثَاقٌ فَدِیَةٌ مُسْلَمَةٌ اِلَى اَهْلِهِۦ وَتَحْرِیرُ رَقَبَةٍ مُؤْمِنَةٍ
 فَمَنْ لَّمْ یَجِدْ فَصِیَامٌ شَهْرَیْنِ مُتَتَابِعَیْنِ تَوْبَةً مِّنَ اللّٰهِ وَكَانَ اللّٰهُ عَلِیْمًا حَكِیْمًا ﴿۹۲﴾
 (النساء: ۹۲). واته: هیچ باوهرداریک ریگه ی پینه دراوه و بوی نییه که باوهرداریکی تر بکوژیت
 مه گهر به هه له، وه هه ر که سینک مرۆقیکی باوهرداری به هه له کوشت، ئه وه ده بیته له تۆله یدا
 دوو شت ئه نجام بدات، **یه کهم:** (فَتَحْرِیرُ رَقَبَةٍ مُؤْمِنَةٍ) نازادکردنی کۆیله یه کی باوهردار له بهر
 ئه وه ی تاوانیکی گهره ی ئه نجام داوه، **دووهم:** (وَ دِیَةٌ مُسْلَمَةٌ اِلَى اَهْلِهِۦ) وه خوینیکی به کهس و
 کاری کوژراوه که بدریته، (اِلَّا اَنْ یَصَّدَّقُوْا) مه گهر کهس و کاری کوژراوه که بیکه نه سه دهقه و
 بیبه خشن و خوینی لینه ستینن، (فَاِنْ كَانَ مِنْ قَوْمٍ عَدُوٍّ لَّكُمْ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَتَحْرِیرُ رَقَبَةٍ مُؤْمِنَةٍ)

ئەگەر كۆزراوه كه له تيره‌ى خوانه‌ناسانى دوژمنتان بوو، به‌لام موسلمان بوو ئەوه (ئەو كه‌سه‌ى كه به‌ه‌له‌ كوشتويه‌تى) ته‌ن‌ها كۆيله‌يه‌كى باوه‌ردار ئازاد ده‌كات، خوینی نادری، (وَإِنْ كَانَتْ مِنْ قَوْمٍ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمْ مِيثَاقٌ فَدِيَةٌ مُسَلَّمَةٌ إِلَىٰ أَهْلِهِ وَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مُّؤْمِنَةٍ) وه ئەگەر ئەو مرۆڤه ئيمانداره كۆزراوه له تيره‌يه‌كى خوانه‌ناسى هاوپه‌يمانتان بوو، ئەوه ده‌بێ تۆله‌ى خوینه‌كه‌ى به‌ ميراتگرى كۆزراوه‌كه‌ بدریت و به‌نده‌يه‌كى باوه‌ردار ئازاد بكات، (فَمَنْ لَّمْ يَجِدْ فَصِيَامٌ شَهْرَيْنِ مُتَتَابِعَيْنِ) جا هەر كه‌سێك به‌نده‌ى ده‌ست نه‌كه‌وت (تواناى كړينى نه‌بوو، يان هەر نه‌مابوو، وه‌ك ئیستا)، ئەوه ده‌بیت دوو مانگ به‌به‌رده‌وامى و بێ به‌ين تێكردن به‌ پۆڤوو بیت (مه‌گەر نه‌خۆش بیت يان به‌ر پۆژانى جه‌ژن بکه‌ويت)، (تَوْبَةً مِّنَ اللَّهِ) تا خواى په‌روه‌ردگار ته‌وبه له‌ بکوژه‌كه‌ وه‌برگریت، (وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا) خواى په‌روه‌ردگار زاناو كار به‌جێيه ده‌زانیت چى فه‌رمان و بريارێك بۆ به‌نده‌كانى چا‌كه‌.

ئازاد كردنى به‌نده‌ بۆ كه‌فاره‌تى (الظَّهَار) * : خواى په‌روه‌ردگار ده‌فه‌رموویت: ﴿ وَالَّذِينَ يُظَاهِرُونَ مِنْ نِسَائِهِمْ ثُمَّ يَعُودُونَ لِمَا قَالُوا فَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مِّن قَبْلِ أَنْ يَتَمَاسَا ذَٰلِكُمْ تُوْعَطُونَ بِهِ ۗ وَاللَّهُ بِمَا نَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ﴿٣﴾ (المجادلة: ٣). واته: ئەوانه‌ى له‌ ژنه‌كانيان (ظَّهَار) ده‌كهن، پاشان په‌شيمان ده‌بنه‌وه له‌ قسه‌ى خويان و ده‌يانه‌ويت بيان كه‌نه‌وه به‌ ژنى خويان، ئەو كه‌سه‌ پيش ئەوه‌ى ئەم كاره‌ بكات، ده‌بێ كۆيله‌يه‌كى باوه‌ردار ئازاد بكات، (واته: ئەو موسلمانه‌ كاتێك (ظَّهَار) له‌ ژنه‌كه‌ى ده‌كات و پاشان په‌شيمان ده‌بیت‌ه‌وه پيش ئەوه‌ى بجیت‌ه‌ لای و جيماعى له‌گه‌لدا بکات پيوسته به‌نده‌يه‌كى

* الظَّهَار: ئەوه‌يه‌ پياويك به‌ خيزانى بلت: تۆ وه‌كو دايمك وايت، يان وه‌كو پشتى دايمك وايت، واته: چۆن دايمك لېم حه‌رامه‌ تۆش به‌هه‌مان شيوه، ئەگەر پياويك واى به‌ ژنه‌كه‌ى ووت و پاشان په‌شيمان بووه‌وه، ئەوه‌ پيش ئەوه‌ى بجیت‌ه‌ لای خيزانه‌كه‌ى پيوسته به‌كێك له‌و كه‌فاره‌تانه‌ بدات كه‌ له‌ ئايه‌ته‌كه‌دا باسكراوه (واته: نايت جيماع له‌گه‌ل خيزانه‌كه‌دا بکات تا كه‌فاره‌تى قسه‌ى نه‌دات).

باوه‌ردار نازاد بکات، (ذَلِكُمْ تُوَعُّظُونَ بِهِ) ئەوہی خوا واجبی کردۆتە سەرتان لە نازادکردنی بەندە نامۆزگارییە که بۆتان و نامۆزگاریتانی پێدەکرێت تا جاریکی تر ئەو ووتانە بە دەمتاندا نەیت، وە خۆی پەرەدگاریش ناگادارە بەو کارو کردەوانە ی که ئێو دەیکەن.

ئەگەر ئەو موسلمانە ی که (ظہاری) لە ژنەکە ی کردوو و پاشان پەشیمان دەبیتەو ئەو پێش ئەوہی بچیتە لای خیزانی پێویستە بەندە یەکی باوه‌ردار نازاد بکات، ئەگەر بەندە ی دەست نەکەوت ئەو دەبیت دوو مانگ لەسەر یەک و بێ بەین تیکردن بە پۆژوو بیت، خو ئەگەر نەیتوانی ئەو دەبیت خواردنی شەست کەسی فەقیرو هەژار بدات.

وہ نازادکردنی بەندە ئە تۆئە ی کہ فارہتی سویند خواردنەدا، خۆی پەرەدگار دەفەرمویت:

﴿لَا يُؤَاخِذُكُمُ اللَّهُ بِاللَّغْوِ فِي أَيْمَانِكُمْ وَلَكِنْ يُؤَاخِذُكُمْ بِمَا عَقَّدْتُمُ الْأَيْمَانَ فَكَفَرْتُمْ بِهِ إِطْعَامُ عَشْرَةِ مَسْكِينٍ مِّنْ أَوْسَطٍ مَا تَطْعَمُونَ أَهْلِيكُمْ أَوْ كَسْوَتُهُمْ أَوْ تَحْرِيرُ رَقَبَةٍ فَمَنْ لَّمْ يَجِدْ فَصِيَامٌ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ ذَلِكَ كَفْرَةٌ أَيْمَانِكُمْ إِذَا حَلَفْتُمْ وَاحْفَظُوا أَيْمَانَكُمْ كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿٨٩﴾ (المائدة: ٨٩)

. واتە: خوا بە سویندی سەرزەرەکی و بێ مەبەست و بێ نیاز ناتانگرت و هیچتان لەسەر نانوسیت، بەلام بەو سویندانە دەتانگرت و لەسەرتان دەنوسیت که لە دلتانەوہ دیتە دەرو ناشیان بەنەسەر، جا هەر کەسیک سویندی ناو دل بخوات و نەیباتە سەر، یان بۆی نەکرا، ئەوہ دەبیت کہ فارہتی بدات بەم شیوہ یە: خواردنی دە کەسی فەقیرو هەژار بدات لەو خۆراکە مام ناوەندییە که ئێو پۆژانە بە مال و مندال و خیزانی خۆتانی دەدەن، یان دەبی جل و بەرگی دە کەسی فەقیرو هەژار بکەن، یان دەبیت کۆیلە یەک نازاد بکەن، جا هەر کەسیک ئەوانە ی نەبوو ئەوہ دەبیت سی پۆژ بە پۆژوو بیت، ئەوہ یە کہ فارہتی ئەو سویندانە ی که بە ئەنقەست خواردووتان و دەیان شکینن، دە ی کەوابوو سویندە کانتان پراگن و بیانپاریزن، بە ناچار ی نەبیت مەیان

شکینن، ئا بهو شیوهیه خوا یاساکانی خوئی پوون دهکاتوه بوټان تا ئیوهش سوپاسگوزاری پهروهردگارتان بن.

وه نازادکردنی کویله وهکو کهفارهت بو نهو کهسهی که له رۆژانی رهمهزاندا به رۆژوهو جیماع له گه ل

خیزانیدا دهکات، هاوهلی بهرپرز ابوهریرة (خوای لی پازی بیت) دهفهرموویت: جاریکیان له گه ل

پیغه مبهردا (ﷺ) دانیشتبووین له مهجلیسیک، پیاویک هات و وتی: ((يَا رَسُولَ اللَّهِ هَلْ كُنْتَ،

فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ): مَا لَكَ؟ قَالَ: وَقَعْتُ عَلَى امْرَأَتِي وَأَنَا صَائِمٌ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ):

هَلْ تَجِدُ رَقَبَةً تُعِقُّهَا؟ فَقَالَ: لَا، فَقَالَ: فَهَلْ تَسْتَطِيعُ أَنْ تَصُومَ شَهْرَيْنِ مُتَابِعَيْنِ؟ قَالَ: لَا، قَالَ:

فَهَلْ تَجِدُ إِطْعَامَ سِتِّينَ مِسْكِينًا؟ قَالَ: لَا، فَسَكَتَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ)، قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ: فَبَيْنَا نَحْنُ عِنْدَ

رَسُولِ اللَّهِ (ﷺ) إِذْ أَتَى بِعَرَقٍ فِيهِ تَمْرٌ وَالْعَرَقُ الْمَكْتَلُ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ): أَيْنَ السَّائِلُ أَنْفَا؟

خُذْ هَذَا التَّمْرَ فَتَصَدَّقْ، فَقَالَ الرَّجُلُ: أَعْلَى أَفْقَرٍ مِنْ أَهْلِي يَا رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) فَوَ اللَّهُ مَا بَيْنَ

لَأَبْتَيْهَا يُرِيدُ الْحَرَّتَيْنِ أَهْلُ بَيْتِ أَفْقَرٍ مِنْ أَهْلِ بَيْتِي، قَالَ: فَضَحِكَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) حَتَّى بَدَتْ

أَنْبِيَابُهُ، ثُمَّ قَالَ: أَطْعِمْهُ أَهْلَكَ)) (١٣٠). واته: ئەهی پیغه مبهردا (ﷺ) به هیلاکدا چووم، پیغه مبهردا

(ﷺ) فهرمووی: چیته بو به هیلاک چووی؟ پیاوهکه وتی: له گه ل خیزاندا جیماعم کرد له

کاتیکدا به رۆژوو بووم (له مانگی رهمهزاندا)، پیغه مبهردا (ﷺ) فهرمووی: ئایا کویله یه که شک

ده بهیت تا ئازادی بکهیت؟ پیاوهکه وتی: نه خیر، پیغه مبهردا (ﷺ) فهرمووی: ئایا ده توانی دوو

مانگ له سههه یه که به رۆژوو بیت؟ پیاوهکه وتی: نه خیر، پیغه مبهردا (ﷺ) فهرمووی: ئایا

ده توانی خواردنی شهست فهقیر بدهیت، پیاوهکه وتی: نه خیر، ابوهریرة (خوای لی پازی بیت)

دهفهرموویت: پیغه مبهردا (ﷺ) توژیک مایه وه سه به ته یه که خورمای بوټات، پاشان فهرمووی: کی

(١٣٠) رواه الإمام أحمد "الفتح الرباني" (٨٩/١٠)، والبخاري واللفظ له (١٩٣٦)، ومسلم (١١١)، والترمذي (٧٢٤)، وأبو داود (٢٣٩٠)،

وابن ماجه (١٦٧١).

بوو ٺه و ڪه سهي ڪه پيشتر پرسيارى ڪرد؟ پياوه ڪه ووتى من بووم؟ پيغهمبر (ﷺ) فهموى: پرؤ ٺه و سه به ته خورمايه به رهو بيڪه به خير، پياوه ڪه ووتى: ٺايا ڪه سيڪ هه يه له من فه قيرتر بيت تا بيڪه مه خير و بیده می؟ سویند به خوا له م په پ ٺه و په پى شار مالک نييه له مالى ٺيمه هه ژارتر بيت، پيغهمبر (ﷺ) پيڪه نى تا ددانى پيروزي دهر ڪه ووت، پاشان فهموى: پرؤ ٺه و سه به ته خورمايه بڪه خواردنى مال و منداله ڪه ت.

وه نازاد ڪردنى بهنده بو ڪه سيڪ ڪه بهنده ڪه نازاد دعات، زاذان (خوای لى پازى بيت) ده فهموى: چووم بو لای ابن عمر (خوایان لى پازى بيت) بهنده يه ڪى نازاد ڪرد بو، چيلڪه يه ڪيان شتيكى هه لگرت و ووتى: نازاد ڪردنى ٺه و بهنده يه به ٺه اندازه ي ٺه و چيلڪه داره خيرى تيا نييه، به لام گويم له پيغهمبر (ﷺ) بووه فهموى ته: ((مَنْ لَطَمَ مَمْلُوكَهُ أَوْ ضَرَبَهُ فَكَفَّارَتُهُ أَنْ يُعْتِقَهُ)) (۱۳۱). واته: هر ڪه سيڪ له ڪويله ڪه ي داو ٺه زيه تى داو بريندارى ڪرد ٺه وه ڪه فاره ته ڪه ي نازاد ڪرد نييه تى.

أبو مسعود الأنصاري (خوای لى پازى بيت) ده فهموى: ڪويله يه ڪم هه بوو ليم داو ٺه زيه تم دا، گويم له دهنگيڪ بوو له پشتمه وه دهيووت: خوای پهروه رڊگار به دهسه لاتره به سه رتا له دهسه لاتى تو به سه ر ٺه و دا، ڪاتيڪ ٺاوپم دايه وه بينيم پيغهمبره (ﷺ)، ووتم: ٺه ي پيغهمبر (ﷺ) نازاد بيت له بهر خوا، پيغهمبر (ﷺ) فهموى: ((أَمَّا لَوْ لَمْ تَفْعَلْ لَلْفَحْتِكَ النَّارُ أَوْ لَمَسْتِكَ النَّارُ)) (۱۳۲). واته: ٺه گهر نازاد نه ده ڪرد ٺه وه شالوى ٺاگرى ڏوزه ده تى گرت، يان ده تى سووتاند (واته: له دوارؤڙدا). نازاد ڪردنى ڪويله ته نها له بهر خوا ي پهروه رڊگار، بي هيچ ڪه فاره تيڪ خير و پاداشتى يه ڪجار زورى هه يه، وه خاوه نه ڪه ي رڊگار ده ڪات له ٺاگرى ڏوزه خ،

(۱۳۱) رواه الإمام أحمد "الفتح الرباني" (۱۴/۱۴۹)، ومسلم واللفظ له (۱۶۵۷)، وأبو داود (۵۱۶۸).

(۱۳۲) رواه الإمام أحمد "الفتح الرباني" (۱۴/۱۴۹)، ومسلم واللفظ له (۱۶۵۹)، والترمذي (۱۹۴۸)، وأبو داود (۵۱۵۹).

عَمْرُو كَوْرِي عَنبَسَةَ (خوای لیّ پازی بیّت) ده‌فهرموویّت: پیغهمبهر (ﷺ) فهرموویه‌تی: ((مَنْ أَعْتَقَ رَقَبَةً مُؤْمِنَةً كَانَتْ فِدَاءَهُ مِنَ النَّارِ)) (۱۳۳). واته: هر موسلمانیک کۆیله‌یه‌کی باوه‌پدار ئازاد بکات ئه‌وه بۆی ده‌بیته پزگارکهری له ئاگری دۆزه‌خ.

هر بۆیه پیاوچاکانی پیشینی ئه‌م ئوممه‌ته پیش‌برکینیان کردوو له ئازاد کردنی کۆیله، تا خیرو پاداشتی گه‌هری به‌نده ئازادکردنیان ده‌ست بکه‌ویّت.

نافع (خوای لیّ پازی بیّت) ده‌فهرموویّت: ابْنُ عُمَرَ (خوایان لیّ پازی بیّت) نه‌مرد تا هه‌زار یان زیاتر کۆیله‌ی ئازادکرد (۱۳۴).

وه حَکِیم کَوْرِي حِزَام (خوای لیّ پازی بیّت) له سه‌رده‌می جاهلیدا سه‌د کۆیله‌ی ئازاد کردوو، وه دوا‌ی موسلمان بوونیشی سه‌د کۆیله‌ی تری ئازاد کردوو (۱۳۵).

هاندانی ئیسلام و ده‌ست پیش‌خه‌ری موسلمانان بۆ کۆیله ئازاد کردن وای کرد که کۆیله‌یه‌تی نه‌مینیت، تا وای لیهاتوو موسلمان کۆیله‌یه‌ک نابینیت تا پزگاری بکات ئه‌گه‌ر یه‌کیک له‌و که‌فاراتانه‌ی که‌وته‌سه‌ر، یان بیه‌ویّت خیری کۆیله ئازاد کردنی ده‌ست بکه‌ویّت، ئه‌مه‌ش راستی فه‌رمووده‌ی خوای په‌روه‌ردگاری پیّ دیته‌دی که له چه‌ند ئایه‌تیکدا ده‌فهرموویّت: ﴿فَمَنْ لَّمْ يَجِدْ فَصِيَامَ شَهْرَيْنِ مُتَتَابِعَيْنِ﴾ (النساء: ۹۲)، وه ﴿فَمَنْ لَّمْ يَجِدْ فَصِيَامُ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ﴾ (المائدة: ۸۹)، واته: ئه‌گه‌ر که‌سیک کۆیله‌ی نه‌بوو یان ده‌ستی نه‌که‌وت ئه‌وه با دوو مانگ له‌سه‌ر یه‌ک و بیّ به‌ین تیکردن به‌ پۆژوو بیّت (له‌ که‌فاره‌تی کوشتندا)، یان سیّ پۆژ به‌ پۆژوو بیّت له‌ که‌فاره‌تی سویند خوارندا (پاش ئه‌وه‌ی ئه‌و که‌سه سویندی خواردوو و نایباته سه‌رو ده‌یشکینیت).

(۱۳۳) رواه الإمام أحمد "الفتح الرباني" (۱/۴۲/۱)، والنسائي (۳۱۴۲)، وأبو داود (۳۹۶۶)، وصححه الألباني في "صحيح الجامع" (۶۰۵۰).

(۱۳۴) بروانه: صفة الصفوة لابن الجوزي (۱/۲۴۰).

(۱۳۵) بروانه: صفة الصفوة لابن الجوزي (۱/۳۱۳).

بەمەش بۆمان دەردەكەوئیت ئىسلام يەكەم دینە كە كۆیلەى ئازاد كەردووه بە ھۆكارى زۆر سووك و ئاسان.

موسلمانى خۆشەويست فەزلى و بەرەكەتى خوائى پەرەردگار زۆرە بەسەرمانەوہ لە كاتىكدا بىبەشى نەكردووين لە خىرو پاداشتى كۆيلە ئازادكردن سەرەپاى نەبوونى يان ئەستەم دەست كەوتنى (لە پۆژگارى ئەمپروماندا)، بەلكو چەند كاريكى خىرى بۆ داناوین بە كەردنیاں خىرو پاداشتى كۆيلە ئازاد كەردنمان دەست دەكەوئیت، ئەمەش واتاى پزگار بوونە لە ئاگرى دۆزەخ، بەلام ئەم كارە خىرانە شوينى كە فارەتى كوشتن و ظهار و سویند خواردن و... ناگریتەوہ.

ئەو كارە خىرانەى خىرو پاداشتى كۆيلە ئازاد كەردنیاں ھەيە ئەمانەن

يەكەم: سورانەوہ بە دەورى كەعبەى پىرۆزدا (الطواف):

إِبْنُ عَبَّادٍ كَوْرِي عُمَيْر (خوایان لى پازى بىت) لە باوكییهوہ دەگىرپیتەوہو دەفەرمووئیت: جارێكىان "عبدالله كورپى ئىمامى عُمَر" م بینى (خوایان لى پازى بىت) لە پووكنى (اليماني) و پوكنى (بەردەرەشەكە "الحجر الأسود") زیاد دەچووہ پىشەوہ، ھىچ كات ھاوہلانى بەپىزى پىغەمبەرم (ﷺ) نەبینىبو بەو شىوہیە، منیش ووتم: ئەى باوكى عبدالرحمن دەتبىنم لە پوكنى (اليماني) و پوكنى (بەردەرەشەكە) زیاد دەچیتە پىشەوہ، ھىچ كات ھاوہلانى بەپىزى پىغەمبەرم (ﷺ) نەبینىبو بەو شىوہیە، "عبدالله كورپى ئىمامى عُمَر" (خوایان لى پازى بىت) فەرمووى: بۆیە ئەو كارە دەكەم، چونكە گويم لە پىغەمبەر (ﷺ) بووہ فەرموویەتى: ((إِنَّ مَسْحَهُمَا كَفَّارَةٌ لِلْخَطَايَا))، واتە: دەست ھىنان بە پوكنى (اليماني) و پوكنى (بەردەرەشەكە "الحجر الأسود")

دهبیته هۆکاری لیخۆش بوون و سڤینه وهی تاوانه کان. وه گویم له پیغه مبهەر (ﷺ) بووه
 فهرموویه تی: ((مَنْ طَافَ بِهَذَا الْبَيْتِ أُسْبُوعًا فَأَحْصَاهُ كَانَ كَعَتَقِ رَقَبَةٍ لَا يَضَعُ قَدَمًا وَلَا يَرْفَعُ أُخْرَى
 إِلَّا حَطَّ اللَّهُ عَنْهُ خَطِيئَةً وَكَسَبَ لَهَا بِهَا حَسَنَةً)) (۱۳۶). واته: هەر که سیك به دهوری ئەم بهیته دا
 بسوڤیته وه چهوت جار بی که م و زیاد، ئەوه خیرو پاداشتی کۆیله ئازاد کردنیکی هیه، وه ئەو
 که سهی که ته و اف دهکات هیچ پییه کی هه لئاگرئ و ئەوی تریان دانانیت ئیلا خوی پهروه رداگار
 تاوانیکی پی دهسڤیته وه و خیریکی بو ده نووسیت.

دهی که وابوو ئەی موسلماننی خۆشه ویست کاتیك ریت که وته ئەو شوینه پیروژه ته و اف زۆر بکه و
 کاتت به بازارو سهردانی شوینیك مه کوژه که له سوننه تدا نه هاتوو، چونکه ئەو خیره
 گه وره یه ت له دهست دهچیت و له هیچ شوینیکی سهر پووی زهوی دهستت ناکه ویت.

دووهم: کردنی دوو پکات نویژی سوننه ت له دواي ته و اف کردن، وه هاتوو چۆی نیوان سه فاو مه پروه:

ئیمامی عُمَر (خوای لی پازی بیته) ده فهرموویت: پیغه مبهەر (ﷺ) فهرموویه تی: ((... وَأَمَّا رَكَعَاتُ
 الطَّوَّافِ، كَعَتَقِ رَقَبَةٍ مِنْ وَلَدِ إِسْمَاعِيلَ، وَأَمَّا طَوَّافُكَ بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ بَعْدَ ذَلِكَ كَعَتَقِ سَبْعِينَ رَقَبَةً
 ...)) (۱۳۷). واته: ... کردنی دوو پکات نویژت له دواي ته و اف پاداشتی ئازاد کردنی کۆیله یه کی
 هیه له نه وهی پیغه مبهەر إسماعیل (عليه السلام)، وه هاتوو چۆی نیوان سه فاو مه پروه له دواي ئەو
 دوو پکات نویژه پاداشتی ئازاد کردنی هفتا کۆیله ی هیه

هاتوو چۆی نیوان سه فاو مه پروه ناکریت به بی کردنی چه ج و عومره، له مه وه بۆمان ده رده که ویت
 کردنی چه ج و عومره خاوه نه که ی پزگار دهکات له ناخۆشی و ناربه ته تی ئاگری دۆزه خ کاتیك
 موسلمان به سهر پردی (صراط) دا ده پروت.

(۱۳۶) رواه الإمام أحمد "الفتح الرباني" (۲۳/۱۲)، والترمذي واللفظ له (۹۵۹)، والنسائي (۲۹۱۹)، وابن ماجه (۲۹۵۶)، والحاكم
 (۴۸۹/۱)، وقال الألباني في "صحيح الترغيب والترهيب": صحيح لغيره (۱۱۳۹).
 (۱۳۷) رواه الطبراني، والبخاري، وقال الألباني في "صحيح الترغيب والترهيب": حسن لغيره (۱۱۱۲).

سَيِّهَم: جِيهَاد كَرْدَن لَه پِيْنَاو خَوای پَهروهردگاردا:

عَمِرُو كُورِي عَنبَسَةَ (خَوای لِي رَازِي بِيْت) دَه فَه رَمُووِيْت: پِيْغَه مَبَهَر (ﷺ) فَه رَمُووِيَه تِي: ((مَنْ رَمَى الْعَدُوَّ بِسَهْمٍ فَبَلَغَ سَهْمَهُ أَخْطَأَ أَوْ أَصَابَ فَعِدْلُ رَقَبَةٍ))^(۱۳۸). واتَه: هَر مَوسَلْمَانِيْكَ تِي رِيْكَ بَهَاوِيْت بُو دُوْرْمَن وَ پِيْی بَغَات، بِيْپِيْكَيْت يَان نَا (بَه رِوْرْمَن بَكَه وِيْت وَ بِيْكَوْرِيْت يَان نَه يِكُوْرِيْت)، نُوه پاداِشْتِي نازاد كَرْدِنِي كُوِيْلَه يَه كِي هَه يَه.

وَه هَاوَه لِي بَه رِيْزِ أَبُو نَجِيْح (خَوای لِي رَازِي بِيْت) دَه فَه رَمُووِيْت: پِيْغَه مَبَهَر (ﷺ) فَه رَمُووِيَه تِي: ((مَنْ رَمَى بِسَهْمٍ فِي سَبِيْلِ اللّٰهِ عَزَّ وَجَلَّ فَهُوَ عِدْلُ مُحَرَّرٍ))^(۱۳۹). واتَه: هَر مَوسَلْمَانِيْكَ تِي رِيْكَ بَهَاوِيْت لَه پِيْنَاو خَوای پَهروهردگاردا نُوه پاداِشْتِي نازاد كَرْدِنِي كُوِيْلَه يَه كِي هَه يَه. مَوسَلْمَانِي خُوْشَه وِيَسْت لَه م فَه رَمُوودَانَه نُوه ت بُو دَه رَدَه كَه وِيْت كَه تِي رِ هَاوِيْشْتَن بَه نِيْيَه تِي جِيهَاد كَرْدَن لَه گَه لَ كَاْفِرَانْدَا خِيْرُو پاداِشْتِي نازاد كَرْدِنِي كُوِيْلَه يَه هَه يَه.

چَوارَه م: يَارْمَه تِي دَانِي بَرَاي مَوسَلْمَانَت، قَه رَز پِيْدَانِي، رِيْ پِيْشَانْدَانِي كَه سِيْكَي رِيْ لِي تِيْكَچُوو، يَان كَه سِيْكَي نَابِيْنَا:

هَاوَه لِي بَه رِيْزِ بَرَاءِ كُورِي عَازَب (خَوای لِي رَازِي بِيْت) دَه فَه رَمُووِيْت پِيْغَه مَبَهَر (ﷺ) فَه رَمُووِيَه تِي: ((مَنْ مَنَحَ مِئْجَةَ وَرِقٍ أَوْ مِئْجَةَ لَبْنٍ أَوْ مِئْجَةَ لَبْنٍ أَوْ هَدَى زُقَافًا فَهُوَ كَعْتَاقٍ نَسْمَةٍ))^(۱۴۰). واتَه: هَر مَوسَلْمَانِيْكَ قَه رَز بَدَا بَه مَوسَلْمَانِيْكَ، يَان "وُوشْتَرَه كَه ي، مَانْگَا كَه ي، مَه رَه كَه ي... " بَدَانِي تَا سُوودِي لِي

^(۱۳۸) رواه الإمام أحمد "الفتح الرباني" (۱۲/۱۴)، وابن ماجه (۲۸۱۲)، والحاكم (۹۵/۲)، وصححه الألباني في "صحيح الترغيب والترهيب" (۱۲۸۵).

^(۱۳۹) رواه الإمام أحمد "الفتح الرباني" (۱۷۷/۲۱)، والترمذي (۱۶۳۸)، والنسائي (۳۱۴۳)، والحاكم (۱۲۱/۲)، وصححه الألباني في "صحيح الجامع" (۶۲۶۸).

^(۱۴۰) رواه الإمام أحمد "الفتح الرباني" (۱۶۳/۱۵)، والترمذي (۱۹۵۷)، وابن حبان (۵۰۹۶)، وصححه الألباني في "صحيح الجامع" (۶۵۵۹).

ببینیت "شیره کهی بدوشیت" پاشان بوی بگیڑیتته وه، یان پینمونی که سیکی پی لی تیکچوو بکات یان دهستی نابینایه ک بگریت، نه وه خیرو پاداشتی نازاد کردنی کویله یه کی هه یه .
 نه م کاره خیرانه که لابردنی ناخوشی و نارپه حه تی موسلمانانه، به کردنی هه ر یه کیکیان خوی پهره ردگار خیرو پاداشتی نازاد کردنی کویله یه کت بو ده نووسیت.

پینجه م: خویندنی نه م زیکره نه دوا نویری به یانی و نیواره ده جار، (لا إلهَ إِلاَّ اللهُ وَحْدَهُ لا شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ):

هاوه لی به ریز ابو ایوب الأنصاري (خوی لی پازی بیت) ده فره موویت: پیغه مبه ر (ﷺ)
 فره موویه تی: هه ر موسلمانیک به یانیان ده جار بلیت: ((لا إلهَ إِلاَّ اللهُ وَحْدَهُ لا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ يُحْيِي وَيُمِيتُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ)) نه وه: ((كُتِبَ لَهُ بِكُلِّ وَاحِدَةٍ قَالَهَا عَشْرُ حَسَنَاتٍ، وَرَفَعَهُ اللهُ بِهَا عَشْرَ دَرَجَاتٍ، وَكُنَّ لَهُ كَعْتَقِ عَشْرِ رِقَابٍ، وَكُنَّ لَهُ مَسْلِحَةٌ مِنْ أَوْلِ النَّهَارِ إِلَى آخِرِهِ، وَلَمْ يَعْمَلْ يَوْمَئِذٍ عَمَلًا يُفْهَرُهُنَّ، وَإِنْ قَالَهَا حِينَ يُمَسِّي فَمِثْلُ ذَلِكَ))^(۱۴۱). واته:
 هه ر موسلمانیک به یانیان ده جار نه م زیکره ی خویند نه وه هه ر به یه کجار ووتنی (لا إلهَ إِلاَّ اللهُ وَحْدَهُ...) خوی پهره ردگار ده چاکه ی بو ده نووسیت، وه ده خراپه ی له سه ر لا ده بات، وه ده پله به رزی ده کاته وه، وه ده جار ووتنی نه وه زیکره خیرو پاداشتی نازاد کردنی ده کویله ی هه یه، وه خوی پهره ردگار نه و زیکرانه بو نه وه موسلمانه ده کاته سیلاح و پاریزه ریک له به یانی هه تا نیواره ده یپاریزیت، وه هیه ک سیک چاکه ی ناگاته نه وه موسلمانه مه گه ر که سیک به وینه ی نه و یان زیاتری کردیت، وه نه گه ر موسلمان نیواره ش ده جار نه و زیکره ی خویند نه وه نه و هه موو خیرو چاکه یه ی بو ده نووسیت.

^(۱۴۱) رواه الإمام أحمد "الفتح الرباني" (۲۳۵/۱۴)، والترمذي (۳۵۳۴)، وصححه الألباني في "صحيح الترغيب والترهيب" (۶۶۰).

خویندنی ئەم زیکره به یانیان ده جارو ئیواران ده جار خێرو پاداشتی ئازاد کردنی بیست کۆیله ی ههیه .

شه شه م: ووتنی ئەم زیکره پوژانه سه د جار، ((لا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ)):

هاوه لای به پیز أبوهریره (خوای لای پازی بیّت) ده فه رموویت: پیغه مبه ر (ﷺ) فه رموویه تی: هه ر موسلمانیک پوژی سه د جار بلایت: ((لا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ)) ئەوه ((كَانَتْ لَهُ عَدَلٌ عَشْرَ رِقَابٍ وَكُتِبَتْ لَهُ مِائَةٌ حَسَنَةً وَمُحِيتَ عَنْهُ مِائَةٌ سَيِّئَةٌ وَكَانَتْ لَهُ حِرْزًا مِنَ الشَّيْطَانِ يَوْمَهُ ذَلِكَ حَتَّى يُمْسِيَ وَلَمْ يَأْتِ أَحَدٌ بِأَفْضَلٍ مِمَّا جَاءَ بِهِ إِلَّا أَحَدٌ عَمِلَ أَكْثَرَ مِنْ ذَلِكَ))^(۱۴۲). واته: هه ر موسلمانیک پوژی سه د جار ئەم زیکره ی خویند ئەوه خێرو پاداشتی ئازاد کردنی ده کۆیله ی بو ده نووسریّت، وه سه د چاکه ی بو ده نووسریّت، وه سه د تاوانی ده سپدریته وه، وه بو ی ده بیته پاریزه ره له شه یتان ئەو پوژه تا ئیواره، وه هه یچ که سه یك نایات له دواپوژدا به وینه ی ئەو موسلمانه خێرو چاکه ی هه بیّت، مه گه ر موسلمانیک ئەو زیکره و کرده وه ی چاکه ی زیاتری کردبیّت.

موسلمانان ئازیزه ده توانیت سه د جار ئەم زیکره بلایت له چاره که سه عاتیکدا، له ناو سه یاره دا بیت، یان بو سه ر کاره که ت بچیت، یان له بازار بیت، یان بو مزگه وت بچیت،.....، جا ئەم هه موو خیره له ده ست خوّت مه ده .

حه وته م: ووتنی ئەم زیکرانه سه د جار له پوژیکدا (الله أكبر، الحمد لله، سبحان الله):

هه ر موسلمانیک ئەم زیکرانه سه د جار بخوینیت خێرو پاداشتی ئازاد کردنی سه د کۆیله ی بو ده نووسریّت، أم هانی (خوای لای پازی بیّت) ده فه رموویت: چووم بو لای پیغه مبه رو (ﷺ) پیم

^(۱۴۲) رواه الإمام مالك (٤٨٦)، وأحمد "الفتح الرباني" (٢١٦/١٤)، والبخاري (٣٢٩٣)، ومسلم (٢٦٩١)، والترمذي (٣٤٦٨)، وابن ماجه (٣٧٩٨).

ووت: ئەى پىڭەمبەر (ﷺ) پىر بوومە و بىتاقەت بوومە (واتە: ناتوانم ھەموو کارىكى خىر بىكەم) كارىكى چاكام پى بلى (تا بە دانىشتنە وە بىكەم و شوپىنى ھەندى عىبادەتم بۆ بگرىتە وە كە ناتوانم بىكەم)، پىڭەمبەر (ﷺ) ھەرمووى: ((كَبْرِي اللّٰهُ مِائَةً مَّرَّةً، وَ اَحْمَدِي اللّٰهُ مِائَةً مَّرَّةً، وَسَبَّحِي اللّٰهُ مِائَةً مَّرَّةً، خَيْرٌ مِنْ مِائَةِ فَرَسٍ مُلَجَمٍ مُسْرَجٍ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ، وَخَيْرٌ مِنْ مِائَةِ بَدَنَةٍ، وَخَيْرٌ مِنْ مِائَةِ رَقَبَةٍ))^(۱۴۳). واتە: سەد جار بلى (اللّٰهُ اَكْبَرُ)، وە سەد جار بلى (الْحَمْدُ لِلّٰهِ)، وە سەد جار بلى (سُبْحَانَ اللّٰهِ)، ووتنى ئەمانە خىرتەرە لە ئامادە كردنى سەد ئەسپى لغا و كراو لە پىناو خواى پەرەردگاردا (بۆ جىھاد)، وە خىرتەرە لە بەخشىنى سەد ووشتر، وە خىرتەرە لە ئازاد كردنى سەد كۆيلە.

نرخى ئازاد كردنى سەد كۆيلە لە سەدان مليون دىنار زياترە، ھەر موسلمانىك ئەم زىكرانە بلىت ئەو وەك ئەو وە وایە ئەو ھەندە پارەيەى كردبىت بە خىرو قەلايەكى پۆلايىنى لە نىوان خوى و ئاگردا دروست كردبىت كاتىك بەسەر پردى (صِراط) دا دەروات.

بەشى سىيەم:

نارەحەتییەکانى سەر پردى (صِراط) و ئەو کارانەى كە پوناكى دەكەنەو

نارەحەتى و تارىكى سەر پردى (صِراط) زۆر زۆرە لە كاتىكدا ئەو ھەندە تارىكە موسلمان ھىچ نابىنىت، مەگەر كە سانىك خواى پەرەردگار پوناكى پى بەخشىبىتن و پردى (صِراط) بۆ پوناك كردبىتنەو، لە پاداشتى ئەو كەردەو چاكانەى كە لە دونیادا كردوویانە، لە كاتىكدا ئاگرى دۆزەخ ئەو ھەندە رەش و تارىكە تروسكەيەك پوناكى تىدا نىيە، ھاوئى بەرپىز أبوھریرە (خواى لى

^(۱۴۳) حسنه الشيخ الألباني في "صحيح سنن ابن ماجه" (۱۲۵۲/۲)، رقم: ۳۸۱۰.

پازی بیټ) ده فەرموویټ: پیڼغه مبهەر (ﷺ) فەرموویه تی: ((أَتَحْسِبُونَ أَنَّ نَارَ جَهَنَّمَ مِثْلُ نَارِكُمْ هَذِهِ؟ هِيَ أَشَدُّ سَوَادًا مِنَ الْقَارِ، هِيَ جُزْءٌ مِنْ بَضْعَةٍ وَسِتِّينَ جُزْءًا مِنْهَا))^(۱۴۴). واته: ئایا وا گومان ده بهن که ئاگری دۆزه خ وه کو ئاگری دونیاتان وایه؟ نه خیر ئاگری دۆزه خ ره شتره له قیر، ئاگری دونیا به شیکه له شهست و ئه وهنده به شی ئاگری دۆزه خ (واته: ئاگری دۆزه خ شهست و ئه وهنده جار ره شترو گهرمترو به تینتره له ئاگری دونیا).

هاوه لی به ریژ ثوبان (خوای لی پازی بیټ) ده فەرموویټ: جار یکیان لای پیڼغه مبهەر (ﷺ) وه ستابووم، زانایه که له زاناکانی جوله که هات و ووتی سه لامت لی بیټ ئه ی موحه ممه د (ﷺ)، ثوبان (خوای لی پازی بیټ) ده فەرموویټ: پالیکم پیوه ناو ئه زیه تمدا، زانا جوله که ووتی: بو پالم پیوه ده نیی؟ منیش ووتم: بو نالیی ئه ی پیڼغه مبهەر (ﷺ)، ئه ویش ووتی: ئیمه بانگی ده که یین به و ناوه ی که ئه هله که ی ناویان ناوه، پیڼغه مبهەر (ﷺ) فەرمووی: ناوم "محمّد" ه، ئه هله که م به و ناوه ناومیان ناوه، زانا جوله که که ووتی: بو ئه وه هاتووم بو لات تا چهند پرسیار یکت لی بکه م، پیڼغه مبهەر (ﷺ) فەرمووی: جا هر شتیکت بو باس بکه م سوودت پیده گه یه نیټ؟ جوله که که ووتی: گوئی لی ده گرم، پیڼغه مبهەر (ﷺ) چیلکه داریکی به دهسته وه بو له زهوی ده خشاندا، ووتی: پرسیار بکه، جوله که که ووتی: خه لکی له کوین له و پۆژه ی که ئاسمانه کان و زهوی ده گوپردرین؟ پیڼغه مبهەر (ﷺ) فەرمووی: (هُم فِي الظُّلْمَةِ دُونَ الْحِيسْرِ) له تاریکیدان له سه ر پردی (صراط)، جوله که که ووتی: یه که م که س کئیبه به سه ریا ده په ریته وه؟ پیڼغه مبهەر (ﷺ) فەرمووی: (فُقَرَاءُ الْمُهَاجِرِينَ) فه قیرو هه ژاره کوچکردووه کانن، جوله که که ووتی: کاتی ده چنه به هه شته وه چییان ده دریتی، پیڼغه مبهەر (ﷺ) فەرمووی: جه رگی حوت، جوله که که ووتی: دوا ی ئه وه چی خواردنیکیان ده دریتی؟ پیڼغه مبهەر (ﷺ) فەرمووی: (يُنْحَرُ لَهُمْ ثَوْرُ الْجَنَّةِ الَّذِي كَانَ

^(۱۴۴) صححه الألباني في "صحيح الترغيب والترهيب" (۳۶۶۶)، الجامع الصحيح للسنن والمسنايد (۳/ ۳۳۴)

يَأْكُلُ مِنْ أَطْرَافِهَا) گای به هشتیان بۆ سهر ده بردیّت، که له دورو پشتی به هشت ده له وه پیت، جوله که که ووتی: ئەی خواردنه وه یان چیه؟ پیغمبر (ﷺ) فهرموی: (مِنْ عَيْنٍ فِيهَا تُسَمَّى سَلْسَبِيلًا) خواردنه وه یان له کانی و چاوه که که پیی ده ووتیّت (السلسبیل)، جوله که که ووتی: راسته فهرموی. کاتیک هاتم بۆلات و ئەو پرسیارانه تم لی کرد، مه به ستم ئەوه بوو راستی پیغمبریتی (ﷺ) تۆم بۆ دهر بکه ویت، چونکه هیچ کهس له سهر پوی زهوی وه لامی ئەم پرسیارانه نازانیت مه گهر پیغمبریک (ﷺ)، یان پیاویک، یان دوو پیاو، زانا جوله که که ووتی: پرسیاریکی ترت لیده که م، پیغمبر (ﷺ) فهرموی: جا ههر شتیکت بۆ باس بکه م سوود پیده که یه نیت؟ جوله که که ووتی: گوئی لیده گرم، هاتووم پرسیاری مندالت لی بکه م (واته: ئایا پیش له دایک بوونی ده زانیت کوره یان کچه؟)، پیغمبر (ﷺ) فهرموی: (مَاءُ الرَّجُلِ أْبْيَضُ وَمَاءُ الْمَرْأَةِ أَصْفَرُ، فَإِذَا عَلَا مِنْهُ الرَّجُلُ مِنْهُ الْمَرْأَةُ أَدْكُرًا بِإِذْنِ اللَّهِ تَعَالَى، وَإِذَا عَلَا مِنْهُ الْمَرْأَةُ مِنْهُ الرَّجُلُ آنثًا بِإِذْنِ اللَّهِ). واته: ئاوی پیاو سپییه و ئاوی ئافره تیش زرده، ئەگهر ههردووکیان کۆبونه وه، ئاوی پیاوه که زال بوو به سهر ئاوی ئافره ته که دا ئەوه منداله که کور ده بیت به ویستی خوی پهروه دگار، وه ئەگهر ئاوی ئافره ته که زال بوو به سهر ئاوی پیاوه که دا ئەوه منداله که کچ ده بیت به ویستی خوی پهروه دگار، جوله که که ووتی: راسته فهرموو به راستی تۆ پیغمبریه خوایت (ﷺ)، پاشان پشتی هه لکردوو رویشت، پیغمبر (ﷺ) فهرموی: ((لَقَدْ سَأَلَنِي هَذَا عَنْ الَّذِي سَأَلَنِي وَمَا لِي بِشَيْءٍ مِنْهُ عِلْمٌ حَتَّى أَتَانِي اللَّهُ بِهِ))^(١٤٥). واته: کاتیک ئەو جوله که که په پرسیاری ئەو شتانه ی لی کردم، زانیاریم به هیچیان نه بوو تا خوی پهروه دگار فیبری کردم و ناگاداری کردم وه.

^(١٤٥) رواه الإمام مسلم (٣١٥)، والبيهقي في "السنن الكبرى" (١ / ١٦٩، رقم: ٨٣٠)

کاتیك ئاسمانه كان و زهوی ده گۆپردين به ئاسمان و زهوی تر، خه لکی له نارهحه تی و تاریکیدان له سه پردي (صراط)، ههروهك دایکی ئیمانداران خاتوو عائیشه له م بارهیه وه فهرموده یه کمان له پیغه مبهروهه (عليه السلام) بۆ ده گيرپيته وه ده فره موویت: پرسيام له پیغه مبهر (عليه السلام) کرد سه بارهت به م نایه ته: ﴿يَوْمَ تَبْدُلُ الْأَرْضُ غَيْرَ الْأَرْضِ وَالسَّمَوَاتُ﴾ (إبراهيم: ٤٨). واته: له و پۆژهدا كه قیامه ته ئاسمانه كان و زهوی ده گۆپرديت بۆ ئاسمان و زهوی تر. و تم: ئه ی پیغه مبهر (عليه السلام) له و پۆژهدا خه لکی له كوین؟ ئه ویش فره مووی: له سه پردي (صراط)ن، له ریوايه تیکي تردا كه ئیمامی الترمذي ده گيرپيته وه، فره مووی: خه لکی له و پۆژهدا له تاریکیدان له سه پردي (صراط) (١٤٦).

له و کاته دا خوی پهروه ردگار پوناکی به ئیمانداران و دووپووان ده به خشیت، پیی ده پۆن له سه پردي (صراط)، له ناكاو "له و تاریکی و نارهحه تیهه" پوناکی دووپووه كان ده كوژيته وه، تا بکه ونه ناو ئاگری دۆزه خه وه، پوناکی ئیمانداران ده مینيته وه به لام هه ر کهس به پیی کرده وه کانییه تی. أبو الزبير (خوی لی پازی بیت) ده فره موویت: ئاگام لیبوو پرسيام له جابر کوری عبدالله کرا (خویان لی پازی بیت) ده رباره ی: (وَإِنْ مِّنْكُمْ إِلَّا وَارِدُهَا) ئه ویش فره مووی: له دواپۆژدا دین، بانگی ئوممه تان ده کریت به په رستراوه کانیانه وه (ئه وه ی له دونیادا په رستوویانه) ئوممه ت له دوا ی ئوممه ت، دوا ی ئه وه خوی پهروه ردگار دیت بۆ لامان و پیمان ده لیت: کیتان ده وی و چاوه ری کئ ده کهن؟ موسلمانان ده لین: چاوه ری پهروه ردگارمان ده کهین، خوی پهروه ردگار ده فره موویت: من پهروه ردگار تانم، ئیمه ش ده لین ده مانه وی بتبینین، خوی پهروه ردگار خوی پیشانیان ده دات و پیده که نیت، خوی پهروه ردگار ده یان بات و ئه وانیش شوینی ده که ون،

(١٤٦) رواه الإمام أحمد "الفتح الرباني" (١٨٩/١٨)، ومسلم (٢٧٩١)، و الترمذي (٣١٢١)، وابن ماجه (٤٢٧٩)، والدارمي (٢٨٠٩)، وابن حبان (٣٣١)، والحاكم (٤٧٣/٢).

پاشان خوای په روه ردگار پوناکیان پیده به خشیت ئیماندار بن یان دوپوو، ئه وانیش دواى پوناکیه که یان ده که ون تا له سهر پردی (صراط) پیی بپه پنه وه، له سهر پردی (صراط) قولاپ و درکی ئاگرینی لییه ئه و که سانه ده گریت که خوای په روه ردگار ویستی لییه، پاشان پوناکی دوپوو ده کان ده کوژیته وه، موسلمانان له سهر پردی (صراط) ده په پنه وه و پرزگاریان ده بیته، یه که م کۆمه ل که ده په پنه وه و پرزگاریان ده بیته دم و چاویان دره وشاوه یه وه کو مانگ له شه وی چوارده دا، حه فتا هه زار که سن لیپرسینه وه یان له گه لدا ناکریت (سزا نادرین)، پاشان کۆمه لی دواى ئه وان که ده په پنه وه و پرزگاریان ده بیته وه کو ئه سته ره کانی ئاسمان دره وشاوه ن، پاشان کۆمه ل کۆمه ل به و شیوه یه ده په پنه وه و پرزگاریان ده بیته، پاشان شه فاعه ت ریگه پیده دریت، موسلمانان شه فاعه ت ده که ن، به هوی شه فاعه ت یانه وه که سانیک له ئاگری دۆزه خ درده که ن وتویانه: (لا إله إلا الله)، وه له دلایندا خیرو چاکه هه بووه به ئه ندازه ی ده نکه جو، درده هینرین له ئاگری دۆزه خ و له ده وری به هه شت داده نرین، ئه هلی به هه شت ئاویان به سه ردا ده که ن، ئه وانیش ده گه شینه وه (سووتاویان چاک ده بیته وه و ره شیپیان نامینیت) به وینه ی دانه ویله چۆن ئاوی به سه ردا ده پوات ده پویت و ده گه شپته وه، ئه وانیش به و ئاوه ده گه شینه وه، پاشان ئه و موسلمانانه به رده وام داواى به هه شت ده که ن تا خوای په روه ردگار به وینه ی دونیاو ده جار ئه وه نده ی دونیا مولکیان پیده دات (۱۴۷).

خوای په روه ردگار دیمه نی ئیماندارانمان بو باس ده کات که له پوناکیا ده پون، وه دیمه نی دوپوو انمان بو باس ده کات چۆن پوناکیان ده کوژیته وه و داوا له ئیمانداران ده که ن تا چاوه پریان بکه ن و ئه مانیش به هوی پوناکی ئه وانه وه بتوانن له تاریکی سه ر پردی (صراط) پرزگاریان بیته و بپه پنه وه، خوای په روه ردگار ده فه رموویت: ﴿يَوْمَ تَرَى الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ يَسْعَىٰ نُورُهُم بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَبِأَيْمَانِهِمْ

(۱۴۷) رواه الإمام أحمد "المسند" (۱۴۷۶۳)، ومسلم موقوفا علی جابر ج (۱۹۱).

بُشْرِكُمْ الْيَوْمَ جَنَّتْ بَعْرَى مِنْ تَحْنِهَا الْأَنْهَرُ خَلِيدِينَ فِيهَا ذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿١٢﴾ يَوْمَ يَقُولُ الْمُنْفِقُونَ وَالْمُنَافِقَاتُ

لِلَّذِينَ ءَامَنُوا أَنْظَرُونَا نَقْنِسَ مِنْ نُورِكُمْ قِيلَ ارْجِعُوا وَرَاءَكُمْ فَالْتَمِسُوا نُورًا فَضُرِبَ بَيْنَهُمْ بِسُورٍ لَهُ بَابٌ بَاطِنُهُ فِيهِ الرَّحْمَةُ وَظَاهِرُهُ مِنْ قِبَلِهِ الْعَذَابُ ﴿١٣﴾ يُنَادُوهُمْ أَلَمْ نَكُنْ مَعَكُمْ قَالُوا بَلَىٰ وَلَكِنَّكُمْ فَتَنْتُمْ أَنْفُسَكُمْ وَتَرَبَّصْتُمْ وَارْتَبْتُمْ

وَعَرَّيْتُمْ الْأُمَانِيَّ حَتَّىٰ جَاءَ أَمْرُ اللَّهِ وَعَزَّكُم بِاللَّهِ الْعَرُورُ ﴿١٤﴾ قَالِيَوْمَ لَا يُؤْخَذُ مِنْكُمْ فِدْيَةٌ وَلَا مِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا

مَأْوَانِكُمْ إِلَّا التَّارُ هِيَ مَوْلَانِكُمْ وَبَشَّ الْأَمْصِرُ ﴿١٥﴾ (الحديد: ١٢ - ١٥). واته: پوژی قیامت پیاوان و

ثافره تانی ئیماندار ده بینیی پوناکیه که یان له بهر دم و لای پاستیانه وه ده دره وشیتته وه، فریشته

پییان ده لئین: مژده تان لیبتت ئه مپو به باخ و باخاتیک که جوگه و پوویار به ژیر درخت و

کوشکه کانیاندا ده پوات، به هه میشه یی و هه تا هه تایى تیایدا ده میننه وه، به پاستی ئه وه یه

سه رکه وتن و سه رفرازی گه وره، (یَوْمَ يَقُولُ الْمُنْفِقُونَ وَالْمُنَافِقَاتُ لِلَّذِينَ ءَامَنُوا أَنْظَرُونَا نَقْنِسَ مِنْ نُورِكُمْ) له و

پوژده دا پیاوانی دوو پوو و ثافره تانی دوو پوو به ئیمانداران ده لئین: چاوه پوانیمان بکه تا له نوورو

پوناکیه که تان و هر گرین، (قِيلَ ارْجِعُوا وَرَاءَكُمْ فَالْتَمِسُوا نُورًا) پییان ده ووتری: بگه پیننه وه بو داووه تان

(دوینیا) و له وی پوناکی و هر بگرن، (فَضْرِبَ بَيْنَهُمْ بِسُورٍ لَهُ بَابٌ بَاطِنُهُ فِيهِ الرَّحْمَةُ وَظَاهِرُهُ مِنْ قِبَلِهِ الْعَذَابُ)

یه کسه به ربه ستیک (دیواریک) ده خریته نیوان ئیمانداران و مونا فیه کهان، ده رگایه کی تیایه،

دیوی ناووه وی په حمه تی تیایه (ئه وهی له ئیمانداره کهان وه دیاره)، له دیوی ده ره وه شی سزای

تیایه (ئه وهی له مونا فیه کهان وه دیاره)، دواى ئه وه به هه شتییه کهان ده چنه به هه شته وه،

(يُنَادُوهُمْ أَلَمْ نَكُنْ مَعَكُمْ) مونا فیه کهان بانگیان لیده کهن و ده لئین: باشه ئیمه له گه ل ئیوه نه بووین

"له دوینیا"، موسلمانان ده لئین: (بَلَىٰ وَلَكِنَّكُمْ فَتَنْتُمْ أَنْفُسَكُمْ وَتَرَبَّصْتُمْ وَارْتَبْتُمْ) به لئى به پوالات له گه لمان

بوون، به لام ئیوه خو تان توشی دوو پووی کرد، وه هه میشه چاوه پوانیتان ده کرد تا ئیمه

توشی به لا بین، وه که له سوره تی (التَّوْبَةِ) دا خوی په روه رده گار ده فه رموویت: (وَيَبْرِئُ بِكُمْ

الدَّوَاتِرِ) خَوَّيَان مَهْلَاس دَابُوو تا زِيَان به مَوْسَلْمَانَان بَغِهِيَهَنَنْ، (وَأَرْتَبْتُمْ) وه هَمِيَشَه لَه دُوو دَلِّي و
 گوماندا ده ژيان به رامبهر دينه كه ي خوا، (وَأَرْتَبْتُمْ وَعَرَّتْكُمْ الْأَمَانِي حَتَّى جَاءَ أَمْرُ اللَّهِ وَعَزَّكُمْ بِاللَّهِ الْغُرُورُ)
 وه هيواو ناره زووي ناشياو فريوي دابوون، تا فه رمانى خوا هات (مردن)، وه شه يتانى نه فرهت
 ليكراوو خراپه كاريش فريوي دابوون به رامبهر فه رمانه كانى خوا، ده ي كه و ابوو (فَالْيَوْمَ لَا يُؤْخَذُ
 مِنْكُمْ فِدْيَةٌ وَلَا مِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا مَأْوَىٰكُمْ النَّارُ هِيَ مَوْلَانِكُمْ وَيَسَّ الْأَمِصْرُ) نه مړو هيج فيديه يه كه له نيوه و
 نه وانه ي كه بئ باوه پبوون وه رناگيريت، شوين و جيگه تان ناگري دوزه خو وه شايسته تره
 پيتان، ناگري دوزه خيش خراپترين جيگاي گه پانه وه يه (بؤ بئ باوه پان و دوو پووان).

موسلمانى خو شه ويست بيركه وه له داواكارى دوو پووه كان و وه لامى موسلمانان بويان نه وهت
 بؤ ده رده كه ويت هاوړييه تى كردنى پياوچاكان به نيمان و به به رده وامى چه ندئ گرنگه، (يَتَادُونَهُمْ
 أَلَمْ نَكُنْ مَعَكُمْ قَالُوا بَلَىٰ).

هاوه لى به ريز عبدالله كورى مسعود (خوای لى رازى بيت) له ته فسيرى ثايه تى (يَسَعَى ثَوْرُهُمْ بَيْنَ أَيْدِيهِمْ)
 ده فه رموويت: موسلمانان به پيى كرده وه كانيان پوناكيان پيى ده دريت، هه يانه پوناكيه كه ي به
 قه د شاخيكه، وه كه مترينيان پوناكيه كه ي به سه رى په نجه يه وه يه تى جاريك ده كوژيته وه و
 جاريك پوناك ده بيتته وه (١٤٨).

له پيوايه تيكي ترده ده فه رموويت: موسلمانان به پيى كرده وه كانيان به سه ر پردى (صراط) دا
 ده رون، هه يانه پوناكيه كه ي به قه د شاخيكه، وه هه يانه به قه د دار خورمايه كه، وه كه مترينيان
 پوناكيه كه ي به سه رى په نجه يه وه يه تى جاريك پووناك ده بيت و جاريك ده كوژيته وه (١٤٩).

(١٤٨) رواه الحاكم (٤٧٩/٢)، وقال الذهبي في التلخيص: على شرط البخاري.

(١٤٩) أخرجه ابن جرير وابن أبي حاتم، كما في البدور السافرة للسيوطي (ح ٩٩٣) (ص ٣٢٦)

کرده وه چاکه کانت ده بیته پوناکی بۆت له سه رپردی (صِراط)، په یوه ندی نیوان خیرا پویشتن و پوناکی له سه رپردی (صِراط) په یوه ندیه کی پیکه وه په یوه ستن، هر کاتیک پوناکی زور بوو نه وه زوو به سه رپردی (صِراط) دا ده په پیته وه، به لام چه ندی پوناکی که م بیت نه وه پویشتن به سه رپردی (صِراط) دا هیواش ده بیت، له بهر نه وهی هه ر دوکیان په یوه ستن به کرده وه چاکه کانه وه، بهینه پیش چاوت نه گه ر پیت بووتریت به شه و سه فر بکه بو شوینیکی به ئوتومبيله که ت، له کاتیکدا ئوتومبيله که ت لایته کانی بی هیزین (پوناکی که م بیت)، چه ندی کات پیویسته تا بگه یته نه و شوینه، بی گومان زور، چونکه پوناکی که م وه زور له سه ر خو ده رویت؟ بویه موسلمانان خوشه ویست پیویسته له م دونیا یه دا پیشبرکی بکه ییت بو کردنی کاری چاکه، تا نه و کاره چاکانه کوبکه یته وه که پوناکی سه رپردی (صِراط) ت زیاد ده کات، تا له و گه شته ترسناکه بتوانی به سه لامه تی و خیرایی برویت، له کاتیکدا نازانیت ئایا ده یپریت یان نا؟ باش بزانه هیچ که س به سه لامه تی پردی (صِراط) نابریت مه گه ر که سانی له خوا ترس و نه و که سانه ی کاری چاکه زور ده کهن و به گه رم و گوری دینیان گرتوو وه به رده و امیان هه یه له سه ری.

هاوه لی به ریز عبدالله کوری مسعود (خوای لی رازی بیت) ده فه رموویت: پیغه مبه ر (ﷺ) فه رموویه تی: ((... وَالصَّراطُ كَحَدِّ السَّيْفِ دَحْضُ مَرْلَةٍ، قَالَ: وَيَقُولُ: مُرُوا، فَيَمُرُونَ عَلَى قَدْرِ نُورِهِمْ، مِنْهُمْ مَنْ يَمُرُّ كَطَرْفِ الْعَيْنِ، وَمِنْهُمْ مَنْ يَمُرُّ كَالْبَرْقِ، وَمِنْهُمْ مَنْ يَمُرُّ كَالسَّحَابِ، وَمِنْهُمْ مَنْ يَمُرُّ كَانْقِضِاضِ الْكُوْكَبِ، وَمِنْهُمْ مَنْ يَمُرُّ كَالرَّيْحِ، وَمِنْهُمْ مَنْ يَمُرُّ كَشَدِّ الرَّجُلِ وَبِرْمَلٍ رَمَلًا، فَيَمُرُونَ عَلَى قَدْرِ أَعْمَالِهِمْ، حَتَّى يَمُرَّ الَّذِي نُورُهُ عَلَى إِبْهَامِ قَدَمَيْهِ، تَخِرُّ يَدٌ وَتَعْلَقُ يَدٌ، وَتَخِرُّ رِجْلٌ، وَتَعْلَقُ رِجْلٌ، فَتُصِيبُ جَوَانِبَهُ النَّارُ))^(١٥٠). واته: ... پردی (صِراط) به وینه ی ده می شمشیر تیزه، خلیسکه و پییه کان له سه ری خو ی ناگریت، ده فه رموویت: پییان

^(١٥٠) رواه الحاكم واللفظ له (٦٣٣/٤)، وصححه الألباني في "صحيح الترغيب والترهيب" (٣٦٢٩).

دهووتریت: به سه‌ریدا برۆن، خه‌لکیش به پیی ئه‌و نورو پوناکییه‌ی پییان به‌خشاوه به سه‌ریدا ده‌رۆن، هه‌یانه به خیرایی چاو تروکان به سه‌ریدا ده‌رپوات و ده‌په‌رپته‌وه، وه هه‌یانه به خیرایی تیشک و به وینه‌ی خیرایی هه‌ور، وه هه‌یانه به وینه‌ی ئه‌ستیره‌کشان، وه هه‌یانه به خیرایی با، وه هه‌یانه به وینه‌ی پاکردنی پیاویک به خیرایی، به پیی کرده‌وه‌کانیان به سه‌ریا ئه‌په‌رپنه‌وه، تا ئه‌گاته ئه‌و که‌سه‌ی که نورو پوناکییه‌ی به سه‌ره په‌نجه‌وه‌یه‌تی (زۆر که‌مه)، ده‌ستیکی داده‌نییت و ده‌سته‌که‌ی تری هه‌لده‌گریت، پییه‌کی داده‌نییت و پییه‌که‌ی تری هه‌لده‌گریت، ئاگر ئه‌ملاو ئه‌ولای ئه‌و موسلمانانه ده‌گریت و ده‌یسووتینییت.

هاوه‌لی به‌رپز عبدالله کورپی مسعود (خوای لی‌پازی بییت) ده‌فه‌رموویت: خوای په‌روه‌ردگار له دوا‌پۆژدا هه‌موو خه‌لکی کۆ ده‌کاته‌وه،، پاشان نورو پوناکیان به پیی کرده‌وه‌کانیان ده‌درییت، هه‌یانه زیاتر له کرده‌وه‌کانی خوای پوناکی پی‌ده‌درییت، وه هه‌یانه به ئه‌ندازه‌ی دار خورمایه‌ک پوناکی پی‌ده‌درییت به ده‌ستی راستیه‌وه‌یه‌تی، وه هه‌یانه پوناکی له‌وه که‌متری پی‌ده‌درییت، تا کۆتا که‌س ئه‌وه‌نده پوناکییه‌که‌ی که‌مه به سه‌ری په‌نجه‌ی پییه‌وه‌یه‌تی جارێک هه‌لده‌بییت و جارێک ده‌کوژیته‌وه، کاتی‌ک پوناک ده‌بییت هه‌نگاوێک ده‌نییت وه کاتی‌ک ده‌کوژیته‌وه له شوینی خوای ده‌وه‌ستییت و ناتوانییت هه‌نگاو بنییت، ئه‌وها خه‌لکی به سه‌ر پردی (صراط) دا ده‌رۆن، پردی (صراط) یش به وینه‌ی ده‌می شمشیر تیژه، خلیسکه و پییه‌کان له سه‌ری خوای ناگریت، ده‌فه‌رموویت: پییان ده‌ووتریت: به سه‌ریدا برۆن، خه‌لکیش به پیی ئه‌و نورو پوناکییه‌ی پییان به‌خشاوه به سه‌ریدا ده‌رۆن، هه‌یانه به خیرایی چاو تروکان به سه‌ریدا ده‌رپوات و ده‌په‌رپته‌وه، وه هه‌یانه به خیرایی تیشک و به وینه‌ی خیرایی هه‌ور، وه هه‌یانه به وینه‌ی ئه‌ستیره‌کشان، وه هه‌یانه به خیرایی با، وه هه‌یانه به وینه‌ی پاکردنی پیاویک به خیرایی، به پیی کرده‌وه‌کانیان به سه‌ریا ده‌په‌رپنه‌وه، تا ده‌گاته ئه‌و که‌سه‌ی که نورو پوناکییه‌ی به سه‌ره په‌نجه‌یه‌وه‌یه‌تی (زۆر که‌مه)، کاتی‌ک په‌رپنه‌وه و بزگاریان بوو، ده‌لین: سوپاس بو ئه‌و خویه‌ی

که پژگارانى کرد لیت، دواى نه وهى توى نیشان داین، به پاستى خواى په روهردگار شتیکی
پببه خشویون به هیچ که سیکى نه به خشویه (۱۰۱).

نه و کاره چاکانهى که نورو پوناکی موسلمان زیاد دهکات له سهر پردى (صراط)

شهرعى پیرۆز زور کارو کرده وهى چاکى بۆپوون کردوینه ته وه که نورو روناکی موسلمان زیاد
دهکات له سهر پردى (صراط)، وه هر کاتیک موسلمان پوناکی زور بیت له دواپوژدا نه وه خیرایى
له سهر پردى (صراط) زیاد ده بیت.

نه و کرده وه چاکانه نه مانه ن:

۱. کردنى پینج نویژه فه رزه کان به گشتى و نویژى به یانى به تاییه تى:

هاوه لى به پریز عبدالله کورپى عمرو کورپى العاص (خوایان لى پازى بیت) ده فه رموویت: پوژیکیان
پینغه مبه رى خوا (ﷺ) باسى نویژى کردو فه رموى: ((مَنْ حَافِظٌ عَلَيْهَا، كَانَتْ لَهُ نُورًا وَبُرْهَانًا
وَنَجَاةً يَوْمَ الْقِيَامَةِ، وَمَنْ لَمْ يُحَافِظْ عَلَيْهَا، لَمْ يَكُنْ لَهُ نُورًا وَلَا بُرْهَانًا وَلَا نَجَاةً، وَكَانَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مَعَ
قَارُونَ وَفِرْعَوْنَ وَهَامَانَ وَأَبِيَّ بَنِ خَلْفٍ)) (۱۰۲). واته: هر موسلمانیک پاریزگارى له نویژه کانى
بکات (له کاتى خویدا بیان کات و به رده وام بیت له سهر کردنیان)، نه وه نویژه کانى بوى ده بنه

(۱۰۱) رواه الحاكم (۴۰۸/۲)، والبيهقي، وصححه الألباني في تخريج أحاديث العقيدة الطحاوية (صفحة ۴۷۰).

(۱۰۲) رواه الإمام أحمد "الفتح الرباني" (۲/۲۳۲)، وابن حبان وصححه (۱۴۶۷)، والدارمي (۲۷۲۱)، والبيهقي، والهشمي في جمع الزوائد
وقال: رجال أحمد ثقات (۱/۲۹۳)، وقال المنذري في الترغيب والترهيب: رواه أحمد بإسناد جيد (۱/۳۸۶)، وصححه الألباني في
"مشكاة المصابيح" (۵۷۸)، ثم ضعفه في "التعليقات الحسان على صحيح ابن حبان" (۱۴۶۵).

نورو پوناکی و به لگهی سهرفرازی و پرزگار بوون له دوارپوژدا، وه ههر موسلمانیک پاریزگاری له نویژهکانی نهکات، ئه وه له دوارپوژدا نورو پوناکی و به لگهی سهرفرازی و پرزگار بوونی نییه، وه ئه و کهسه له قیامه تدا له گه ل (قارون و فرعون و هامان و ابی کوری خلف) حه شر ده کریت (خوا په نامان بدات).

وه هاوه لی به ریز ابو موسی الأشعري (خوای لی پازی بییت) ده فه رموویت: پیغه مبه ر (ﷺ) فه رموویه تی: ((الطُّهُورُ شَطْرُ الْإِيمَانِ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ تَمْلَأُ الْمِيزَانَ، وَسُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ تَمْلَأُنِ مَا بَيْنَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ، وَالصَّلَاةُ نُورٌ، وَالصَّدَقَةُ بُرْهَانٌ، وَالصَّبْرُ ضِيَاءٌ، وَالْقُرْآنُ حُجَّةٌ لَكَ أَوْ عَلَيْكَ، كُلُّ النَّاسِ يَغْدُو، فَبَايَعُ نَفْسَهُ، فَمُعْتَقُهَا أَوْ مُوبِقُهَا))^(۱۰۳). واته: ده ست نویژ نیوهی ئیمان، یان ده ست نویژ نیوهی نویژه، (یان خو پاککردنه وه نیوهی ئیمان، چونکه ئیمان دوو به شه: به شیکیان پاککردنه وهی دل و ده روونه له شیرک و کوفرو دوو پووینی و ...، وه به شه که ی تری پاککردنه وهی لاشه یه له له شگرانی و بی ده ست نویژی و پیسیه کانی تر)، وه ووتنی زیکی (الحمد لله) ترازووی چاکهت پر ده کات، وه ووتنی زیکی (سُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ) نیوان ئاسمانه کان و زهوی پر ده کات له چاکه، وه نویژ نورو پوناکییه، وه سه ده قه (زه کات و خیرکردن) به لگهی ئیمانی ئه و کهسه یه تا پاداشتی له سه ر وه ربگریت له دوارپوژدا، چونکه کافرو موشریک و دوو پوو باوه ریان به پاداشتی سه ده قه نییه، وه ئارامگرتن (له سه ر گوپرایه لی کردنی خواو پیغه مبه رو (ﷺ) نه کردنی خراپه) پوناکییه، وه قورئانی پیروز به لگهی پرزگار بوونته (ئه گه ر کارت پی کردبیت)، یان به لگه یه له سه ر له ناو چوونت (ئه گه ر پشت گویت خستبیت و کارت پی نه کردبیت)، هه موو خه لکی هه ول ده دات و کوشش ده کات، هه یانه نه فسی ده فروشیت

^(۱۰۳) رواه الإمام أحمد "الفتح الرباني" (۲۷/۱۹)، ومسلم (۲۲۳)، والترمذي (۳۵۱۷)، والنسائي (۲۴۳۷)، وابن ماجه (۲۸۰)، وابن حبان (۸۴۴)، والدارمي (۶۵۳).

به خوی پوره‌ردگار (گوپرایه‌لی ده‌کات) و نه‌فسی پزگار ده‌کات له ئاگری دۆزه‌خ، وه هه‌یانه له‌ناوی ده‌بات (به فرۆشتنی به شه‌یتان و شوینکه‌وتنی هه‌واو ئاره‌زوی).

زانای پایه‌به‌رز **إِبْنُ رَجَبٍ** (په‌حمه‌تی خوی لی‌بیّت) له شه‌رحی ئەم فه‌رمووده‌یه‌دا ووتوو‌یه‌تی: **(وَالصَّلَاةُ نُورٌ)**: به‌لی نو‌یژ نورو پوناکی ئیماندارانه له تاریکاییه‌کانی قیامه‌تدا، نورو پوناکیان به پیی کرده‌وه‌کانیان پیده‌دریّت ^(۱۵۴).

هه‌ر له‌به‌ر قورسی نو‌یژی به‌یانیه‌یه له‌سه‌ر نه‌فس که خوی پوره‌ردگار هانی موسلمانانی داوه تا به‌جماعت و له‌کاتی خۆیدا بیکه‌ن، هه‌ر موسلمانیک به‌رده‌وام بیکات خوی پوره‌ردگار پاداشتیکی بۆ داناوه که له نو‌یژه‌کانی تردا به‌دی ناگریّت (ئه‌ویش نورو پوناکی ته‌واوه له‌سه‌ر پردی **(صِراط)**، هه‌روه‌ک هاوه‌لی به‌ریز **أَنَسِ كُورِي مَالِك** (خوی لی‌پازی بیّت) ده‌فه‌رموویت: پیغه‌مبه‌ر **(ﷺ)** فه‌رموو‌یه‌تی: **((بَشِّرِ الْمَشَّائِينَ فِي الظُّلُمِ إِلَى الْمَسَاجِدِ بِالنُّورِ التَّامِّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ))** ^(۱۵۵). واته: مژده بیّت به نورو پوناکی ته‌واو له قیامه‌تدا بۆ ئه‌و موسلمانانه‌ی که له تاریکایی شه‌ودا ده‌که‌ونه ری و به پیی ده‌رۆن بۆ مزگه‌وته‌کان (بۆ کردنی نو‌یژی جه‌ماعه‌ت).

زانای پایه‌به‌رز ئیمامی **السَّنَدِي** (په‌حمه‌تی خوی لی‌بیّت) ده‌لایت: ئەم فه‌رموودیه نو‌یژی عیساو به‌یانی ده‌گریته‌وه، چونکه هه‌ردووکیان له تاریکایی شه‌ودا ده‌گریّت ^(۱۵۶). ئەگه‌ر ئافه‌ره‌تیک می‌ردو منداله‌کانی خه‌به‌ر بکاته‌وه‌و هانیان بدات بۆ ئه‌وه‌ی بچن بۆ کردنی نو‌یژی عیساو به‌یانی به‌جماعت، ئۆمیده ئه‌و نورو پوناکییه ته‌واوه‌ی بدریتی له دواپۆژدا، چونکه هه‌رکه‌سیک یارمه‌تی ده‌ری که‌سیک بیّت له کردنی کاری چاکه (یان خراپه‌ی)، ئه‌وه به‌ئهندازه‌ی ئه‌و که‌سه‌ی که هانی داوه یان یارمه‌تی داوه خیر (یان خراپه‌ی) بۆ ده‌نوسریّت.

^(۱۵۴) بېروانه: جامع العلوم والحکم لابن رجب الحنبلي، تحقيق شعيب الأرنؤوط وإبراهيم باجس (۲/۲۳).

^(۱۵۵) رواه الترمذي (۲۲۳)، وأبو داود (۵۶۱)، وابن ماجه (۷۸۱)، وصححه الألباني في "صحيح الجامع" (۲۸۲۳).

^(۱۵۶) بېروانه: شرح سنن ابن ماجه القزويني لأبي الحسن الحنفي المعروف بالسندي (۱/۲۶۲).

۲. کردنی نوپڑی جومعه به نادابه کانی، وه بانگدان تهنهها بۆ پارزی بوونی خوا: □

هاوه لى به پړيز ابو موسى الأشعري (خوای لى پارزی بيت) ده فهرموويت: پیغه مبه ر (ﷺ) فهرموويه تی: ((إِنَّ اللَّهَ يَبْعَثُ الْأَيَّامَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَلَىٰ هَيَاتِهَا، وَيَبْعَثُ الْجُمُعَةَ زَهْرَاءَ مُبِيرَةً، أَهْلَهَا يَخْفُونَ بِهَا كَالْعُرُوسِ تُهْدَىٰ إِلَىٰ كَرِيمِهَا تُضِيءُ لَهُمْ، يَمْشُونَ فِي صَوْنِهَا، أَلْوَانُهُمْ كَاللَّحْلِ بَيَاضًا، وَرِيحُهُمْ يَسْطَعُ كَالْمِسْكِ، يَخُوضُونَ فِي جِبَالِ الْكَافُورِ، يَنْظُرُ إِلَيْهِمُ الثَّقَلَانِ لَا يُطْرِقُونَ تَعَجُّبًا حَتَّىٰ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ، لَا يُخَالِطُهُمْ أَحَدٌ إِلَّا الْمُؤَدَّبُونَ الْمُحْتَسِبُونَ))^(۱۵۷). واته: خوای په روهردگار له دواړوژدا پوژده كان له سهر شيوه ی خوایان دینیت، وه پوژى هه یینیش دینیت که زور پوناک و دره وشاوه یه، نه هلی جومعه (نه و موسلمانان ه ی ئاماده ی نوپڑی جومعه و وتاری جومعه بوونه)، دهوری ده دن (به وینه ی بوکیک پارزیندرا بیت ه وه بو میرده که ی)، نه وهنده جوان و دره وشاوه یه، نه وانیش به هو ی پوناکیه که یه وه ده که ونه پړی، پرویان وه کو به فری سپی دره وشاوه یه، بو نیکی خوشیان لیدیت به وینه ی بو نی خوشی میسک، ده چنه ناو کیوی بو ن خوشی کافوره وه، مروث و جنو که کان سهیریان ده که ن و چاویان ناتروکینن و سهیری نه ملاو نه ولا نا که ن سه رسامن به و نه جرو پاداشت و پړزه گه وره یه یان لای خوای په روهردگار، تا ده چنه به ه شته وه، هیچ که سیک تیکه لیان نابیت و له گه لیاندا ناچیت ه به ه شته وه مه گه ر تهنهها نه و بانگ بیژانه ی که له بهر خوای گه وره بانگیان دابیت، به نییه تی وهرگر تنی نه جرو پاداشت له دواړوژدا (تهنها بو پارزی بوونی خوا بانگیان داوه، بی نه وه ی چاویان له پاداشتی خه لکی بووبیت، وه نییه تیشیان تهنهها بو خوا بووه).

^(۱۵۷) رواه الحاكم (۲۷۷/۱)، وصححه الألباني في "صحيح الجامع" (۱۸۷۲).

۳. دهرکردنی زهکات: □

هاوه‌لی به‌پرز أبو موسی الأشعري (خوای لی پازی بیّت) ده‌فهرموویّت: فه‌رموویه‌تی: ((الطَّهْرُ شَطْرُ الْإِيْمَانِ،، وَالصَّدَقَةُ بُرْهَانٌ،)) (۱۵۸). واته: ده‌ست نوپژ نیوهی ئیمان، یان ده‌ست نوپژ نیوهی نوپژه، (یان خو پاککردنه‌وه نیوهی ئیمان، چونکه ئیمان دوو به‌شه به‌شیکیان پاککردنه‌وهی دل و ده‌روونه له شیرک و کوفرو دوو‌پووی و ...، وه به‌شه‌که‌ی تری پاککردنه‌وهی لاشه‌یه له له‌شگرانی و بی‌ده‌ست نوپژی و پیسیه‌کانی تر)،، وه سه‌ده‌قه (زهکات و خیرکردن) به‌لگه‌ی ئیمانی نه‌و که‌سه‌یه تا پاداشتی له‌سه‌ر وه‌ریگرت له‌سه‌ری له دواپژدا چونکه کافرو موشریک و دوو‌پووا باوه‌ریان به پاداشتی نییه،).

۴. ئارامگرتن له‌سه‌ر قه‌ده‌ری خوای په‌روه‌ردگار: □

هاوه‌لی به‌پرز أبو موسی الأشعري (خوای لی پازی بیّت) ده‌فهرموویّت: فه‌رموویه‌تی: ((الطَّهْرُ شَطْرُ الْإِيْمَانِ،، وَالصَّبْرُ ضِيَاءٌ،)) (۱۵۹). واته: ده‌ست نوپژ نیوهی ئیمان، وه ئارامگرتن له‌سه‌ر گوپزپراه‌لی کردنی خواو پیغه‌مبه‌ر (عَلَيْهِ السَّلَامُ)، وه نه‌کردنی خراپه، وه تووش بوون به ناخووشی و ناره‌حه‌تی و نه‌بوونی،، نورو پوناکییه له دواپژدا،).

ئارامگرتن: واته: گرتنه‌وهی نه‌فس له ده‌رب‌پینی ناره‌زایی به‌رامبه‌ر نه‌و شتانه‌ی که تووشته ده‌بیّت و (به‌ویستی خوای په‌روه‌ردگار) پیّت ناخووشه، ئارامگرتن نیوهی ئیمان، ده‌ی که‌وابوو پیویسته ئارام بگرین له‌سه‌ر قه‌ده‌ری خوای په‌روه‌ردگار، له‌سه‌ر گوپزپراه‌لی خوا، له‌سه‌ر تاوان

(۱۵۸) رواه الإمام أحمد "الفتح الرباني" (۲۷/۱۹)، ومسلم (۲۲۳)، والترمذي (۳۵۱۷)، والنسائي (۲۴۳۷)، وابن ماجه (۲۸۰)، وابن حبان (۸۴۴)، والدارمي (۶۵۳).

(۱۵۹) رواه الإمام أحمد "الفتح الرباني" (۲۷/۱۹)، ومسلم (۲۲۳)، والترمذي (۳۵۱۷)، والنسائي (۲۴۳۷)، وابن ماجه (۲۸۰)، وابن حبان (۸۴۴)، والدارمي (۶۵۳).

نه كردن، له كاتى تووش بوون به ناخوشى و ناپه‌حه‌تى و نه‌بوونى،، تا ئه‌و نورو پوناكییه گه‌وره‌یه‌مان له‌ده‌ست نه‌چیت له‌ته‌نگانه‌و ناپه‌حه‌تى سه‌ر پردى (صراط).

5. خویندنى سوره‌تى "كهف" له‌ پۆزى جومعه‌دا:

هاوه‌لى به‌پرز أبو سعيد الخدري (خوای لى‌ پازى بيت) ده‌فه‌رموویت: پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) فه‌رموویه‌تى: ((مَنْ قَرَأَ سُورَةَ الْكَهْفِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ أَضَاءَ لَهُ مِنَ النُّورِ مَا بَيْنَ الْجُمُعَتَيْنِ))^(١٦٠). واته: هه‌ر موسلمانیک سوره‌تى "كهف" بخوینیت له‌ پۆزى جومعه‌دا، ئه‌وه‌ بۆى ده‌بیته‌ نورو پوناكى تا جومعه‌ى داهاتوو (پۆزانى نیوان هه‌ردوو جومعه‌كه‌ى بۆ پوناك ده‌كاته‌وه‌)، له‌ پڕوايه‌تییكى تردا ده‌فه‌رموویت: ((مَنْ قَرَأَ سُورَةَ الْكَهْفِ كَمَا أُنزِلَتْ، كَانَتْ لَهُ نُورًا مِنْ مَقَامِهِ إِلَى مَكَّةَ)). واته: هه‌ر كه‌سه‌ىك سوره‌تى "كهف" بخوینیت له‌ پۆزى جومعه‌دا به‌و شیوه‌یه‌ى كه‌ دابه‌زیوه‌، ئه‌وه‌ بۆى ده‌بیته‌ نورو پوناكى له‌و شوینه‌ى كه‌ خویندووویه‌تى تا شارى مه‌كه‌ه‌.

6. خویندنى سوره‌تى "البقرة و آل عمران" به‌به‌رده‌وامى:

هاوه‌لى به‌پرز أبو أمامة (خوای لى‌ پازى بيت) ده‌فه‌رموویت: پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) فه‌رموویه‌تى: ((اقْرَأُوا الْقُرْآنَ فَإِنَّهُ يَأْتِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ شَفِيعًا لِأَصْحَابِهِ، اقْرَأُوا الزَّهْرَاوِينَ: الْبَقْرَةَ وَ سُورَةَ آلِ عِمْرَانَ، فَإِنَّهُمَا يَأْتِيَانِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ كَأَنَّهُمَا غَمَامَتَانِ، أَوْ كَأَنَّهُمَا غَيَاتَانِ، أَوْ كَأَنَّهُمَا فِرْقَانِ مِنْ طَيْرٍ صَوَافٍ يُحَاجَّانِ عَنِ صَاحِبَيْهِمَا، اقْرَأُوا سُورَةَ الْبَقْرَةِ؛ فَإِنْ أَخَذَهَا بَرْكَةٌ، وَتَرَكَهَا حَسْرَةٌ، وَلَا يَسْتَطِيعُهَا الْبَطَلَةُ))^(١٦١). واته: موسلمانان قورئان بخوین چونكه‌ قورئان له‌ دواپۆژدا شه‌فاعه‌ت ده‌كات بۆ خاوه‌نه‌كه‌ى (ئه‌و موسلمانه‌ى ته‌نها له‌به‌ر خوا قورئان خوین بووه‌)، وه‌ ئه‌و دوو سوره‌ته‌ پۆشن و پڕشنگداره‌ بخوینن (كه‌ سوره‌تى "بقرة و آل عمران"ه‌، له‌به‌ر ئه‌وه‌ى هیدایه‌تى تیايه‌ بۆ ئه‌و كه‌سه‌ى كه‌

^(١٦٠) رواه الحاكم (١/٧٥٢)، والدارمي (٣٤٠٧)، وصححه الألباني في "صحيح الجامع" (٦٤٧٠).

^(١٦١) رواه الإمام أحمد "الفتح الرباني" (١٨/٦٩)، ومسلم (٨٠٤).

دهيانخوينيٽ، يان نورو پوناكى ده به خشن به خوينه ره كهى له دواپوژدا، چونكه ئه و دوو سوره ته له دواپوژدا دين به وينه ي دوو په له هور، يان به وينه ي دوو كومهل بالنده ي زور، سيپه رو شه فاعت بو خاوه نه كانيان ده كه ن، سوره تي "بقره" بخوينن، چونكه خويندن و ده ست پيوه گرنتى به ره كه تي تيايه، وه پشت گوي خستن و نه خويندن و كارپينه كردنى په شيمانى له دوايه، وه هر كه سيك بيخوينيٽ سيحرو ساحيران پي ناوين و كارى ليئاكه ن.

زاناي پايه به رز نيمامى المناوي (په حمه تي خواي لبيٽ) له ماناي وشه ي "الزهرابين" دا ده لئيت: ئه م دوو سوره ته پوخن و پرشن گدارو پوناك ره وه ن، له بهر زوري پوناكى حوكمه شه رعيه كان و زوري ناوه پيروزه كاني خواي په روه ردگار كه له م دوو سوره ته دا هيه، يان هيدايه تي تي دايه بو ئه و كه سه ي كه ده يانخوينيٽ، يان نورو پوناكى ده به خشن به خوينه ره كهى له دواپوژدا (۱۶۲).

موسلمانى خوشه ويست ئه م فه رموده پيروزه هانمان ده دات بو له بهر كردن و خويندنى ئه م دوو سوره ته پيروزه به به رده وامى.

۷. فيربوونى قورئانى پيروزو له به ركردنى:

هاوه لى به ريز بُرِيْدَة (خواي لى رازى بيت) ده فه رمويٽ: پينغه مبه ر (ﷺ) فه رمويه تي: ((مَنْ قَرَأَ الْقُرْآنَ وَتَعَلَّمَهُ وَعَمِلَ بِهِ، أَلَيْسَ وَالِدَاهُ تاجًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ مِنْ نُورٍ، ضَوْؤُهُ مِثْلُ ضَوْءِ الشَّمْسِ، وَيُكْسَى وَالِدَاهُ حُلَّتَيْنِ لَا يَقُومُ لُهُمَا الدُّنْيَا، فَيَقُولَانِ: بِمِ كَسِينَا هَذَا؟ فَيُقَالُ: بِأَخَذِ وَلَدِكُمَا الْقُرْآنَ)) (۱۶۳).

واته: هر موسلمانيك قورئان بخوينيٽ و خه لكى فير بكات و خوشى كارى پي بكات، له دواپوژدا تاجى نورو پوناكى ده كرپته سهر دايك و باوكى، پوناكى ئه و تاجه به وينه ي پوناكى خو ره، وه جل و به رگيك ده كرپته به ريان كه هه موو دونيا پي ناگات و به وينه ي ئه و تاجه به نرخ نين،

(۱۶۲) بپوانه: فيض القدير شرح الجامع الصغير للمناوي (۲/۶۳).

(۱۶۳) رواه الحاكم (۱/۷۵۶)، وقال الألباني في "صحيح الترميز والترهيب": حسن لغيره (۱۴۳۴).

ئەوانىش دەلئىن: بەچى ئىمە ئەم جل و بەرگە جوان و بەرخە كرايه بەرمان؟ پىيان دەووتريت: بە دەست گرتنى كورەكەتان بە قورئانى پىرۆزە (دەيخويندو خەلكى فير دەكردو كارى پى دەكرد). جا ھەر موسلمانىك دەيه ویت چاگە لەگەل دايك و باوكيدا بكات و سەرفرازيان بكات، ئەو بە قورئانى پىرۆز لەبەر بكات، موسلمانى خۆشەويست ئەگەر خواى پەروردگار ئەو پىرۆز كەرامەتە بە دايك و باوكى قورئان خوین ببە خشیت؟ ئەى ئەو كەسەى كە قورئانى لەبەرەو خەلكى فير دەكات و خۆشى كارى پى دەكات، دەبى خواى پەروردگار چەندى پىزدارى بكات و پلەو پايەى بەرز بكاتەو.

۸. تىكۆشان لە پىناو خواى پەروردگار:

تىكۆشان و جەنگان لە پىناو خواى پەروردگاردا نورو پوناكى دەبە خشیت بە خاوەنەكەى لە دواپۆژدا، ھاوئەلى بەپىرۆز أبوهريرة (خواى لى پازى بيت) دەفەر موويت: پىغەمبەر (ﷺ) فەر موويه تى: ((مَنْ رَمَى بِسَهْمٍ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، كَانَ لَهُ نُورًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ))^(۱۶۴). واتە: ھەر موسلمانىك تىرىك بەاويت لە پىناو خواى پەروردگار (بۆسەر كەوتنى دىنەكەى)، ئەو ئەو تىر ھاويشتنەى بۆ دەبيتە نورو پوناكى لە دواپۆژدا.

شەھيدان نورو پوناكيان بۆھەيە لای خواى پەروردگار لە دواپۆژدا، ھەرەك خواى پەروردگار دەفەر موويت: ﴿وَالَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ أُولَٰئِكَ هُمُ الصَّٰدِقُونَ وَالشُّهَدَاءُ عِنْدَ رَبِّهِمْ لَهُمْ أَجْرُهُمْ وَنُورُهُمْ﴾ (الحديد: ۱۹). واتە: ئەوانەى باوھريان ھىناو بە خواو بە پىغەمبەرانى (سەلات و سەلامى خويان لەسەر بيت) ئەوانە پلەى راستگويان و ھەرگرتووه، و شەھيدەكانىش پاداشت و پوناكى خويان ھەيە لە دواپۆژدا.

^(۱۶۴) رواه البزار، وقال الألباني في "صحيح الترغيب والترهيب": صحيح لغيره (۱۲۹۲).

زانای پایه‌به‌رز ئیمامی الطَّبْرِي (په‌حمه‌تی خوای لیبیت) له ته‌فسیری ئەم ئایه‌ته‌دا ده‌لێت: شه‌هیدان
 ئەو که‌سانه‌ن که له پیناوی خوای په‌روه‌ردگادا شه‌هید کراون، یان له پیناوی ئه‌ودا له ناو چوون،
 ئەو که‌سانه‌ پادا‌شتی گه‌وره‌و نورو پوناکی زۆریان بۆه‌یه ^(۱۶۵).

موسلمانانی خۆشه‌ویست داوا له خوای په‌روه‌ردگار بکه تا پله‌ی شه‌هیدیت پێ ببه‌خشیت، چونکه
 هه‌رکه‌سیک له دله‌وه‌و به‌پراستی داوای شه‌هیدی بکات له خوای په‌روه‌ردگار، ئەوه‌و خوای
 په‌روه‌ردگار پێی ده‌به‌خشیت ئەگه‌ر ئەو که‌سه له ساحه‌ی جیهادیشدا شه‌هید نه‌بیت، هه‌روه‌ک
 هاوه‌لی به‌پرز سه‌هل کورپی حنیف (خوای لی پازی بیت) ده‌فه‌رموویت: پیغه‌مبه‌ر ^(ﷺ)
 فه‌رموویه‌تی: ((مَنْ سَأَلَ اللَّهَ الشَّهَادَةَ بِصِدْقٍ، بَلَّغَهُ اللَّهُ مَنَازِلَ الشُّهَدَاءِ وَإِنْ مَاتَ عَلَى فِرَاشِهِ))
^(۱۶۶). واته: هه‌ر موسلمانێک له دله‌وه‌و به‌پراستی داوای شه‌هیدی بکات له خوای په‌روه‌ردگار،
 ئەوه‌و خوای په‌روه‌ردگار پێی ده‌به‌خشیت و ده‌یگه‌یه‌نیت به پله‌ی به‌رزنی شه‌هیدان، ئەگه‌ر ئەو
 که‌سه له‌سه‌ر جیگه‌که‌ی خۆشی بمیریت.

۹. دادپه‌روه‌ری و زولم نه‌کردن: □

هاوه‌لی به‌پرز جابر کورپی عبدالله (خوای لی پازی بیت) ده‌فه‌رموویت: پیغه‌مبه‌ر ^(ﷺ) فه‌رموویه‌تی:
 ((إِتَّقُوا الظُّلْمَ؛ فَإِنَّ الظُّلْمَ ظُلُمَاتٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، وَاتَّقُوا الشُّحَّ؛ فَإِنَّ الشُّحَّ أَهْلَكَ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ،
 حَمَلَهُمْ عَلَى أَنْ سَفَكُوا دِمَاءَهُمْ، وَاسْتَحَلُّوا مَحَارِمَهُمْ)) ^(۱۶۷). واته: خۆتان بپاریزن له زولم و سته‌م
 کردن، چونکه سته‌م کردن تاریکییه له دواپۆژدا، وه خۆتان بپاریزن له به‌خیلی و په‌زیلی،
 چونکه به‌خیلی و په‌زیلی گهلانی پیش ئیوه‌ی له‌ناو بردوو به هیلاکی بردن، وای لیکردن تا

^(۱۶۵) بپوانه: مختصر تفسیر الطبری للصابوني (۲/۴۲۷).

^(۱۶۶) رواه الإمام مسلم (۱۹۰۹)، وأبو داود (۱۵۲۰)، والترمذي (۱۶۵۳)، والنسائي (۳۱۶۲).

^(۱۶۷) رواه الإمام أحمد "الفتح الرباني" (۲۳۵/۱۹)، والبخاري (۲۴۴۷)، ومسلم واللفظ له (۲۵۷۸)، والترمذي (۲۰۳۰)، والدارمي

(۲۵۱۶)، والحاكم (۵۶/۱).

خوینی یه کتری برپژن، وه وای لیگردن که ئافره تانیان حه لال بکن، یان ئه و مالهی که خوای پهروه ردگار حه رامی کردبوو حه لالیان کرد (۱۶۸).

زانای پایه بهرز ئیمامی التّووی (پهحمه تی خوای لیبت) ده لیبت: ئیمامی القاضی (پهحمه تی خوای لیبت) فهرموویه تی: ووتراوه: فهرمووده که ئه وه ده گه یه نیت که زولم و سته م کردن ده بیته تاریکایی له سهر سته مکاران، که سی سته مکار له دوارپوژدا ناتوانیت هیچ ریگه یه ک بگریته بهر بو ئه وه ی تاریکاییه کانی سهر پردی (صراط)ی بو پوناک بیته وه، له کاتی کدا ئیمانداران نورو پوناکی له بهرده م و پشتیان وه هه یه (۱۶۹). ئه گهر زولم و سته م ببیته تاریکی له دوارپوژدا، ئه وه دادپهروه ری ده بیته نورو پوناکی بو خاوه نه که ی له دوارپوژدا، له کاتی کدا فهرمانمان پی کراوه که دادپهروه ر بین له نیوان خه لکیدا، هه تا له نیوان منداله کانمدا، بگره له سهر نه فسی خوشمان، ههروه ک خوای پهروه ردگار ده فهرموویت: ﴿يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا كُونُوا قَوْمِينَ لِلّٰهِ شُهَدَاءَ بِالْقِسْطِ وَلَا يَجْرِمَنَّكُمْ شَنَاٰنُ قَوْمٍ عَلٰٓى اَلَّا تَعْدِلُوْا اَعْدِلُوْا هُوَ اَقْرَبُ لِلتَّقْوٰى وَاتَّقُوا اللّٰهَ اِنَّ اللّٰهَ خَبِيْرٌۢ بِمَا تَعْمَلُوْنَ﴾ (المائدة: ۸). واته: ئه ی ئه وه که سانه ی که باوه رتان هیناوه، هه میشه هه ول بده ن له بهر خوا دادگه رو راستگو بن و پایه ندی هه موو بریارو فهرمانه کانی خوا بن، به دادپهروه رانه شایه تی بده ن و به لای هه یچ لایه کدا دایمه برن، ته نانه ت ئه گهر مندالکانیشتان بن، ﴿وَلَا يَجْرِمَنَّكُمْ شَنَاٰنُ قَوْمٍ عَلٰٓى اَلَّا تَعْدِلُوْا﴾ وه بق و کینه وه دوژمنایه تی هه یچ که س و هه یچ لایه ک واتان لیته کات که به دادپهروه رانه پهفتار نه که ن، ﴿اَعْدِلُوْا هُوَ اَقْرَبُ لِلتَّقْوٰى﴾ دادگه ر بن (هه رچه نده ئه وان نا عه داله ت و نارپیکیش بن)، چونکه بی گومان

(۱۶۸) بیوانه: التیسیر بشرح الجامع الصغیر، للإمام الحافظ زین الدین عبد الرؤوف المناوی، (۵۸/۱).

(۱۶۹) بیوانه: صحیح مسلم بشرح النووی (۳۷۰/۱۶).

په فتاری دادگه ربی و یه کسانى به ته قواوه نزيكتره و پاريزگارى سنوره كانى خواى پيډه كريت، ﴿ وَأَتَقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ ﴾ وه ته قواى خوا بكن و له و بترسن، چونكه به راستى نيوه هر كاريك بكن خواى په روه ردگار ناگاداره ليى.

۱۰. به رد هاويشتنى شهيتان په جم كردن (رَمَى الْجِمَارَ): □

هاوه لى به پريز ابن عباس (خوايان لى رازى بيت) ده فهرموويت: پيغه مبه ر (ﷺ) فهرموويه تى: ((اذا رَمَيْتَ الْجِمَارَ كَانَ لَكَ نُورًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ)) (۱۷۰). واته: كاتيک شهيتانت په جم كرد، نه وه بوټ ده بيته نورو پوناكى له پوژى دواييدا (كاتيک حاجى له پوژى يه كه م ودووم و سييه مى جه زن له مينا ده پوات بو نه و شوينه ي كه شهيتان هاته پي پيغه مبه ر ابراهيم (عليه السلام) تا ربي لي بگريت، نه ويش هوت به ردى تيگرت و شهيتانيش خوى شارده وه، بويه به و كاره نه ووتريت "رَمَى الْجِمَارَ"، به رد هاويشتن، نه ك شهيتان په جم كردن.

۱۱. سه ر تاشين له جه ج: □

هاوه لى به پريز ابن عمر (خوايان لى رازى بيت) ده فهرموويت: پيغه مبه ر (ﷺ) فهرموويه تى: ((... وَإِذَا حَلَقَ رَأْسَهُ، فَلَهُ بِكُلِّ شَعْرَةٍ سَقَطَتْ مِنْ رَأْسِهِ نُورٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، وَإِذَا قَضَى آخِرَ طَوَافٍ بِالْبَيْتِ خَرَجَ مِنْ ذُنُوبِهِ كَيَوْمٍ وُلِدَتْهُ أُمُّهُ)) (۱۷۱). واته: ... كاتيک حاجى سه رى تاشى (پياوان)، نه وه هر تاله قزيكى سه رى كه به رده بيته وه سه ر زهوى ده بيته نورو پوناكى بوى له دواپوژدا، وه كاتيک حاجى (پياوان و نافرده تان) كوټا سوړانه وه ي ده وري كه عبه ي پيروزى ته واو كرد پاك ده بيته وه له تاوانه كانى به وينه ي نه و پوژده ي كه تازه له دايك بووه (هيچ تاوانى نامينيټ).

(۱۷۰) رواه البزار في كشف الأستار (۳۳/۲ رقم ۱۱۴۰)، وصححه الألباني في "صحيح الترغيب والترهيب" (۱۰۵۷).

(۱۷۱) رواه ابن حبان (۱۸۸۶)، وحسنه الألباني في صحيح الترغيب والترهيب (۱۱۵۵).

وه هاوهلی به پریز عبادة كوری صامت (خوای لی پازی بیئت) ده فهرموویت: پیغه مبه ر (علیه السلام) فهرموویه تی: ((... وَأَمَّا حَلْقُكَ رَأْسَكَ، فَإِنَّهُ لَيْسَ مِنْ شَعْرِكَ مِنْ شَعْرَةِ تَقَعُ فِي الْأَرْضِ إِلَّا كَأَنَّكَ لَكَ نُورًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ)) ^(۱۷۲). واته: سهر تاشینت له حج ئه وهنده خیره به پادهیهك هیچ تاله موویه کی سهرت ناکه ویته سهر زهوی ئیلا ده بیته نورو پوناکی بۆت له دواپوژدا.

۱۲. فیربوونی زانستی شهرعی ته نها بو پازی بوونی خوای گه و ره: □

هاوهلی به پریز أبوهریره (خوای لی پازی بیئت) ده فهرموویت: پیغه مبه ر (علیه السلام) فهرموویه تی: ((مَا مِنْ رَجُلٍ يَسَلُّكَ طَرِيقًا يَطْلُبُ فِيهِ عِلْمًا إِلَّا سَهَّلَ اللَّهُ لَهُ بِهِ طَرِيقَ الْجَنَّةِ وَمَنْ أَبْطَأَ بِهِ عَمَلُهُ لَمْ يُسْرِغْ بِهِ نَسْبُهُ)) ^(۱۷۳). واته: هیچ پیاوئیکی موسلمان نییه که ریگه یهك ده گریته بهر بو فیربوونی زانست و زانیاری شهرعی، ئیلا خوای پهروهردگار به هوی ئه و کاره یه وه ریگای به هه شتی بو ئاسان دهکات، وه هر که سیك کرده وه کانی دوی بخت ئه وه کهس و کارو عه شیرت و ناوودای پیشی ناخات (کرده وهی چاکه ی کهم بیئت). وه هروه ها أبوهریره (خوای لی پازی بیئت) ده فهرموویت: پیغه مبه ر (علیه السلام) فهرموویه تی: ((مَنْ سَلَكَ طَرِيقًا يَلْتَمِسُ فِيهِ عِلْمًا سَهَّلَ اللَّهُ لَهُ طَرِيقًا إِلَى الْجَنَّةِ)) ^(۱۷۴). واته: هر موسلمانیک ریگه یهك بگریته بهر، به مه بهستی فیربوونی زانست و زانیاری شهرعی، ئه وه خوای پهروهردگار ریگه یه کی به هه شتی بو ئاسان دهکات.

موسلمانی خو شه ویست جوان وورد به وه له فهرمووده که چۆن پیغه مبه ر (علیه السلام) و زهینانی له فیربوونی زانست و زانیاری شهرعی په یوه ست کردوه به دواکه وتن و هیواش پویشتن له سهر پردی (صراط)، ئه وه ی پویشتنی بهنده ی موسلمان خیرا دهکات له سهر پردی (صراط) زانست و

^(۱۷۲) رواه الطبراني في "المعجم الأوسط" برقم (۲۴۱۰)، وحسنه الألباني في "صحيح الترغيب والترهيب" (۱۱۱۳).

^(۱۷۳) رواه الإمام أحمد "الفتح الرباني" (۶۵/۱۹)، وأبو داود (۳۶۴۳)، والدارمي (۳۴۴)، وابن حبان (۸۱)، والحاكم (۱/۱۶۵)، وصححه الألباني في "صحيح الجامع" (۵۷۱۵).

^(۱۷۴) رواه الإمام أحمد "الفتح الرباني" (۶۵/۱۹)، ومسلم (۲۶۹۹)، والترمذي واللفظ له (۲۶۴۶)، وابن ماجه (۲۲۳)، والدارمي (۳۴۴).

زانبارى شهرعى و كرده وهى چاكيه نهك كهس و كارو عه شيرهت و ناووداوى، وه ههركه سيك خيڙاي زياد بيت له سهر پردى (صراط) بى گومان نورو پوناكييه كهى زوره .

زاناي پايه بهرز ابن رجب (پهحمتهى خواى ليبيت) له شهرحى ئەم فهرموده يه دا ده لئيت: سه ره پاي ئاسان بوونى په پينه وهى له سهر پردى (صراط)، ناخوشى و نارپهحه تى پيش و دواى پردى (صراط) يشى بو ئاسان ده بيت^(۱۷۵) .

وه زاناي پايه بهرز ئيمامى شافعي (پهحمتهى خواى ليبيت) ده لئيت: جاريكيان زانايهك نامه يه كى نووسى بو زانايه كى تر، تيايدا نووسيويى: براى خوّم خواى پهروه رديگار زانست و زانبارى شهرعى پييه خشيوويت، تيكي مه ده و خراپى مه كه به تاريكى تاوانه كان، له دواپوژدا له تاريكاييه كاندا ده مينئيه وه، له كاتيكا زانايان و نه هلى عيلم به هوى نورو پوناكى زانستيانه وه بهر پييان پوناكه و پيى ده پون^(۱۷۶) .

۱۳. خوش ويستن له بهر خواى پهروه رديگار: □

هاوه لى به ريز ابومالك الأشعري (خواى لى پازى بيت) ده فهرموييت: پيغه مبهر (ﷺ) فهرمويه تى: ((يا أَيُّهَا النَّاسُ اسْمَعُوا وَاغْلِقُوا، وَاغْلِقُوا أَنْ لِلَّهِ عَزَّ وَجَلَّ عِبَادًا لَيْسُوا بِأَنْبِيَاءَ وَلَا شُهَدَاءَ، يَغْطُهُمُ الْأَنْبِيَاءُ وَالشُّهَدَاءُ عَلَى مَجَالِسِهِمْ وَقُرْبِهِمْ مِنَ اللَّهِ، فَجَاءَ رَجُلٌ مِنَ الْأَعْرَابِ مِنْ قَاصِيَةِ النَّاسِ وَأَلْوَى بِيَدِهِ إِلَى نَبِيِّ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ: يَا نَبِيَّ اللَّهِ نَاسٌ مِنَ النَّاسِ لَيْسُوا بِأَنْبِيَاءَ وَلَا شُهَدَاءَ يَغْطُهُمُ الْأَنْبِيَاءُ وَالشُّهَدَاءُ عَلَى مَجَالِسِهِمْ وَقُرْبِهِمْ مِنَ اللَّهِ؟ انْعَمْتُمْ لَنَا (يَعْنِي صِفُهُمْ لَنَا) فَسَرَّ وَجْهَهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لِسُؤَالِ الْأَعْرَابِيِّ، فَقَالَ: رَسُولُ ﷺ هُمْ نَاسٌ مِنْ أَفْنَاءِ النَّاسِ وَنَوَازِعِ الْقَبَائِلِ لَمْ تَصِلْ بَيْنَهُمْ أَرْحَامٌ مُتَقَارِبَةً، تَحَابُّوا فِي اللَّهِ وَتَصَافَوْا، يَضَعُ اللَّهُ لَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مَنَابِرَ مِنْ نُورٍ فَيَجْلِسُهُمْ عَلَيْهَا، فَيَجْعَلُ

^(۱۷۵) بروانه: جامع العلوم والحكم لابن رجب الحنبلي، تحقيق شعيب الأرنؤوط وإبراهيم باجس (۲/۲۹۷).

^(۱۷۶) بروانه: حلية الأولياء وطبقات الأصفياء لأبي نعيم (۹/۱۴۶).

وَجُوهَهُمْ نُورًا وَثِيَابَهُمْ نُورًا، يَفْرَعُ النَّاسُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَلَا يَفْرَعُونَ، وَهُمْ أَوْلِيَاءُ اللَّهِ الَّذِينَ لَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ^(۱۷۷). واته: ئەى خەلكينه گوى بگرن و تىبگن، خواى پەروەردگار كۆمەلە بەندەيەكى هەيه نە پىڤەمبەرانن و (صلات و سهلامى خوايان لەسەر بىت) وە نە شههيدانىشن، بەلكو پىڤەمبەران و (صلات و سهلامى خوايان لەسەر بىت) شههيدان ئاوات بە پلەو پايەو شوپىنى نزيكيان لە خواى پەروەردگار دەخوازن، پياويكى دەشتەكى لەپەرى قەومەكەو هەت و دەستى هەلپرى و ئىشارەتى بۆ پىڤەمبەر (ﷺ) كردو ووتى: ئەى پىڤەمبەر (ﷺ) كەسانىك لە خەلكى هەن نە پىڤەمبەرانن و (صلات و سهلامى خوايان لەسەر بىت) وە نە شههيدانىشن، بەلكو پىڤەمبەران و (صلات و سهلامى خوايان لەسەر بىت) شههيدان ئاوات بە پلەو پايەو شوپىنى نزيكيان لە خواى پەروەردگار دەخوازن، كىن ئەو كەسانە بۆمان پوون بكەو هەو باسى سيفاتەكانىمان بۆ بكە؟ پووى پىڤەمبەر (ﷺ) گەشايەو كاتىك ئەو پياو دەشتەكويه ئەو پرسىارەى لىكرد، پاشان پىڤەمبەر (ﷺ) فەرمووى: ئەو كەسانە چەند كۆمەلەكەن لە چەند هۆزىكى جياواز، وە نازاندريت لە چى خىل و كۆمەلەكەن، لەبەر خاترى خواى پەروەردگار يەكتريان خۆش دەويت و پىكەن لەگەل يەكتردا، بى ئەو هى كەسى يەكتربن و خزمایەتى نزيك لە نيوانياندا هەبىت، ئەو كەسانەى كە ئەوهان خواى پەروەردگار لە دواپۆژدا مينبەريان لە نورو پوناكى بۆ دادەنيت و دايان دەنيشينييت لەسەرى، دەم و چاوو پوويان گەش دەكات و جل و بەرگيشيان نورو پوناك دەكات، لەو پۆژەدا خەلكى هەموويان دەترسين و دلان رادەچەلەكيت لە كاتىكدا ئەوان ترس و دلە پراوكيان لەسەر نيه، بەراستى ئەوانە دوست و ئەولياى خواى گەورەن، ئەو كەسانەن كە نە ترسيان لەسەرەو نە خەفەتيش دەخۆن (واته: نە ترسى سزاو نارەحەتى دواپۆژيان هەيه، وە نە خەفەتيش دەخۆن لەو هى كە بە جيان هيشتوو هە دنياوا).

^(۱۷۷) رواه الإمام أحمد واللفظ له "الفتح الرباني" (١٥٨/١٩)، وأبو داود عن عمر (عليه السلام) (٣٥٢٧)، وابن حبان (٥٧٣)، وأبو يعلى، والحاكم (١٨٨/٤)، وقال الألباني في "صحيح الترغيب والترهيب": صحيح لغيره (٣٠٢٧).

۱۴. جیبہ جیکردنی کاری خه تکی و لابردنی ناخوشی و نارہحتی له سهریان:

هاوه لی به ریز ابن عمر (خوایان لی پازی بیئت) ده فه رموویت: پیغه مبه ر (ﷺ) فه رموویه تی: ((الْمُسْلِمُ أَخُو الْمُسْلِمِ لَا يَظْلِمُهُ وَلَا يُسْلِمُهُ، مَنْ كَانَ فِي حَاجَةِ أَخِيهِ كَانَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ فِي حَاجَتِهِ، وَمَنْ فَرَّجَ عَنْ مُسْلِمٍ كُرْبَةً فَرَّجَ اللَّهُ عَنْهُ بِهَا كُرْبَةً مِنْ كُرْبِ يَوْمِ الْقِيَامَةِ، وَمَنْ سَتَرَ مُسْلِمًا سَتَرَهُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ))^(۱۷۸). واته: موسلمان برای موسلمانه زولم و سته می لیناکات و پشتی لیئه لیناکات و نایداته ده ست دورثمانی، هه ر موسلمانیک کاروباری برای موسلمان جیبه جی بکات و یارمه تی بدات، خوی په روه ردگار کارو باری ئه و موسلمانه هه لده سورپینیت و به پیره ده بات، وه هه ر موسلمانیک ناخوشی و نارہحتییه ک له سه ر موسلمانیک لابدات خوی په روه ردگار نارہحتییه ک له ناخوشی و نارہحتییه کانی دوارپوژی له سه ر لا ده بات، وه هه ر موسلمانیک عه یب و که م و کوپی موسلمانیک بپوشیت له دنیا دا خوی په روه ردگار که م و کوپی و عه یبه کانی ئه و موسلمانه ده پووشیت له دوارپوژدا.

وه هه روه ها أبوهریره (خوی لی پازی بیئت) ده فه رموویت: پیغه مبه ر (ﷺ) فه رموویه تی: ((مَنْ نَفَسَ عَنْ كُرْبَةٍ مِنْ كُرْبِ فِي الدُّنْيَا، نَفَسَ اللَّهُ عَنْهُ كُرْبَةً مِنْ كُرْبِ الْقِيَامَةِ، وَمَنْ يَسَّرَ عَلَى مُعْسِرٍ فِي يَسَّرَ اللَّهُ عَلَيْهِ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ، وَمَنْ سَتَرَ مُسْلِمًا سَتَرَهُ اللَّهُ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ، وَاللَّهُ فِي عَوْنِ الْعَبْدِ مَا كَانَ الْعَبْدُ فِي عَوْنِ أَخِيهِ...))^(۱۷۹). واته: هه ر موسلمانیک نارہحتییه ک له ناخوشی و نارہحتییه کانی دنیا له سه ر موسلمانیک لابدات، ئه وه خوی په روه ردگار نارہحتییه ک له ناخوشی و نارہحتییه کانی دوارپوژی له سه ر لا ده بات، وه هه ر موسلمانیک کار ئاسانی بو که سیکي هه ژارو نه بوو بکات، ئه وه خوی په روه ردگار کاره کانی له سه ر ئاسان ده کات له دنیا و

^(۱۷۸) رواه الإمام أحمد "الفتح الرباني" (۶۷/۱۹)، والبخاري (۲۴۴۲)، ومسلم واللفظ له (۲۵۸۰)، والترمذي (۱۴۲۶)، وأبو داود (۴۸۹۸).

^(۱۷۹) الإمام أحمد "الفتح الرباني" (۶۶/۱۹)، ومسلم واللفظ له (۲۶۹۹)، والترمذي (۱۴۲۵)، وأبو داود (۴۹۴۶)، وابن ماجه (۲۲۵).

دواړوژدا، وه هر موسلمانیک عیب و کهم و کورپی موسلمانیک بیوښیت له دنیاډا، خوای په روهردگار کهم و کورپی و عیبه کانی ئه و موسلمانان ده پوښیت له دنیاو دواړوژدا، وه خوای په روهردگار ئیش و کاره کانی بنده ی موسلمان جیبه جی ده کات، ئه گهر ئه و بنده موسلمانان له خزمه تی برا موسلمانان که یدا بیټ و کاره کانی بو جیبه جی بکات...).

موسلمانان خوښه ویست پیغه مبه ر (ﷺ) جوړی ئه و نارپه حه تییه ی باس نه کردووه که له دواړوژدا له سهرت لا دهردریټ، به لکو به گشتی باسی کردووه، وه پاداشتیش له سهر بنه پرته تی کرده وه کانه، وه به هو ی جیبه جی کردنی کاری موسلمانان و یارمه تی دانیان و لابرندی ناخوښی و نارپه حه تییان، خوای په روهردگار ناخوښی و نارپه حه تییه کانی دواړوژت له سهر لا دهبات، پیده چیت یه کیک له و ناخوښی و نارپه حه تییه لابرندی تاریکی و نارپه حه تی سهر پردی (صراط) بیټ، نورو روناکیت زیاد ده بیټ به هو ی لابرندی ناخوښی و نارپه حه تی بریانی موسلمانان، ئه و کاته خیرایی سهر پردی (صراط) ت زیاد ده بیټ، وه که له فهرمووده ی صه حیدا هاتووه هر موسلمانیک له گه ل برایه کی موسلمانان دواړوژت بو جی به جی کردنی کاریکی پیویستی، تا ئه و موسلمانان پیویستییه که ی ته و او ده کات و ته و او پییه کانی جیگیر ده بیټ تیایدا، ئه وه خوای په روهردگار پییه کانی جیگیر ده کات له سهر پردی (صراط) له و پوژده ی که پییه کان ه لده خلیسکین و خو یان ناگرن به سهر پردی (صراط) ه وه (۱۸۰)، به ئه ندازه ی ئاسان کردنی کاری برای موسلمانان و یارمه تی دانی خوای په روهردگار ناخوښی و نارپه حه تییه کانی ئه و پوژده ترسناکه ت بو ئاسان ده کات، ده ی که و ابو وه ولبده زور کاری موسلمانان ئاسان بکه و یارمه تییان بده، تا خوای په روهردگار ه موو ناخوښی و نارپه حه تییه کاتی دواړوژت له سهر لا بدات و بو ت ئاسان بکات.

(۱۸۰) رواه ابن أبي الدنيا، والطبراني، وحسنه الألباني في "صحيح الجامع" (۱۷۶).

۱۵. هه‌ئنه‌کیشانی مووی سپی:

هه‌ندی موسلمان شهرم ده‌یگریت کاتیک مووی سپی ده‌بیته، وه‌هه‌ز ناکات مووی سپی لیده‌ر بکه‌ویت، بویه‌یه‌کسه‌ر هه‌لی ده‌کیشیت، یان سبووگی ده‌کات به‌ره‌نگی ره‌ش که‌ئویش حه‌رامه، به‌لام‌ئو که‌سه‌ نازانیت که‌ موو سپی بوون له‌ ئیسلامدا ده‌بیته‌ نورو پوناکی له‌ دواپوژدا.

هاوه‌لی به‌ریز فضالة کوری عبید (خوای لی‌ پازی بیته) ده‌فه‌رموویت: پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) فه‌رموویه‌تی: ((مَنْ شَابَ شَيْبَةً فِي الْإِسْلَامِ كَانَتْ لَهُ نُورًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ، فَقَالَ رَجُلٌ: إِنَّ رَجُلًا يَنْتُقُونَ الشَّيْبَ، فَقَالَ: مَنْ شَاءَ فَلْيَنْتَفِ نُورَهُ))^(۱۸۱). واته: هه‌ر موسلمانیک مووی لاشه‌ی سپی بیته له‌ ئیسلامدا، ئه‌وه‌ ئه‌و موو سپی بوونه‌ی بو ده‌بیته‌ نورو پوناکی له‌ دواپوژدا، پیاویک ووتی: که‌سانیک هه‌ن مووی سپیان هه‌لده‌کیشن، پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) فه‌رمووی: جا هه‌ر که‌سیک هه‌ز ده‌کات نورو پوناکیه‌که‌ی نه‌هیلت و که‌می بکاته‌وه‌ با مووه‌ سپیه‌کانی هه‌لبکیشیت.

فه‌زلی هیشتنه‌وه‌ی مووی سپی و هه‌ئنه‌کیشانی ئه‌وه‌یه‌ خاوه‌نه‌که‌ی چوار شتی پیده‌دریت له‌ دواپوژدا: پوناکی سه‌ر پردی (صراط)، وه‌ به‌ هه‌ر تاله‌ موویه‌کی سپی چاکه‌یه‌کی پیده‌دریت، وه‌ تاوانیکی له‌سه‌ر لا ده‌چیت، وه‌ به‌ه‌ویه‌وه‌ پله‌یه‌که‌ به‌رز ده‌بیته‌وه‌ له‌ دواپوژدا.

هاوه‌لی به‌ریز ابو هریره (خوای لی‌ پازی بیته) ده‌فه‌رموویت: پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) فه‌رموویه‌تی: ((لَا تَنْتَفُوا الشَّيْبَ فَإِنَّهُ نُورٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، وَ مَنْ شَابَ شَيْبَةً فِي الْإِسْلَامِ، كُتِبَ لَهُ بِهَا حَسَنَةٌ، وَ حُطَّ عَنْهُ خَطِيئَتُهُ، وَ رُفِعَ لَهُ بِهَا دَرَجَةٌ))^(۱۸۲). واته: مووی سپی لاشه‌تان هه‌لمه‌کیشن، به‌راستی نورو پوناکیه‌ له‌ روژی قیامه‌تدا، وه‌ هه‌رکه‌سیک مووی سپی بیته له‌ ئیسلامدا ئه‌وه‌ به‌هه‌ر تاله‌ موویه‌کی سپی

^(۱۸۱) رواه البزار، والطبراني، وحسنه الألباني في صحيح الترغيب والترهيب (۲۰۹۲).

^(۱۸۲) رواه الإمام أحمد "الفتح الرباني" (۳۱۵/۱۷)، والترمذي (۲۸۲۱)، وابن ماجه (۳۷۲۱)، وابن حبان، وقال الألباني في "صحيح الترغيب والترهيب": حسن صحيح (۲۰۹۶).

چاڪه يه كى بؤ ده نوسرئيت، وه تاوانئكى له سهر لا ده چئيت، وه به هؤيه وه پله يه ك به رز ده بيته وه له به هه شتدا. موسلمانئ خؤشه ويست ليروه وه ئه وه مان بؤ دهرده كه ويته هر فه رمانئكى پئغه مبهرو (عليه السلام) كاريكى چاڪه به گالته فه رمانمان پئنه كراوه كه بيكه ين، به لكو قازانچ و به رووبومئ باشئ هه يه، وه تا خوائ په روه ردگار پادا شتى چاڪه ئى چاڪه كاران بداته وه، وه گوئرايه لئى كارو تاوانبار ليك جيا بكا ته وه.

موو سبئ بوون نيعمه ته، له بهر ئه وه ئى ترسئنه رو به ياد هئنه ره وه ئى كه سئ ئيره به نزيكى مردن و ئه جه لئى، هه روه ك خوائ په روه ردگار ده فه رمووئت: ﴿ وَهُمْ يَصْطَرِحُونَ فِيهَا رَبَّنَا أَخْرِجْنَا نَعْمَلْ صَالِحًا غَيْرَ الَّذِي كُنَّا نَعْمَلُ أَوَلَمْ نُعَمِّرْكُم مَّا يَتَذَكَّرُ فِيهِ مَن تَذَكَّرُ وَجَاءَكُمُ النَّذِيرُ فَذُوقُوا فَمَا لِلظَّالِمِينَ مِن نَّصِيرٍ ﴿٣٧﴾ (فاطر: ٣٧). واته: ببئ باوه ران له ئاگرئ دؤزه خدا زؤر هاوار ده كه ن و ده لئئ: ﴿ رَبَّنَا أَخْرِجْنَا نَعْمَلْ صَالِحًا غَيْرَ الَّذِي كُنَّا نَعْمَلُ ﴾ په روه ردگارمان له م سزاو نارپه حه تيبه ده رمان بيته، تا ئه م جاره كاري چاڪه ئه نجام بده ين جگه له و كاره خراپانه ئى پئشوو كه ده مان كرد، ئه و كاته باوه ر دئين و ته نها گوئرايه لئى ته واوئ تو ده كه ين، وه لاميان ده درئته وه و پئيان ده ووترئت: ﴿ أَوَلَمْ نُعَمِّرْكُم مَّا يَتَذَكَّرُ فِيهِ مَن تَذَكَّرُ وَجَاءَكُمُ النَّذِيرُ ﴾ ئايا ئه وه نده ته مه نئى درئژمان پئنه دان كه هه ر كه سئك ئيرو وريا بوايه له و ماوه يه دا بير بكا ته وه، كه ده ئتوانئ په ندو كه لكئ لئى وه ربگرئت؟ له هه مان كاتئشدا ترسئنه رمان بؤ ناردن تا بتان ترسئئئت له م سزا گه وره و نارپه حه ته، به لام ئايا هئچ سوودتان ليبيئى؟ ﴿ فَذُوقُوا فَمَا لِلظَّالِمِينَ مِن نَّصِيرٍ ﴾ ده ئى كه وابوو سزائ زولم سته متان بچئزن، له و پؤژده دا هئچ يارمه ئى ده رئك نيبه بؤ زالمان و سته مكاران.

جاریکیان عبدالعزیز کوری اَبورزّاد (پہمہتی خوی لیبیت) بہ پیاوئیکی ووت: ہر کہ سیک پہند لہ سئ شت ورنہ گریّت ئوہ ہرگیز پہند لہ ہیچ شتیک ورنہ گریّت: ئیسلام، قورئانی پیروز، موو سپی بوون (پیر بوون) ^(۱۸۳).

۱۶. چاکہ کردن لہ گہن دۆستانی باوکت:

ہاوہ لی بہ پریز عبد اللہ کوری ئیمامی عُمَر (خوایان لی رازی بیّت) جاریکیان لہ سہ فہریکدا پیاوئیکی دہشتہ کی بینی کہ دۆستی باوکی بوو، پیاوہ دہشتہ کییہ کہ بہ عبد اللہ ووت: تو کوری فلانہ کہ س نیت؟ (واتہ: ئیمامی عُمَر (خوی لی رازی بیّت)؟ عبد اللہ فہرمووی: بہ لی، پاشان عبد اللہ (خوی لی رازی بیّت) ئو گوئی دریزہی کہ پیی بوو داپیی لہ گہل عہمامہ کہی سہری، ئو وانہی لہ گہل عبد اللہ بوون، ووتیان: ئایا بہ س نہ بوو تہنہا دوو درہمت بدایہ تی؟ عبد اللہ (خوی لی رازی بیّت) فہرمووی: پیغہ مبہر ^(ﷺ) فہرموویہ تی: ((إِحْفَظْ وَدَّ أَيْبِكَ لَا تَقْطَعْهُ فِي طُفْيِ اللَّهِ نُورَكَ)) ^(۱۸۴). واتہ: دۆستایہ تی و خو شہ ویستی باوکت پباریزہ و مہ پیرہ، ئو گہر وا بکہیت ئوہ خوی پہر و ہر دگار نورو پونا کیت دہ کوژنیئتہ وہ.

زانای پایہ بہرز ئیمامی المئاوی (پہمہتی خوی لیبیت) دہ لیّت: ئیمامی حافظ العراقی (پہمہتی خوی لیبیت) فہرموویہ تی: ئایا مہ بہست بہ نہمان و کوژانہ وہی نورو پونا کی لہ دنیا دایہ یان لہ دواروژدایہ؟ پیدہ چیت لہ ہر دوو لا بیّت ^(۱۸۵).

^(۱۸۳) بیوانہ: صفة الصفوة لابن الجوزي (۱/۴۷۰).

^(۱۸۴) قال الهيثمي في مجمع الزوائد: رواه الطبراني في الأوسط وإسناده حسن اه (۱/۴۷۸)، ووافقه السيوطي في الجامع الصغير (۲۶۵) والمناوي في فيض القدير وقال: قال زين الحفاظ العراقي إسناده جيد اه (۱/۱۹۶)، بہ لام زانای پایہ بہرز شیخ ئہ لبانی (پہمہتی خوی لیبیت) ئہم فہرموودہیہی بہ "ضعيف" داناوہ، بیوانہ: الأدب المفرد (۴۰).

^(۱۸۵) بیوانہ: فيض القدير شرح الجامع الصغير للمناوي (۱/۱۹۶).

۱۷. داوا کردنی نورو پوناکی له خواى په روهردگار:

موسلمانى خوښه ويست زور داوا بکه له خواى په روهردگار تا نورو پوناکيت پيښه خشيت، له سوجه ددها، نه و کاتهى نه پوښت بو مزگهوت.

هاوه لى به ريز عبدالله کورى عباس (خويان لى پازى بيت) ده فهرموويت: شه ويکيان له مالى پيغه مبهر (ﷺ) خه وتم، پيغه مبهر (ﷺ) هه ستا بو شه و نويز کردن سيواکى کردو ده ستنويزى شويست و نه م نايه تانهى ده خويند: ﴿ اِنَّ فِي خَلْقِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاخْتِلَافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ لآيَاتٍ لِّأُولِي الْأَلْبَابِ ﴿١١٠﴾ الَّذِينَ يَذْكُرُونَ اللَّهَ قِيَمًا وَقُعُودًا وَعَلَىٰ جُنُوبِهِمْ وَيَتَفَكَّرُونَ فِي خَلْقِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ رَبَّنَا مَا خَلَقْتَ هَذَا بَطْلًا سُبْحَانَكَ فَقِنَا عَذَابَ النَّارِ ﴿١١١﴾ رَبَّنَا إِنَّكَ مَن تُدْخِلِ النَّارَ فَقَدْ أَخْرَجْتَهُ، وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِن أَنصَارٍ ﴿١١٢﴾ رَبَّنَا إِنَّا سَمِعْنَا مُنَادِيًا يُنَادِي لِلإِيمَنِ أَنْ ءَامِنُوا بِرَبِّكُمْ فَآمَنَّا رَبَّنَا فَاغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا وَكَفِّرْ عَنَّا سَيِّئَاتِنَا وَتَوَقَّنَا مَعَ الْأَبْرَارِ ﴿١١٣﴾ رَبَّنَا وَءَايَاتِنَا مَا وَعَدْتَنَا عَلَىٰ رُسُلِكَ وَلَا تُخْزِنَا يَوْمَ الْقِيَمَةِ إِنَّكَ لَا تُخْلِفُ الْوَعْدَ ﴿١١٤﴾ فَاسْتَجَابَ لَهُمْ رَبُّهُمْ أَنِّي لَا أُضِيعُ عَمَلَ عَمَلٍ مِّنْكُمْ مِّنْ ذَكَرٍ أَوْ أُنثَىٰ بَعْضُكُمْ مِّنَ بَعْضٍ فَالَّذِينَ هَاجَرُوا وَأُخْرِجُوا مِن دِيَارِهِمْ وَأُودُوا فِي سَبِيلِي وَقَاتَلُوا وَقُتِلُوا لَأُكَفِّرَنَّ عَنْهُمْ سَيِّئَاتِهِمْ وَلَأُدْخِلَنَّهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرَىٰ مِن تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ ثَوَابًا مِّنْ عِنْدِ اللَّهِ وَاللَّهُ عِنْدَهُ حُسْنُ الثَّوَابِ ﴿١١٥﴾ لَا يَغْرُنَكَ تَقَلُّبُ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي الْبِلَادِ ﴿١١٦﴾ مَتَّعٌ قَلِيلٌ ثُمَّ مَأْوَاهُمْ جَهَنَّمُ وَبِئْسَ الْمِهَادُ ﴿١١٧﴾ لَكِنِ الَّذِينَ آتَقُوا رَبَّهُمْ لَهُمْ جَنَّاتٌ تَجْرَىٰ مِن تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا نُزُلًا مِّنْ عِنْدِ اللَّهِ وَمَا عِنْدَ اللَّهِ خَيْرٌ لِّلْأَبْرَارِ ﴿١١٨﴾ وَإِن مِّنْ أَهْلِ الْكِتَابِ لَمَن يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَمَا أُنزِلَ إِلَيْكُمْ وَمَا أُنزِلَ إِلَيْهِمْ خَشِيعِينَ لِلَّهِ لَا يَشْتَرُونَ بِعَائِتِ اللَّهِ ثَمَنًا قَلِيلًا ﴿١١٩﴾ أُولَٰئِكَ لَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ إِنَّ اللَّهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ ﴿١٢٠﴾ يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا أَصْبِرُوا وَصَابِرُوا وَرَابِطُوا وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿٢٠٠﴾ ۞

(آل عمران: ۱۹۰ - ۲۰۰).

پاشان هه ستا دوو پکات نويزى کرد، تيايدا زور به پيوه وه ستاو رکوع و سوجهى زور دريز کرده وه، پاشان چوه وه سهر جيگا کهى خهوت تا پرخه پرخى ليوه هات، (پيغه مبهر (ﷺ) به

چاو ده خهوت به لام دلی به ناگابوو، سی جار ئەم کاره‌ی دووباره کرده‌وه له نیوان شه‌ش پکاتدا، له نیوان ه‌ردوو پکاتی‌کدا سیواکی ده‌کردو ده‌ستنویژی ده‌شوست و ئەم ئایه‌تانه‌ی ده‌خویند، پاشان سی پکات نویژی ویتری کرد، پاشان بیلال (خوای لی پازی بی‌ت) هات بانگیدا، دوا‌ی بانگ پی‌غه‌مبەر (ﷺ) چوو بۆ نویژو له پ‌یگا ده‌یفه‌رموو: ((اللَّهُمَّ اجْعَلْ فِي قَلْبِي نُورًا، وَ فِي لِسَانِي نُورًا، وَ اجْعَلْ فِي سَمْعِي نُورًا، وَ اجْعَلْ فِي بَصَرِي نُورًا، وَ اجْعَلْ مِنْ خَلْفِي نُورًا، وَ مِنْ أَمَامِي نُورًا، وَ اجْعَلْ مِنْ فَوْقِي نُورًا، وَ مِنْ تَحْتِي نُورًا، اللَّهُمَّ اعْطِنِي نُورًا))^(۱۸۶). واته: ئە‌ی خوایه‌ نورو پوناکی بکه‌یته ناو د‌لمه‌وه، وه پوناکی بکه‌یته زمانه‌وه، وه پوناکی بکه‌یته گو‌یی‌ه‌ کانه‌وه، وه پوناکی بکه‌یته چاوه‌ کانه‌وه، وه پشتمه‌وه نورو پوناک بکه‌یت، وه پیشمه‌وه پوناک بکه‌یت، وه سه‌رووم پوناک بکه‌یت، وه ژیرم پوناک بکه‌یت، وه خوایه‌ نورو پوناکیم پی‌ب‌ه‌ خشیت.

له ریوایه‌ تیکی تردا که ئیمامی النّسائي (په‌حمه‌تی خوای لی‌بی‌ت) ده‌ی‌گی‌ر‌پ‌ته‌وه، پی‌غه‌مبەر (ﷺ) ئە‌م دوعایه‌ی له سو‌جده‌دا خویندوه. زانای پایه‌رز ابنُ عَلان (په‌حمه‌تی خوای لی‌بی‌ت) ده‌ل‌یت: ئیمامی قُرطبي (په‌حمه‌تی خوای لی‌بی‌ت) فه‌رموویه‌تی: ئە‌و نورو پوناکیان‌ه‌ی که پی‌غه‌مبەر (ﷺ) داوای کردوه ده‌توان‌ر‌یت له‌سه‌ر پ‌واله‌تی فه‌رموده‌که لیک بدر‌یت‌ه‌وه، واته: داواکردنی پی‌غه‌مبەر (ﷺ) ئە‌وه‌بووه که خوای په‌روه‌ردگار نورو پوناکی بکاته هه‌موو ئە‌ندامه‌کانی لاشه‌یه‌وه تا بتوان‌یت به‌ه‌ویه‌وه تاریکیه‌کانی دوا‌پ‌و‌ژی پی پوناک بکاته‌وه، به‌لام له‌ پیشتر وایه‌ بگووتر‌یت داواکردنی ئە‌و نورو پوناکیه‌ عیلم و پ‌ینمونی و هیدایه‌ته‌^(۱۸۷). موسلمان‌ی ژیر ناب‌یت واز بی‌نی‌ت له‌ داواکردنی نورو پوناکی له‌ خوای په‌روه‌ردگار، به‌لکو ده‌بی‌ت به‌رده‌وام بی‌ت له‌ داواکردنی، هه‌ر له‌به‌ر گرنگی نورو پوناکیه‌ که موسلمانان له‌ دوا‌پ‌و‌ژیشدا داوا له‌ خوا ده‌که‌ن تا

^(۱۸۶) رواه الإمام أحمد "الفتح الرباني" (۲۹۱/۳)، والبخاري (۶۳۱۶)، ومسلم واللفظ له (۷۶۳)، وأبو داود (۱۳۵۳)، والنسائي (۱۱۲۱).

^(۱۸۷) بروانه: الفتوحات الربانية على الأذكار النبوية، لابن علان الصديقي (۳۷/۲).

بۆيان زياد بکات، ئايا فهرمودهى خواى پهروهردگار نه خویندۆته وه که دهفه رموویت: ﴿يَا أَيُّهَا
 الَّذِينَ ءَامَنُوا تَوْبُوا إِلَى اللَّهِ تَوْبَةً نَّصُوحًا عَسَىٰ رَبُّكُمْ أَن يُكَفِّرَ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ وَيُدْخِلَكُم جَنَّاتٍ تَجْرِي
 مِن تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ يَوْمَ لَا يُخْزِي اللَّهُ النَّبِيَّ وَالَّذِينَ ءَامَنُوا مَعَهُ ۖ نُورُهُمْ يَسْعَىٰ بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَبِأَيْمَانِهِمْ يَقُولُونَ
 رَبَّنَا آتِنَا لَنَا نُورَنَا وَاعْفِرْ لَنَا إِنَّكَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٨﴾ (التحریم: ٨). واته: ئهى ئه
 كه سانهى ئيماننان هيناوه و ئيماندارن، تهوبه بكن و بگه پينه وه بۆ لای خواى پهروهردگار
 تهوبه يهكى يه كجارى بكن، تهوبه يهكى (نصوح) بكن، پرسيار كرا له ئيمامى عومر (خواى لى
 پازى بيت) تهوبه ي (نصوح) چييه؟ ئه ويش (خواى لى پازى بيت) فهرموى: تهوبه ي (نصوح)
 ئه وه يه: ئه و كه سه تاوانبار له تاوانه كانى په شيمان بيته وه و جار يكي تر نه گه پيته وه سه رى،
 چون شير هر كه هاته دهر له گوانى ئاژه ل جار يكي تر ناگه پيته وه ناو گوانى، ئه و كه سه ش
 نابيت جار يكي تر بگه پيته وه سه ر تاوانه كانى پيشووى، بى گومان بن ئه گه تهوبه يهكى ئاوه اتان
 كرد خواى پهروهردگار له تاوانه كانتان خوش ده بيت و ده تانخاته به هه شتانيكه وه كه پووبارو
 ئاوى ساف و سازگار به ژير باخه كانيدا ده روات، ﴿يَوْمَ لَا يُخْزِي اللَّهُ النَّبِيَّ وَالَّذِينَ ءَامَنُوا مَعَهُ ۖ﴾ له و
 پۆژهدا (پۆژى قيامت) خواى پهروهردگار پينغه مبهرو ﴿عَلَيْهِمُ﴾ ئه وانهى كه به پاستى باوه پريان
 هينا بو له گه ليا زه ليل و سه رشور ناكات، ﴿نُورُهُمْ يَسْعَىٰ بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَبِأَيْمَانِهِمْ يَقُولُونَ رَبَّنَا آتِنَا
 لَنَا نُورَنَا وَاعْفِرْ لَنَا﴾ نورو پوناكيان له بهر ده ميانه وه و له لاي پاستيانه وه ددره وشيته وه و له سه ر
 پردى (صراط) پيى ده رۆن و ده ليين: ئهى پهروهردگار دمان نورو پوناكييه كه مان بۆ ته واوو
 به رده وام بكه و ليمان خوش به، ﴿إِنَّكَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ﴾ به پاستى تو به سه ر هه موو
 شتيكدا به توانايت.

زانای پایه‌به‌رزو پاقه‌کاری قورئانی پیروژ ابن کثیر (په‌حمه‌تی خوی لیبت) ده‌لیت: ئیمامی
 مجاهد و ضحاک و حسن البصری و جگه‌له‌وانیش (په‌حمه‌تی خویان لیبت) فه‌رموویانه: له‌ دوارپوژدا
 کاتیک ئیمانداران ده‌بینن نورو پوناکی دوپووه‌کان ده‌کوژیتته‌وه‌ ده‌لین: ﴿رَبَّنَا أْتِمِّمْ لَنَا نُورَنَا
 وَأَغْفِرْ لَنَا﴾^(۱۸۸). موسلمانان خۆشه‌ویست هه‌موو ئه‌و کاره‌ چاکانه‌ی باسما‌ن کرد نورو پوناکی
 ئیمانداران زیاد ده‌کات له‌ دوارپوژدا (له‌ پوژی تاریکیی و ناخۆشی و نارعه‌تی)، داواکارین له‌
 خوی په‌روه‌ردگار که نورو پوناکی زۆرمان پیبهبه‌خشیت له‌ دوارپوژدا تا به‌رچاومان پۆشن و پوناک
 بیت و به‌ ئاسانی له‌ تاریکیی ساحه‌ی مه‌حشره‌و سه‌ر پردی (صراط) بپه‌رینه‌وه‌و پزگارمان بیت،
 آمین.

به‌شی چواره‌م:
ئه‌و تاوانانه‌ی که به‌ هۆیه‌وه‌ خاوه‌نه‌که‌ی ده‌که‌ویته‌ ناو دۆزه‌خه‌وه‌

موسلمانان خۆشه‌ویست پیویسته ئه‌وه‌ بزانیبت که ئوممه‌تی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) ئه‌وه‌نده‌یان
 ده‌چنه‌ دۆزه‌خه‌وه‌ که‌س ژماره‌یان نازانیبت مه‌گه‌ر ته‌نها خوی په‌روه‌ردگار، ئه‌ویش له‌به‌ر ئه‌وه‌ی
 تاوان و سه‌رپیچی خوی په‌روه‌ردگاریان زۆر کردووه‌.

هاوه‌لی به‌پرز عبدالله کوری عمرو (خویان لی پازی بیت) ده‌فه‌رموویت: پیغه‌مبه‌ر (ﷺ)
 فه‌رموویته‌تی: ((يَدْخُلُ مِنْ أَهْلِ هَذِهِ الْقَبِيلَةِ النَّارَ مَنْ لَا يُحْصِي عَدَدَهُمْ إِلَّا اللَّهُ، بِمَا عَصَوْا اللَّهَ،
 وَاجْتَرَأُوا عَلَى مَعْصِيَتِهِ، وَخَالَفُوا طَاعَتَهُ، ...))^(۱۸۹). واته‌: ئه‌وه‌نده‌ که‌سانی ئه‌هلی قبیله‌

^(۱۸۸) بپوانه: تفسیر القرآن العظیم لابن کثیر (۶/۲۲۲).

^(۱۸۹) رواه الطبرانی، وحسن إسناده الحافظ ابن حجر في الفتح (۱۱/۴۶۳) (ح ۶۵۷۴)، وصححه الألباني في "صحيح الترغيب والترهيب"

(موسلمانان) دهچنه دۆزهخهوه كه كهس ژمارهيان نازانيت مهگه ر تهنها خواي پهروهردگار،
 ئهويش له بهر ئهوهي تاوان و سه رپيچي خواي پهروهردگاريان زور كردووه، وه به بويرانه و بئ
 ترس و بئ شهرم سه رپيچي خواي گه وره يان كردووه، وه به پيچه وانهي فرمانه كانی خواي
 پهروهردگار جولونه ته وه، به لام مه رج نيهه ئه وهي كه وته ناو ئاگري دۆزهخه وه به هه ميشه يي
 تيايدا بمينيتته وه.

موسلمانى وا هه يه به هوى هه ندى تاوانه وه كه كردويه تي له سه ر پردى (صراط) ه وه بهر
 ده بيتته وه ناو ئاگري دۆزهخ، هه رچه نده ئه و موسلمانه سوور بووه له سه ر كردنى ئه و كاره
 چاكانه ي كه هوكار بوونه بؤ خيرا كردنى رويشتنى له سه ر پردى (صراط)، وه كو نويزو پوژوو و
 چه ندين كارى ترى گه وره ي چاكه، له فه رموده ي پيروزى سه حيدا هاتوو كه هه ندى له
 موسلمانان به رده وام پاريزگاريان كردوو له نويزو زهكات و سه ج و جيهاد، به لام سوودى
 پينه گه ياندون بؤ په رينه وه يان له سه ر پردى (صراط)، بويه به رده بنه وه ناو ئاگري دۆزهخ،
 پيده چي ت هوكاره كه ئه وه بيت ئه و كرده وه چاكانه يان لئ وه رنه گيراييت، يان چه ند تاوانيكي
 گه وره يان هه بووي ت و ته وه يان لينه كرد بيت و خواي پهروهردگار لئيان خو ش نه بووي ت.

هاوه لئ به ريز اوسعيد الخدري (خواي لئ رازى بيت) ده فه رموي ت: كه سانك له سه رده مى
 پيغه مبه ردا (ﷺ) پرسياريان له پيغه مبه ر (ﷺ) كرد، ئايا ئيمه خواي پهروهردگار ده بينين له
 دوا رپوژدا؟ پيغه مبه ر (ﷺ) فه رموى: ئايا ئيوه تووشى هيچ ناره حه تي و زه حمه تيك ده بن له
 كاتى سه ير كردنى خو رو مانگ له روژيكي ساف و بئ ته م و هه وردا؟ ووتيان: نه خير، (واته:
 بئ گومان خواي پهروهردگار ده بينن)، پاشان پيغه مبه ر (ﷺ) فه رموى: ((... ثُمَّ يُضْرَبُ
 الْجِسْرُ عَلَىٰ جَهَنَّمَ وَتَحِلُّ الشَّفَاعَةُ، وَيَقُولُونَ: اللَّهُمَّ سَلِّمْ سَلِّمْ. قِيلَ يَا رَسُولَ اللَّهِ: وَمَا الْجِسْرُ؟ قَالَ:

دَحْضٌ مَزَلَّةٌ. فِيهِ خَطَاطِيفٌ وَكَلَالِيبٌ وَحَسَكٌ تَكُونُ بِنَجْدٍ فِيهَا شُؤْيَكَةٌ يُقَالُ لَهَا: السَّعْدَانُ، فَيَمُرُّ الْمُؤْمِنُونَ كَطَرْفِ الْعَيْنِ وَكَالْبَرْقِ وَكَالرَّيْحِ وَكَالطَّيْرِ وَكَأَجَاوِيدِ الْخَيْلِ وَالرَّكَابِ فَنَاجٍ مُسَلَّمٌ وَمَمْخَدُوشٌ مُرْسَلٌ وَمَمْكَدُوسٌ فِي نَارِ جَهَنَّمَ. حَتَّى إِذَا خَلَصَ الْمُؤْمِنُونَ مِنَ النَّارِ، فَوَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ مَا مِنْكُمْ مَنْ أَحَدٍ بِأَشَدَّ مُنَاشِدَةً لِلَّهِ فِي اسْتِقْصَاءِ الْحَقِّ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ لِلَّهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ لِإِخْوَانِهِمُ الَّذِينَ فِي النَّارِ، يَقُولُونَ: رَبَّنَا كَانُوا يَصُومُونَ مَعَنَا وَيُصَلُّونَ وَيَحُجُّونَ. فَيُقَالُ لَهُمْ: أَخْرِجُوا مَنْ عَرَفْتُمْ. فَتَحَرَّمَ صُورُهُمْ عَلَى النَّارِ، فَيُخْرِجُونَ خَلْقًا كَثِيرًا قَدْ أَخَذَتِ النَّارُ إِلَى نِصْفِ سَاقِيهِ وَإِلَى رُكْبَتَيْهِ، ثُمَّ يَقُولُونَ: رَبَّنَا مَا بَقِيَ فِيهَا أَحَدٌ مِمَّنْ أَمَرْنَا بِهِ. فَيَقُولُ: ارْجِعُوا فَمَنْ وَجَدْتُمْ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالَ دِينَارٍ مِنْ خَيْرٍ فَأَخْرِجُوهُ. فَيُخْرِجُونَ خَلْقًا كَثِيرًا، ثُمَّ يَقُولُونَ: رَبَّنَا لَمْ نَذَرْ فِيهَا أَحَدًا مِمَّنْ أَمَرْنَا. ثُمَّ يَقُولُ: ارْجِعُوا فَمَنْ وَجَدْتُمْ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالَ نِصْفِ دِينَارٍ مِنْ خَيْرٍ فَأَخْرِجُوهُ. فَيُخْرِجُونَ خَلْقًا كَثِيرًا، ثُمَّ يَقُولُونَ: رَبَّنَا لَمْ نَذَرْ فِيهَا أَحَدًا. ثُمَّ يَقُولُ: ارْجِعُوا فَمَنْ وَجَدْتُمْ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ مِنْ خَيْرٍ فَأَخْرِجُوهُ. فَيُخْرِجُونَ خَلْقًا كَثِيرًا، ثُمَّ يَقُولُونَ: رَبَّنَا لَمْ نَذَرْ فِيهَا خَيْرًا (...))^(١٩١). واته: پاشان پردی (صراط) دادنه‌ریت

له‌سهر پشتی دۆزه‌خ، ریگه به شه‌فاعه‌ت کردن ده‌دریّت، پیغه‌مبه‌ران (سه‌لاوات و سه‌لامی خویان له‌سهر بیّت) ده‌لّین: خویه سه‌لامه‌تیاں بکه، خویه سه‌لامه‌تیاں بکه، ووترا: ئه‌ی پیغه‌مبه‌ر (صراط) ئه‌و پرده چپیه و چۆنه؟ پیغه‌مبه‌ر (صراط) فه‌رموی: پردی (صراط) ریگه‌یه‌که زۆر لووسه پیی له‌سهر به‌ند نابیّت به‌لکو هه‌لده‌خلیسکیّت، له‌سهر ئه‌و ریگه‌یه‌که کۆمه‌له‌ قولاپ و پراکیشه‌ریک هه‌یه، وه‌ دپکیکی پیوه‌یه که به‌له‌شیانه‌وه ده‌نوسیّت و رایان ده‌کیشیّت، پیی ده‌ووتریّت: دپکی (سعدان) که له‌ وولاتی نه‌جد هه‌یه، پاشان موسلمانان کۆمه‌ل کۆمه‌ل به‌ پیی کرده‌وه‌کانیان به‌سه‌ریدا ده‌رۆن، یه‌که‌م کۆمه‌لیان به‌ وینه‌ی چاو تروکان، پاشان به‌وینه‌ی تیشک و هه‌وره

^(١٩١) رواه الإمام أحمد "الفتح الرباني" (٢٠٨/٢٤)، والبخاري (٧٤٣٩)، ومسلم واللفظ له (١٨٣)، والنسائي (٥٠٢٥)، والحاكم

بروسکه، پاشان وهکو خیرایی با بهسهریا دهپۆن، پاشان وهکو پۆیشتنی بالنده، پاشان وهکو سوارچاکیکی باش، پاشان وهکو پۆیشتنی پیاویکی خیرا، وه هه یانه به پیاده دهپه پیتته وه بهسه لامه تی پزگاری ده بییت، وه هه یانه پزگاری ده بییت به لام له ش و دهم و چاوی پووشاوه، هه یانه بهرده بیته وه ناو ئاگری دۆزهخ و ناتوانییت به پیتته وه، هه تا موسلمانان پزگاریان ده بییت له ئاگری دۆزهخ، پاشان پیغه مبه ر (ﷺ) فهرمووی: سویند به و پهروهردگاره ی که گیانی منی به دهسته هیچ کهس له ئیوه نییه له دونیادا که داوا له خوا بکات بۆ به دهست هیئانی مافی خوئی له و کهسه ی که زولم و سته می لی کردووه، وهکو داواکردنی ئیمانداران له خوای پهروهردگار تا ریگه یان بدات بۆ شه فاعهت کردن بۆ بریانی موسلمانانی تاوانبارو سزادراویان له دوارپۆژدا (واته: ئه وهنده خه می بریانی موسلمانانی ناو دۆزهخیان زیاتر له حق و مافه کانی خویمان له دونیادا)، ئیمانداران ده لئین: ئه ی پهروهردگار ئه و موسلمانانه پۆژووویان ده گرت له گه لماندا، وه نوێژیان ده کرد، وه چه جیان ده کرد، پێیان ده ووترییت: بپۆن ئه و که سانه ی ده یان ناسن ده ریان بپنن له ناو دۆزهخدا، ئاگری دۆزهخ شیوه و پوخساری تیک نه داون، ئه وانیش ده چن کۆمه لئیکی زۆر ده ردینن که ئاگری دۆزهخ تا نیوه ی ئه ژنۆ، یان سه ر ئه ژنۆیانی گرتووه و سووتاندوو یه تی، کاتیک ده گه پینه وه ده لئین: ئه ی پهروهردگار هیچ کهس نه ماوه له و که سانه ی که فهرمانت پیکردین تا ده ریان بپنن، خوای پهروهردگار پێیان ده فهرموویت: بگه پینه وه سه یر بکه ن هه رکه سیك له موسلمانانی ناو ئاگری دۆزهختان بینی به ئه ندازه ی قورسی ده نکه گه ردیله یه ک خیرو چاکه ی هه بوو ده ری بپنن له دۆزهخ، ئه وانیش ده چن که سانیککی زۆر ده رده که ن له دۆزهخ، کاتیک ده گه پینه وه ده لئین: ئه ی پهروهردگار هیچ که سیکمان نه هیشت له و که سانه ی که

فهرمانت پيكردين تا دهريان بينين له دوزهخ، له دواييدا دهئين: ئه‌ي په‌روه‌ردگار كه سيك نه‌ماوه كه خيرو چاكي هه‌بيت تا ئيمه دهري بينين، ...^(١٩٢).

موسلمانان خوشه‌ويست جوان ووردبه‌وه له ووتهي ئيمانداران كه باسي براياني موسلمانان ده‌كه‌ن و ده‌ئين: (رَبَّنَا كَانُوا يَصُومُونَ مَعَنَا وَيُصَلُّونَ وَيَحُجُّونَ) ئه‌ي په‌روه‌ردگار ئه‌و موسلمانانه پوژوويمان ده‌گرت له‌گه‌لماندا، وه نويزيان ده‌كرد، وه هه‌جيان ده‌كرد، (موسلمان بوونه و كرده‌وه‌ي چاكه‌شيان زور بووه، به‌لام ئيستا چونته ئاگري دوزه‌خه‌وه) به‌پاستي كاره‌سات و موصيبه‌تيكي زور گه‌وره‌يه كه موسلمان پوكنه‌كاني ئيسلام به‌جي بگه‌يه‌نيت و كرده‌وه چاكه‌كانيش بكات پاشان بچيته ئاگري دوزه‌خه‌وه، (خوا هه‌موو لايه‌كمان بپاريزيته له ئاگري دوزه‌خه‌وه)، ده‌ي كه‌وابوو بابزانيه ئه‌و تاوانانه چين كه به هويه‌وه موسلمانان تاوانبار ده‌چنه دوزه‌خه‌وه؟

ئه‌و تاوانانه چين كه به هويه‌وه خاونه‌كه‌ي ده‌چيته دوزه‌خه‌وه؟

موسلمانان خوشه‌ويست ناتوانيته ئه‌و تاوانانه هه‌موويان بزمي‌درديت و دياري بكرت، له‌به‌ر زوريان، وه نه‌بووني به‌لگه‌ي پوون و ئاشكرا له‌سه‌ر ئه‌وه‌ي كه هه‌ر موسلمانيك بيان كات ده‌چيته دوزه‌خه‌وه، هه‌رچه‌نده هه‌ره‌شه‌ي دوزه‌خه‌وه له‌وه‌كه‌سه‌ي كه ده‌يان كات، گه‌وره‌ترين

تاوانه‌كان نه‌م تاوانه‌ن:

يه‌كه‌م: كه‌وتنه ناو ئاره‌زووه حه‌رامه‌كانه‌وه:

^(١٩٢) رواه الإمام أحمد "الفتح الرباني" (٢٠٨/٢٤)، والبخاري (٧٤٣٩)، ومسلم واللفظ له (١٨٣)، والنسائي (٥٠٢٥)، والحاكم

(٥٨٢/٤).

ئاره زووه حه رامه كان: ئاره زووه ديارو هه ست پيكراره كان و ئاره زووه شاراره كانيش ده گريته وه، ئاره زووه ديارو هه ست پيكراره كان وه كو: شه هوه ت و ئاره زووى سك و داوين، ئاره زووه شاراره كانيش وه كو: حه ز كردن به پله و پايه و خو دهرخستن و توله سه ندنه وه .

هاوه لى به پريز ابو برزة (خوای لى پازى بيت) ده فه رموويت: پيغه مبه ر (عَلَيْهِ السَّلَامُ) فه رمويه تى: ((إِنَّ مِمَّا أَخَافُ عَلَيْكُمْ شَهَوَاتِ الْغَيِّ فِي بُطُونِكُمْ وَفُرُوجِكُمْ، وَمُضَلَاتِ الْهَوَى)) (١٩٣) . واته:

ترسناكترين شتيك كه لى بترسم تووشتان بيت: پوچوون و شوينكه وتنى حه زو ئاره زووه كانى سك و داويتانه (ئه و تاوانانه ي كه به دل و دهروون ده گريت، وه ئه و تاوانانه ي به داوين ده گريت)، وه شوينكه وتنى ئاره زووه سه رليشيوينه ره كانه .

كه وتنه ناو ئاره زووه حه رامه كانى وه كو: زيناو نيروبازي و خواردنه وه ي مه يى و تيروانين بو ئافره تانى بيگانه و (نه زهر كردن)، په ياكردنى مالى حه رام و گالته كردن به ناموسى خه لكى و هتد، كه مروفت له ززه ت و ئاره زووى پيوه وه ده گريت، له كاتيكا خوای په روه ردگار حه رامى كردوه، هه موو ئه م كاره حه رامانه هوكاره بو ئه وه ي خاوه نه كه ي بجيته ئاگرى دوژه خه وه .

زانای پایه بهرز ابن حَجَر (په حمه تى خوای لى بيت) ده لیت: ئيمامى القاضى ابوبكر العربى (په حمه تى خوای لى بيت) ووتويه تى: ئه و قولاپانه ي كه به ده ورى پردى (صراط) وه هه يه ئه و هه واو ئاره زووانه ن كه له فه رمووده كه ي پيشوودا ئاماژه ي بو كراوه، وه پيغه مبه ر (عَلَيْهِ السَّلَامُ) فه رمويه تى: ((حُقَّتِ النَّارُ بِالشَّهَوَاتِ)) واته: ئاگرى دوژه خ ده وره دراوه به هه واو ئاره زووه كان، هه واو ئاره زووه كان دانراون به ده ورى دوژه خه وه، هه ركه سيك شوينى ئاره زوويه ك بكه وييت ده كه ويته ناو دوژه خه وه، له بهر ئه وه ي تاوانه كان پاكيشه رن بو ناو دوژه خ (١٩٤) .

(١٩٣) رواه الإمام أحمد "الفتح الرباني" (٢٨٠/١٩)، وصححه الألباني في صحيح الترغيب والترهيب (٥٢).

(١٩٤) بروهانه: فتح الباري بشرح صحيح البخاري لابن حجر العسقلاني (١١/٤٦١ ح ٦٥٧٤).

دهی خۆزگه خه لکی به خهر بهاتنایه له و خهوه بئ ئاگاییه که تیایدان، وه به ئاگا بهاتنایه له و پییه لخلیسکان و کهوتنه ناو ههواو ئاره زووه حه رهامه کانه وه له کاتی سه فره و گه شت و تیروانین بۆ هۆکاره کانی راگه یاندن (ته له فزیوون و سه ته لایت و ئه نته رنیت و موبایل و کتیت و گوڤاره به دره و شتییه کان)، بئ ئاگان له و هه موو سزاو ناخۆشی و نارچه تی و ئه و قولاپانه ی ته نیشته پردی (صراط) که چاوه پریان ده کات و به زهیی به هیچ که سیکدا نایات، فه رمان کرابیت هه رکه سیک رابکیشریت بۆ ناو دۆزه خ، راده کیشریت و له بیر نا کریت، پیان و ئافره تانی پی هه لخلیسکا و له سه ر پردی (صراط) و به ره وه بوو بۆ ناو دۆزه خ زۆر زۆرن له و رۆژه دا.

زانای پایه به رز ابن رجب (په حمه تی خوی لیبیت) ده لیت: له کاتیکدا ئیمان و کرده وه ی چاکه له دونیادا ئه و ریگه راسته یه که خوی په ره رداگار فه رمانی کردووه تا به نده کان له سه ری برۆن و به رده وام بن له سه ری، وه فه رمانی پی کردوون که داوا له خوا بکه ن تا خوا هیدایه تیان بدات بۆی، بۆیه هه ر موسلمانیک له دونیادا ریگه ی ته نها ئه و ریگه راسته بیت له رواله ت و ده روونیدا، ئه وه پییه کانی جیگیر ده بیت و ریک و راست له سه ر ئه و پردی (صراط) هی که له سه ر دۆزه خ دانراوه ده پروات و به سه لامه تی ده په ریته وه، به لام هه رکه سیک له دونیادا ته نها له سه ر ئه و ریگه راسته نه بیت له رواله ت و ده روونیدا، به لکو لابات به لای فیتنه و ئاشووبی گومانه کان یان هه واو ئاره زووه کان، ئه وه قولاپه راکیشه ره کانی سه ر پردی (صراط) رایان ده کیشیت، به پیی لادانیان له ریگه راسته که ی خوی په ره رداگارو شوینکه وتنی گومانه کان یان هه واو ئاره زووه کان، هه ره که له فه رموده یه کدا هاتووه که پیغه مبه ر (عَلَيْهِ) فه رمویه تی: ((تَخَطَفُ النَّاسَ بِأَعْمَالِهِمْ)) واته: قولاپه کانی ته نیشته پردی (صراط) تاوانباران به پیی تاوانه کانیان راده کیشیت (١٩٥).

(١٩٥) بپوانه: التحويف من النار والتعريف بحال دار البوار للحافظ ابن رجب الحنبلي، تحقيق إيد القيسي (صفحة ٢٣٠).

ئىمامى سَهْل كورپى عَبْدُالله التَّسْتُرِي (په حمه تى خواى لَيْبِيَّت) ده لَيْت: هر كه سِيك له دونيادا رِيْگه له سهر خَوَى ته سَك بَكَات، ئه وه له دوارپوژدا بَوَى پان و فراوان ده بِيَّت (واته: پردى صِرَاط)، وه به پِيْچه وانه وه هر كه سِيك له دونيادا رِيْگه له سهر خَوَى پان و فراوان بَكَات، ئه وه له دوارپوژدا بَوَى ته سَك وته نَگ ده بِيَّت (واته: پردى صِرَاط)ى له سهر ته سَك ده بِيَّت^(۱۹۶).

زانای پایه به رز ابن رَجَب (په حمه تى خواى لَيْبِيَّت) له سهر وته كه ى ئىمامى سَهْل كورپى عَبْدُالله التَّسْتُرِي ده فه رمووِيَّت: مانای وته كه ى ئه وه يه: هر كه سِيك زيان له سهر خَوَى ته سَك بَكَات وه له دونيادا به شوِيْن كه وتنى فه رمانه كانى خواى په روه ردگارو پِيْغه مبه رو (سَهْل) دوركه وته وه له تاوانه كان، كه ئه وه ش راستِيْتى به رده وام بوونه له سهر رِيْگای راست له دونيادا، ئه وه پادا شتى له دوارپوژدا ئه وه يه: پردى (صِرَاط)ى بَو فراوان ده كَرِيَّت، وه هر كه سِيك زيان له سهر خَوَى فراوان بَكَات له دونيادا به شوِيْن كه وتنى ئاره زووه حه رامه كان و ئاره زووه سه رليش يوِيْنه ره كان تا له رِيْگه ى راست ده رده چِيَّت، ئه وه سزاه ى له دوارپوژدا ئه وه يه: پردى (صِرَاط)ى لى ته نَگ و ته سَك ده كَرِيْته وه به پِيْى دوركه وته وه ى له رِيْگا راسته كه وه و شوِيْن كه وتنى ئاره زووه حه رامه كان^(۱۹۷).

زانای پایه به رز ابن تيمية (په حمه تى خواى لَيْبِيَّت) ده لَيْت: له كاتِيْكدا دَوْزه خ به ربه ست كراوه و ده وره دراوه به ئاره زووه كان هيچ كه س ناچِيْته ناوى مه گه ر به هُوَيانه وه نه بِيَّت (به هَوَى حه رامه كانه وه)، وه له كاتِيْكدا به هه شت به ربه ست كراوه و ده وره دراوه به ناخوْشى و

^(۱۹۶) بېوانه: حلية الأولياء وطبقات الأصفياء لأبي نعيم (۱۹۷/۱۰)، وصفة الصفوة لابن الجوزي (۲۷۸/۲).

^(۱۹۷) بېوانه: التخويف من النار والتعريف بحال دار البوار للحافظ ابن رجب الحنبلي، تحقيق إيد القيسي (صفحة ۲۳۳).

ناپه‌ه‌تیه‌کان ئه‌وه‌ هه‌چ‌ که‌س‌ ناچینه‌ ناوی‌ مه‌گه‌ر‌ به‌ هه‌یانه‌وه‌ نه‌بیته‌ (به‌ هه‌ی‌ کاره‌ چاکه‌کانه‌وه‌) ^(۱۹۸).

بۆیه‌ پێویسته‌ موسلمان‌ به‌رده‌وام‌ بیته‌ له‌سه‌ر‌ دینی‌ خوای‌ په‌روه‌ردگار،‌ وه‌ خۆی‌ بپاریزیت‌ له‌ هه‌ندی‌ شتی‌ هه‌لالی‌ دونیایی‌ تا‌ نه‌که‌وینه‌ ناو‌ هه‌رامه‌وه‌،‌ هه‌روه‌ک‌ هاوه‌لی‌ به‌پرز‌ أبوذر‌ (خوای‌ لی‌ رازی‌ بیته‌) ده‌فه‌رموویت:‌ خۆشه‌ویستم‌ (واته‌:‌ پێغه‌مبه‌ر ﷺ) هه‌والی‌ پێدام‌ که‌ پردی‌ (صراط)‌ رێگه‌یه‌کی‌ خلیسکه‌و‌ پێی‌ له‌سه‌ر‌ به‌ند‌ نابیت،‌ وه‌ ئیمه‌ کاتیک‌ ده‌چینه‌ سه‌ری‌ ئه‌گه‌ر‌ بارمان‌ سووک‌ بیت‌ (تاوانمان‌ که‌م‌ بیت‌ و‌ لێپرسینه‌وه‌مان‌ سووک‌ بیت)،‌ ئه‌وه‌ زووتر‌ پرزگارمان‌ ده‌بیته‌ لی‌ وه‌ک‌ له‌وه‌ی‌ که‌ بارمان‌ قورس‌ بیت‌ کاتیک‌ ده‌چینه‌ سه‌ری‌ (تاوانمان‌ زور‌ بیت‌ و‌ لێپرسینه‌وه‌مان‌ قورس‌ بیت) ^(۱۹۹).

دووهم: ته‌وبه‌ نه‌کردن‌ له‌ تاوانه‌ گه‌وره‌کان:

به‌لگه‌کانی‌ قورئانی‌ پیرۆزو‌ فه‌رموده‌ سه‌حیحه‌کانی‌ پێغه‌مبه‌ر ﷺ ئه‌وه‌ ده‌سه‌لمینن‌ ئه‌و‌ موسلمانه‌ خوا‌ به‌ ته‌نها‌ په‌رستانه‌ی‌ که‌ ده‌چنه‌ دۆزه‌خه‌وه‌،‌ به‌ هه‌ی‌ ئه‌و‌ تاوانانه‌وه‌یه‌ که‌ کردوویانه‌و‌ له‌سه‌ری‌ مردونه‌ بۆ‌ ئه‌وه‌ی‌ ته‌وبه‌یه‌کی‌ راسته‌قینه‌یان‌ لی‌ کردبیت،‌ وه‌کو‌ خواردنی‌ رېبا،‌ به‌که‌م‌ زانینی‌ خه‌لکی‌ و‌ مافه‌کانیان،‌ بیدعه‌ کردن،‌ شوپۆکردنه‌وه‌ی‌ جل‌ و‌ به‌رگ‌ بۆ‌ ژێر‌ قاپه‌ره‌قه‌ی‌ پێیه‌کان‌ (بۆ‌ پیاوان)،‌ خۆ‌ به‌ زل‌ زانین،‌ ووتنی‌ ووتیه‌ک‌ که‌ خوای‌ په‌روه‌ردگار‌ پێی‌ ناخۆشه‌،‌ درۆ‌ هه‌لبه‌ستن‌ به‌ده‌م‌ پێغه‌مبه‌ری‌ خواوه ﷺ،‌ وه‌ جگه‌ له‌م‌ تاوانه‌ گه‌ورانه‌ که‌ هه‌ره‌شه‌ له‌ خواوه‌نه‌کانیان‌ کراوه‌ به‌ ئاگری‌ دۆزه‌خ،‌ یان‌ نه‌فه‌رت‌ لێکردن،‌ یان‌ توپه‌یی‌ خوای‌

^(۱۹۸) بڕوانه: الاستقامة لابن تيمية (٤٥١/١).

^(۱۹۹) رواه الإمام أحمد "المسند" (٢١٤٥٤)، وصححه الألباني في "صحيح الترغيب والترهيب" (٣١٧٨).

پهروهردگار، یان بوونی وهیل بویان، یان بوونی سزای تووند بویان، یان بوونی حد لهسهریان، پهنا دهگرین به خوی پورهردگار^(۲۰۰).

موسلمانی خوښه ویست ئه وهی که زانراوه ئه وهیه: پینج نویژه فرهزه که تهنه گوناوه بچوکه کان دهسپنه وه نهک گوناوه گوره کان، لهسه ربوچوونی ههنديک له زانایان، چونکه تاوانه گوره کان مه گهر ته وبه یه کی نه صوح و راسته قینه بیان سپرته وه.

هاوه لی به ریز أبو هريرة (خوی لی پازی بیت) ده فره مویت: پیغه مبه ر (عليه السلام) فره مویه تی: ((الصَّلَاةُ الْخَمْسُ، وَالْجُمُعَةُ إِلَى الْجُمُعَةِ، وَرَمَضَانُ إِلَى رَمَضَانَ، مُكْفَرَاتٌ مَا بَيْنَهُنَّ إِذَا اجْتَنَبَ الْكَبَائِرَ))^(۲۰۱). واته: کردنی پینج نویژه فرهزه که، وه کردنی نویژی هینی تا هینی داهاتوو، وه گرتنی پوژووی مانگی رهمه زان، ده بنه که فره ته تی تاوانه کان ئه گهر ئه و بنده موسلمانه خوی له تاوانه گوره کان پاراستبیت.

به لام ههندي له زانایان بوچوونیان وایه که کردنی پینج نویژه فرهزه که ده بیته هوکاری سپرینه وهی هموو تاوانه کان هه تا تاوانه گوره کانیش، به لگه شیان ئه و فره مووده یه که هاوه لی به ریز أبو هريرة (خوی لی پازی بیت) له پیغه مبه روه (عليه السلام) بومان ده گپرته وه که فره مویه تی: ((أَرَأَيْتُمْ لَوْ أَنَّ نَهْرًا بِبَابِ أَحَدِكُمْ يَغْتَسِلُ مِنْهُ كُلُّ يَوْمٍ خَمْسَ مَرَّاتٍ، هَلْ يَبْقَى مِنْ دَرَنِهِ شَيْءٌ؟ قَالُوا: لَا يَبْقَى مِنْ دَرَنِهِ شَيْءٌ. قَالَ: فَكَذَلِكَ مِثْلَ الصَّلَاةِ الْخَمْسِ يَمْحُو اللَّهُ بِهِنَّ الْخَطَايَا))^(۲۰۲). واته: ئه گهر پووباریک به به رده می مالی یه کیکتاندا بروات و پوژی پینج جار خوی تیا بشوات، ئایا ئه و که سه

^(۲۰۰) تاوانه گوره کان زور له وه زیاترن که خه لکی دهیان کات و زور به سووکی سه بریان دهکات، بو زیاتر شاره زابوون له تاوانه گوره کان، بروانه ئه م کیتابانه: "الکبائر" و "تبيين المحارم" للإمام الذهبي، و "الزواجر عن اقتراف الكبائر" للإمام الهيثمي " وه جگه له م کیتابانه.

^(۲۰۱) رواه الإمام أحمد "الفتح الرباني" (۱۹۸/۲)، ومسلم واللفظ له (۲۳۳) والترمذي (۲۱۴).

^(۲۰۲) رواه الإمام أحمد "الفتح الرباني" (۲۰۲/۲)، والبخاري (۵۲۸)، ومسلم (۶۶۷)، والترمذي (۲۸۶۸)، والنسائي (۴۶۲)، وابن ماجه (۱۳۹۷)، والدارمي (۱۱۸۳).

هیچ چلک و پیسی به لاشه یه وه ده مینیت؟ هاوه لان (خوایان لی پازی بیت) فه رمویان: نه خیر هیچ چلک و پیسی به لاشه یه وه نامینیت، پیغمبر (ﷺ) فه رموی: دهی ئه وه وینهی پینج نویژه فه رزه که یه خوی په روه ردگار تاوانه کانی پی دسرپیته وه (چون ئه وئاوه لاشه پاک ده کاته وه له چلک و پیسی، به هه مان شیوه کردنی نویژه فه رزه کانیش موسلمان پاک ده کاته وه له تاوانه کان). مه زه بی ئه هلی سوننه و جه ماعه ئه وه یه: ئه و موسلمانیهی که خوا به ته نها په رسته و تاوانی گه وره ی هه یه، ئه گه ر خوی په روه ردگار لی خوش نه بیت ئه وه به پی تاوانه که ی سزا ده دریت و پاشان پرزگاری ده بیت له دوزه و به هه میسه یی تیایدا نامینیته وه، بویه پیویسته موسلمان خوی بپاریزیت له تاوانه گه وره کان، وه زور به خیرایی ته وبه ی لیبکات ئه گه ر هه ر یه کیکیانی کردوه و که وتوته ناوی.

ئه و تاوانه گه ورانه ی که زوربه ی خه لکی تی که وتوونه و گوئی پیناده ن ئه مانه ن:

۱. ریا کردن له کردنی کاره چاکه کان و نه بوونی دلسوزی تیایدا:

هاوه لی به ریز أبو هريرة (خوای لی پازی بیت) ده فه رمویت: پیغمبر (ﷺ) فه رمویه تی: ((إِنَّ أَوَّلَ النَّاسِ يُقْضَىٰ فِيهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ثَلَاثَةٌ: رَجُلٌ اسْتَشْهَدَ فَأَتَىٰ بِهِ فَعَرَفَهُ نِعْمَهُ فَعَرَفَهَا، فَقَالَ: مَا عَمِلْتَ فِيهَا؟ قَالَ: قَاتَلْتُ فِي سَبِيلِكَ حَتَّى اسْتَشْهَدْتُ، قَالَ: كَذَبْتَ إِنَّمَا أَرَدْتُ أَنْ يُقَالَ: فُلَانٌ جَرِيٌّ فَقَدْ قِيلَ، فَأَمَرَ بِهِ فُسْحِبَ عَلَىٰ وَجْهِهِ حَتَّى أُلْقِيَ فِي النَّارِ، وَرَجُلٌ تَعَلَّمَ الْعِلْمَ وَقَرَأَ الْقُرْآنَ، فَأَتَىٰ بِهِ اللَّهُ فَعَرَفَهُ نِعْمَهُ فَعَرَفَهَا، فَقَالَ: مَا عَمِلْتَ فِيهَا؟ قَالَ: تَعَلَّمْتُ الْعِلْمَ وَقَرَأْتُ الْقُرْآنَ وَعَلَّمْتُهُ فَيْكَ، قَالَ: كَذَبْتَ إِنَّمَا أَرَدْتُ أَنْ يُقَالَ: فُلَانٌ عَالِمٌ، وَفُلَانٌ قَارِئٌ، وَقَدْ قِيلَ فَأَمَرَ بِهِ فُسْحِبَ عَلَىٰ وَجْهِهِ حَتَّى أُلْقِيَ فِي النَّارِ وَرَجُلٌ آتَاهُ اللَّهُ أَنْوَاعَ الْمَالِ فَأَتَىٰ بِهِ فَعَرَفَهُ نِعْمَهُ فَعَرَفَهَا، فَقَالَ: مَا عَمِلْتَ فِيهَا؟ قَالَ: مَا تَرَكْتُ مِنْ شَيْءٍ تُحِبُّ أَنْ أَنْفِقَ فِيهِ إِلَّا أَنْفَقْتُ فِيهِ لَكَ، قَالَ: كَذَبْتَ إِنَّمَا أَرَدْتُ أَنْ يُقَالَ: فُلَانٌ جَوَادٌ، فَقَدْ قِيلَ فَأَمَرَ بِهِ فُسْحِبَ عَلَىٰ وَجْهِهِ حَتَّى أُلْقِيَ فِي النَّارِ))، وفي رواية عند الترمذي أَنَّ النَّبِيَّ

قال: ((أَوْلَيْكَ الثَّلَاثَةُ أَوَّلُ خَلْقِ اللَّهِ تُسَعَّرُ بِهِمُ النَّارُ)) (٢٠٣). واته: يه كه م كه س و كومه ل له

دواړوژدا لپرسینه وه یان له گه لدا بکریټ سی کومه لن (سی که سن):

یه که م: پیاویکه شهید کراوه، نه م پیاوه ده هیتریت و نیعمه ته کانی خوی گه وره ی به پرودا ده دریته وه و نه ویش هه مووی دیته وه یاد، خوی په روه ردگار پیی ده لیت: چیت کرد به و هه موو نازو نیعمه ته ی که پی م به خشیبووی؟ نه ویش ده لیت: جیهام کردو تیمکوشا له پیناوی تودا تا شهید کرام، خوی په روه ردگار پیی ده لیت: دروت کرد جه نگایت تا پیت بووتریت: فلانه که س نازیه، وه پیت ووترا نازیه له دنیادا، پاشان فه رمان ده کریټ به پاکیشانی بو ناو دوزه خ، به سهر سهره رانه کیشریټ تا فری دهریته ناو ناگری دوزه خه وه.

دووم: پیاویکه زانست و زانیاری شهرعی فی ر بووه و قورئان خوین بووه و خه لکیشی فی ر کردوه، نه م پیاوه ش ده هیتریت و نیعمه ته کانی خوی گه وره ی به پرودا ده دریته وه و نه ویش هه مووی دیته وه یاد، خوی په روه ردگار پیی ده لیت: چیت کرد به و هه موو نازو نیعمه ته ی که پی م به خشیبووی؟ نه ویش ده لیت: زانست و زانیاری فی ر بووم و خه لکیشم فی ر کردو قورئانیشم خویند له بهر خاتری تو نه ی خوی، خوی په روه ردگار پیی ده لیت: دروت کرد زانست و زانیاری فی ربوویت تا پیت بووتریت: زانایه، وه پیت ووترا له دنیادا، وه قورئانت خویند تا پیت بووتریت: قورئان خوینه، وه پیت ووترا له دنیادا، پاشان فه رمان ده کریټ به پاکیشانی بو ناو دوزه خ، به سهر سهره رانه کیشریټ تا فری دهریته ناو ناگری دوزه خه وه.

سی یه م: پیاویکه خوی په روه ردگار ده وله مهندي کردوه و چه ندین جو ر مالی پی به خشیبوه، نه م پیاوه ش ده هیتریت و نیعمه ته کانی خوی گه وره ی به پرودا ده دریته وه و نه ویش هه مووی دیته وه یاد، خوی په روه ردگار پیی ده لیت: چیت کرد به و هه موو نازو نیعمه ته ی که پی م به خشیبووی؟

(٢٠٣) رواه الإمام أحمد "الفتح الرباني" (٢٢٣/١٩)، ومسلم واللفظ له (١٩٠٥) والنسائي (٣١٣٧)، والترمذي (٢٣٨٢)، والحاكم (٥٧٩/١)، وابن خزيمة.

ئەویش دەلئیت: ئەى پەرورەردگار هیچ رېگەيهه کی خيرو چاکه نه مابوو که تو حەز بکهیت تيايدا ببه خشریت ئیلا له بهر خاتری تو مالم تيا به خشی، خوی پەرورەردگار پیی دەلئیت: درۆت کرد مالت ده به خشی و خیرت ده کرد تا پیت بووتریت: فلانه کهس به خشنده و خیرخوازه، وه پیت ووترا له دونیادا، پاشان فهردمان ده کریت به پراکیشانی بو ناو دۆزهخ، به سهر سهرا پائه کیشریت تا فری دەدریته ناو ئاگری دۆزهخه وه.

له رپوایه تیکی تردا که ئیمامی الترمذی ده گێرپیتته وه پیغه مبهر (عليه السلام) فهرمووی: ئەى أبوهریره ئەم سئ کۆمه له یه کهم کۆمه ل و دروست کراوی خوی پەرورەردگارن که ئاگری دۆزهخیان پی گهرم و داخ ده کریت و ده سووتیندیرین، (قورئان خوینیک، تیکۆشه ریک، خیرخوازیک، ئەو کاره باشانه یان کردووه بو ئەوهی پییان بووتریت: فلانه کهس قورئان خوین بووه، فلانه کهس ئازا بووه، فلانه کهس به خشنده و خیرخواز بووه، کرده وه کانیان ته نها له بهر خاتری خوی پەرورەردگار نه بووه، به لکو بو رپاو خو دهرخستن بووه).

هه ر بویه هاوه لی به ریز أبو هریره (خوی لی بازی بیت) کاتیک ئەم فهرموده یه ی ده گێرپیه وه ده بورایه وه وه له هۆش خو ی ده چوو.

وه هه روه ها هاوه لی به ریزی پیغه مبهر (عليه السلام) أبوهریره (خوی لی بازی بیت) فهرموده یه کی ترمان له پیغه مبهر وه (عليه السلام) بو ده گێرپیتته وه که فهرموویه تی: ((مَنْ تَعَلَّمَ الْعِلْمَ لِيُبَاهِيَ بِهِ الْعُلَمَاءَ، وَ يُجَارِيَ بِهِ السُّفَهَاءَ، وَ يَصْرِفَ بِهِ وَجْهَ النَّاسِ إِلَيْهِ، أَدْخَلَهُ اللَّهُ جَهَنَّمَ))^(٢٠٤). واته: هه رکه سیک فیری عیلم و زانیاری شه رع ی ببیت بو خو رادان و شانازی کردن به سهر زانایاندا، وه بو دهمه دهمی و موناقه شه کردن له گه ل کهسانی بی عیلم و نه زاندا تا گومانیان بو دروست بکات، وه به هوی فیروونی عیلم و زانیاری شه رع یه وه پووی خه لکی بو لای خو ی پابکیشیت (بو ئەوهی به رده وام

^(٢٠٤) رواه الإمام أحمد "الفتح الرباني" (١/١٦٤)، وابن ماجه واللفظ له (٢٦٠)، وقال الألباني في "صحيح الترمذ والتزهيد": صحيح لغيره

له سه رووی خه لگه وه بیټ یان زیاتر ریژ لینگیراو بیټ)، هر که سیك ئه و کاره بکات (عیلم و زانیاری شهرعی فیټر بیټ به مه بهستی یه کیك له و سی شته) ئه وه بی گومان خوی په روه ردگار ده یخاته ناو دۆزه خه وه.

۲. وینه گرتن:

هاوه لى به ریژ أبو هريرة (خوی لى پازی بیټ) ده فه رموویت: پیغه مبه ر (عَلَيْهِ السَّلَامُ) فه رموویه تی: ((يَخْرُجُ عَنْقُ مِنَ النَّارِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، لَهُ عَيْنَانِ يُبْصِرُ بِهِمَا، وَأُذُنَانِ يَسْمَعُ بِهِمَا، وَلِسَانٌ يَنْطِقُ بِهِ، فَيَقُولُ: إِنِّي وَكَلْتُ بِثَلَاثَةِ بَكُلٍّ جَبَّارٍ عَنِيدٍ، وَبِكُلٍّ مَنْ ادَّعَى مَعَ اللَّهِ إِلَهَا آخَرَ، وَالْمُصَوِّرِينَ))^(۲۰۰).

واته: له پۆژی قیامه تدا ملیك له ناو ئاگری دۆزه خه وه ده رده چیت، دوو چاوی هه یه پیی ده بینیت، دوو گوئی هه یه پیی ده بیستیت، زمانیکی هه یه قسه ی پیده کات و ده لیت: من شهریشك کراوم و ریگه پی دراوم به پاكیشانی سی کومه ل که س بو ناو ئاگری دۆزه خ: هه موو که سیکی خو به زل زانی ئینکار که ره له حه ق، وه هه موو ئه و که سانه ی له گه ل خوی په روه ردگاردا هاوار بو په سترای تر ده که ن (موشریکین)، وه هه موو وینه گرو وینه کیشیك.

سعيد كورپی أبو الحسن (خوی لى پازی بیټ) ده فه رموویت: جاریکیان پیاویك هات بولای ابن عباس (خویان لى پازی بیټ) پیی ووت: من ئەم وینانه ده کیشم (وینه ی پوح له به ران) جا بوم پوون بکه وه ئایا دروسته یان نا؟ ابن عباس (خویان لى پازی بیټ) پیی ووت: نزیك به ره وه لیم، پیاوه که لی نزیك بووه وه، دووباره ابن عباس (خویان لى پازی بیټ) پیی ووت: نزیك به ره وه لیم، پیاوه که لی نزیك بووه وه تا ابن عباس (خویان لى پازی بیټ) دهستی خسته سه ره سهری و پیی ووت: ئه وه ت بو باس ده که م که خو م له پیغه مبه ری خوام (عَلَيْهِ السَّلَامُ) بیستووه*، بیستوومه له پیغه مبه ر

^(۲۰۰) رواه الإمام أحمد "الفتح الرباني" (۱/۲۴/۶۸)، والترمذي واللفظ له (۲۰۷۴)، وصححه الألباني في "صحيح الجامع" (۸۰۵۱).

* موسلمانى راسته قینه ده بیټ وه کو ابن عباس بیټ (خویان لى پازی بیټ)، ته نها فه رمووده ی خوی په روه ردگارو پیغه مبه ر

﴿عَلَّامٌ﴾ که فرموده‌ی او: ((كُلُّ مُصَوِّرٍ فِي النَّارِ يَجْعَلُ لَهُ بِكُلِّ صُورَةٍ صَوْرَهَا نَفْسًا فَتُعَذِّبُهُ فِي جَهَنَّمَ. وَقَالَ: إِنْ كُنْتَ لَا بُدَّ فَأَعْلًا، فَاصْنَعِ الشَّجَرَ، وَمَا لَا نَفْسَ لَهُ))^(۲۰۶). واته: هه موو وینه‌گرو وینه‌کیشیک له ناگری دۆزه‌خدايه، هه ر وینه‌یه‌ک که کیشاویتی له دنیا دا ده‌کریت به روح له به‌ریک و سزای (وینه‌گرو وینه‌کیشه‌که) ده‌دات، اِبْنُ عَبَّاس (خوایان لئ پازی بیت) به پی‌اوه‌که‌ی ووت: ئە‌گەر تو هه ر وینه‌کیشی و وینه‌ده‌کیشیت، ئە‌وه وینه‌ی دارو دره‌خت و ئە‌و شتانه بکیشه که روح له به‌ر نین (واته: وینه‌ی شاخ و کیوو پوو بارو ... هتد).

موسلمانان خۆشه‌ویست ناگاداربه و خۆت بپاریزه له دروست کردنی په‌یکه‌رو وینه‌ی مروّف و روح له به‌ران، یان گۆرینی وینه‌کان به گالته کردن به شیوه و پوخساریان به برین و پی‌که‌وه نانیان له ریگه‌ی به‌نامه‌ی کۆمپیوته‌رو مۆبایل و هۆکاره‌کانی تر، که زۆربه‌ی خه‌لکی به چاوی سووکه‌وه سه‌یری ده‌کن و کردوو یانه‌ته هۆکاری گالته ئامیزو کاتی پی به‌سه‌ر ده‌به‌ن. وه هه‌روه‌ها خۆت بپاریزه له وینه‌گرتن و مه‌لئ کاتی خۆی به ده‌ست وینه‌کیشراوه، ئیستا به کامی‌راو ئامیزی پیشکه‌وتوو ده‌گیریت و حوکمی وینه‌کیشانی نییه.

نه‌خیر وا نییه، موسلمانان خۆشه‌ویست پیت ده‌لیم: خۆتی لی بپاریزه تا هه‌ره‌شه‌ی ئە‌و فرمودانه‌ی سه‌ره‌وه‌وه چه‌ندین فرموده‌ی سه‌حیحی تری پی‌غه‌مبه‌ر ﴿عَلَّامٌ﴾ نه‌تگریته‌وه، خۆ

﴿عَلَّامٌ﴾، باس بکات و فه‌توای پیدات، نه‌ک ووته‌ی ئە‌م و ئە‌و، به تاییه‌تی له‌و باسانه‌ی که خیلافی زۆری تیا دروست بووه له‌م سه‌رده‌مه‌دا، وه‌کو: گۆرانی و مۆسیقاو وینه‌گرتن و پيش ناشین و جل و به‌رگ شوپۆرکردنه‌وه بو ژیر قاپه‌ ره‌قه‌ی پی‌یه‌کان (بو پیاوان)، وه‌ه‌لال کردنی پانتۆل و ده‌م و چاوبو برۆ هه‌لگرتن بو ئافه‌رتان،.....، ئە‌گەر تو موسلمانان راسته‌قینه‌ بیت و به‌تو ویت به‌پاستی شوینی قورئانی پی‌رۆزو فرموده‌ سه‌حیحه‌کانی پی‌غه‌مبه‌ر ﴿عَلَّامٌ﴾ بکه‌ویت، ئە‌وه بۆت درده‌که‌ویت هه‌موو ئە‌م شتانه‌و چه‌ندین شتی تر که له‌ به‌نه‌رتدا هه‌رامه، به‌لام به‌ ووته‌و فه‌توای ئە‌م و ئە‌و هه‌لال کراوه، نه‌ک به‌ فرموده‌ی خۆی په‌روه‌ردگارو پی‌غه‌مبه‌ر ﴿عَلَّامٌ﴾.

^(۲۰۶) رواه الإمام أحمد "الفتح الرباني" (۲۷۷/۱۷)، والبخاري (۲۲۲۵)، ومسلم واللفظ له (۲۱۱۰)، والترمذي (۷۷۵۱)، والنسائي (۵۳۵۸)، وأبو داود (۵۰۲۴).

ئەگەر دەلیت: بابەتەكە بابەتییكى خیلافییه و زانایانی سەردەم بۆچوونیان جیاوازه لەسەر
 دروستی و نادروستی (وینەگرتن)، بەلئى منیش لەگەڵتام كە زانایانی سەردەم بۆچوونیان
 جیاوازه لەسەر دروستی و نادروستی، بەلام مەرج نییه هەر بابەتییكى شەرى زانایان
 بۆچوونیان جیاواز بوو تیايدا تۆ بلیت: کامیان ئاسانتر و گونجاوتر و خۆشتره ئەو هیان ئەنجام
 دەدەم، چونكە حەق هەرگیز یەكە و لای كۆمەلێکیانە نەك لای هەردوو لایان، وە ئەگەر شوینی
 خیلافی بئى بنەماو بئى بەلگە بکەویت ئەو سەرت لیدەشیوئیت و موسلمانیکى حەق ویست نابیت،
 لەبەر ئەو هی ئەو زانایانەى كە دەلین: وینەگرتن دروست نییه و لە تاوانە گەرەکانە، بەلگەیان
 هەم فەرموودەى صەحیحى پیغەمبەرە (ﷺ)، هەم بۆچوونی پاست و دروستى خۆیان و
 زانایانی پیش خۆیانە، كە ئەمەش تەواو گونجاوتره لەگەڵ حوکم و مەبەستەکانى ئاینى پیروزی
 ئیسلام بۆ رێگرتن لە بلأوبوونەو هی تاوان و هەموو خراپەکارییهك، بە تاییەتى لەم سەردەمەدا
 كە هەموو جۆره خراپە و تاوانیک بەربلأوه و موسلمانان تییكەوتوونە جا نەزانن ئەو كارە حەرامە،
 یان بشزانن حەرامە هەر دەیکەن و گوئی پینادەن كە ئەم لایەنەیان زیاتره، چونكە موسلمان
 زۆربەى بابەتەکانى حەرام و حەلالی بۆ پوون بوو تەو، بەلام لەم سەردەمەدا تاوان كردن و
 گوئ نەدان بە حەرام و حەلال لە هەموو كات و سەردەمێك زیاتره، وە زۆربەى وینەگرتنەكان
 پیاوان و ئافرهتان بە تیکەلأوی دەیگرن و بئى ئەو هی مەحرەمى یەكتریش بن، ئافرهتان بە
 سەرى پروت و جل و بەرگی ناشەرى و شان بە شانى پیاوان وینە دەگرن، دواتریش مەگەر
 تەنها خۆای پەرورەدگار بزانیت ئەو وینانە چییان لیدەکریت و چۆن بەناو خەلكیدا بلأو
 دەبیته وە. زانای پایەبەرز الشوكانى (پەحمەتى خۆای لیبت) دواى ئەو هی خیلافى نیوان زانایان
 باس دەكات سەبارەت بەگۆرانى، دەلیت: پاش ئەو هی بەلگەى هەردوولامان باس كرد سەبارەت
 بە گۆرانى، ئەو هەمان بۆ دەردەكەوئیت ئەگەر خیلافى نیوان زانایان لە بازنەى حەرامیش دەرچیت
 ئەو لە بازنەى شوبهە و گومان دەرنەچیت (لەم باسەدا: باسى گۆرانى)، وە ئیماندارانىش

وہستاون بہ رامبہر تھو فہرموودانہی کہ ماناکہی تہواو نأشکراو دیار نییہ (ہہرچہندہ تھم باسہ حوکمی پوون و نأشکرایہ لای زانایانی راستہ قینہو موسلمانی شوین کہ وتووی حہق)، وہ ہہرودہا لہ فہرموودہیہ کی صہ حیددا ہاتوہ کہ شتہ حہ لآلہ کان پوون و نأشکراو دیارن، وہ شتہ حہ رامہ کانیش بہ ہہ مان شیوہ، وہ لہ نیوانیاندا چہند کارو شتیک ہہیہ مانا و اتاکہی بہ پوون و نأشکرایی لہ ہہ موو کہ سیک دیارنییہ، ہہر موسلمانیک خوی بیاریزیت لییان تھوہ دینہ کہی سہ لامہت دہ بیئت و خوی دوورخستوتہ وہ لہ توانج و قسہ و قسہ لؤک و گومانی خہ لکی) ^(۲۰۷). موسلمانی خو شہ ویست ووتہی زانای پایہ ہرز ئیمامی الشوکانی (پہ حمہ تی خوای لی بیئت) تہواو وینہ گرتنیش دہ گریتہ وہ بہ تاییہ تی لہم سہ ردمہ دا، بوہ خوتی لی بیاریزہ و مہیگرہ تھ گہر فہ توای نادروستیشی لہ سہر بیئت.

۳. ووتنی ووتہیہ کہ خوای پەروردگاری پی توورہ دہ بیئت:

ہاوہ لی بہ ریژ أبو ہریرہ (خوای لی پازی بیئت) دہ فہرموویت: پیغہ مہر (ﷺ) فہرموویہ تی: ((إِنَّ الْعَبْدَ لَيَتَكَلَّمُ بِالْكَلِمَةِ مِنْ رِضْوَانِ اللَّهِ لَا يُلْقَى لَهَا بَالًا، يَرْفَعُ اللَّهُ بِهَا لَهُ دَرَجَاتٍ، وَإِنَّ الْعَبْدَ لَيَتَكَلَّمُ بِالْكَلِمَةِ مِنْ سَخَطِ اللَّهِ لَا يُلْقَى لَهَا بَالًا، يَهْوِي بِهَا فِي جَهَنَّمَ)) ^(۲۰۸). واتہ: بہندہی وا ہہیہ ووتہیہ کہ دہ لیئت بو پازی بوونی خوای پەروردگار، تھو بہندہیہ تھو ووتہیہ زور بہ گہورہیہ نازانیت، بہ لام بہ لای خوای پەروردگارہ وہ زور خیرو گہورہیہ، بوہ چہندین پلہ لہ بہ ہشتدا بہرزی دہ کاتہ وہ بہ ہویہ وہ، وہ بہندہی وا ہہیہ ووتہیہ کہ دہ لیئت کہ خوای پەروردگار پی ناخوشہ و پی توورہ دہ بیئت، تھم بہندہیہ گوی بہو ووتہیہ نادات و زور بہ گہورہی نازانیت،

^(۲۰۷) بیوانہ: نیل الأوطار للعلامة الإمام الشوكاني (۵۱۱/۸).

^(۲۰۸) رواہ الإمام مالک (۱۸۴۹)، وأحمد "الفتح الرباني" (۲۶۹/۱۹)، والبخاري (۶۴۷۸)، ومسلم (۲۹۸۸)، والترمذي (۲۳۱۴).

به لَام به لای خوی په روه ردگار وه تاوانیکی زور گوره یه، بویه به هوی نه و قسه یه وه
به رده دریته وه ناو ناگری دوزه خوه.

وه هاوه لی به پیز مُعَاذِ كُورِي جَبَل (خوی لی پازی بیت) ده فهرموویت: ((كُنْتُ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ) فِي
سَفَرٍ فَأَصْبَحْتُ يَوْمًا قَرِيبًا مِنْهُ وَنَحْنُ نَسِيرُ، فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَخْبِرْنِي بِعَمَلٍ يُدْخِلُنِي الْجَنَّةَ
وَيُبَاعِدُنِي عَنِ النَّارِ؟ قَالَ: لَقَدْ سَأَلْتَنِي عَنْ عَظِيمٍ وَإِنَّهُ لَيْسِيرٌ عَلَيَّ مَنْ يَسْرَهُ اللَّهُ عَلَيْهِ، تَعْبُدُ اللَّهَ وَلَا
تُشْرِكُ بِهِ شَيْئًا، وَتُقِيمُ الصَّلَاةَ، وَتُؤْتِي الزَّكَاةَ، وَتَصُومُ رَمَضَانَ، وَتَحُجُّ الْبَيْتَ، ثُمَّ قَالَ: أَلَا أَدُلُّكَ عَلَيَّ
أَبْوَابِ الْخَيْرِ، الصَّوْمِ جَنَّةٌ، وَالصَّدَقَةُ تُطْفِئُ الْخَطِيئَةَ كَمَا يُطْفِئُ الْمَاءُ النَّارَ، وَصَلَاةَ الرَّجُلِ مِنْ جَوْفِ
اللَّيْلِ، قَالَ: ثُمَّ تَلَا: (تَتَجَافَى جُنُوبُهُمْ عَنِ الْمَضَاجِعِ) حَتَّى بَلَغَ (يَعْمَلُونَ) ثُمَّ قَالَ: أَلَا أُخْبِرُكَ بِرَأْسِ
الْأَمْرِ كُلِّهِ وَعَمُودِهِ وَذُرُوءِ سَنَامِهِ؟ قُلْتُ: بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ، قَالَ: رَأْسُ الْأَمْرِ الْإِسْلَامُ وَعَمُودُهُ الصَّلَاةُ
وَذُرُوءُ سَنَامِهِ الْجِهَادُ، ثُمَّ قَالَ: أَلَا أُخْبِرُكَ بِمَلَاكٍ ذَلِكَ كُلُّهُ؟ قُلْتُ: بَلَى يَا نَبِيَّ اللَّهِ، فَأَخَذَ بِلِسَانِهِ،
قَالَ: كُفَّ عَلَيْكَ هَذَا، فَقُلْتُ يَا نَبِيَّ اللَّهِ: وَإِنَّا لَمُؤَاخِذُونَ بِمَا نَتَكَلَّمُ بِهِ؟ فَقَالَ: تَكَلَّمْتَ أُمَّكَ يَا
مُعَاذُ، وَهَلْ يَكُفُّ النَّاسَ فِي النَّارِ عَلَيَّ وَجُوهَهُمْ أَوْ عَلَيَّ مَنَاخِرِهِمْ إِلَّا حَصَائِدُ أَلْسِنَتِهِمْ؟)) (٢٠٩).

واته: جارېکیان له سه فهرییدا له گه ل پیغه مبه ردا (ﷺ) بووم، تا پوژیکیان به ریگادا ده پویشتن
لی نزیك بوومه وه و پیم ووت: نه ی پیغه مبه ری خوا (ﷺ) هه و آل پییده به و کاره چاكانه ی که
نه گهر بیکه م پیی بچه به هه شته وه، وه دوورم بخاته وه له ناگری دوزه خ، پیغه مبه ر (ﷺ)
فه رموی: به پاستی پرسیری کاریکی زور گوره ت لیکردم، به لَام ئاسانه له سه ر نه و که سه ی که
خوی په روه ردگار له سه ری ئاسان بکات، (نه و کاره چاكانه ی پیی بچيته به هه شته وه و دور
بکه ویته وه له ناگری دوزه خ) نه مانه ن: خوی په روه ردگار به تاك و تهنه ا بپه رستیت و هیچ

(٢٠٩) رواه الإمام أحمد "الفتح الرباني" (٢٥٨/١٩)، والترمذي واللفظ له (٢٦١٦)، وابن ماجه (٣٩٧٣)، والحاكم (٤٤٧/٢)، وصححه
الألباني في "صحيح الجامع" (٥١٣٦).

هاوہل و شہریکی بۆ برپار نہ دہیت، وہ نویژ بکہیت، زہ کاتی مالہ کہت دہر بکہیت، وہ پۆژووی مانگی پرمہزان بگریت، حہجی مالی خوی پەروردگار بکہیت، پاشان پیغہمبەر (ﷺ) فہرموی: ئایا ہہوالت پیبدہم و پیٹ پابگہیہنم کہ دہرگای خیرہکان چیین؟ پۆژوو قہلغانہ (موسلمان دہ پاریزیٹ لہ ناگری دۆزہخ)، وہ خیرو صہدہ قہ تاوان دہسپیتہوہ ہہرودکو چۆن ئاو ناگر دہ کوژینیتہوہ، وہ شہونویژ کردن لہ جہرگہی شہودا، مُعاذ (خوی لی پازی بیٹ) دہ فہرمویٹ: پاشان پیغہمبەر (ﷺ) ئەم ئایہ تہی خویندہوہ (تَتَجَافَى جُنُوبُهُمْ عَنِ الْمَضَاجِعِ) تا گہیشتہ (يَعْمَلُونَ)، پاشان فہرموی: ئایا ہہوالت پیبدہم بہ سہرچاوی ہہموو کارہ چاکہکان وہ کۆلہ کہو لووتکہی بہرزی ئەم دینہ؟ مُعاذ (خوی لی پازی بیٹ) دہ فہرمویٹ: ووتم: بہ لی ئەی پیغہمبەری خوا (ﷺ)، پیغہمبەر (ﷺ) فہرموی: سہرچاوی ہہموو کارہ چاکہکان ئیسلام بوونہ (بیٹش کردنی ہەر کاریکی چاکہ دہ بیٹ ئەو کہ سہ موسلمان بیٹ ئەگہر بہ تہمای خیرو پاداشتی دوارپۆژہ)، وہ کۆلہ کہی ئەم دینہ نویژ کردنہ (بی نویژ کردن ئەو کہ سہ دینی نییہ)، وہ لووتکہی بہرزی ئەم ئیسلامہ جیہادو تیکۆشانہ لہ پیناوی خوی پەروردگادا، مُعاذ (خوی لی پازی بیٹ) دہ فہرمویٹ: پاشان پیغہمبەر (ﷺ) فہرموی: ئەی مُعاذ (خوی لی پازی بیٹ) ئایا ہہوالت پیبدہم بہ کاریک کہ کۆکەرہوہی ہہموو ئەمانہیہ؟ ووتم: بہ لی ئەی پیغہمبەری خوا (ﷺ)، مُعاذ (خوی لی پازی بیٹ) دہ لیٹ: پیغہمبەر (ﷺ) زمانی گرت و فہرموی: خۆت لہ شہرو خرابہو تاوانی ئەمہ بیاریژہ، ووتم: ئەی پیغہمبەری خوا (ﷺ) ئایا ئیمہ لہ سہر ئەوہی کہ دہ لیٹین سزا دہدرین (لہ سہر ووتہی خراب و نابہجی و تاوانی زمانمان)؟ پیغہمبەر (ﷺ) فہرموی: (ئہی لہ بار دایکت بجویتایہ، ئەمہ گالتہیہک بووہ پیغہمبەر (ﷺ) لہ گہل ہندی لہ هاوہلانی کردوویہتی (خویان لی پازی بیٹ)، ئایا کاتیک خہلکی بہ سہر دہم و چاوی پویانا پادہ کیشرین بۆ ناو ناگری دۆزہخ ہہمووی بہ ہوی دروینہی زمانیانہوہ نییہ (تاوانہکانی زمانیان)؟.

۴. نازاردانی دراوسى:

هاوهلى بهرپرز أبو هريرة (خوای لى پازى بیئت) ده فهرموویت: جاریکیان پیاویک ووتى: ئه ی پیغه مبهەر (ﷺ) فلانه ئافرهت باسى نوپژى نورو پوژووی نورو خیری زوری ده کریت، به لام ئه وهنده هه یه ئه و ئافرهته به زمانى ئازارى دراوسى ديدات (خرابه له گه لیاندا، هاوسیکانى بیوه ی نین له زمانى به لکو له زمانى ده ترسن)، پیغه مبهەر (ﷺ) فه رموى: ((هِيَ فِي النَّارِ))، ئه و ئافرهته له ئاگرى دوزه خدایه، پیاوه که ووتى: ئه ی پیغه مبهەر (ﷺ) فلانه ئافرهت باسى که م نوپژى و که م پوژووی و که م خیری ده کریت جارى وا هه یه (ورده که شک ده کات به خیر)، به لام ئه وهنده هه یه ئه و ئافرهته به زمانى ئازارى دراوسیکانى نادات (باشه له گه لیاندا)، پیغه مبهەر (ﷺ) فه رموى: ((هِيَ فِي الْجَنَّةِ))^(۲۱۰)، ئه و ئافرهته له به هه شتدایه.

۵. شوپکردنه وه ی جل و بهرگ بوژیر قاپه رهقه ی پییه کان:

موسلمانى خو شه و یست ئه م بابه ته ش وه کو بابه تی وینه گرتن و گورانی و موسیقا و چه ندین بابه تی تر که له م دواییه دا خیلاف له نیوان زانایان دروست بووه له سه ر دروستی و حه رامیتی، ئایا شوپکردنه وه ی جل و بهرگ بوژیر قاپه رهقه ی پییه کان (بو پیاوان) حه رام و تاوانه یان نا؟ موسلمانى خو شه و یست ئه گه ر بو فیزو ته که بوور بیئت ئه وه هه موویان یه کده نگن له سه ر حه رامیتی و نادروستی، وه تاوانیکه له تاوانه گه وره کان، به لام ئه گه ر بو خو پادان و فیزو ته که بوور نه بیئت ئایا هه ر تاوانه و حه رامه؟ فه رموده کان هه ندیکیان به ره هایى (مُطْلَق) هاتوونه و هه ندیکیان به دیارى کراوى (مُقَيَّد) هاتوونه له سه ر حوکم و سزای شوپکردنه وه ی جل و بهرگ بوژیر قاپه رهقه ی پییه کان، به لام ئه گه ر ووردبینه وه له هوکارى شوپکردنه وه ی جل و بهرگ بوژیر قاپه رهقه ی پییه کان، وه سزای هه ر دوو جو ره شوپکردنه وه که (بو فیزو ته که بوور بیئت یان نا)

^(۲۱۰) رواه الإمام أحمد "الفتح الرباني" (۲۱۹/۱۹)، والحاكم (۱۸۳/۴)، وصححه الألباني في "صحيح الترغيب والترهيب" (۲۵۶۰).

ئەو ھەممەن دەردەكە وئیت كە بە ھەموو شیوہیەك شۆرپکردنەو ھەج و بەرگ بۆ ژیر قاپە رەقەھێ پێیەكان ھەرامەو تاوانە (جا خۆتێ لیبپاریزەو گۆی مەدە بە قسەھێ ئەم و ئەو كە گوايە ھەلالەو دروستە ئەگەر بۆ فیزو تەكە بوور نەبیت).

ھاوھەلی بەرپیز ھیبب الغفاري (خوای لێ پازی بیت) دەفەرمووئیت: پێغەمبەر (ﷺ) فەرموویەتی: ((مَنْ وَطِئَ عَلَى إِزَارِهِ خِيْلَاءَ وَطِئَ فِي نَارِ جَهَنَّمَ))^(۲۱۱). واتە: ھەر كەسێك ھەج و بەرگی لە بەر كێر و شۆرپێ كێرەو ھەج بۆ فیزو تەكە بوور ئەو ھەج پێیەكانی خستۆتە ئاگری دۆزەخەو ھە.

و ھاوھەلی بەرپیز أبو ھریرة (خوای لێ پازی بیت) دەفەرمووئیت: پێغەمبەر (ﷺ) فەرموویەتی: ((مَا أَسْفَلَ مِنَ الْكَعْبَيْنِ مِنَ الْإِزَارِ فِي النَّارِ))^(۲۱۲). واتە: ھەر ھەج و بەرگیك لە ژیر قاپە رەقەھێ پێو بیت ئەو ھەج پێیانە لە ئاگری دۆزەخدايە.

٦. پالداھە لای زالم و ستەمكاران و پازی بوون بە كارەكەیان:

خوای پەرۆردگار دەفەرمووئیت: ﴿وَلَا تَرْكَبُوا إِلَى الَّذِينَ ظَلَمُوا فَمَا لَكُمْ مِنَ النَّارِ وَمَا لَكُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ مِنْ أَوْلِيَاءَ ثُمَّ لَا تُنصَرُونَ﴾ (ھود: ۱۱۳). واتە: خۆتان مەدەنە پال و زالم و ستەمكاران و پازی مەبن بە كارەكەیان، خۆ ئەگەر واتان كێر ئەو ھەج ئاگری دۆزەخ دەتان گریت و دەتان سووتینیت، ئەو كاتە جگە لە خوای پەرۆردگار ھیچ دۆست و خۆشەویستیكتان نییە، و ھە پاشان سەر ناكەوینرین لە لایەن ستەمكارانەو ھە (كاتێك ئاگری دۆزەخ گرتانی).

٧. دەرنەكردنی زەكات:

^(۲۱۱) رواه الإمام أحمد "الفتح الرباني" (۲۹۰/۱۷)، وصححه الألباني في "صحيح الجامع" (۶۵۹۲).

^(۲۱۲) رواه الإمام أحمد "الفتح الرباني" (۲۳۵/۱۷)، والبخاري واللفظ له (۵۷۸۷)، والنسائي (۵۳۳۱)، وابن ماجه (۳۵۷۳).

خوای په روه ردگار ده فه رموویت: ﴿يَأَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِنَّ كَثِيرًا مِّنَ الْأَحْبَارِ وَالرُّهْبَانِ لِيَآكُلُونَ أَمْوَالَ النَّاسِ بِالْبَطْلِ وَيَصُدُّونَ عَنِ سَبِيلِ اللَّهِ وَالَّذِينَ يَكْتُمُونَ الذَّهَبَ وَالْفِضَّةَ وَلَا يُنْفِقُونَهَا فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَبَشِّرْهُمْ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ ﴿٣٤﴾ يَوْمَ يُحْمَىٰ عَلَيْهَا فِي نَارِ جَهَنَّمَ فَتُكْوَىٰ بِهَا جِبَاهُهُمْ وَجُنُوبُهُمْ وَظُهُورُهُمْ هَذَا مَا كَنَزْتُمْ لِأَنفُسِكُمْ فَذُوقُوا مَا كُنْتُمْ تَكْتُمُونَ

﴿٣٥﴾ (التوبة: ٣٤ - ٣٥). واته: ئەى ئيمانداران ئاگادار بن و باش بزنانن كه زۆريك له قه شه و (فره زانه كانى جوله كه) پاپاكان (گۆشه گيرو په به نه فه له كان) مال و سامانى خه لكى ده خون به ناحق و به تالانى ده بهن، وه پيگريشيان ليده كهن و ناهيلن دينى ئيسلام قه بوول بكن، ﴿وَالَّذِينَ يَكْتُمُونَ الذَّهَبَ وَالْفِضَّةَ وَلَا يُنْفِقُونَهَا فِي سَبِيلِ اللَّهِ﴾ وه ئەو كه سانهى كه زيرو زيو كو ده كه نه وه و نايبه خشن له پيى خوادا، ئەوه تو ئەى پينغه مبه ر ﴿فَبَشِّرْهُمْ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ﴾ مرزدهيان پيبنده به سزايه كى ئيش پينگه يه نه ر، ﴿يَوْمَ يُحْمَىٰ عَلَيْهَا فِي نَارِ جَهَنَّمَ فَتُكْوَىٰ بِهَا جِبَاهُهُمْ وَجُنُوبُهُمْ وَظُهُورُهُمْ﴾ له روژيكدن ئەو زيرو زيوه له ناو ئاگرى دۆزه خدا سوور ده كړيته وه و گهرم و داخ ده كړي و نيو چاوو ته نيشته كان و پشتيانى پيداخ ده كړي و پييان ده ووتريت: ﴿هَذَا مَا كَنَزْتُمْ لِأَنفُسِكُمْ فَذُوقُوا مَا كُنْتُمْ تَكْتُمُونَ﴾ ئەمه ئەو زيرو زيويه كه خرپتان كرده وه بو خوټان و نه تان به خشى له پيى خوای په روه ردگادا، دهى كه وابوو ئيستا سزاكهى بچينن.

٨. پشت هه كړدن له كاتى روه به روو بوونهى دوژمن:

خوای په روه ردگار ده فه رموویت: ﴿يَأَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِذَا لَقِيتُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا زَحَفًا فَلَا تُولُوهُمُ الْأَدْبَارَ ﴿١٥﴾ وَمَنْ يُؤَلِّمِهِمْ يُؤَمِّدِ دُبُرَهُ إِلَّا مُتَحَرِّفًا لِّقِنَالٍ أَوْ مُتَحَيِّرًا إِلَىٰ فِتْنَةٍ فَقَدْ بَاءَ بِغَضَبٍ مِّنَ اللَّهِ وَمَا وَنَهُ جَهَنَّمَ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ ﴿١٦﴾ (الأنفال: ١٥ - ١٦). واته: ئەى ئيمانداران كاتيك

له مهیدانی جهنگدا بوون و تووشی بی‌باوه‌پان بوون و به‌زوری هیرشیان بۆ ده‌هینان و لیتان نزیک ده‌بوونه‌وه، نابیت پشتیان تییکهن و هه‌لبین و پابکهن، به‌لکو خو پراگر بن و به‌رامبه‌ریان بوه‌ستن، چونکه ﴿ وَمَنْ يُؤْلِهِمْ يَوْمَئِذٍ دُبْرَهُ ﴾ هه‌رکه‌سیک له کاتی پوبه‌پوو بوونه‌وه‌ی دوژمندا پشت هه‌لبکات و خوئی بدزیته‌وه‌و شوینیان بۆ چۆل بکات، به‌راستی توپه‌یی خوای په‌روه‌ردگاری ده‌که‌ویته‌ سه‌رو جیگاشی دۆزه‌خ ده‌بیت، ﴿ إِلَّا مُتَحَرِّفًا لِّقِنَالٍ أَوْ مُتَحَيِّرًا إِلَىٰ فِتْنَةٍ ﴾ مه‌گه‌ر که‌سیک بۆ شه‌ر کردن له شوینیکه‌وه بۆ شوینیکه‌ی تر به‌مه‌به‌ستی ئه‌وه‌ی جاریکی تر خوئی ناماده بکاته‌وه بۆ هیرش بردن، یان بۆ ئه‌وه‌ی فیل له بی‌باوه‌پان بکات و خیرا بگه‌ریته‌وه سه‌ریان بۆ جه‌نگ، یان جیگورپکی بکات تا خوئی بگه‌یه‌نیته‌ تاqmیکه‌ی تری جه‌نگاوه‌ران، بۆ ئه‌وه‌ی هه‌موویان به‌کۆمه‌لی بجه‌نگن، ئه‌وه‌ قه‌یدی نییه له‌م حاله‌تانه‌دا، به‌لام ئه‌گه‌ر له کاتی پوبه‌پوو بوونه‌وه‌ی دوژمندا پشت هه‌لبکات و خوئی بدزیته‌وه‌و شوینیان بۆ چۆل بکات له ترسان یان به‌مه‌به‌ستی زال بوونی دوژمن به‌سه‌ر موسلماناندا ئه‌وه ﴿ فَقَدْ بَاءَ بِعَضْبٍ مِّنَ اللَّهِ وَمَأْوَنَهُ جَهَنَّمَ ﴾ به‌راستی توپه‌یی خوای په‌روه‌ردگاری ده‌که‌ویته‌ سه‌رو جیگاشی دۆزه‌خ ده‌بیت، به‌راستی دۆزه‌خیش چاره‌نوسیکه‌ی زۆر خراپه‌.

۹. پۆشینی جل و به‌رگی ناشه‌ری بۆ نافرته‌تان:

هاوه‌لی به‌پیز أبو هريرة (خوای لی پازی بیت) ده‌فه‌رموویت: پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) فه‌رموویه‌تی: ((صِنْفَانِ مِنَ أَهْلِ النَّارِ لَمْ أَرَهُمَا: قَوْمٌ مَّعَهُمْ سِيَاطٌ كَأَذْنَابِ الْبَقَرِ يَضْرِبُونَ بِهَا النَّاسَ، وَنِسَاءٌ كَاسِيَاتٌ عَارِيَاتٌ مَّائِلَاتٌ مِّمْلَاتٌ رَّءُوسُهُنَّ كَأَمْثَالِ أَسْنِمَةِ الْبُخْتِ الْمَائِلَةِ، لَا يَدْخُلْنَ الْجَنَّةَ وَلَا يَجِدْنَ رِيحَهَا، وَإِنَّ رِيحَهَا لَيُوجَدُ مِنْ كَذَا وَكَذَا)) (۲۱۳). واته: دوو تاqm و کۆمه‌ل هه‌ن ئه‌هلی ئاگری

(۲۱۳) رواه الإمام مالك (١٦٩٤)، وأحمد "الفتح الرباني" (٣٠٢/١٧)، ومسلم واللفظ له (٢١٢٨).

دۆزهخن که من نه یانم بینویه (چونکه له سهردهمی ئەودا نه بوونه): کۆمه لیکیان که سانیکن قامچیان به دسته وهیه به وینهی کلکی مانگا خه لکی پی ئازار ده دهن (واته: جه لاده کان)، وه تاقم و کۆمه لی دووه میان ئافره تانیکن جل و بهرگیان له بهردایه به لام پووتن (جل و بهرگیان تهنگ و تهسک و کورت و کون کونه که لاشه یان دهرده خات)، به له نجه ولار ده پۆن و خویان با ده دهن، قرژی سهریان به وینهی کۆپانهی سه پشتهی ووشر لار بۆته وه (سهریان پووت ده کهن و به تۆپه ل ده بیه ستن له سهر تهوقی سهریان، له چکی چی و حیجابی چی؟)، ئەو ئافره تانهی ئەوه حالیا نه ناچنه به هه شته وه و بۆن و بهرامی خۆشی به هه شتیش ناکهن، له کاتی کدا بۆن و بهرامی خۆشی به هه شت دووری ئەوه ندوه ئەوه ندوه سا له ده پروات (پینچ سه د سال).

به لی ئەی پیغه مبهری (ﷺ) خۆشه ویست ئەو دوو کۆمه له له خوا نه ترسه نه بوونه له سهردهمی تۆو هاوه لانی به پیزت و پیشینی چاکه خواز (به حمه تی خویان لیبت) که به راستی ته نها شوینکه وتووی قورئان و فهرمووده سه حیه کانی تۆی خۆشه ویست بوونه، ده بی بلیین: ﴿إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَجِعُونَ﴾ (البقرة: ۱۵۶)، بۆ دووری و گوینه دانی زۆربهی موسلمانان به فهرمانه کانی خوی پهروهردگار و پیغه مبهر (ﷺ)، زیاتر ئافره تان له پووی پۆشینی جل و بهرگی ناشه رعی و دهرخستنی له ش و لاریان، که بوونه ته مایه ی فیتنه و فهساد بۆ زۆریک له گه نجان و راکیشانیان بۆ ناو ئاگری دۆزهخ، ده بی چی غیره تیک له و باوک و برا و میرده یا هه بیته که ده بینن ئافره تانیان ئەو جل و بهرگه ناشه رعیه ده پۆشن و ریگریان لیناکهن؟ له کاتی کدا زۆربه شیان نوێژخوین و پۆژوو گروو مامه حاجیشن!!! ده بی ئەو که سانه چی دلکیان به و نوێژ و پۆژوو و چه جه یان خۆش بیته؟ له کاتی کدا ئەوها گوئی نادهن به نرخترین زیرو گه وهه ریان که ئافره تانیان، زۆربهی ئافره تانی ئەم پۆژگاره به جۆره ها مۆدیل و جل و بهرگی ناشه رعی خویان ده پازیننه وه بۆ پیاوانی بیگانه، بی ئەوهی گوئی بده نه فهرمانه کانی خوی پهروهردگار و پیغه مبهر (ﷺ)، عابای چی و حیجابی چی و له چکی چی؟ ئەمانه هه مووی هی ئیسلامه و

رۆيشت و به سەر چوو مۆديلى نهماوه لايان، ئىستا دەورى مۆديلى غەرب و گاورو جوله كه يه، خۇپۆشته كردن و جل و بهرگى شەرى له بهر كردن، دواكه وتنه به لاي ئەوانه وه، وه دەلین: به كهلكى ئەمرو نايات، ئەگەر ئەو ئافره تانه به زمانيشيان وا نهلین، ئەوه به زمانى حاليان وا دەلین (بالاو جل و بهرگيان وا دەلینت، له بهر كردنى پانتۆل و تهنورهى تهسك و كورت و سترىچهتد)، هەرچۆنیک بىت ئەمه حالى ئافره تانيكه كه يان باوه پريان به خوى پەروەردگارنييه، يان هەر لىي ناترسن، يان ئەگەر لىشى بترسن ئەوه ترسيان كه مه و ئيمانين لاوازه، به لام هەندى له خوشكاني حىجاب له بهر (هەر به ناو) حىجاب كه يان يان تهسكه و لاشه يان دەرده خات، يان مانتۆيه، يان بريق و باقى پيوه يه، يان له سەر مۆديله و مەرجه كاني حىجابى تيانبيه.

بۆيه به هەموو خوشكيكى بهرپز دەلیم: زۆر ئاگادارى جل و بهرگتان بن و جوانى خۆتان دەر مه خەن بۆ پياوانى بيگانه، خۆتان مه كه نه نيچيرى گورگه برسويه له خوا نه ترسه كان، خۆتان مه خەنه بهر هەر شه و نه فرەتى خوى پەروەردگار و پيغه مبهەر (ﷺ) و فريشته كان و سه رجه م موسلمانان، بهلكو خۆتان بپاريزن له ئاگرى دۆزهخ، ئەو ئاگرەى كه سووته مەنيه كهى مرؤف و بەردى كبريته، ئاگرىكه شهست و توجار (يان نه وه دو نو جار) گهرمتره له ئاگرى دونيا كه هيج كهس تهحه مولى ناكات و بهرگەى ناگریت، ئايا ئيوهى بى دهسه لات بهرگەى دهگرن؟ نا، سویند به خوى پەروەردگار بهردو ئاسنیش بهرگەى ناگریت، دهى كه وابوو ئەگەر تا ئىستا بى ئاگا بوويته و نه ترانيوه يان گویت پینه داوه، ئەوه هەر له ئىستاوه ههول بده و خەم له خۆت بخۆ، چونكه هەندى جار بۆ ژيانى دواپۆژت تهنها مامۆستايان و كهسانى چاكه خواز دلسۆزتن، نهك ئەو باوك و براو ميردهى كه به بهر چاويانه جل و بهرگى ناشەرى دهپوشيت، گوئى پينادهن و رپت ليناگرن و له ئاگرى دۆزهخ ناتپاريزن له كاتيكا پيغه مبهەر (ﷺ) ههوالى داوه و پيى راگه ياندووين ئەو ئافره تانهى جل و بهرگيان له بهردايه به لام پووتن، وه به له نجه ولار دەرپۆن و خويان با دةدن، قزى سهريان به وينهى كۆپانهى سەر پشتى ووشتر لار بۆته وه، بۆنى به ههشت ناكەن و

ناچنه بهه شته وه، پیغه مبهەر (ﷺ) وا ده فهرموویت و وا فهرمان ده کات، باوک و براو میرده کانیش ئاوهان و گوئی پینادهن و بی دهنگن به رامبهرتان.

سُلیمان کورپی یَسار (خوای لی پازی بیّت) ده لیت: باشتترینی ئافره تانتان ئه و ئافره تانهن که مندالیان ده بیّت و میرده کانیان خۆش ده ویّت و قسه و بۆچوونیان له گه لّ قسه ی میرده کانیا ندايه، وه له گه لّ ئه وه شدا ته قوای خوا ده کهن و لیی ده ترسن، وه خراپترینی ئافره تانتان ئه و ئافره تانهن که جل و بهرگی ناشه رعی ده پۆشن و سافره ن و خۆ به زل زانن، ئه و ئافره تانه ی ئه وه حالیا نه ئافره تانیکی دووروو و له سنوری خوا ده رچوون، ئه و ئافره تانه لییان ناچیته بهه شته وه مه گه ر به وینه ی قه له ره شی پی سپی (که ئه م جوّره قه له ره شه زۆر که مه)، واته: ئه و ئافره ته موسلمانانه ی که جل و بهرگی ناشه رعی ده پۆشن زۆریان ده چنه دۆزه خه وه، که میان هه یه بچیته بهه شته وه، مه رج نییه ئه و ئافره تانه کافرو بی باوه ر بن، نه خیر به لکو ئافره تانیکن هه ندیکیان موسلمانیشن نوژییش ده کهن و پۆروش ده گرن و چاکه ش ده کهن و جل و بهرگیشیان له بهردایه، به لام پووتن (واته: جل و بهرگیان ته نگ و ته سک و کورت و کون کونه که لاشه یان ده رده خات)، ده ی که و ابو خوشکی موسلمانانی سافره ی بی ناگا خۆت بپاریزه له ناگری دۆزه خ، ئه و ناگره ی که سووته مه نییه کی توی بی ده سه لات و بهرده، وه ناگری که نه وه دو نۆ جار گه رمتره سوتینه رتره له ناگری دونیا^(۲۱۴).

۱۰. ئه وانده ی که فهرمان ده کهن به چاکه و خویان نایکهن، وه به خه لکی ده ئین ئه وه خراپه یه وه مه یکهن به لام خویان ده یکهن:

هاوه لی به ریزه أسامة کورپی زید (خوای لی پازی بیّت) ده فهرموویت: پیغه مبهەر (ﷺ) فهرموویه تی: (يُجَاءُ بِالرَّجُلِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَيُلْقَى فِي النَّارِ فَيَسْتَدَلِقُ أَقْتَابُهُ فِي النَّارِ فَيَدُورُ كَمَا يَدُورُ الْحِمَارُ بِرَحَاهُ،

^(۲۱۴) رواه البيهقي، وصححه الألباني في "صحيح الجامع" (۳۳۳۰).

فَيَجْتَمِعُ أَهْلُ النَّارِ عَلَيْهِ فَيَقُولُونَ: أَيُّ فُلَانٍ مَا شَأْنُكَ أَلَيْسَ كُنْتَ تَأْمُرُنَا بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَانَا عَنِ الْمُنْكَرِ؟ قَالَ: كُنْتُ أَمُرُكُمْ بِالْمَعْرُوفِ وَلَا آتِيهِ، وَأَنْهَأُكُمْ عَنِ الْمُنْكَرِ وَآتِيهِ))^(۲۱۰). واته: له پوڅى دواييدا پياويك دههيندرتت و فرى دهرتته ناو ناگرى دوزهخهوه، ريخولهى بهردهبيتتهوه بهر پيى و به دهوريا دهوريتتهوه وهكو گوئى دريژ كاتيك گيره دهكات چون به دهورى خويدا دهوريتتهوه، نهلى ناو دوزهخ لى كؤ دهنهوهوه پيى دهلتين: نهى فلان كهس چيته بؤ وات ليها توهو چيت لى قهوماوه؟ تايا تو له دونيادا پيمانته نهدهووت: نهوه چاكيه بيكهن و نهوه خراپهيه مهيكهن؟ نهويش دهلتت: بهلى، پيتانم دهووت: نهوه چاكيه بيكهن بهلام خوم نهمدهكرد، وه پيتانم دهووت: نهوه خراپهيه مهيكهن و لى دور بكهونهوه، بهلام خوم دهمكرد. موسلمانى خوشهويست نهگر توتوى به ووردى بپروانيتها فهرموودهكه نهوهت بؤ دهردهكهويت، كهسانيك لهناو ناگرى دوزهخدا دهوريتين، تهنه ناگرى دوزهخيان بهسه بؤ سزاو سووتانيان، بهلام لهگهله وهوشدا كؤمهله كهسيك لى كؤبونتهوه (له كاتيكدا ريخولهى بهربوتتهوه بهر پيى و به دهوريا دهوريتتهوه وهكو گوئى دريژ كاتيك گيره دهكات چون به دهورى خويدا دهوريتتهوه)، كه نهويش بهلگهيه لهسهر ناشرينى تاوانهكهيى و توندى سزاكهيى، وه شوبهينراوه به گوئى دريژيش، چونكه هيچ نهفامى و نهزانيهك لهوه گهورهتر نييه كه كهسيك حقه بزانيت و خهلكيشى بؤلا بانگ بكات، بهلام خوى كارى پينهكات، وه نهوه گفوتوگزيهيه له نيوانياندا دهكرتت گفوتوگزيهيهكى ناسايى نييه، بهلكو پره له هاوارو پورؤو سزاي به ئيش، خواى پهروهردگار كؤى كردونهتهوهوه گفوتوگؤ دهكهن و دهوريتين و سزاشيان لهسهره، بؤ ريسوا بوونيان و دان نان به تاوانهكانيان.

^(۲۱۰) رواه الإمام أحمد "الفتح الرباني" (۱۷۲/۱۹)، والبخاري واللفظ له (۳۲۶۷)، ومسلم (۲۹۸۹).

موسلمانى خوشەويست جوان وورد بەوہ لە فەرموودە کە چۆن خوای پەروردگار ئەو بانگەوازکارەو هەندیک لە شوین کەوتوانی بە یەکەوہ کۆ کردۆتەوہ لە ناو دۆزەخدا تا زیاتر سەرشوڤ بن ، چونکە لە دونیادا گوڤیان لە ئامۆژگارییەکانی گرتووە بەلام گوڤیان پینەداوہو بە قسەیان نەکردوہو، ئەوانەى سزا دەدرین دوو کۆمەلن: یەکەم: کەسانیک حەقیان زانیوہو خەلکیشیان فیر کردوہو، بەلام کاریان پینەکردوہو، دووہم: کەسانیک گوڤیان لە عیلم و پەندو ئامۆژگاری و ووتار گرتوہو، بەلام گوڤیان پینەداوہو کاری چاکەیان پى نەکردوہو، بۆیە ھەرکەسێک کاری چاکە نەکات بە عیلم و زانیارییەکەى یان ووتەى پینچەوانەى کردەوہى بیئت ئەوہیە شایستەى سزای بە ئیش و سەرشوڤرکەر دەبیئت لە دواڤۆژدا.

۱۱. دواکەوتن بە بەردەوامی لە ریزی یەکەم لە نوێژی جەماعەت:

دایکی ئیمانداران خاتوو عائیشة (خوای لى پازى بیئت) دەفەرموویت: پیغەمبەر (ﷺ) فەرموویەتى: ((لَا يَزَالُ قَوْمٌ يَتَأَخَّرُونَ عَنِ الصَّفِّ الْأَوَّلِ حَتَّى يُؤَخَّرَهُمُ اللَّهُ فِي النَّارِ))^(۲۱۶). واتە: کەسانیک بەردەوام دوا دەکەون لە ریزی یەکەم لە نوێژی جەماعەت، تا خوای پەروردگاریش دوايان دەخات بۆ ناو ئاگرى دۆزەخ.

زانای پایەبەرز ئیمامى السُّبُكِي (بەحمەتى خوای لیبیئت) دەلیت: پیدەچیت ئەم ھەرەشە تونندە بۆ موسلمانیک بیئت ئەوہندە دوا دەکەویت لە ریزی یەکەم لە نوێژی جەماعەت تا وای لیدیت واز لە نوێژ دینیت، یان ئەو دواکەوتنەى وای لیدەکات نوێژەکانى بەردەوام دوا دوابخات و لە کاتى خۆیدا نەیکات^(۲۱۷).

^(۲۱۶) رواه أبو داود (٦٧٩)، وصححه الألباني في "صحيح الجامع" (٧٦٩٩).

^(۲۱۷) بروانه: المنهل العذب المورود شرح سنن الإمام أبي داود لمحمود السبكي (٧٠/٥).

وه زانای پایه بهرز مُحَمَّد الحسن الدَّو (۲۱۸) (په حمه تی خوی لیبت) له شهرحی ئه م
 فهرموده یه دا ده لیت: پیده چیت ئه و دواکه وتنه له پیزی یه که م له نویژی جه ماعت دواکه وتنیك
 بیت بی ئه وهی خاونه که هی هیچ عوزرو بیانویه کی شهرحی هه بیت، به لکو دونیای خوش دهویت
 و شوینی که وتوه و داویتی به سهر دواپوژدا.

۱۲. خواردنه وهی مهی:

هاوه لی به پیز جابر کورپی عبدالله (خوی لی پازی بیت) ده لیت: جاریکیان پیاویک له "جیشان"
 (شوینیکه له وولاتی یه مهن) هات بۆلای پیغه مبه ر (ﷺ) پرسیماری لیگرد ده باره ی
 خواردنه وهیه که له وولاتی ئه وان ده خوریتته وه له گهنه شامی دروست ده کریت و پی
 ده ووتریت (المز)، پیغه مبه ر (ﷺ) فهرموی: ئایا ئه و خواردنه وهیه سه رخوش که ره؟ پیاوه که
 وتی: به لی، هه رکه سیك بیخواته وه سه رخوشی ده کات، پیغه مبه ر (ﷺ) فهرموی: ((كُلُّ مُسْكِرٍ
 حَرَامٌ، إِنَّ عَلَى اللَّهِ عَهْدًا لِمَنْ يَشْرَبُ الْمُسْكِرَ أَنْ يَسْقِيَهُ مِنْ طِينَةِ الْخَبَالِ. قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ وَمَا
 طِينَةُ الْخَبَالِ؟ قَالَ: عَرَقُ أَهْلِ النَّارِ أَوْ عُصَارَةُ أَهْلِ النَّارِ)) (۲۱۹). واته: هه موو خواردن و
 خواردنه وهیه کی سه رخوشکه رو بی هوشکه ره حه رامه، وه خوی په روه رداگار په یمانی داوه و
 هه ره شه ی کردوه له و که سه ی که مه ی ده خواته وه (خوی بی هوش ده کات به ماده
 بی هوشکه رو سپکه ره کان) که (طینه الخبال) بکاته خواردنه وهی ئه و که سه له دواپوژدا، ووترا:
 ئه ی پیغه مبه ر (ﷺ) (طینه الخبال) چییه؟ پیغه مبه ر (ﷺ) فهرموی: کیم زوخاوو خوین و
 پیسی ئه هلی ناگری دۆزه خه، ده رخواردی مه ی خورو خو بی هوشکه ره کان ده دریت.

(۲۱۸) مُحَمَّد الحسن الدَّو یه کیکه له زانا ناودارو شاره زاکانی وولاتی موریتانیا.

(۲۱۹) رواه الإمام أحمد - الفتح الرباني - (۱۳۲/۱۷)، ومسلم واللفظ له (۲۰۰۲)، وأبو داود (۳۶۸۰)، والنسائي (۵۷۰۹).

وه ههروه ها هاوه لی به پریز عبد الله کوری عمرو (خوایان لی پازی بیت) ده فهرموویت: پیغه مبهه
 (عَلَيْهِ السَّلَامُ) فهرموویه تی: ((مَنْ شَرِبَ الْخَمْرَ وَسَكِرَ، لَمْ تُقْبَلْ لَهُ صَلَاةُ أَرْبَعِينَ صَبَاحًا، وَإِنْ مَاتَ دَخَلَ النَّارَ، فَإِنْ تَابَ تَابَ اللَّهُ عَلَيْهِ، وَإِنْ عَادَ فَشَرِبَ فَسَكِرَ لَمْ تُقْبَلْ لَهُ صَلَاةُ أَرْبَعِينَ صَبَاحًا، فَإِنْ مَاتَ دَخَلَ النَّارَ، فَإِنْ تَابَ تَابَ اللَّهُ عَلَيْهِ، وَإِنْ عَادَ فَشَرِبَ فَسَكِرَ لَمْ تُقْبَلْ لَهُ صَلَاةُ أَرْبَعِينَ صَبَاحًا، فَإِنْ مَاتَ دَخَلَ النَّارَ، فَإِنْ تَابَ تَابَ اللَّهُ عَلَيْهِ، وَإِنْ عَادَ كَانَ حَقًّا عَلَى اللَّهِ أَنْ يَسْقِيَهُ مِنْ رَدْعَةِ الْخَبَالِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ وَمَا رَدْعَةُ الْخَبَالِ؟ قَالَ عُصَارَةُ أَهْلِ النَّارِ)) (۲۲۰). واته: هه رکه سینک
 مهی خوارده وهو خوی سه رخوش کرد، نه وه چل پوژ نویژی لی وهرناگیریت، وه نه گهر بهو
 حاله وه بمریت ده چپته ناگری دوزه خه وه، به لام نه گهر وازی لیتهیناو ته وه بی کرد نه وه خوی
 پهروه ردگار ته وه بی لی قه بول ده کات، وه نه گهر گه رایه وه سهر نه و تاوانه وه مهی خوارده وهو
 خوی بی هوش کرده وه، نه وه چل پوژ نویژی لی وهرناگیریت، وه نه گهر بهو حاله وه بمریت
 ده چپته ناگری دوزه خه وه، به لام نه گهر وازی لیتهیناو ته وه بی کرده وه، نه وه خوی پهروه ردگار
 ته وه بی لی قه بول ده کات، وه نه گهر نه مجاره شیان گه رایه وه سهر نه و تاوانه وه مهی خوارده وهو
 خوی بی هوش کرده وه، چل پوژ نویژی لی وهرناگیریت، وه نه گهر بهو حاله وه بمریت ده چپته
 ناگری دوزه خه وه، به لام نه گهر وازی لیتهیناو ته وه بی کرده وه خوی پهروه ردگار ته وه بی لی
 قه بول ده کات، نه گهر نه و که سه هه وازی نه هیناو گه رایه وه سهر خوارده وه بی و خوی بی هوش
 کرده وه، نه وه خوی پهروه ردگار په یمانی داوه وه هه ره شهی کردوه که (رَدْعَةُ الْخَبَالِ) بکاته
 خوارده وهی نه و که سه له دوارپوژدا، ووترا: نهی پیغه مبهه (عَلَيْهِ السَّلَامُ) (رَدْعَةُ الْخَبَالِ) چیهی؟

(۲۲۰) رواه الإمام أحمد "الفتح الرباني" (۱۳۸/۱۷)، والترمذي (۱۸۶۲)، وابن ماجه واللفظ له (۳۳۷۷)، والنسائي (۵۶۷۰)، والدارمي (۲۰۹۱)، وصححه الألباني في "صحيح الجامع" (۶۳۱۲).

پيغەمبەر (ﷺ) فەرموۋى: كېم زوخاۋو خويىن و پىسى ئەھلى ئاگرى دۆزەخە، دەرخواردى مەى خۆرۇ خو بى ھۆشكەرەكان دەدرىت* .

ئەى ئەو كەسەى مەىى و ھاوشىۋە ھەرامەكانى دەخۆيتەۋە نوپۇزخويىنىشى، ئەگەر لەو چل شەۋو پۇژەى كە نوپۇزت لى ۋەرنالگىرىت بمرىت، دەبى حالت چۆن بىت لای خۋاى پەرۋەردگار، ۋە ھوكمى دۋاپۇزت چى بىت؟ لە كاتىكدا پيغەمبەر (ﷺ) بەو ترسناكىيە باسى مەى خواردنەۋەى كردۋە .

۱۳. دَرُّ هَلْبَسْتَن بَدَدَم پيغەمبەرى خواۋە (ﷺ):

ھاۋەلى بەرپىز أبو ھريرة (خۋاى لى رازى بىت) دەفەرموۋىت: پيغەمبەر (ﷺ) فەرموۋىتەتى: ((مَنْ كَذَبَ عَلَيَّ مُتَعَمِّدًا فَلْيَتَّوَأْ مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ)) (۳۲۱) . واتە: ھەر كەسكىك بە دەستى ئەنقەست درۆم بەدەمەۋە ھەلبەستىت، ئەۋە با شوپىنىك لە ئاگرى دۆزەخ بو خۆى دابنىت .

موسلمان ئاگادار بەۋ باش بزانه پەرەتكردنەۋەى فەرموۋەى صەھىحى پيغەمبەر (ﷺ) ھوكمى كەمتر نىيە لە درۆ ھەلبەستەن بۆى، پاش پوون بوونەۋەى صەھىحىتى و دەر كەۋتنى ماناى تەۋاۋى، چۈنكە ئەۋ كەسەى درۆ بەدەم پيغەمبەرەۋە (ﷺ) ھەلدەبەستىت، پيغەمبەرى خواۋ (ﷺ) فەرموۋەكانى بەلاۋە كەمەۋ بە چاۋى بىرپىزىيەۋە سەيرىان دەكات، ۋە ئەۋ كەسەشى كە فەرموۋەكانى پيغەمبەر (ﷺ) پەتدەكاتەۋە يان بەلايەۋە كەمەۋ بە چاۋى بىرپىزىيەۋە سەيرىان

* موسلمانى خۆشەۋىست تەنھا مەى ھەرام نىيە بەلكو ھەر ماددەيەك مرؤف سەرخۆش بكات ئەۋە ھەرامە ۋەكو (تلياك و ھەشيشەۋە ئەفۋن و ھتد)، پيغەمبەر (ﷺ) فەرموۋىتەتى: ((كُلُّ مُسْكِرٍ حَرَامٌ))، واتە: ھەمو شتىك كە مرؤف سەرخۆش دەكات و عەقلى لای خۆى ناھىلىت ھەرامە، ۋە ھەر شتىك خواردنەۋەى زۆرى مرؤف سەرخۆش دەكات ئەۋە كەمەكەشى ھەر ھەرامە ئەگەر دلۇپەيەكيش بىت، ۋە بە ھىچ شىۋەيەك عىلاج و چارەسەر بە ھۆكارى ھەرام ناكىت ۋەكو (مەى و بىرەۋ).

(۳۲۱) رواه الإمام أحمد "الفتح الرباني" (۲۶۷/۱۹)، والبخاري (۱۲۹۱)، ومسلم واللفظ له (۳)، وأبو داود (۳۶۵۱)، والترمذي (۲۶۵۹)، وابن ماجه (۳۰)، والدارمي (۵۹۳).

دهكات، يان باوه‌ری پئی نییه جا به‌هر بیانویهك بیټ، چونكه ئه‌وه‌ی موسلمانى راسته‌قینه بیټ ده‌بیټ حالى به‌و شیویه به‌بیټ كه خوی په‌روه‌ردگار ده‌فه‌رموویت: ﴿وَمَا كَانَ لِمُؤْمِنٍ وَلَا مُؤْمِنَةٍ إِذَا قَضَى اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَمْرًا أَنْ يَكُونَ لَهُمُ الْخِيَرَةُ مِنْ أَمْرِهِمْ وَمَنْ يَعْصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا مُّبِينًا﴾ (الأحزاب: ۳۶). واته: بؤ پیاوان و ئافره‌تانى ئیماندار نییه کاتیك خوی په‌روه‌ردگار پیغه‌مبه‌ره‌که‌ی (ﷺ) فه‌رمانیکیان کردو شتیکیان به‌باش زانى، ئه‌وان بلین: ئیمه سه‌رپشکین له‌وه‌ی كه شوینی بکه‌وین یان نا!! نه‌خیر وانیه به‌لکو ده‌بیټ گوپرایه‌لی ته‌واویان هه‌بیټ بؤ فه‌رموده‌کانی خواو پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) ئه‌گه‌ر ئه‌وان خویان به‌ئیماندار ده‌زانن، وه هه‌رکه‌سیك سه‌رپیچی فه‌رمانه‌کانی خوی په‌روه‌ردگارو پیغه‌مبه‌ره‌که‌ی (ﷺ) بکات، ئه‌وه بئ‌گومان سه‌ری لیثیواوه به‌سه‌ر لیثیوانیکی روون و ئاشکرا.

وه هه‌روه‌ها ده‌فه‌رموویت: ﴿وَمَا آتَاكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ﴾ (الحشر: ۷). واته: ئه‌وه‌ی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) هیئاویتی بۆتان و فه‌رمانی پیکردوون، ئیوه بیه‌کن و ده‌ستی پیوه بگرن، وه ئه‌وه‌ی ئه‌و ریگری لیکردوونه تا نه‌یکه‌ن و به‌خرابی ده‌زانیت، ئیوه مه‌یکه‌ن و لیی دوور بکه‌ونه‌وه، وه له‌خوا بترسن و ته‌قواتان هه‌بیټ و خۆتان له‌غه‌زه‌ب و توپه‌یی خوا بیاریزن (به‌جیبه‌جیکردنی فه‌رمانه‌کانی و دوورکه‌وتنه‌وه له‌قه‌ده‌غه‌کراوه‌کانی)، چونكه به‌راستی خوی په‌روه‌ردگار تۆله‌و سزای زۆر تووند و به‌ئیشه.

۱۴. خواردن و خواردنه‌وه له‌قاپ و قاچاغی ئالتون و زیو:

دایکی ئیمانداران أُمَّ سَلَمَةَ (خوی لی‌پازی بیټ) ده‌فه‌رموویت: پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) فه‌رمویه‌تی: ((مَنْ شَرِبَ فِي إِنْاءٍ مِنْ ذَهَبٍ أَوْ فِضَّةٍ، فَإِنَّمَا يُجْرَجُ فِي بَطْنِهِ نَارًا مِنْ جَهَنَّمَ)) (۲۲۲). واته: هه‌رکه‌سیك له

(۲۲۲) رواه الإمام أحمد "الفتح الرباني" (۲۵۳/۱۷)، والبخاري (۵۶۳۴)، ومسلم واللفظ له (۲۰۶۵)، وابن ماجه (۳۴۱۳).

قاپ و قاچاگی ئالتون و زیو بخوات یان بخواته وه، ئەوه ئاگری دۆزهخی پاکیشاوه بو ناو سکی خۆی.

۱۵. خواردنی مائی ههتیو به زوئم و ستهم:

خوای پهروهردگار دهفهرموویت: ﴿إِنَّ الَّذِينَ يَأْكُلُونَ أَمْوَالَ آلِيَتَمَى ظُلْمًا إِنَّمَا يَأْكُلُونَ فِي بُطُونِهِمْ نَارًا وَسَيَصْلَوْنَ سَعِيرًا ۝۱۰﴾ (النساء: ۱۰). واته: ئەو که سانهی که به زوئم و ستهم و ناههق مال و سامانی مندالانی بیباوک و ههتیو دهخۆن، بیگومان ئەو که سانه تهنها ئاگر دهکه نه ناو سکیانه وه، وه به زوویی دهکرینه ناو ئاگریکی زۆر گه رمی به گوری سوتینه ری دۆزهخه وه.

۱۶. وهگرتن و بردنی مائی خه ئکی به سویندی درۆ:

هاوه لى به ریز أبو امامة (خوای لى پازی بیئت) دهفهرموویت: پیغه مبه ر (عَلَيْهِ السَّلَام) فهرموویه تی: ((مَنْ اِقْتَطَعَ حَقَّ امْرِئٍ مُسْلِمٍ بِيَمِينِهِ، فَقَدْ اَوْجَبَ اللَّهُ لَهُ النَّارَ وَحَرَّمَ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ. فَقَالَ لَهُ رَجُلٌ: وَإِنْ كَانَ شَيْئًا يَسِيرًا يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: وَإِنْ قَضِيًّا مِنْ أَرَاكِ)) (۲۳۳). واته: هه رکه سیك مال و هه قی موسلمانیک وه ربگریت و بیبات بو خۆی به سویندی درۆ، ئەوه خوای پهروهردگار ئاگری دۆزهخی بو ئەو که سه مسۆگه ر کردووه و به هه شتیشی له سه ر حه رام کردووه، پیاویك ووتی: ئەی پیغه مبه ر (عَلَيْهِ السَّلَام) ئەگه ر ئەو ماله یان ئەو شته شتیکی که میش بیئت؟ پیغه مبه ر (عَلَيْهِ السَّلَام) فهرمووی: ئەگه ر ئەو شته به وینه ی دار سیواکیکیش بیئت، (واته: ئەو ماله ی که به سویندی درۆ وه ری دهگریت با ئەوه ند ه که میش بیئت).

(۲۳۳) رواه الإمام مالك (۱۴۳۵)، وأحمد "الفتح الرباني" (۱۰۳/۱۸)، ومسلم (۱۳۷)، والنسائي (۵۴۱۹)، والدارمي (۲۶۰۳)، وابن ماجه (۲۳۲۴).

۱۷. که متهمی نه گه یاندنی نه مانهت و بچراندنی سیلهی رهم: □

پاریزگاری کردن له نه مانهت و گه یاندنی سیلهی رهم و په یوهندی خزمایه تی، گرنگترین نه و کارانهن که له دواړوژدا له تهنیشت پردی (صراط) هوه دوه وستن جگه له کرده وه چاکه کانی تر، نه ویش له بهر گه وره بیانه لای خوی په روه ردگار، هه روهک هاوه لی به ریز خدیفة (خوی لی پازی بیت) ده فهرموویت: پیغمبر (ﷺ) فهرموویه تی: ((... فَيَأْتُونَ مُحَمَّدًا ﷺ) فَيَقُومُ فَيُؤَذِّنُ لَهُ، وَتُرْسَلُ الْأَمَانَةُ وَالرَّحْمُ، فَتَقُومَانِ جَنبَيْ الصِّرَاطِ يَمِينًا وَشِمَالًا فَيَمُرُّ أَوْلَكُمْ كَالْبَرْقِ ...)) (۲۲۴).
 واته: ... پاشان خه لکی له و ناخوشی و نارپه حه تییه ی که تیایدان دینه لای پیغمبر (ﷺ) تا شه فاعهت بکات بو رزگار بوونیان، پیغمبر (ﷺ) هه لده ستیت بو نه وهی شه فاعهت بکات ریگه ی پیده دریت و نه ویش شه فاعهت ده کات، وه نه مانهت و سیلهی رهم ده نیردرین، هه ردوویان لای پاست و چه پی پردی (صراط) هوه دوه وستن، یه که م کومه لتان به وینه ی خیرایی تیشک ده په رنه وه (...).

پیده چیت وه ستانی نه مانهت و سیلهی رهم لای پاست و چه پی پردی (صراط) بو نه وه بیت تا پی نه وه که سانه جیگیر بکن که به جوانی و پیک و پیکی نه نجامیان داون، وه نه وه که سانه به رده نه وه ناو ناگری دوزه خ که فه وتاندوو یانه و به پیک و پیکی به جیان نه گه یاندون، له کاتی کدا هاوه لی به ریز جیسر کوری مُطْعَم (خوی لی پازی بیت) له پیغمبر (ﷺ) بومان ده گپریته وه که فهرموویه تی: ((لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ قَاطِعٌ رَحِمٍ)) (۲۲۵). واته: نه وه که سه ی که سیلهی رهم و په یوهندی خزمایه تی ده پچرینیت به بی هیچ بیانویه کی شه رعی ناچیت به هه شته وه.

زانای پایه به رز ئیمامی الملا علی قاری (رهمه تی خوی لی بیت) ده لیت: ئیمامی التوربشتی

(۲۲۴) رواه الإمام مسلم (۱۹۵)، والحاكم (۶۳۱/۴).

(۲۲۵) رواه الإمام أحمد "المسند" (۱۶۲۹۱)، والبخاري (۵۹۸۴)، ومسلم واللفظ له (۲۵۵۶)، والترمذي (۱۹۰۹)، وأبو داود (۱۶۹۶).

(په حمه تی خوی لیبت) فہرموویہ تی: (جَنَبَتِي الصَّرَاطِ): مہ بہست پیی لای پاست و چہ پی پردی (صراط) ہ، واتای فہرموودہ کہ ئوہ دہ گہ یہ نیبت: کہ ئمانہ ت و سیلہ ی پرحم ئوہ ندہ گہ ورہ و گرنگن بہ لای خوی پەرور دگارہ وہ کہ پیویستہ بہ ندہ کان پەرچاویان بکن و بہ چاکی جیبہ جیبیان بکن، دہ کریں بہ شیوہ ی دوو مروّف لہ بہر چاوی کہ سانی دہست پاک و خیانہ تکار، وہ لہ بہر چاوی ئوہ کہ سہ ی کہ سیلہ ی پرحمی گہ یاندووہ و ئوہ کہ سہ ی پە یوہ ندی خزمایہ تی پچراندووہ و نہ یگہ یاندووہ، تا ببنہ بہ لگہ ی پزگار بوون بو ئوہ کہ سانہ ی کہ بہ جوانی و پیک و پیکی ئہ انجامیان داون و گہ یاندوویمانہ، وہ ببنہ بہ لگہ ی لہ ناو چوون و بہ ربوونہ وہ بو ناو ئاگری دوزخ بو ئوہ کہ سانہ ی کہ فہوتاندوویمانہ و بہ ریک و پیکی بہ جیبیان نہ گہ یاندوون، تا ہر دوو لایان لہ یہ ک جیا بکریئہ وہ^(۲۲۶). وہ زانای پایہ بہرز ئیمامی الطیبی (په حمه تی خوی لیبت) دہ لیت: نارندی ئمانہ ت و سیلہ ی پرحم لہ بہر گہ ورہ یی و پلہ و پایہ یانہ لای خوی پەرور دگار، لہ دواروژدا دہ کریئہ سہر شیوہ ی دوو مروّف بہ و شیوہ یہ ی کہ خوی پەرور دگار ویستی لیئہ، وہ مانای فہرموودہ کہ ئوہ یہ: ئمانہ ت و سیلہ ی پرحم لہ تہ نیشتی لای پاست و چہ پی پردی (صراط) ہ وہ دہ و ہستن تا داوای مافی خویمان بکن لہ و موسلمانانہ ی کہ دہ یانہ ویبت بہ سہر پردی (صراط) دا بپہر نہ وہ، ئہ گہر بہ جوانی و پیک و پیکی ئہ انجامیان دابن و گہ یاندبیتیان یارمہ تیان دہ دن بو پەرینہ وہ یان بہ سہر پردی (صراط) دا بہ سہ لامہ تی، بہ لام ئہ گہر فہوتاندبوویان و بہ ریک و پیکی بہ جیبیان نہ گہ یاندبوون، وازی لیدینن و یارمہ تی نادہن تا بہر ببیتہ وہ ناو ئاگری دوزخ^(۲۲۷).

ہاوہ لی بہرین ابن مسعود (خوی لی پازی بیت) فہرموویہ تی: ((الْقَتْلُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ يُكَفِّرُ الذُّنُوبَ

^(۲۲۶) بروانہ: مرقاة المفاتیح شرح مشکاة المصابیح للملا علی قاری (۵۲۷/۹).

^(۲۲۷) بروانہ: شرح الطیبی علی مشکاة المصابیح المسمی: الکاشف عن حقائق السنن (۲۳۱/۱۰).

كُلُّهَا إِلَّا الْأَمَانَةَ، قَالَ: يُؤْتَى الْعَبْدُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَإِنْ قُبِلَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، فَيُقَالُ: أَدْ أَمَانَتَكَ، فَيَقُولُ: أَيُّ رَبِّ كَيْفَ وَقَدْ ذَهَبَتِ الدُّنْيَا؟ فَيُقَالُ: انْطَلَقُوا بِهِ إِلَى الْهَوَايَةِ، فَيَنْطَلِقُ بِهِ إِلَى الْهَوَايَةِ، وَتُمَثِّلُ لَهُ أَمَانَتَهُ كَهَيْئَتِهَا يَوْمَ دُفِعَتْ إِلَيْهِ، فَيَرَاهَا فَيَعْرِفُهَا، فَيَهْوِي فِي أَثَرِهَا حَتَّى يُدْرِكَهَا، فَيَحْمِلُهَا عَلَى مَنْكِبَيْهِ، حَتَّى إِذَا ظَنَّ أَنَّهُ خَارِجٌ، رَلَّتْ عَنْ مَنْكِبَيْهِ، فَهُوَ يَهْوِي فِي أَثَرِهَا أَبَدَ الْأَبْدِينَ، ثُمَّ قَالَ: الصَّلَاةُ أَمَانَةٌ، وَالْوُضُوءُ أَمَانَةٌ، وَالْوَزْنُ أَمَانَةٌ، وَالْكَيْلُ أَمَانَةٌ، وَأَشْيَاءٌ عَدَّدَهَا، وَأَشَدَّ ذَلِكَ الْوَدَاعُ، قَالَ: يَعْنِي زَادَانُ: فَأَتَيْتُ الْبَرَاءَ بْنَ عَازِبٍ فَقُلْتُ: أَلَا تَرَى إِلَى مَا قَالَ ابْنُ مَسْعُودٍ قَالَ: كَذَا؟ قَالَ: صَدَقَ، أَمَا سَمِعْتَ اللَّهَ يَقُولُ: ﴿إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تُؤَدُّوا الْأَمَانَاتِ إِلَىٰ أَهْلِهَا وَإِذَا حَكَمْتُمْ بَيْنَ النَّاسِ أَنْ تَحْكُمُوا بِالْعَدْلِ إِنَّ اللَّهَ نِعِمَّا يَعِظُكُمْ بِهِ إِنَّ اللَّهَ كَانَ سَمِيعًا بَصِيرًا﴾ (النساء: ٥٨) (٢٢٨). واته: شهيد بوون له پيناو خواى پهروه ردگاردا هموو تاوانيك دهرسپيته وه جگه له نه مانه، ابن مسعود (خواى لى پازى بيت) فرموى: له روژى قيامه تا بنده يه كه دههيندريت نه گهر شههيديش بوويت له پيناو خواى پهروه ردگاردا، پي دهووتريت: نه وه نه مانه تانه ي لات بووه بيانگيرپه وه بو خاوه نه كانيان، نه ويش ده ليت: نه ي پهروه دگار نه مانه تى چى؟ چون بيانگيرپه وه له كاتيكدا دونيا نه ماوه (له دونيادا نيم و نه مانه ته كانم لا نه ماوه)؟ دهووتريت: بيهن فرپي بدهنه ناو ناگرى دوزه خوه، نه وه بنده يه دهبردريت و فرپي دهدرپته ناو دوزه خوه، نه وه شته ي له دونيادا به نه مانه ت پي درابوو تا پاريزگارى لي بكات، به لام نه وه خيانه تى تيا كردبوو و فهوتاندبووى، نه وه نه مانه ته دپته وه سهر نه وه شيوه يه كه له دونيادا پي درابوو، نه وه بنده يه سه يرى دهكات و دهيناسپته وه شويني دهكه ويت تا دهكات پي، هه لي دهگريت و دهيكاته سهر شانى، نه وه بنده يه وا گومان ده بات نيسا دهچيت دههينيت و دهيداته وه خاوه نه كه يى و رزگارى ده بيت، به لام له ناكاو پييه كانى دهخليسكيت و بهرده بيته وه له سهر شانى، نه ويش به شوينيا دهروات هه تا هه تايه (به ره و

(٢٢٨) رواه الطبراني في "الكبير" (١٠٥٢٧)، وأبو نعيم في الحلية (١٠١/٤)، وحسنه الألباني في "صحيح الترغيب والترهيب" (٢٩٩٥).

خواره‌وهی دۆزه‌خ به‌رده‌بیته‌وه، پاشان **إِبْنُ مَسْعُودٍ** (خوای لیّ پازی بیّت) فه‌رمووی: نوڤژ ئەمانه‌ته (خوای په‌روه‌ردگار خستوو‌یه‌تییه سهر شانت پیویسته پاریزگاری لیبکه‌یت)، وه ده‌ست نوڤژ ئەمانه‌ته (پیویسته به جوانی بیگریت و که‌م و کورپی تیا نه‌که‌یت)، وه کیشانه‌و پیوانه ئەمانه‌ته (به باشی بیپیوی بی‌که‌م و زیاد)، چه‌ند شتیکی باس کرد که هه‌موویان ئەمانه‌تن و پیویسته پاریزرین و خیانه‌تیا تیا نه‌کریت، له هه‌موویان گه‌وره‌تر ئەو شتانه‌یه که مافی خه‌لکییه‌و له‌ژیر ده‌ستدایه، زا‌دان (خوای لیّ پازی بیّت) ده‌لیت: چووم بۆلای براء کورپی عازب (خوای لیّ پازی بیّت) پی‌م ووت: ئایا نابینیت **إِبْنُ مَسْعُودٍ** (خوای لیّ پازی بیّت) چی ده‌لیت؟ ئەویش ووتی: پاست ده‌کات، ئایا گویت له فه‌رمووده‌ی خوای په‌روه‌ردگار نه‌بووه که ده‌فه‌رموویت: ﴿إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تُؤَدُّوا الْأَمَانَاتِ إِلَىٰ أَهْلِهَا وَإِذَا حَكَمْتُمْ بَيْنَ النَّاسِ أَنْ تَحْكُمُوا بِالْعَدْلِ إِنَّ اللَّهَ نِعِمَّا يَعِظُكُمْ بِهِ إِنَّ اللَّهَ كَانَ سَمِيعًا بَصِيرًا﴾ (النساء: ۵۸). واته: بی‌گومان خوای په‌روه‌ردگار فه‌رمانتان پیده‌کات که هه‌موو ئەمانه‌ت و سپارده‌یه‌ک بده‌نه‌وه ده‌ست خاوه‌نه‌که‌ی، وه هه‌ر کاتیک دادگایی نیوان خه‌لکی ده‌که‌ن به دادپه‌روه‌رانه‌و یه‌کسانییه‌وه بیکه‌ن، به‌لای هیچ که‌سی‌کدا دايمه‌بەن، به‌پاستی خوای گه‌وره به جوانترین شیوه‌و به شیوازیکی زۆر چاک ئامۆزگاریتان ده‌کات، بی‌گومان خوای په‌روه‌ردگار بیسه‌ره بۆ هه‌موو ووته‌یه‌ک، وه بینایه به هه‌موو نهیّی و ئاشکرایه‌ک، ده‌ی که‌وابوو ئیوه ئەو ئەمانه‌تانه‌ی لاتانه بیده‌نه‌وه خاوه‌نه‌کانیان.

زۆر به‌داخه‌وه کاتیک سه‌یری حالّی ئەم‌رۆی خه‌لکی ده‌که‌یت به ئاشکرا ده‌بینریت خیانه‌ت ده‌کریت له ئەمانه‌ت و سپارده‌کانی سهر شانیا، خیانه‌ت کردن له عیباده‌تدا (ئه‌نجامدانی به که‌م و کورپییه‌کی زۆره‌وه)، خیانه‌ت کردن له به‌خپۆ کردن و چاودیری کردنی مندال و که‌س و کاریان، وه خیانه‌ت کردن له کارو پیشه‌کانیان ئەویش به درۆ کردن و فی‌ل کردن و پاستگۆ نه‌بوون تیا‌ی‌اندا، وه په‌یوه‌ست نه‌بوون به کاتی دیاری کرایی کارو پیشه‌یان، ... هتد، ئەمانه‌و

چه ندین شتی تر که هه موویان ئەمانەتن و پیویستە موسڵمان ئاگای لییان بیټ و خیانه تیان تیا نه کات، به لکو به ریکو پیکی و به باشی ئەنجامیان بدات.

۱۸. درۆ هه ئبه ستن بو موسلمان: □

هاوه لى به ریز عبدالله كورپى ئىمامى عُمَر (خوایان لى پازى بیټ) ده فه رموویت: پیغه مبه ر (ﷺ) فه رموویه تی: ((مَنْ حَالَتْ شَفَاعَتُهُ دُونَ حَدِّ مِنْ حُدُودِ اللَّهِ فَقَدْ ضَادَّ اللَّهَ فِي أَمْرِهِ، وَمَنْ مَاتَ وَعَلَيْهِ دَيْنٌ فَلَيْسَ بِالذَّيْنَارِ وَالذَّرْهَمِ، وَلَكِنْ بِالْحَسَنَاتِ وَالسَّيِّئَاتِ، وَمَنْ خَاصَمَ فِي بَاطِلٍ وَهُوَ يَعْلَمُهُ، لَمْ يَزَلْ فِي سَخَطِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ حَتَّى يَنْزِعَ، وَمَنْ قَالَ فِي مُؤْمِنٍ مَا لَيْسَ فِيهِ أَسْكَنُهُ اللَّهُ رَدْعَةَ الْخَبَالِ حَتَّى يَخْرُجَ مِمَّا قَالَ وَلَيْسَ بِخَارِجٍ))^(۲۲۹). واته: هه ركه سيك تكا بو كه سيك بكات كه ئەو كه سه هه دديكي شه رعى كه وتوته سه ر بو ئەوهى لايبه ريټ و جيبه جيټ نه كريت له سه رى، ئەوه ئەو كه سه دژايه تی خوای په روه رداگارى كردوو له فه رمانيدا (واته: خوای په روه رداگار فه رمانى كردوو تا حوكمى به سه ردا جيبه جيټ بكریت، به لام ئەو كه سه تكاو واسته ی بو ده كات تا ئەو هه ده ی له سه ر لابه ريټ)، وه هه ركه سيك بمريټ و قه رزى خه لكى له سه ر بيټ، ئەوه ئەو قه رزو ماله ی خه لكه ی ليده سه ندریته وه له پوژيكا كه دينارو دره مى ليئاسه ندریته وه (ئه گه ر ئەو موسلمانه به نييه تی خواردن و نه دانه وهى قه رزى وه رگرتبيټ)، به لكو چاكو خراپه يه (له چاكه كانى ده برديټ و ده دريټه خاوه ن قه رزه كانى، وه له خراپه ی ئەوان ديته سه ر خراپه كانى)، وه هه ر كه سيك موجه له وه ده مه ده مى بكات له سه ر شتيكى ناهه ق و باټل و بشزانيت ئەو شته ناهه قه، ئەوه به رده وام ئەو كه سه له ژيټر غه زه ب و توپه يى خوای په روه رداگاردايه، وه هه ر كه سيك شتيك بداته پال موسلمانيك كه ئەو شته له وه موسلمانه دا نييه

^(۲۲۹) رواه الإمام أحمد "الفتح الرباني" (۲۸۸/۱۵)، وأبو داود (۳۵۹۷)، والحاكم (۳۲/۲)، وصححه الألباني في "صحيح الجامع" (۶۱۶۹).

درؤی بؤ هه لبه ستیت)، ئەوه خوای په روه رداگار ده یخاته ناو کیم زوخاو و پیسی ئە هلی ئاگری دۆزه خه وه، تا واز دینیت له و درؤیه ی که بؤی هه لبه ستوه، یان لئی دهرده چیت، که لیشی دهرناچیت به ئاسانی (واته: تا گهردنی خو ی به و موسلمان ه ی که درؤی بؤ هه لبه ستوه ئازاد نه کات، یان به پیی ئە و تاوانه ی که کردوویه تی تا نه سووتیت پاک نابیته وه و دهرناچیت له ئاگری دۆزه خ).

۱۹. قسه نه کردن له گه ل موسلمان زیاتر له سئ پوژ:

هاوه لی به پیز ابو هریره (خوای لی پازی بیت) ده فهرموویت: پیغه مبه ر (ﷺ) فهرموویه تی: ((لَا يَحِلُّ لِمُسْلِمٍ أَنْ يَهْجُرَ أَخَاهُ فَوْقَ ثَلَاثٍ فَمَنْ هَجَرَ فَوْقَ ثَلَاثٍ فَمَاتَ دَخَلَ النَّارَ)) (۳۰). واته: حه لال نییه و دروست نییه بؤ هیچ موسلمانیک که قسه له برا موسلمان ه که ی دابریت و قسه ی له گه لدا نه کات زیاتر له سئ پوژ، هه ر که سیک له سئ پوژ زیاتر قسه له برا موسلمان ه که ی دابریت و قسه ی له گه لدا نه کات (بئ هیچ بیانویه کی شه رع ی)، ئە و که سه بمریت ده چیته ئاگری دۆزه خه وه.

۲۰. هه رکه سیک حه ز بکات خه ئکی له به ری هه ستن و به گه وه ی بزنان:

أبو مجلز (خوای لی پازی بیت) ده گپریته وه و ده فهرموویت: جاریکیان معاویه (خوای لی پازی بیت) ده رچوو، چوو بؤلای ابن الزبیر و ابن عامر (خوایان لی پازی بیت)، ابن عامر له به ری هه ستا، به لام ابن الزبیر له به ری هه لنه ستا، معاویه (خوای لی پازی بیت) به ابن عامر ووت: دانیشه، چونکه گویم له پیغه مبه ر (ﷺ) بووه، فهرموویه تی: ((مَنْ أَحَبَّ أَنْ يَمَثَلَ لَهُ الرَّجَالُ قِيَامًا فَلْيَتَبَوَّأْ مَقْعَدَهُ مِنْ

(۳۰) رواه الإمام أحمد "الفتح الرباني" (۲۳۹/۱۹)، والبخاري (۶۰۷۷)، ومسلم (۲۵۶۱)، وأبو داود واللفظ له (۴۹۱۴)، والترمذي (۱۹۳۲)، وابن ماجه (۴۶).

التَّارِ)) (۲۳۱). واته: هەر کهسیک چهز بکات و پئی خوش بیټ پیاوان له بهری ههستن و به گورهی بزانی، ئهوه با شوینیکی له ئاگری دۆزهخدا بۆ خوی دابنیټ.

زانای پایه بهرز **إِبْنُ حَجَرٍ** (پهحمهتی خوی لیبیټ) له ئیمامی "غزالی" هوه (پهحمهتی خوی لیبیټ) دهگپیتتهوه: ئهگهر ئهوه ههستانه بۆ بهگهوره زانین بیټ ئهوه مهکروهه و تاوانه، بهلام ئهگهر بۆ ریز لیگرتن بیټ ئهوه دروسته (۲۳۲). (وهکو ههستان له بهر میوان یان کهسیک ماوهیه که نه تبینیوه).

۲۱. کهسیک بانگه شهی شتیکی بکات و هی خوشی نه بیټ:

هاوه لئى به ریز أبو ذر (خوی لئى رازی بیټ) دهفه رموویت: گویم له پیغه مبهر (عَلَيْهِ السَّلَامُ) بوو دهیغه رموو: ((لَيْسَ مِنْ رَجُلٍ ادَّعَى لِعَيْبِ أَبِيهِ وَهُوَ يَعْلَمُهُ إِلَّا كَفَرَ، وَمَنْ ادَّعَى مَا لَيْسَ لَهُ فَلَيْسَ مِنَّا، وَلِيَتَّبِعُوا مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ، وَمَنْ دَعَا رَجُلًا بِالْكَفْرِ أَوْ قَالَ: عَدُوُّ اللَّهِ وَلَيْسَ كَذَلِكَ إِلَّا حَارَ عَلَيْهِ)) (۲۳۳). واته: هیچ پیاویک نییه بلیټ من له باوکی خۆم نیم، بشزانیټت که کورپی باوکی خویتهی، ئیلا کوفری کردووه، وه هەر کهسیک بلیټ ئهوه شته هی منه که هی ئهویش نییه، ئهوه ئهوه کهسه له ئیمه نییه، وه با شوینیکی له ئاگری دۆزهخدا بۆ خوی دابنیټ، وه هەر کهسیک به موسلمانیک بلیټ: کافر یان دوزمنی خوا، واش نه بیټ (واته: ئهوه موسلمانه کاریکی وای نه کرد بیټ پئی کافر بیټ یان ببیټه دوزمنی خوا)، ئهوه ئهوه قسهیهی بهسه ر خۆیدا دهگه پیتتهوه (ووتنی: کافر یان دوزمنی خوا).

(۲۳۱) رواه الإمام مالك (۱۷۱۷)، وأحمد "الفتح الرباني" (۳۵۷/۲۲)، والبخاري (۵۶۳۴)، ومسلم واللفظ له (۲۰۶۵)، وابن ماجه (۳۴۱۳)، والدارمي (۲۱۲۹).

(۲۳۲) بیوانه: فتح الباري بشرح صحيح البخاري لابن حجر العسقلاني (۵۶/۱۱ ح ۶۲۶۲).

(۲۳۳) رواه الإمام أحمد "الفتح الرباني" (۴۲/۱۷)، ومسلم واللفظ له (۶۱)، وابن ماجه (۲۳۱۹).

زانای پایه‌به‌رز ئیمامی التَّوَوِي (په‌حمه‌تی خوی لَبَّيْتِ) ده‌لَیْتِ: ئەم فه‌رمووده‌یه به‌لگه‌یه له‌سه‌ر
 هه‌رامی‌تی بانگه‌شه‌کردنی هه‌رشتیک که هی خۆت نه‌بی‌ت، جا مافی خه‌لکی بی‌ت یان نا، (واته):
 ئەگه‌ر ئەو شته مافی که‌سیکی دیاری کراویش نه‌بوو، هه‌ر هه‌رامه بلَی‌ت: هی منه، چونکه له
 به‌په‌تدا مافی تو نیه)، وه ئەم فه‌رمووده‌یه به‌لگه‌یه له‌سه‌ر ئەوه‌ی هه‌رامه مالیک یان شتیک
 وه‌ربگریت که هی تو نیه‌و شایسته‌ی تو نیه، با حاکم یان قازیش بو‌ت دابنیت یان بو‌ت
 وه‌ربگریت (۲۳۴).

۲۲. داوا کردنی مال و پاره له خه‌لکی بۆ زیاتر ده‌وله‌مه‌ند بوون:

هاوه‌لی به‌رێز ئیمامی عُمَرِ کورپی خَطَّاب (خوی لی پازی بی‌ت) ده‌فه‌رمووی‌ت: پیغه‌مبه‌ر (ﷺ)
 فه‌رموویه‌تی: ((مَنْ سَأَلَ النَّاسَ لِيُشْرِيَ مَالَهُ فَإِنَّمَا هِيَ رَضْفٌ مِنَ النَّارِ مُلْهَبَةٌ، فَمَنْ شَاءَ فَلْيُقَلِّ، وَمَنْ
 شَاءَ فَلْيُكْثِرْ)) (۲۳۵). واته: هه‌ر که‌سیک داوای پاره‌و مال له خه‌لکی بکات (ده‌ستیان لی پان
 بکاته‌وه) بۆ ئەوه‌ی ماله‌که‌ی زیاتر بکات و خۆی ده‌وله‌مه‌ندتر بکات، ئەوه ئەو ده‌ست پان
 کردنه‌وه و سوأل کردنه‌ی (یان ئەو ماله‌ی که وه‌ری ده‌گریت)، به‌ردی گه‌رمی داخکراوی ناو
 ئاگری دۆزه‌خه وه‌ری ده‌گریت و ده‌یخوات له دۆزه‌خدا، جا هه‌ر که‌سیک هه‌زی لی‌یه با که‌م داوا
 بکات، یان زۆر (واته): به سوأل کردن و ده‌ست پان کردنه‌وه‌ی له خه‌لکی بۆ زیاتر ده‌وله‌مه‌ند
 بوون، له کاتی‌کدا خۆی هه‌یه‌تی و هه‌ژار نیه، یان قه‌رزیک زۆر نه‌که‌وتۆته سه‌ری، ئەوه ئەو
 که‌سه ده‌وله‌مه‌نده چه‌ندی زۆر مال وه‌ربگریت ئەوه‌نده له ئاگری دۆزه‌خی بۆ خۆی زیاد کردووه،
 وه ئەگه‌ر که‌متر وه‌ربگریت، ئەوه که‌متر ئاگری دۆزه‌خی وه‌رگرتووه).

(۲۳۴) بپوانه: صحیح مسلم بشرح النووي (۲/ ۴۱۰ ح ۶۱).

(۲۳۵) رواه ابن حبان (۳۳۹۱)، وقال الألباني في "صحیح الترغیب والترهیب": صحیح لغیره (۸۰۶).

۲۳. کوشتنی مروّف به ناهق:

هاوہ لّی بہ ریز ابو ہریرہ (خوای لّی رازی بیت) دہ فہرموویت: پیغہ مبر (ﷺ) فہرموویہ تی: ((لا یُشیرُ أحدکم علیٰ أخیه بالسّلاح، فإنّہ لا یدری لعلّ الشیطان ینزغ فی یدہ، فیقع فی حُفرةٍ منّ التّار))^(۲۳۶). واتہ: ئەی موسلمانان ہیچ کہ سیئک لہ ئیوہ با پرووی چہ کہ کہی (شمشیرہ کہی یان پمہ کہی) نہ کاتہ برا موسلمانہ کہی، چونکہ نازانیت پیدہ چیت شہیتان لہ دەستی وەربگریت و بیکوریت (بہ یاری و گالتہ وە)، ئەو کاتہ ئەو کہ سەی پرووی سیلاحہ کہی کردوتہ برای موسلمانان دہ کہ ویتہ ناو چالیک لہ چالہ کانی دۆزەخە وە (واتہ: دواي کوشتنی برا موسلمانہ کہی، ہەر بۆیہ چہک و سیلاح پروکردنہ موسلمان بہ یاری و گالتہ وە، فریشتہ کانی خوای پەروردگار نہ فرہت لیدہ کەن ہەر چہ ندہ ئەو موسلمانہ برای دایک و باوکیشیت بیت).

سئیہم:

لہو تاوانانہی کہ بہ ہویہ وە خواوہ نہ کہی دہ کہ ویتہ ناو دۆزەخە وە

بہ کہم زانینی تاوانہ بچوکہ کان و سہیرکردنی بہ چاوی سووکہ وە:

زۆر بہ داخە وە زۆربە ی موسلمانانی ئەم پۆژگارہ تاوانہ بچوکہ کان بہ کہم دەزانن و بہ چاوی سووکہ وە سہیری دہ کەن و دەلین: ئەو تاوانانہ نوژو پۆژوو و چہند کاریکی تری چاکہ دەیان سرپیتہ وە، کیشہ تہنہا ئەوہ نییہ کہ موسلمان دہ کہ ویتہ ناو تاوانہ بچوکہ کانہ وە و بەس، بە لکو کیشہ بہ کہم زانینی و سہیرکردنیتی بہ چاوی سووکہ وە، وە کہ مہترخەم بوون تیایدا، وە سوور بوون و بەردەوام بوون لہ سہری، پاشان تەوبہ نہ کردن لئی!!

^(۲۳۶) رواہ الإمام أحمد "الفتح الرباني" (۳۳۰/۱۹)، والبخاري واللفظ لہ (۷۰۷۲)، ومسلم (۲۶۱۷).

هاوهلى به ريز عبدالله كورى مسعود (خوای لى پازى بيت) ده فهرموويت: پيغه مبه ر (عليه السلام) فهرمويه تى: ((إِيَّاكُمْ وَمُحَقَّرَاتِ الذُّنُوبِ، فَإِنَّهُنَّ يَجْتَمِعْنَ عَلَى الرَّجُلِ حَتَّى يُهْلِكُنَّهُ)) (٢٣٧).

واته: موسلمانان خوتان بپاريزن له تاوانه بچوکه کان و مه يان که ن، چونکه پياوى وا هه يه نه وه نده تاوانى بچوک ده کات تا له سه رى کو ده بيته وه و شانى قورس ده کات و له ناوى ده بات.

وه هاوهلى به ريز سهل كورى سعد (خوای لى پازى بيت) ده فهرموويت: پيغه مبه ر (عليه السلام) فهرمويه تى: ((إِيَّاكُمْ وَمُحَقَّرَاتِ الذُّنُوبِ، فَإِنَّمَا مَثَلُ مُحَقَّرَاتِ الذُّنُوبِ كَمَثَلِ قَوْمٍ نَزَلُوا بَطْنَ وَادٍ، فَجَاءَ ذَا بَعُودٍ، وَجَاءَ ذَا بَعُودٍ، حَتَّى حَمَلُوا مَا أَنْصَجُوا بِهِ خُبْرَهُمْ، وَإِنَّ مُحَقَّرَاتِ الذُّنُوبِ مَتَى يَأْخُذُ بِهَا صَاحِبُهَا تُهْلِكُهَا)) (٢٣٨). واته: موسلمانان خوتان بپاريزن له تاوانه بچوکه کان و مه يان که ن،

چونکه کردنى تاوانه بچوکه کان، نمونه ي وه کو قه وميک وايه بچن بو سه فه ريک و دابه زنه ناو شيويکه وه، هه ر يه کيک به لايه کدا بروت بو کو کردنه وه ي چيلکه و دار، يه کيک داريک بينيت، نه وى تر داريک بينيت، تا نه وه نده کو ده که نه وه خواردنه که يانى پى لينده نين (تاوانه بچوکه کانيش به وينه ي نه وه کو ده بيته وه تا زور ده بيت)، وه نه و تاوانانه ي که خه لکى به بچوکی ده زانن و به چاوى سووکه وه سه يرى ده که ن هه ر کاتيک موسلمان گويي پينه داو زورى کرد له ناوى ده بات.

دايکى ئيمانداران خاتوو عايشه (خوای لى پازى بيت) ده فهرموويت: پيغه مبه ر (عليه السلام) پيى فهرمووم: ((يَا عَائِشَةُ إِيَّاكَ وَمُحَقَّرَاتِ الذُّنُوبِ فَإِنَّ لَهَا مِنَ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ طَلِبًا)) (٢٣٩). واته: نه ي عايشه

(٢٣٧) رواه الإمام أحمد "الفتح الرباني" (٢١٢/١٠) و (٢٥٣/١٩)، والطبراني في الكبير (١٠٥٠٠)، وحسنه الألباني في "صحيح الجامع" (٢٦٨٧).

(٢٣٨) رواه الإمام أحمد "الفتح الرباني" (٢٥٣/١٩)، والبيهقي في شعب الإيمان (٧٢٦٧)، وصححه السيوطي في "الجامع الصغير" (٢٩١٦)، والألباني في "صحيح الجامع" (٢٦٨٦).

(٢٣٩) رواه الإمام أحمد "الفتح الرباني" (٢٥٣/١٩)، وابن ماجه (٤٢٤٣)، والدارمي (٢٧٢٦)، وصححه الألباني في "صحيح الترغيب والترهيب" (٢٤٧٢).

ئاگاداربهو خۆت بپاريزه لهو تاوانانهى كه خهلكى به بچوكى دهزانن و به چاوى سووكهوه سهيرى دهكهن، چونكه خواى پهروهردگار لئيرسينهوهيان لهسه دهكات.

زاناي پايه بهرز ئيمامى السّندي (پهحمتهى خواى لئيبّيت) دهليّت: (مُحَقَّرَاتُ الدُّنُوبِ): ئهو تاوانهه كه خهلكى گووى پينادهن و به كه مى دهزانن، (طالِباً): واته: خواى پهروهردگار لئيرسينهوهيان لهسه دهكات، بهلاى خواى پهروهردگار هه گورهيه هه بۆيه فهرمى كردوو تا بنوسرئيت لهسه ئينسان، وه فريشتهشى تايبهت كردوو به نووسينى ^(٢٤٠).

وه زاناي پايه بهرز ئيمامى غزالي (پهحمتهى خواى لئيبّيت) شهش خالى باس كردوو بۆ ئهوهى ئهو تاوانانهى كه بچوكن و خهلكى گووى پينادهن و به كه مى دهزانن ببئيت به تاوانى گهوره: يهكئيه لهو هۆكارانه ئهوهيه: كاتئيك موسلمانئيك تاوان دهكات به كه مى دزانئيت و به چاوى سووكهوه سهيرى دهكات ئهوكاته تاوانه بچوكهكانى دهبيّت به تاوانى گهوره، چونكه بهندهى موسلمان ههچهنديك تاوان به گهوره بزانئيت و به دلّى پر له ترسهوه سهيرى بكات و ئهجامى بدات، ئهوه لاي خواى پهروهردگار ئهو تاوانه بچوك دهبيّت (له بنه رهدا تاوانهكه خوى بچوكه ئه م موسلمانه كاتئيك دلّى دهترسئيت و به كه مى نازانئيت، بهلكو مرؤفئيكه و تاوانى لئيوه شاوه تهوه وهكو سه رجه م مرؤفه كان) ^(٢٤١).

هه ر بۆيه بلال كورى سَعْد (پهحمتهى خواى لئيبّيت) ده مان ترسئينئيت و ئاگادارمان دهكات هوه له به كه م زانينى تاوان و گووى پينه دانى و سه ير كردنى به چاوه سووكه وه، هه روهك دهليّت: ئهوى موسلمان كاتئيك ويستت تاوان بكه يت مه لئى تاوانئيكى بچوكه، سه يرى بچوكى و كه مى تاوانه كه مه كه، بهلكو سه يرى گه وره يى ئهو خوايه بكه كه سه رپئىچى ده كه يت ^(٢٤٢).

^(٢٤٠) بپوانه: شرح سنن ابن ماجه القزويني للإمام أبي الحسن الحنفي المعروف بالسّندي (٢/٥٦٠).

^(٢٤١) بپوانه: إحياء علوم الدين للإمام الغزالي بتصرف (٥/٣١).

^(٢٤٢) بپوانه: شعب الإيمان للبيهقي (٥/٤٣٠)، ئه مه وتهى (بلال كورى سَعْد) ه، نهك فهرمودهى پينغه مبه ر .

خشکی دهرات ئه ویش له بهر زوری تاوان و که می کرده وهی چاکه یه تی.

وه گرنگترین هوکارو یارمه تیدهر بو پی جیگیر بوون له سهر پردی (صراط) و بهرینه وه به سه ریدا به ئاسانی و بی ئه وهی گهرمی ئاگری دۆزه خ بتسووتینیت و بی ئه وهی به ربیته وه ناوی ئه مانه ن:

نزیک بوونه وه له خوای پهروهردگار به کردنی هه موو ووته و کاریکی چاکه که خوای پهروهردگار پیی خوشه و پیی پازییبه، به تایبه تی ئه و کاره چاکانه ی له م کتیبه دا باس کراوه، وه دور که و تنه وه له هه موو ووته و کاریکی خراپ و تاوان که خوای پهروهردگار پیی ناخوشه و پیی پازی نییه، له شوین که و تنی هه واو ئاره زووه حه رامه کان، کردنی تاوانه گه وره کان، که هه ره شه ی ئاگر یان له عنه ت یان توپه یی خوای پهروهردگار یان سزای توندو به ئیش بو خاوه نه که ی دانراوه.

موسلمانانی خوشه و یست تاکه ریگه بو پرزگار بونمان له ناخوشی و نارپه حه تییه کانی سهر پردی (صراط) زور کردنی کاره چاکه کانه به گشتی، وه کردنی ئه و کارانه ی پرزگار کهرن له ئاگری دۆزه خ، وه ئه و کارانه ی که رویشتنی موسلمان خیرا ده کات به سهر پردی (صراط) دا، وه کردنی ئه و کاره چاکانه ی پۆشنکه ره وه ی تاریکی سهر پردی (صراط) ن به تایبه تی، وه په له کردن له داوای لیخوش بوون کردن له خوای پهروهردگار بو هه ر تاوانیک که کردوومانه به تایبه تی تاوانه گه وره کان، خوای پهروهردگار ده فه رموویت: ﴿إِنْ يَجْتَنِبُوا كَبَائِرَ مَا نُهَوْنَ عَنْهُ نُكْفِّرْ

عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ وَنُدْخِلَكُمْ مُدْخَلًا كَرِيمًا﴾ (النساء: ۳۱). واته: موسلمانان ئه گه ر ئیوه خوتان بپاریزن له و تاوانه گه ورانه ی که ریگیرمان لیکردووه تا نه یان کهن، ئه وه تاوانه کانتان ده سپرینه وه و لیتان خوش ده بین (تاوانه بچوکه کان)، وه ده تان خه ینه ناو به هه شتانی به قه درو ریژه وه (واته: به هه شتتان ده ده یینی).

به لام هه رکه سیك که مته رخه م بیته له مه دا، سه رقال بوون به ژیا نی دویای بی ئاگای کردیته له

ژیانی دواپوژی و کاره چاکهکانی به باشی ئەنجام نەدابیت، ئەو لەسەر مەرگ و دواى مردن
 حەسرت و پەشیمانی دەردەبەیت، بەلام چی کاتیک؟ ئەو کاتەى که دەردەبەینی پەشیمانی
 سوودی نییە، ئەو کاتەى که تەواو بەندە ناپەحەت بوو و ناخۆشى و ناپەحەتى تەنگی
 پێهەلچنیوه .

پیاوچاکانی پێشینی ئەم ئوممەتە دەژیان و بەردەوام ترس و دلەپراوکیی پەپینەوہی پردی
 (صراط)یان لە دلدا بوو، لە ھەموو ھەلس و کەوتیکیاندا لە پێش چاویان بوو، ھەربۆیە
 دەروونیان پاک بوو لە تاوان، وە تاوانیان کەم بوو، چاکەیان زۆر بوو، ئایا ئیمەى موسلمان وەکو
 ئەوانین و شوینیان کەوتوین بە راستی!!!

سەیری حالى ربيع كورى حُثيم بکە (پەحمەتى خۆى لیبیت) چۆن بەردەوام دلای ناخۆشى و
 ناپەحەتى پردی (صراط) بوو، جاریکیان پیاویک جوینی پێدا، پەببەیش ووتی: ئەى فلان کەس
 خۆى پەروەردگار ووتەکەتى بیست (جویندانەکەت)، بەلام من وەلامت نادەمەو و ھیچت
 پینالیم، چونکە پێش چوونە بەھەشتەو کۆسپیکى زۆر ناخۆش و ناپەحەت ھەیە پردی
 (صراط)، ئەگەر بە سەلامەتى و بە ئاسانى بیپریم و بەسەریدا بپەرمەو ئەو جوینەکەى تۆ ھیچ
 زیانیکم پیناگەینیت، وە ئەگەر نەتوانم بە سەلامەتى بەسەریدا بپەرمەو ئەو من زۆر خراپترم
 لەوہى که پیم دەلئیت^(۲۴۳). وە با حالت وەکو حالى ھاوہالى بەرپرز أبو الدرداء بیت (خۆى لى
 رازى بیت) دەفەرموویت: کاتیک بیستم لە پیغەمبەر (ﷺ) کە فەرمووی: لە پێشتانەو کۆسپیکى
 زۆر ناخۆش و ناپەحەت ھەیە "واتە: پردی صراط" کەسانى لەش قورس ناتوانن بە ئاسانى
 بیپرین (شانیان قورس بوو بە تاوان)، بۆیە حەزەدەکەم خۆم سووک بکەم (واتە: چاکە زۆر بکەم
 و تاوان نەکەم) بۆ پرزگار بوون لەو کۆسپ و ناخۆشى و ناپەحەتییە (واتە: کۆسپەکانى سەر

^(۲۴۳) بڕوانە: صلاح الأمة في علو الهمة للدكتور سيد عفاني (۲۰۳/۵).

پردی (صراط) ^(۲۴۴). با حالت وهکو حالی خالْدُ الوَرَّاق نه بیئت (په حمه تی خوای لیبیت) له کاتی کدا نه زانه به رامبهر ناخووشی و نارپه حه تییه کانی سهر پردی (صراط) و بی ئاگایه لیی، ههروهک خوئی باسی خوئی دهکات و دهلیت: جارییه یه کم هه بوو عیباده تی زور ده کردو خوئی زور ماندوو ده کرد، پوژیکیان بینیم زور ماندوو به عیباده ته وه، پییم ووت: خوای پهروه ردگار زور به په حمه و کرده وهی چاکه ی که میش وهرده گریت له بنده کانی خوئی، ئه ویش گریاو ووتی: ئومیدم ئه وهنده زوره به خوا ئه گهر شاخه کان بیده ن به سهر شانیا نانا ناتوانن هه لی بگرن به لکو بی تاقهت ده بن له هه لگرتنی، ههروهک چون بی دهسه لات بوون له هه لگرتنی ئه مانه ت، جارییه که ووتی: منیش ده زانم که خوای پهروه ردگار وه لامی هه موو تاوانباریک ده داته وه به هانایه وه دیت، به لام ده بی حالم چون بیئت له دهر برینی په شیمانی له پوژی پیشبرکیی راسته قینه دا؟ خالْدُ الوَرَّاق ووتی: دهر برینی په شیمانی له پوژی پیشبرکیی راسته قینه دا مانای چییه؟ ئه ویش: دهر برینی په شیمانی له پوژی پیشبرکیی راسته قینه به ره به یانی پوژی حه شره، ئه و پوژهی ئه وهی له ناو گوپه کاندایه دینه دهر وه، چاکه کاران به هوئی کرده وه چاکه کانیانه وه که وتنه ری و پیشبرکییان کردو په رینه وه به سهر پردی (صراط) دا، سویند به خوای پهروه ردگار ئه و که سانه ی که مته رخه من و کرده وهی چاکه یان که مه هه رگیز پیش ئه و که سانه ناکه ون که چاکه کارن و چاکه یان زوره، ئه گهر چاکه کاران به گاولکیش برؤن، پاشان جارییه که ووتی: ئه ی هاوار بو خوم ده بی چون له خه فه تا نه مرم کاتیک ده بینم چاکه کاران پیشبرکیی ده که ن و خیرا دهرؤن و ئالای چاکه کاریان بو به رز کراوه ته وه، وه پردی (صراط) یان بری خو شه ویستان گه یشتن به خوای پهروه ردگار، وه منیش له گه ل خراپه کاران و تاوانباراندا به جی مام و دواکه وتم، پاشان دهستی کرد به گریان و ووتی: ئه ی خالْدُ با هیچ شتیک ریگریت لی نه کات بو

^(۲۴۴) رواه الحاكم في المستدرک وصححه (۵۷۴/۴)، ووافقه الذهبي في التلخیص (۸۷۱۳)، والألبانی في "صحیح الجامع" (۲۰۰۱).

پیشبرکئی کردن و کردنی کاره چاکهکان، چونکه له نیوان دونیاو دوارپۆژدا شوینیکی نییه تا کهمتهرخه مان کاتیکی کهمتهرخه میان کردووه له خزمهتی گه وره که یاندا (واته: خوای په روهردگار قه ره بووی بکه نه وه، هاوار بۆ ئه و که سهی کهمتهرخه مه له خزمهتی گه وره که ییدا، وه له گه لّ ئه وه شدا چه ندین ئومیدو ئاواتی پیی هه یه، دهی خۆزگایه کرده وه چاکهکان به ئاگای بهینایه کاتیکی ته مبه لّ و کهمتهرخه مه کان نووستوون ^(۲۴۵).

له کۆتاییدا ده لّیم: برای خۆشه ویستم، خۆشکی به ریزم، هه ر چاکه یه ت خوینده وه و به ر چاوت که وت له م کتیبه دا هه ولّبده که سانی تریش فیّر بکه و له ناو خه لکیدا بلّوی بکه وه، چونکه ئه و کاره یه کیکه له و هۆکارانهی که رزگارت ده کات له ناخۆشی و نارپه حه تیه کانی سه ر پردی (صراط)، وه ریگه ی تاریکی سه ر پردی (صراط) ت بۆ پروناک ده کاته وه به ویستی خوای په روهردگار، چونکه ئه و موسلمانیهی هاندهری خه لکییه بۆ کردنی خیرو چاکه وه کو ئه وه وایه خۆی ئه و چاکه که یه ی کردبیت.

داواکارم له خوای په روهردگاری بالّا ده ست و خاوه ن عه رش، هه موو لایه کمان له ناخۆشی و نارپه حه تیه کانی دوارپۆژ رزگار بکات به گشتی، وه له ناخۆشی و نارپه حه تی سه ر پردی (صراط) به تایبه تی، وه بمانخاته به هشته وه، وه مامه له مان له گه لّدا نه کات به خراپه ی خۆمان، به لکو به په رم و به زهیی و لیبوردیهی خۆی مامه له مان له گه لّدا بکات، به راستی خوا لیبوردیه و لیخۆش بووه له تاوانی به نده کانی، به راستی خوا بیسه رو وه لّامده ره وهی پارانه وه کانه، وه سه لات و سه لامی خوای په روهردگار برژیت به سه ر خۆشه ویست و شه فاعه تکارمان له دوارپۆژدا پیغه مبه ری خۆشه ویست **(عزیم)**، وه به سه ر یارو یاهه ران و شوین که وتووانیان به گشتی، آمین.

^(۲۴۵) بیوانه: صفة الصفة لابن الجوزي (۲/۲۶۴).

تەواو بووم ئە ۋەرگىپرانى ئەم كىتابە بە سوودە بە پشتىۋانى خۋاى گەورە ئە بەرە بەيانى رۇژى ھەينى ۱۶
جمادى الاولى ۱۴۲۱ كۆچى، بۇ ھەر رەخنەو پىشنىيارىكتان پەيوەندى بىكەن بەم ژمارە مۇبايلەۋە:
(۰۷۲۰۱۵۸۰۷۹۸).

ناو ھەرۆك

پىشەكى ۳

بەشى يەكەم:

پىناسەى پردى (صراط) و نارەحە تىببەكانى ۶

باسى يەكەم: پردى (صراط) چىببە؟ ۶

باسى دووھەم: تەنگ و چە ئەمەو نارەحەتى سەر پردى (صراط) ۱۰

باسى سەن يەم: ئايا بى باو ھەران و دوور ھەگان بە سەر پردى (صراط) دا دەرۋن؟

..... ۱۷

باسى چوارەم: خالى خەلكى ئە سەر پردى (صراط) ... ۲۷

سەر ھەتاو كۇتا كەس كە بە سەر پردى (صراط) دا تىدە پەرىت ۳۳

شىۋازەكانى بەر بوونەۋە ئە سەر پردى (صراط) ھەۋە بو ناو دۇزەخ ۳۸

بەشى دووھەم:

نارەحەتى سووتان ئە سەر پردى (صراط) و ئەو كارانەى دەبىتە مایەى رزگارى بوون

لىى ۴۳

بوچى كرددەۋى بە نەدەكان ئە سەر پردى (صراط) بى توانا دەبىت؟ ۴۸

سزای كەسى تەمبەل و كەمتەرخەم ئە سەر پردى (صراط) ۵۲

بىر كرددەۋەو تىپرامانىك ئە پردى (صراط) ۵۵

ئەو كارانەى دەبەنە مایەى رزگار بوون ئە گەرمى و كەۋتتە ناو دۇزەخەۋە ۵۶

ئەو كرددەۋە چاكانەى كە بە ھۆبەۋە ئە ناخۇشى و نارەحە تىببەكانى سەر پردى (صراط) و ناگرى دۇزەخ

رِزْكَارْمَان دَهْبِيَّت ٦١

١- باوه رِهِيْنَان به خوا، خِيْر كَرْدَنْ، ٦١

٢- جِيْبه كَرْدَنْ پِيْداوِيْسْتِي خَه لْگِي و لا بَرْدَنْ نَارْه حَه تِي لَه سَه رِيَان ٦٢

٣- كَرْدَنْ نُه و كَارَانَه ي كِه دَه بِيْتَه مَايَه ي بَه دَه سَت هِيْنَانِي شَه فَاعَه تِي پِيْغَه مَبَه ر (ρ)

..... ٦٤

گَرْنَكْتَرِيْن نُه و كَارَه چَاكَا نَه ي كِه شَه فَاعَه تِي پِيْغَه مَبَه رِي (ρ) پِيْ بَه دَه سَت دِيْت، نُه مَانَه ن

..... ٦٦

أ- داوا كَرْدَنْ (الْوَسِيْلَة) بُو پِيْغَه مَبَه ر (ρ) ٦٦

ب- زُوْر صَه لْاَوَات دَان لَه سَه ر پِيْغَه مَبَه ر (ρ) ٦٧

ت- صَه لْاَوَات دَان لَه سَه ر پِيْغَه مَبَه ر (ρ) بَه ژْمَارَه ي دِيَارِي كَرَاو ٦٨

پ- زُوْر كَرْدَنْ نُوِيْژِي سَوْنَه ت ٦٩

ج- نَارَا مَكْرَتَنْ لَه سَه ر نَاخُوْشِي و نَارْه حَه تِي ژِيَان لَه شَارِي مَه دِيْنَه ي پِيْرُوْز ٧٠

ح- مَرْدَنْ مَوْسَلْمَان لَه شَارِي مَه دِيْنَه ي پِيْرُوْز ٧١

٤- نَارَا مَكْرَتَنْ لَه سَه ر مَرْدَنْ مَنْدَال ٧١

٥- بَه رَدَه وَا م بُوون لَه سَه ر كَرْدَنْ نُوِيْژِي بَه يَانِي و نُوِيْژِي عَه سَر ٧٣

٦- بَه رَدَه وَا م بُوون لَه سَه ر كَرْدَنْ نُوِيْژِي چِيْشْتَه نْگَاو (صَلَاةُ الضُّحَى) ٧٤

٧- بَه رَدَه وَا م بُوون لَه سَه ر كَرْدَنْ چَوَار رَكَات نُوِيْژِي سَوْنَه ت لَه پِيْش نُوِيْژِي نِيُوَه رُوُو چَوَار رَكَات لَه دَوَا ي

..... ٧٨

٨- تَه پُوْتُوْزَاوِي بُوونِي پِيْيَه كَان لَه هَه مَوُو كَارِيْكَدَا كِه خَوَا ي پَه رَوَه رَدْگَار پِيْيِي پَارِزِيْبَه

..... ٨١

٩- بَه ر پَه ر چَدَا نَه وَه ي نُه و كِه سَه ي كِه غَه بِيْهَه تِي مَوْسَلْمَانِيْكَ دَه كَات، ٨٥

١٠- خِيْر كَرْدَنْ و وَوْتَنِي و وَوْتَه ي جَوَان و بَاش ٨٧

١١- رُوْژُوُو گَرْتَنْ ٨٩

- ۱۲- گریان له ترسی خوی پورهردگارو، (نه زهر نه کردن) ۹۰
- زیانه کانی سه ته لایت و ته له فزیون و توری ئینته رنیت ۹۷
- ۱۳- روشت جوانی له گه ل خه ئکیدا ۱۱۴
- ۱۴- نارامگرتن له سه ر بوونی کچان و به خپو کردنیان و ۱۱۵
- ۱۵- نارامگرتن له کاتی توشبوون به نه خوشی گرانه تا ۱۱۷
- ۱۶- سه لا و اتدان له سه ر پیغه مبه ر (ρ) له کاتی ناو هینانی یان ۱۱۹
- ۱۷- فریا که وتنی "الله اکبر" ی نویژ دابه ستن له گه ل ئیمامدا ۱۲۳
- ۱۸- گرتنی ده ست نویژ به جوانی ۱۲۴
- ۱۹- سه لام کردن و خواردن به خشین و شه و نویژ کردن ۱۲۵
- ۲۰- هه ر موسلمانیک کوتا ووشه ی (لا اله الا الله) بیت ۱۲۷
- ۲۱- په ناگرتن به خوی پورهردگار له ناگری دوزه خ ۱۲۸
- ۲۲- نازادکردنی (کویله) ۱۳۰

چون "کویله" نازاد ده که ییت؟ یان چون پاداشتی کویله نازاد کردنت ده ست ده که وییت؟

..... ۱۳۱

- ۱- نازادکردنی کویله له که فاره تی کوشتندا ۱۳۱
- ب- نازادکردنی به نده بو که فاره تی (الظهار) ۱۳۲
- ت- نازادکردنی به نده له توله ی که فاره تی سویند خواردندا ۱۳۳
- پ- نازادکردنی کویله بو که فاره تی جیماع له ره مه زاندا ۱۳۴
- ج- نازادکردنی به نده بو که سیب که به نده که ی نازار ده دات ۱۳۵
- نه و کاره خیرانه ی خپرو پاداشتی کویله نازاد کردنیان هه یه نه مانه ن ۱۳۹
۱. سورانه وه به ده وری که عبه ی پپروژدا (الطواف) ۱۳۹
۲. کردنی دوو پکات نویژی سوننه ت له دوی ته و اف کردن و ۱۴۰

۳. جهاد کردن نه پیناو خوی پهروردگاردا ۱۴۱

۴. یارمه‌تی دانی برای موسلمان‌ت، قهرز پیدانی، ۱۴۲

۵. خویندنی نهم زیکره نه دوی نویژی به‌یانی و نیواره ده جار (لا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ) ۱۴۲

۶. ووتنی نهم زیکره پوژانه سه‌د جار، ((لا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ)) ۱۴۴

۷. ووتنی نهم زیکرانه سه‌د جار نه پوژیکدا (الله أكبر، الحمد لله، سبحان الله) ... ۱۴۵

به‌شی سنی‌یه‌م :

ناره‌حه‌تیبه‌کانی سهر پردی (صراط) و نه‌و کارانه‌ی که روناکی ده‌که‌نه‌وه ... ۱۴۶

نه‌و کاره چاکانه‌ی نورو روناکی موسلمان زیاد ده‌کات نه‌سهر پردی (صراط) ۱۵۷

۱- کردنی پینج نویژه فهرزه‌کان به‌گشتی و نویژی به‌یانی به‌تایبه‌تی ۱۵۷

۲- کردنی نویژی جومعه به‌ نادابه‌کانی، بانگدان ته‌نھا بو‌رازی بوونی خوا ... ۱۶۰

۳- ده‌رکردنی زه‌کات ۱۶۲

۴- نارامگرتن نه‌سهر‌قه‌ده‌ری خوی پهروردگار ۱۶۲

۵- خویندنی سوره‌تی "کَهْف" نه‌ پوژی جومعه‌دا ۱۶۳

۶- خویندنی سوره‌تی "البَقَرَة وَ آلِ عِمْرَان" به‌به‌رده‌وامی ۱۶۴

۷- فی‌ربوونی قورنانی پی‌روزی نه‌به‌رکردنی ۱۶۵

۸- تی‌کو‌شان نه‌ پیناو خوی‌په‌روه‌ردگار ۱۶۶

۹- داد‌په‌روه‌ری و زوئم نه‌کردن ۱۶۸

۱۰- به‌رد هاویشتنی شه‌یتان ره‌جم کردن (رَمَى الْجِمَار) ۱۷۰

۱۱- سهر تاشین نه‌ جه‌ج ۱۷۰

۱۲- فی‌ربوونی زانستی شه‌ری ته‌نھا بو‌رازی بوونی خوی‌گه‌وره ۱۷۱

- ۱۳- خۇش ويستن لەبەر خۇاى پەرورەدگار ۱۷۳
- ۱۴- جىببە جىبکردنى كارى خەئكى و لا بردنى ناخۇشى و نارەحەتى لەسەريان ۱۷۵
- ۱۵- هەئنه كيشانى مووى سىسى ۱۷۸
- ۱۶- چاكە كردن لەگەل دۇستانى باوكت ۱۸۰
- ۱۷- داوا كردنى نورو روناكى لە خۇاى پەرورەدگار ۱۸۱

بەشى چوارەم :

- نەو تاوانانەى كە بە ھۆبەو ھاوئەكەى دەكەوئتە ناو ناگرى دۆزەخەو .. ۱۸۷
- نەو تاوانانە چىن كە بە ھۆبەو ھاوئەكەى دەچىتە دۆزەخەو؟ ۱۹۲
- بەكەم : كەوتنە ناو ئارەزوو ھەرەمەكانەو ۱۹۲
- دووھەم : تەوبە نەكردن لە تاوانە گەورەكان ۱۹۶
- نەو تاوانە گەورانەى كە زۆربەى خەئكى تىي كەوتوونەو گوئى پىنادەن ۱۹۹
- ۱- رپا كردن لە كردنى كارە چاكەكان و نەبوونى دئسۆزى تىايدا ۱۹۹
- ۲- وئنه گرتن ۲۰۲
- ۳- ووتنى ووتەبەك كە خۇاى پەرورەدگارى پى توورە دەبىت ۲۰۷
- ۴- ئازاردانى دراوسى ۲۱۰
- ۵- شۆرکردنەوھى جل و بەرگ بوژىر قاپە رەقەى پىبەكان ۲۱۰
- ۶- پالئانە لای زائەم و ستەمكاران و رازى بوون بە كارەكەيان ۲۱۲
- ۷- دەرئەكردنى زەكات ۲۱۲
- ۸- پشت ھەئكردن لە كاتى رپوبەروو بوونەى دوژمن ۲۱۳
- ۹- پۆشىنى جل و بەرگى ناشەرى بو ئافرەتان ۲۱۵
- ۱۰- ئەوانەى كە فەرمان دەكەن بە چاكەو خۇيان نايكەن، وە بە خەئكى دەئىن ئەو خراپەبەو مەيكەن بە لام خۇيان دەيكەن ۲۱۹

